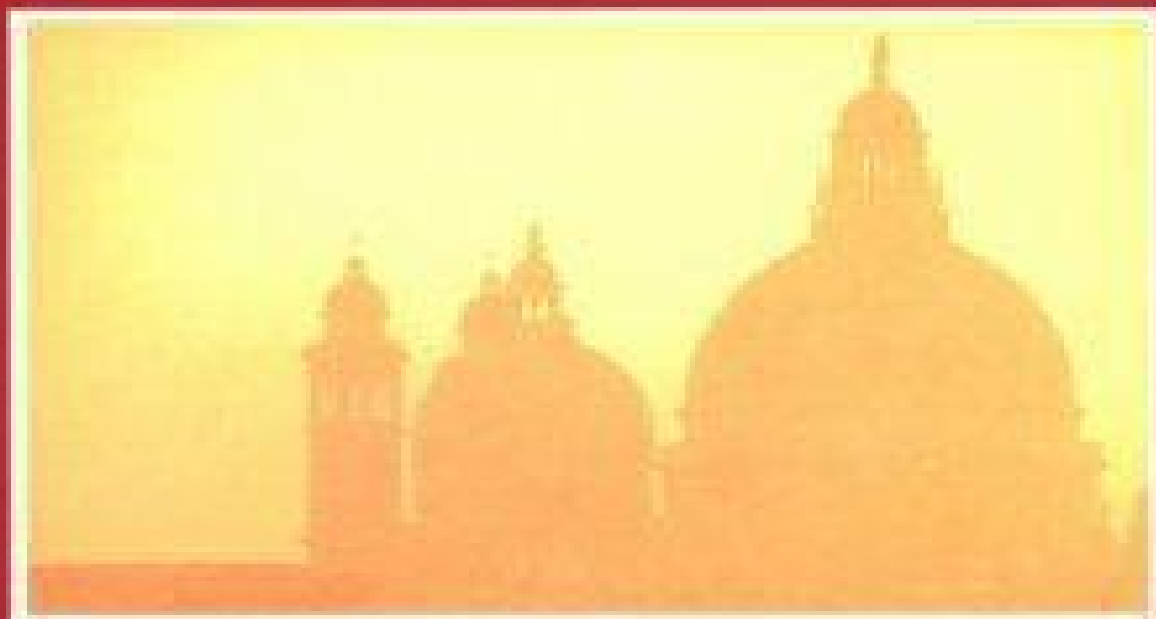

Donna Leon

Sumrak vjere

commissario Brunetti istražuje

Sumrak vjere

The Death of Faith (*aka Quietly in Their Sleep*)

Donna Leon, 1997

za Donalda McCalla 137

Na ovom svijetu je uvijek bolje biti pomalo sumnjičav.

Mozart: Cosifan tutte

E sempre bene

Il sospettare un poco, in questo mondo.

1

Brunetti je sjedio za svojim pisaćim stolom i zurio u stopala. Podigavši ih na najnižu ladicu svoga stola, prema njemu su, s očitim višestrukim prijekorom, piljila četiri okomita stupca sićušnih, okruglih, željezom obrubljenih očiju. U proteklih pola sata, svoje je vrijeme i pozornost bio podijelio između vrata drvenog *armadija* na suprotnom kraju svojeg ureda i, kad mu je ormar prestao zaokupljati pažnju, svojih cipela. Povremeno, kad bi mu se oštri rub gornjeg ruba ladice počeo urezivati u petu, prebacio bi drugu nogu preko noge, ali to bi tek promijenilo raspored očiju, što mu i nije bogzna-koliko pomagalo u tome da ukloni njihov prijekor ili ublaži mu dosadu.

Vice-questore Giuseppe Patta je već dva tjedna bio na godišnjem odmoru u Tajlandu, a tamo je otišao na svoj "drugi medeni mjesec" kako su uporno govorili zaposlenici u *Questuri*, dok je Brunetti u njegovom odsustvu bio zadužen za ono malo zločina što se događalo u Veneciji. Ali činilo se da se i zločin, zajedno s *vice-questoreom* ukrcao na zrakoplov, budući da se gotovo ništa važno, osim uobičajenih provala i džeparenja, nije bilo dogodilo otkad su otputovali Patta i njegova žena, koja se nedavno vratila u njegov dom i - da čovjek zadrhti pri pomisli na to - u njegov zagrljaj. Jedini zanimljiv zločin bio se dogodio u draguljarnici na Campu San Maurizio. Prije dva dana, ukusno odjeven par s dječjim kolicima bio je ušao u trgovinu, a novopečeni otac, crveneći se od ponosa, je zamolio vidjeti dijamantni prsten za majku koja je bila još plahovitija. Iskušala je prvi, potom i drugi prsten. Konačno, izabravši trokaratni bijeli dijamant, upitala je može li izaći van i pogledati ga na danjem svjetlu. Uslijedilo je ono neizbježno: izašla je van, pod suncem je bljesnuo njezin prsten, ona se nasmiješila, mahnula rukom ocu, koji je zabio glavu u kolica kako bi namjestio prekrivače i, sa smetenim osmijehom na licu, izašao van ne bi li se pridružio svojoj ženi. I nestao, naravno, ostavivši dječja kolica i lutku u njima na vratima draguljarnice, zapriječivši tako izlaz.

Koliko god zvučao domišljato, ovaj slučaj sam po sebi svakako nije predstavljao val zločina i Brunetti je shvatio da se dosađuje i da ne zna što bi sam sa sobom, nesiguran u to je li mu draže imati odgovornost zapovjednika i gledati kako se pred njegovim očima

gomilaju hrpe papira koje je takav položaj naizgled proizvodio, ili imati slobodu djelovanja koju mu je obično pružao njegov podređeni status. Iako baš od te slobode djelovanja i nije imao neke osobite koristi.

Podigao je pogled u trenutku kad je netko pokucao na vratima, a zatim se nasmiješio kad su se vrata otvorila i pružila mu prvolutarnji pogled na *signorinu* Elettru, Pattinu tajnicu, koja je odlazak *vice-questorea* shvatila kao poziv da radni dan počinje u deset sati, a ne u uobičajenih osam i trideset.

"*Buon giorno, commissario*" pozdravi ga ona ulazeći, a njezin ga osmijeh podsjeti, lepršavo, na boje sladoleda od amarene - grimiznu i bijelu - koje su se podudarale s bojama njezine prugaste svilene bluže. Ušla je u ured i koraknula u stranu, omogućujući tako prolaz ženi koja ju je slijedila. Brunetti baci pogled na drugu ženu i na trenutak je bio svjestan kostima oštih linija, skrojenog od jeftinog sivog poliestera, i njezine suknje čiji se donji rub staromodno približavao cipelama s niskom petom. Primijetio je kako su ženini prsti nespretno isprepleteni oko torbice od jeftine umjetne kože, a zatim opet vrati pogled na *signorinu* Elettru.

"*Commissario*, netko bi želio razgovarati s Vama." reče.

"Da?" upita on i ponovo pogleda drugu ženu, ne pretjerano zainteresirano. Ali zatim je ugledao oblinu njezina desna obraza i, dok je okretala glavu i osvrtala se po prostoriji, finu crtu čeljusti i vrata. Ponovi, ovaj put zainteresiranije,

"Da?"

Začuvši ovaj glas, žena okrene glavu prema njemu i lagano mu se nasmiješi, i upravo tada je Brunettiju postala odnekud neobično poznata, iako je bio siguran da je nikada prije u životu nije vidio. Palo mu je na pamet da je ona možda kći nekog od njegovih prijatelja, koja je došla zatražiti pomoć, i još je pomislio da ono što je prepoznao nije njezino lice, nego odraz njezine obitelji.

"Da, *signorina*?" upita on, ustajući sa svog stolca, mašući rukom prema stolcu koji je stajao na drugom kraju prostorije, nasuprot njegovom stolu. Kad je progovorio, ta je žena bacila pogled prema *signorini* Elettri, a ona joj je uzvratila osmijehom koji je čuvala za one koji postanu živčani čim se nađu u *Questuri*. Ona reče kako se mora vratiti na posao i ode iz ureda.

Žena je prišla i sjela na jedan od stolaca ispred njegova pisaćeg stola, povukavši, prije sjedanja, suknju na jednu stranu. Iako je bila vitka, u njezinom hodu nije bilo dražesti, kao da nije navikla nositi ništa drugo osim cipela s niskom petom.

Brunetti je iz svog dugogodišnjeg iskustva znao da je najbolje šutjeti i samo čekati, s mirnim i zainteresiranim izrazom na licu, a prije ili kasnije njegova šutnja potaknut će osobu s druge strane stola da progovori. Dok je čekao, bacio je pogled na njezino lice, zatim u stranu, pa opet natrag prema njoj, pokušavajući se domisliti zašto li mu je njezino lice toliko poznato. Tragao je za nekakvim znakom zajedništva s njezinim roditeljima koje je poznao, ili je ona možda prodavačica iz trgovine na uglu, a sada je ne može prepoznati jer više ne sjedi za blagajnom za kojom ju je navikao viđati. Ako i radi u trgovini, uhvati se u razmišljanju, jamačno nema nikakve veze s odjećom ili modom; njezin je kostim bio užasno pravokutan, u stilu kostima kakvi se već desetak godina ne viđaju na ulicama; njezina je frizura bila jednostavno vrlo kratko podšišana kosa, a samo je šišanje bilo obavljeno previše nemarno da bi se moglo reći da je njezin stil dječjački ili moderan; na licu nije imala ni trunčice šminke. Međutim, bacivši na nju i treći pogled, shvatio je da bi se moglo za nju reći da je prerusena, a ono što je skriveno jest njezina ljepota. Tamne oči bile su velike, a trepavice toliko duge i guste da joj nije trebala maskara. Usne su joj bile blijede, ali pune i glatke. Nos, ravan, uzak i blago zakrivljen, bio je - nije mogao pronaći bolje riječi za opis - plemenit. A ispod nespretno ošišane kose, čelo je bilo široko i bez bora. Ali čak ni spoznaja njezine ljepote nije mu pomogla prepoznati osobu.

Iznenadila ga je upitavši ga:

"Ne prepoznajete me, zar ne, *commissario*?" Čak i glas mu je bio poznat, ali ni on nije spadao ovamo. Uzalud se koprcao u mislima pokušavajući prizvati u sjećanje okolnosti u kojima je čuo taj glas, ali jedino što je pouzdano znao bilo je to da nema nikakve veze s *Questurom* ili njegovim poslom.

"Ne, žao mi je, *signorina*. Ne prepoznajem Vas. Ali znam da Vas poznajem i da Vas ovdje ne bih očekivao." On joj uputi iskren osmijeh, tražeći njime njezino razumijevanje za ovakvu uobičajenu nezgodu u međuljudskoj komunikaciji.

"Pretpostavljam da većina ljudi koje poznajete ne bi imala nikakva razloga biti u *Questuri*" reče ona i osmjehne se kako bi pokazala da ne misli ozbiljno.

"Ne, rijetki su moji prijatelji koji ovamo dolaze svojevolumno, a dosad još nitko nije morao doći ovamo protiv svoje volje." Ovaj put se osmjehnuo kako bi pokazao da se i on zna našaliti sa svojim policijskim poslom pa nastavi,

"Srećom."

"Nikad prije nisam imala nikakvih doticaja s policijom." reče ona, opet se ogledavajući po prostoriji, kao da se boji da će joj se sada, kad je došla u *Questuru*, dogoditi nešto loše.

"Većina ljudi nikad i nema doticaja s policijom." reče Brunetti.

"Ne, pretpostavljam da nema." prihvati ona, spustivši pogled na svoje ruke. Bez ikakva uvoda, reče: "Nekad sam bila bezgrešna."

"Molim?" Brunetti se potpuno zbunio, odjednom se pitajući pati li ova mlada žena od nekakva ozbiljna poremećaja.

"Suor' *Immacolata*" izgovori ona, podigavši pogled prema njemu i nasmiješivši mu se osmijehom koji je davno blistao ispod uškrobijenog bijelog koludričkog rupca njezinog habita. To je ime smjestilo osobu u pravo okružje i riješilo zagonetku: njezina je frizura imala smisla, kao i očita nenaviknutost na odjeću koju je nosila. Brunetti je bio svjestan njezine ljepote od prvog trenutka kad ju je ugledao u domu za umirovljenike gdje, godinama, njegova majka nije mogla pronaći mir, ali njezini vjerski zavjeti i dugi bijeli habit koji je odražavao te zavjete okruživali su je poput tabua, tako da je Brunetti njezinu ljepotu zapazio onako kako zapaža ljepotu cvijeta ili slike, reagirajući na nju kao promatrač, a ne kao muškarac. Sada, oslobođena ograničenja i ruha ispod kojeg se skrivala, njezina je ljepota ispunila prostoriju, koliko god su je nespretnost i jeftina odjeća nastojale sakriti.

Suor' *Immacolata* bila je nestala iz staračkog doma prije otprilike godinu dana, a jedino što je Brunetti saznao, uznemiren zbog majčina očaja uzrokovanog nestankom časne sestre koja je bila najljubavnija prema njoj, bilo je to da je ona bila premještena u neki drugi starački dom kojim je upravljao njezin red. Dug je bio popis pitanja koja su mu se rojila u glavi, ali sva ih je bio odbacio kao neprimjerena. Ona je bila tu: a reći će mu i zašto.

"Ne mogu se vratiti na Siciliju." reče ona iznenada. "Moja obitelj to ne bi shvatila." Njezine su ruke otpustile torbicu i potražile utjehu jedna u drugoj. Ne pronašavši utjehe, završile su joj na bedrima. Potom, kao da su odjednom postale svjesne topline mesa pod sobom, ruke su se opet vratile na utješne tvrde rubove torbice.

"Jeste li." zausti Brunetti, a zatim, ne pronašavši odgovarajući glagol, zastane i reče, "...dugo?"

"Tri tjedna."

"Stanujete li ovdje, u Veneciji?"

"Ne, ne ovdje, na Lidu. Imam sobu u jednom pansionu."

Je li došla k njemu, pitao se, zbog novca? Ako jest, onda će mu biti drago i bit će počašćen dati joj ga - tolikim se dužnikom smatrao zbog njezinog višegodišnjeg dobročinstva prema njemu i njegovoj majci.

I kao da mu čita misli, ona reče,

"Imam posao."

"Da?"

"U jednoj privatnoj klinici na Lidu."

"Kao medicinska sestra?"

"U praonici rublja." Ona primijeti njegov hitar pogled na njezine ruke te se nasmiješi. "Danas sav posao obave perilice, *commissario*. Nitko više ne nosi plahte dolje do rijeke i tuče ih na stijenama."

Nasmijao se, koliko svojoj vlastitoj posramljenosti, toliko i njezinom odgovoru. To je razvedrilo raspoloženje u prostoriji i oslobodilo ga toliko da može reći,

"Žao mi je što ste morali donijeti takvu odluku." U nekom prošlom vremenu, bio bi dodao i njezinu titulu, "*Suor' Immacolata*" ali sada to ime više nije postojalo. S njezinim je habitom otišlo i ime i tko zna što još.

"Zovem se Maria." reče ona. "Maria Testa." Poput pjevačice koja zastane kako bi slijedila produljeno trajanje note koja je označila promjenu iz jednog registra u drugi, ovdje je zastala, oslušujući odjek svoga imena. "Iako nisam sigurna zovem li se još uvijek tako." dodala je.

"Molim?" začudi se Brunetti.

"Kad odlazite, prolazite kroz određeni postupak. Hoću reći, kad napuštate red. Valjda je to nešto kao postupak obrnut od posvećenja

Crkvi.

Vrlo je složen i može proći puno vremena prije nego što vas puste da odete."

"Valjda žele pouzdano znati da ste vi sami sigurni. U to da želite otići." predloži Brunetti.

"Da. Ponekad prođu mjeseci, a možda i godine. Morate im donijeti pisma od ljudi koji vas poznaju i koji misle da ste u stanju sami donijeti tu odluku."

"Želite li da napišem to pismo? Mogu li Vam tako pomoći?"

Ona odmahne rukom, odbacujući njegove riječi i, s njima, i svoj zavjet poslušnosti.

"Ne, nema veze. Gotovo je. Tome je kraj."

Pogledala ga je preko stola, tako izravno, tim svojim zaprepašćujuće lijepim očima da je Brunetti osjetio tračak buduće zavisti prema muškarcu koji će jednog dana izbrisati njezin zavjet kreposti.

"Došla sam ovamo zbog *case di cura*. Zbog onog što sam tamo vidjela."

Brunettijevo je srce naglo zalupalo i on se u mislima našao uz nju, istoga trena budno pazeći na bilo kakav znak pogibelji.

Ali prije nego li je dospio svoj strah uobličiti u pitanje, ona reče,

"Ne, *commissario*, nije riječ o Vašoj majci. Njoj se ništa neće dogoditi."

Zatim je zastala, posramljena zbog toga kako je izjava zazvučala i zbog sumorne istine sadržane u njenim riječima; jedino što se uopće moglo ikad dogoditi Brunettijevoj majci bila je smrt.

"Oprostite." doda ona mlitavo, ali ne reče ni riječ više.

Brunetti ju je proučavao nekoliko trenutaka, zbunjen onime što je bila izgovorila, ali ne znajući kako da je upita što je time htjela reći.

Sjećao se nedavnog poslijepodneva kad je posljednji put posjetio svoju majku, napola se nadajući da će vidjeti već dugo izočnu *Suor'*

Immacolatu, znajući da je ona bila jedina osoba ondje koja je shvaćala bolnu ispunjenost njegove duše. Ali umjesto ljupke Sicilijanke, na hodniku je naišao tek na *Suor' Eleanoru*, ženu koja je s godinama postala mrzovoljna, i za koju su zavjeti bili siromaštvo duha, krepost od humora i poslušnost samo prema nekakvom strogom pojmu dužnosti.

Činjenica da je njegova majka mogla biti, pa čak i samo na trenutak, pod skrbništvom ove žene, razjarivala ga je kao sina; činjenica da je *časa di cura* bila smatrana jednim od najboljih postojećih domova posramljivala ga je kao građanina.

Njezin ga je glas vratio iz misli natrag u stvarnost, ali nije čuo što mu je rekla, tako da ju je morao upitati,

"Oprostite, *Suora*." istoga trena svjestan kako je dugotrajna uporaba titule izvukla iz njega to ime. "Nisam Vas slušao."

Ona opet počne govoriti, ne obazirući se na to što je uporabio titulu, "Govorim Vam o časti *di cura* ovdje u Veneciji gdje sam radila prije tri tjedna. Ali to nije jedino mjesto koje sam napustila, *Dottore*."

Napustila sam red, napustila sam sve. Kako bih započela svoj..." Ovdje je zastala i bacila pogled kroz otvoreni prozor, prema pročelju crkve San Lorenza, tražeći ondje naziv onoga što je kanila započeti. "Svoj novi život." Uputila mu je pogled preko stola i slabašno se nasmiješila. "*La Vita Nuova*." ponovi ona nastojeći zvučati što bezbrižnije, kao da je i sama svjesna, kao i on, teške melodrame koja je bojila njezin glas. "U školi smo morali čitati *La Vita Nuova*, ali ne sjećam je se vrlo dobro." Bacila je pogled prema njemu, upitno spojenih obrva.

Brunetti nije imao pojma kamo je vodio ovaj razgovor; prvo su razgovarali o opasnosti, a sada o Danteu.

"I mi smo je čitali, ali mislim da sam bio premlad. Svejedno, oduvijek mi se više sviđala *La Divina Commedia*." reče on, "A osobito *Purgatorio*."

"Baš neobično." reče ona sa zanimanjem, koje je moglo biti istinsko, a ne tek pokušaj odgađanja govorenja o onome zbog čega je i došla k njemu, štogod to bilo. "Nikad prije nisam čula da se nekome ta knjiga više sviđa. Zašto?"

Brunetti si dopusti smiješak.

"Znam. Budući da sam policajac, ljudi uvijek pretpostavljaju da bi mi se više sviđao *Inferno*. Zli bivaju kažnjeni za svoja nedjela i svatko dobiva ono što je Dante mislio da zaslužuje. Ali nikad mi se nije sviđala ta apsolutna nepogrješivost u prosuđivanju, sva ta grozna patnja.

Zauvijek." Ona je nijemo sjedila, promatrajući mu lice i slušajući riječi.

"*Purgatorio* mi se sviđa jer još uvijek postoji mogućnost da se stvari promijene. Za ostale, koji su već ili u Raju ili u Paklu, sve je već gotovo: tamo su i tamo će i ostati. Zauvijek."

"Vi vjerujete u to?" upita ona, a Brunetti je znao da ne govori o književnosti.

"Ne."

"Ni djelić?"

"Mislite, vjerujem li u postojanje Raja ili Pakla?"

Ona kimne glavom, a on se pitao je li je neki preostatak praznovjerja sprječavao da izusti riječi sumnje.

"Ne." odgovori on.

"Nimalo?"

"Nimalo."

Nakon vrlo duge stanke, ona reče,

"Kako je to sumorno."

Kao i mnogo puta od trenutka kad je shvatio da je to ono u što vjeruje, Brunetti slegne ramenima.

"Valjda ćemo jednog dana saznati." reče ona, ali njen je glas bio nabijen mogućnošću, a ne sarkazmom ili nevjericom.

Brunetti ponovo osjeti poriv da slegne ramenima, jer je ovo bila rasprava kojom se prestao baviti prije mnogo godina, još dok je studirao, gurnuvši u stranu djetinjarije, izgubivši strpljenje za nagađanjem i žudeći za životom. Ali kratak pogled prema njoj podsjetio ga je da je ona, na neki način, tek izašla iz jajeta, da tek treba započeti svoj vlastiti *vita nuova*, tako da joj je ovakvo pitanje, bez sumnje nezamislivo u prošlosti, moralo biti od silne i životne važnosti.

"Možda je istina." popusti on.

Njen je odgovor bio trenutani i žestok.

"Ne morate mi ići niz dlaku, *commissario*. Ja jesam napustila svoje zvanje, ali me moja pamet nije."

Odlučio je niti se ispričati ni nastaviti s ovom slučajnom raspravom o bogoslovlju. Prebacio je neko pismo s jedne strane stola na drugu, odgurnuo se na stolcu unatrag i prebacio nogu preko noge.

"Hoćemo li, za promjenu, razgovarati o tome?" upita on.

"O čemu?"

"O mjestu i zvanju koje ste napustili?"

"O staračkom domu?" upita ona nepotrebno.

Brunetti kimne.

"O kojem domu je riječ?"

"San Leonardo. Nalazi se u blizini bolnice Giustinian. Redovnice iz moga reda rade ondje."

Primijetio je da ona sjedi tako da su joj stopala priljubljena jedno uz drugo, prsti i pete na podu, koljena skupljena. Otvorila je svoju torbicu uz sitne poteškoće i iz nje izvadila list papira, razmotala ga i spustila pogled na ono što je bilo ispisano na njemu.

"U posljednjih godinu dana." zausti ona uznemireno, "ondje je umrlo petoro ljudi." Okrenula je papir od sebe i nagnula se naprijed kako bi ga spustila pred njega. Brunetti baci pogled na popis.

"Ovi ljudi?" upita on.

Ona potvrdno kimne.

"Napisala sam Vam njihova imena, dob, i uzroke smrti."

Ponovo je spustio pogled na taj popis i vidio da se na njemu nalaze upravo ti podaci. Na popisu su se nalazila imena tri žene i dva muškarca.

Brunetti se prisjeti da je čitao nekakve statistike o tome kako bi žene trebale živjeti dulje od muškaraca, ali to ovdje očito nije bio slučaj.

Jedna od žena je bila u šezdesetima, druge su bile u ranim sedamdesetima. Oba muškarca bila su starija. Kao i mnoge ljude njihove dobi, pokosili su ih moždani udari, srčani napadi, upale pluća.

"Zašto ste mi dali ovaj popis?" upita on, podižući pogled prema njoj. Iako je jamačno bila spremna na ovakvo pitanje, trebalo joj je vremena da uobliči odgovor.

"Jer ste Vi jedina osoba koja bi mogla poduzeti nešto u svezi s tim."

Brunetti pričekava trenutak kako bi ona razjasnila svoju izjavu, a kad se to nije dogodilo, reče,

"Kako to mislite, 's tim'?"

"Nešto nije u redu s njihovim uzrocima smrti."

On mahne papirom u zraku između njih dvoje.

"Ali, zar nisu uzroci navedeni ovdje?" upita on.

Ona kimne glavom.

"Jesu. Ali što ako to nije istina, možete li Vi ikako ustanoviti od čega su doista umrli?"

Brunetti nije morao razmisliti prije davanja odgovora: zakon je bio jasan glede ekshumacije.

"Bez sudskog naloga ili zahtjeva obitelji, ne."

"Oh." uzdahne ona. "Nisam to znala. Nisam - ne znam kako da to kažem - toliko dugo nisam bila u dodiru sa svijetom da više ne znam kako stvari funkcioniraju, kakva je stvarnost." Napravila je kratku stanku i dodala, "Možda nikad zapravo i nisam znala kakva je stvarnost."

"Koliko ste dugo bili pripadnica Vašega reda?" upita on.

"Dvanaest godina, od moje petnaeste." Čak i ako je i prepoznala njegovo iznenađenje, nije se obazirala na njega. "Znam da je to puno vremena."

"Ali Vi zapravo i niste bili odvojeni od svijeta, zar ne?" upita Brunetti. "Napokon, obrazovani ste za medicinsku sestru."

"Ne." odgovori ona brzo. "Nisam medicinska sestra. Zapravo, nisam školovana niti sam po zanimanju medicinska sestra, u svakom slučaju. U mome redu su vidjeli da imam..." ovdje je zamuknula, a Brunetti spozna da se ona bila našla u neuobičajenom položaju za nju, da prizna svoj dar ili da iskazuje kompliment samoj sebi, i da si ne može pomoći nikako drukčije nego da zašuti. Nakon stanke koja joj je omogućila da iz svojih izjava izbaci svaki trag pohvale, ona nastavi, "Odlučili su da bi bilo dobro za mene da pokušam pomagati starijim osobama, tako da su me slali na posao u staračke domove."

"Koliko ste dugo bili ondje?"

"Sedam godina. Šest u Dolu, a potom godinu dana u San Leonardu." odgovori. Što bi značilo da je *Suor' Immacolata*, uvidje Brunetti, imala dvadeset godina kad je došla u starački dom u kojem je bila smještena njegova majka, u dobi kad se većina žena zapošljava, bira karijeru, upoznaje ljubavnike, rađa djecu. Razmišljao je o tome što su te druge žene već postizale u tim godinama, a potom je pomislio na to kakav je život vodila *Suor' Immacolata*, okružena zavijanjem luđaka i smradom onih koji su nekontrolirano obavljali veliku i malu nuždu. Da je bio čovjek s vjerskim osjećajem, vjerovanjem u neko više biće, Brunetti bi možda smatrao da je utjeha u ultimativnoj duhovnoj plaći koju će primiti kao nagradu za godine

koje je posvetila toj službi. Okrenuo se od te misli i upitao, spuštajući popis na plohu pred sobom i izglađujući ga rubom nadlanice,

"Što je bilo neobično u smrti ovih ljudi?"

Ona zastane na trenutak prije odgovora, a kad je odgovorila, potpuno gaje zbunila.

"Ništa. Obično netko umre svakih nekoliko mjeseci, a ponekad bude i više smrtnih slučajeva nakon blagdana."

Desetljeća iskustva u ispitivanju voljnih i nevoljnih osjećala su se u mirnoći kojom je Brunetti upitao,

"Zašto ste onda sastavili ovaj popis?"

"Dvije od tih žena bile su udovice, a treća se nikad nije ni udavala.

Jednog od muškaraca nikada nitko nije bio posjetio." Pogledala ga je, čekajući njegovu reakciju, ali on je samo šutio.

Njen je glas postao mekši, a pred Brunettijevim se očima iznenada pojavila vizija Suor' *Immacolate*, još uvijek u njezinom crno-bijelom habitu, kako se bori protiv zavjeta da nikad ne kleveće, nikad ne izgovori ružnu riječ, čak ni o grešniku.

"Čula sam dvoje od njih." konačno reče, "jednog dana, kako govore o tome da žele iskazati svoju zahvalnost *casi di cura* kad umru."

Ona ovdje stane i baci pogled na svoje ruke, koje su napustile torbicu i grčevito stiskale jedna drugu u samrtnom zagrljaju.

"I, jesu li to učinili?"

Ona odmahne glavom lijevo-desno, ali ne reče ni riječ.

"Maria." reče on, namjerno nisko intoniravši glas, "Znači li to da oni to nisu učinili ili da Vi to ne znate?"

Nije podigla pogled prema njemu dok mu je odgovarala.

"Ne znam. Ali dvije od njih, *signorina* da Pre i *signorina* Cristanti... obje su rekle da to žele."

"Što su rekle?"

"*Signorina* da Pre je rekla, dan nakon mise, prije otprilike godinu dana - nema prikupljanja milodara kad za nas misu vodi otac Pio - kad je za nas on vodio misu." Ona nervoznim pokretom ruke posegne prema svojoj sljepoočnici, i Brunetti vidje kako je prstima kliznula unatrag, tražeći zaštitu i utjehu u naborima svojega koludričkog rupca. Ali umjesto toga, naišla je tek na svoju kosu i povukla prste kao oparena.

"Nakon mise." ponovi ona, "dok sam joj pomagala pri povratku u njenu sobu, rekla je da nema veze što prikupljaju milodari, jer će, kad nje više ne bude, otkriti kako je bila darežljiva."

"Jeste li je pitali što time želi reći?"

"Ne. Mislila sam je to jasno, da im je ostavila svoj novac, ili barem dio novca."

"I?"

Ona ponovo zatrese glavom.

"Ne znam."

"Koliko je vremena prošlo do njezine smrti?"

"Tri mjeseca."

"Je li to spominjala ikom drugom, to o novcu?"

"Ne znam. Nije razgovarala s mnogo ljudi."

"A ona druga žena?"

"*Signora Cristanti.*" razjasni Maria. "Ona je bila puno izravnija. Rekla je da želi ostaviti svoj novac ljudima koji su bili dobri prema njoj. Govorila je to svima, cijelo vrijeme. Ali ona nije mogla... mislim da nije bila u stanju donijeti takvu odluku, ne baš, ne u vrijeme kad sam je ja upoznala."

"Zašto to kažete?"

"Nije baš bila najbistrija u glavi." odgovori Maria. "Ili barem ne cijelo vrijeme. Bilo je dana kad je izgledala u redu, ali većinom je bila odsutna mislima; mislila je da je ponovo djevojka, tražila je da je vodimo na razna mjesta." Nakon trenutka osjećajnosti u glasu, dodala je čisto kliničkim glasom,

"To je vrlo uobičajena pojava."

"Vraćanje u prošlost?" upita Brunetti.

"Da. Jadničci. Valjda im je prošlost bolja od sadašnjosti. Bilo kakva prošlost."

Brunetti se sjetio svojeg posljednjeg posjeta majci, ali je uspio odgurnuti u stranu to sjećanje. Umjesto toga, on upita,

"Što joj se dogodilo?"

"*Signori Cristanti?*"

"Da."

"Umrla je od srčanog udara prije otprilike četiri mjeseca."

"A gdje je umrla?"

"Ondje. U čast *di cura.*"

"Gdje ju je pogodio srčani udar? U njenoj sobi ili na nekom mjestu gdje je bilo drugih ljudi?" Brunetti ih nije zvao "očevicima." pa čak ni u mislima.

"Ne, umrla je u snu. Tiho."

"Razumijem." reče Brunetti, zapravo ne misleći tako. Pustio je neka prođe neko vrijeme prije nego što je upitao, "Znači li ovaj popis da mislite kako su ti ljudi umrli od nečeg drugog? Da je uzrok smrti nešto drugo, a ne ono što piše u smrtovnicama?"

Podigla je pogled prema njemu, a njega je zbunilo njeno iznenađenje.

Ako je otišla tako daleko da dolazi k njemu zbog ovoga, sigurno mora shvaćati implikacije onoga što govori.

U očitom pokušaju da kupi vrijeme, ona ponovi,

"Od nečeg drugog?" Ne dobivši Brunettijev odgovor, ona reče,

"*Signora* Cristanti nikad prije toga nije imala srčanih teškoća."

"A drugi ljudi s popisa koji su iznenada preminuli?"

"Jedino je *signor* Lerini imao povijest bolesti zbog želučanih smetnja." reče ona.

Brunetti ponovo spusti pogled na popis.

"Ova preostala žena, *signora* Galasso. Je li ona ima zdravstvenih poteškoća prije?"

Primijetio je iznenadno crvenilo kako joj preplavljuje lice.

"Grozno je to što nisam sigurna. Sjećam se onoga što su mi te žene govorile." Ona zašuti i zagleda se u pod. Konačno reče glasom koji je Brunetti jedva čuo, "Nekome sam morala reći."

"Maria." reče on i zastane nakon što je izgovorio njeno ime, čekajući da podigne pogled prema njemu. Kad je to učinila, on nastavi, "Znam da je lažno svjedočenje protiv susjeda ozbiljna stvar." Ovo ju je zaprepastilo, kao da je sam Nečastivi bio počeo citirati Bibliju. "Ali važno je zaštititi nejake i one koji se sami ne mogu zaštititi." Brunetti se nije toga sjetio iz Biblije, iako je mislio kako takvo što jamačno mora biti unutra. Ona na to ne reče ništa, pa on upita, "Razumijete li to, Maria?" Kad ne odgovori ni na to, on promijeni pitanje, te upita, "Slažete li se, Maria?"

"Naravno, slažem se." reče ona razdražljivim glasom. "Što ako sam u krivu? Što ako sam sve to samo umislila i ako se tim ljudima nije ništa dogodilo? Onda to znači da širim klevete."

"Da vjerujete u to što ste upravo izgovorili, sumnjam da biste sada bili ovdje. I sigurno ne biste bili odjeveni ovako kao sada."

Oboje su šutjeli neko vrijeme, a zatim Brunetti upita,

"Jesu li bili sami u svojim sobama u trenutku smrti?"

Ona se zamisli na trenutak.

"Da, jesu."

Brunetti odgurne list s popisom na rub stola, a zatim, govornim ekvivalentom te kretnje, promijeni temu razgovora.

"Kada ste odlučili napustiti red?"

Čak i da je očekivala to pitanje, njezin odgovor ne bi bio hitriji.

"Nakon što sam razgovarala s majkom nadstojnicom." reče ona, glasom hrapavim od nekog čuvstva kojeg se prisjetila. "Ali prvo sam razgovarala s ocem Pijem, mojim ispovjednikom."

"Možete li mi reći što ste mu rekli?" Brunetti toliko dugo već nije imao dodira s Crkvom, njenim djelovanjem i raskoši da se više nije sjećao što se može, a što ne može ponoviti s ispovijedi, niti kakva je kazna za takav čin, ali se sjećao dovoljno da zna daje ispovijed nešto o čemu se ne govori drugima.

"Da, mislim da mogu."

"Je li on isti svećenik koji vodi i misu?"

"Da. On je član našega reda, ali ne živi ondje. Dolazi dvaput tjedno."

"Odakle?"

"Iz naše središnjice ovdje u Veneciji. Bio je moj ispovjednik i u onom drugom staračkom domu."

Brunetti vidje koliko je voljna zabavljati se pojedinostima, pa je upita,

"Što ste mu rekli?"

Zastala je na trenutak, a Brunetti zamisli kako se ona prisjeća svojeg razgovora s ispovjednikom.

"Rekla sam mu za ljude koji su bili umrli, i to da neki od njih prije smrti nisu bili bolovali." ona izgovori i zašuti, skrenuvši pogled u stranu.

Kad je shvatio da ona više neće reći ništa drugo, Brunetti upita,

"Jeste li rekli išta drugo, o njihovom novcu ili o tome što su bili rekli da će napraviti s njim?"

Ona odmahne glavom.

"U to vrijeme nisam znala za to. To jest, tada ih nisam bila upamtila, toliko su me mučile njihove smrti, tako da je to bilo sve što sam mu rekla, to da su umrli."

"A što je on na to rekao?"

Ona ponovno pogleda Brunettija.

"Rekao je da ne razumije. Tako da sam mu ja objasnila. Rekla sam mu imena ljudi koji su bili umrli i ono što znam o njihovim povijestima bolesti, da su neki od njih bili dobroga zdravlja te da su iznenada umrli.

Slušao je sve što sam mu imala reći i pitao me jesam li sigurna u to."

Usput, doda, "Budući da sam Sicilijanka, ovdašnji ljudi uvijek pretpostavljaju da sam glupača. Ili lažljivica."

Brunetti je kratko pogleda ne bi li vidio ima li u njenim riječima skrivena prijekora, kritike njegova vlastita ponašanja, ali činilo se da se to ne odnosi na njega.

"Mislim da on jednostavno nije mogao povjerovati da je to moguće.

A zatim, kad sam mu rekla da toliki broj smrtnih slučajeva nije normalan." nastavi, "upitao me jesam li svjesna opasnosti kojoj se izlažem ponavljajući takve stvari. Svjesna opasnosti ili klevete? Kad sam mu rekla da sam svjesna toga, rekao mi je da se molim za to." Zašutjela je.

"A zatim?"

"Rekla sam mu da sam se bila molila, da sam se bila molila danima. Zatim me upitao znam li što govorim, o kakvom užasu zborim."

Opet je zašutjela, a onda usput natuknula, "Bio je zgranut. Mislim da on nije u stanju zamisliti da je takvo što moguće. On je vrlo dobar, otac Pio, i vrlo nesvjetovan čovjek." Brunetti priguši osmijeh začuvši kako ovo izgovara netko tko je bio proveo posljednjih dvanaest godina u samostanu.

"Što se poslije dogodilo?"

"Zamolila sam majku nadstojnicu da me primi na razgovor."

"I, jeste li razgovarali s njom?"

"Čekala sam dva dana, ali me naposljetku primila, u predvečerje jednoga dana, nakon večernjice. Sve sam joj ponovila, o tome kako stari ljudi umiru. Nije mogla sakriti svoje iznenađenje. Bilo mi je

drago što to vidim, jer je to značilo da joj otac Pio nije ništa bio rekao. Znala sam da joj neće ništa reći, ali to što sam mu bila ispričala bilo je tako užasno da, eto, nisam znala..." Njezin glas utihne.

"I?" upita.

"Odbila me saslušati, rekla je kako ne želi slušati laži, da će to što govorim štetiti našem redu."

"Dakle?"

"Rekla mi je, zapovjedila mi je da, pod zavjetom poslušnosti, nikome ne kažem ni riječ mjesec dana."

"Znači li to ono što mislim da znači: da mjesec dana ni s kim ne smijete prozboriti niti riječ?"

"Da."

"A Vaš posao? Zar niste morali razgovarati s bolesnicima?"

"Nisam bila s njima."

"Molim?"

"Majka nadstojnica mi je zapovjedila da provodim vrijeme u svojoj sobi i u kapelici."

"Mjesec dana?"

"Dva."

"Molim?"

"Dva mjeseca." ponovi ona. "Na kraju prvog mjeseca posjetila me u mojoj sobi i upitala me jesu li me moje molitve i meditacije izvele na pravi put. Odgovorila sam joj da sam bila molila i meditirala - i doista jesam - ali da me i dalje muče ti smrtni slučajevi. Odbila me saslušati i rekla da i dalje ne govorim."

"I Vi ste učinili kako Vam je naložila?"

Ona potvrdno kimne glavom.

"A onda?"

"Provela sam sljedećih tjedan dana u molitvi, ali tada nisam više prestajala misliti o onome što su mi te žene bile rekly. Prije toga sam pokušavala samu sebe spriječiti u razmišljanju o tome, ali jednom kad sam počela razmišljati o tome više nisam mogla prestati prisjećati se."

Brunetti u mislima razmotri mnoštvo stvari kojih se mogla 'prisjetiti' nakon više od mjesec dana samovanja i tišine.

"Što se dogodilo na kraju drugog mjeseca?"

"Majka nadstojnica je ponovo došla do moje sobe i pitala me jesam li došla k sebi. Rekla sam joj da jesam, a valjda je to istina." Zašutjela je i ponovo Brunettiju uputila tužan, nervozan osmijeh.

"A zatim?"

"A zatim sam otišla."

"Samo tako?" Odjednom Brunettiju počеше padati na pamet praktične pojedinosti: odjeća, novac, prijevoz. Neobično, ali to su bile iste pojedinosti za koje se počinju zanimati ljudi koje će uskoro pustiti iz zatvora.

"Tog istog poslijepodneva, izašla sam van s ljudima koji su bili posjetili svoje rođake. Nikome se to nije činilo čudnim; nitko nije primijetio. Jednu od žena koja je odlazila upitala sam bi li mi mogla reći gdje mogu kupiti odjeću. Imala sam sa sobom ukupno sedamnaest tisuća lira."

Ušutjela je, a Brunetti upita,

"I je li Vam rekla?"

"Njezin je otac bio jedan od mojih pacijenata, tako da me poznavala. Ona i njezin suprug su me pozvali sa sobom kući na večeru.

Nisam imala kamo, pa sam pošla s njima. U Lido."

"I?"

"Na brodu sam im ispričala što sam bila odlučila učiniti, ali im nisam rekla ništa o razlozima za to. Nisam sigurna jesam li uopće znala, ili znam li sada, zašto sam to učinila. Nisam oklevetala ni red niti starački dom. To sada ne činim, zar ne?" Brunetti, koji nije imao pojma, zatrese glavom, a ona nastavi. "Sve što sam učinila bilo je to da sam majci nadstojnici ispričala o smrtnim slučajevima i da mi se čini čudnim što ih je tako mnogo."

Potpuno razgovornim tonom, Brunetti reče, "Negdje sam pročitao da stari ljudi ponekad umiru jedan za drugim, bez ikakva posebna razloga."

"Rekla sam Vam to već. Obično se to događa neposredno nakon blagdana."

"Može li to ovdje biti objašnjenje?"

Njezine oči zasvjetlucaše, a Brunettiju se učini da je riječ o ljutnji.

"Naravno da može. Ali zašto me onda pokušavala ušutkati?"

"Mislim da ste mi to rekli, Maria."

"Što?"

"Vaš zavjet. Poslušnost. Ne znam koliko im je to važno, ali može biti da su se brinuli zbog toga, više nego oko ičega drugog." Kad nije odgovorila, on upita, "Mislite da je to moguće?" Ona je i dalje odbijala odgovoriti, tako da ju je upitao, "Što se onda dogodilo? Kod ljudi s Lida?"

"Bili su vrlo ljubazni prema meni. Nakon večere, gospođa mi je dala nešto od svoje odjeće." Ona raskrili ruke kako bi pokazala suknju koju je nosila. "Ostala sam kod njih prvih tjedan dana, a zatim su mi pomogli da pronađem posao na klinici."

"Zar niste morali pokazati nekakve dokumente kako biste se zaposlili?"

Ona zatrese glavom. "Ne. Bilo im je toliko drago što su pronašli nekoga tko će biti voljan obaviti taj posao da uopće nisu postavljali nikakva pitanja. Ali bila sam poslala pismo gradskim vlastima u svoj rodni grad i zamolila ih da mi pošalju preslike mog izvoda iz knjige rođenih i *cartu d'identità*. Ako se kanim vratiti ovakvom životu, onda pretpostavljam da će mi trebati."

"Kamo ste im rekli da Vam ih pošalju, u kliniku?"

"Ne, na adresu ovih ljudi koji su mi pomogli." Bila je prepoznala zabrinutost u njegovu glasu i upitala ga, "Zašto pitate?"

On otrese njezino pitanje brzim bočnim pokretom glave.

"Samo sam znatiželjan. Nikad se ne zna koliko takve stvari mogu potrajati." Bila je to slaba laž, ali ona je bila časna sestra toliko dugo da Brunetti nije vjerovao da bi ona lako prepoznala laž, osobito ako ta laž dolazi od nekoga koga ona smatra prijateljem. "Jeste li još uvijek u dodiru s nekim iz *case di cura* ili iz Vašeg reda?"

"Ne. Ni s kim." Zastala je, pa dodala, "Vidjela sam dvoje ljudi čiji su roditelji bili moji pacijenti u San Leonardu. Ali ne vjerujem da su me prepoznali." Ovdje se nasmiješila i dodala, "Onako kako me Vi niste prepoznali."

Brunetti uzvratil osmijehom:

"Znaju li ljudi u staračkom domu kamo ste otišli?"

Ona zatrese glavom.

"Ne. Nemoguće je da znaju."

"Zar im ne bi rekli ljudi iz Lida?"

"Ne, jer sam im rekla da nikome ne pričaju o meni, i mislim da će tako i biti." Prisjetivši se njegove prijašnje nelagode, upitala je, "Zašto me to pitate?"

Nije vidio razloga zašto joj ne bi rekao barem toliko.

"Ukoliko ima imalo istine u..." zausti on, ali shvati da uopće ne zna kako bi to trebao nazvati, jer to svakako nije bila optužba, ništa više do li osvrt na slučajnost. Ponovno je zaustio. "Zbog onog što ste mi rekli, možda bi bilo mudro izbjegavati bilo kakav dodir s ljudima iz *case di cura*."

Shvatio je da uopće nema pojma tko su ti ljudi. "Kad ste čuli ono što su te starice izgovorile, je li Vam palo na pamet kome, i pritom mislim određeno, kome bi one ostavile svoj novac?"

"Razmišljala sam o tome." reče tihim glasom, "i ne bih to željela izgovoriti."

"Molim Vas, Maria, mislim da više ne možete birati što želite, a što ne želite reći o ovome."

Kimnula je glavom, ali vrlo sporo, priznajući istinitost onoga što je rekao, iako istinitost nije činjenice učinila ugodnijima.

"Mogle su ostaviti novac *casi di cura* ili ravnatelju. Ili redu."

"Tko je ravnatelj?"

"Doktor Messini, Fabio Messini."

"Postoji li još tko?"

Ona razmisli nakratko, a zatim odgovori,

"Možda otac Pio. Toliko je dobar prema pacijentima da ga mnogi od njih jako vole. Ali mislim da on ne bi ništa prihvatio."

"A majka nadstojnica?" upita Brunetti.

"Ne. Red nam zabranjuje da išta posjedujemo. Hoću reći, ženama."

Brunetti privuče pred sebe list papira.

"Znate li prezime oca Pija?"

U očima joj se mogla razaznati uzbuna.

"Ali Vi ne kanite razgovarati s njim, zar ne?"

"Ne, mislim da ne. Ali bih svejedno volio znati njegovo prezime. Ukoliko mi zatreba."

"Cavaletti." reče.

"Znate li išta više o njemu?"

Zatresla je glavom.

"Ne, tek da dolazi dvaput tjedno zbog ispovijedi, ako je netko teško bolestan onda dođe i daje mu posljednju pomast. Rijetko sam imala vremena razgovarati s njim. Mislim, izvan ispovjedaonice." Na trenutak je zastala, a zatim nastavila, "Posljednji sam ga put vidjela prije otprilike mjesec dana, dvadesetog veljače, na imendan majke nadstojnice." Njezina su se usta naglo zatvorila, i snažno je zažmirila, kao da ju je pogodila iznenadna bol. Brunetti se nagne naprijed, i dalje sjedeći, bojeći se da se ne onesvijesti.

Otvorila je oči i pogledala ga preko stola, podižući ruku kako bi ga spriječila da ustane.

"Nije li to čudno?" upita. "To da se sjećam datuma njezinog imendana."

Skrenula je pogled, a zatim ga vratila k njemu. "Ne sjećam se svoga rođendana.

Jedino se sjećam datuma *L'Immacolate*, osmoga prosinca." Zatrese glavom; od tuge ili iznenađenosti, nije znao. "Kao da je dio mene prestao postojati svih ovih godina, kao da je bio isključen. Više se jednostavno ne mogu sjetiti kojeg datuma je moj rođendan."

"Možda bi Vaš rođendan mogao biti datum kad ste napustili samostan." predloži Brunetti i nasmiješi se kako bi joj pokazao da to misli u najboljoj namjeri.

Ona na trenutak uhvati njegov pogled, a zatim podigne dva prsta desne ruke i spusti ih na svoje čelo i protrlja ga, spustivši pogled. "*La Vita Nuova*." reče, više za sebe no obraćajući se njemu.

Bez upozorenja, skočila je na noge.

"Mislim da bih sada željela otići, *commissario*." Oči su joj bile nemirnije nego glas, tako da je Brunetti nije ni pokušao zaustaviti.

"Možete li mi reći ime pansiona u kojem ste odsjeli?"

"*La Pergola*"

"Na Lidu?"

"Da."

"A ljudi koji su Vam pomogli?"

"Zašto želite njihovo ime?" upita ona iskreno uznemirena.

"Zato što volim svašta znati." odgovori joj iskreno.

"Sassi, Vittorio Sassi. Via Morosini broj jedanaest."

"Hvala." reče Brunetti, ne zapisavši ta imena. Okrenula se prema vratima i na trenutak se Brunettiju učini da će ga upitati što će učiniti

u svezi s ovim što mu je ispričala, ali on ne reče ništa. Ustane i zaobiđe stol, nadajući se da će joj barem otvoriti vrata, ali ona je bila prebrza za njega. Sama ih je otvorila, kratko se osvrnula, ne nasmiješivši se, i izašla.

2

Brunetti se opet usredotoči na svoja stopala, ali ona mu više nisu izgledala besposleno. Poput božanstva na prijestolju, njegova mu je majka ispunila misli, dugogodišnja putnica nepoznatim i divljim predjelima ludila.

Strepnja za njezinu sigurnost divlje je mahala krilima leteći mislima, iako je vrlo dobro znao da je jedina, konačna, sveobuhvatna sigurnost koja je preostala njegovoj majci, ona sigurnost koju, stegnuta srca, nikako nije priželjkivao svojoj majci, bez obzira na to koliko mu je to njegov um nametao kao ispravnu.

Uhvatio se kako je nevoljko upleten u sjećanja na posljednjih šest godina, i kako prstima prebire po njima kao po kuglicama neke grozne krunice.

Iznenadnom, nasilnom kretnjom, nogom je zatvorio ladicu uz tresak i skočio na noge. *Suor' Immacolata* -još uvijek je nije mogao zvati nikako drukčije - bila ga je uvjerala u to da njegovoj majci ne prijeti opasnost; zapravo, nije mu bila rekla išta što bi ukazivalo na to da ikome prijeti ikakva opasnost.

Stari ljudi umiru, i često smrt je spas i za njih i za ljude oko njih, kao što bi bio i za... Vratio se do svog stola i podigao list papira koji mu je bila dala, opet preletjevši pogledom po nizu imena i dobi.

Brunetti počne smišljati načine kako saznati više o osobama s popisa, više o njihovim životima i njihovim smrtima. *Suor' Immacolata* bila je navela datume njihovih smrti, što će voditi do smrtovnica u gradskoj vijećnici, i to je bila prva staza kojom valja kročiti kroz ogromni birokratski labirint koji će ga na koncu dovesti do preslika njihovih oporuka. Poput paučine - njegova znatiželja morat će biti lagana i prozirna poput paučine, a njegova pitanja laka poput škakljanja mačjih brkova. Pokušao se prisjetiti je li ikad bio rekao *Suor' Immacolati* da je on policijski *commissario*. Možda je to bio spomenuo tijekom jednog od onih dugih poslijepodneva kada mu je njegova majka dopuštala da je primi za ruku, no jedino ako se u prostoriji s njima nalazila i ta mlada žena, njezina miljenica. Oni, njih dvoje, morali su razgovarati o nečem, budući da je Brunettijeva majka često satima sjedila ne progovorivši ni riječ, pjevušeći si neku besmislenu melodiju. Kao da joj je redovnička halja koju je nosila bila

poništala njezinu osobnost, *Suor' Immacolata* je rijetko bila izgovorila išta o samoj sebi, ali je Brunetti ponekad bio iznenađen oštromnošću nekih njezinih primjedaba o ljudima koji su ispunjavali njezin maleni, ograničeni svijet. Jamačno joj je u takvom nekakvom trenutku bio rekao čime se bavi, jer je često tako "nabadao" teme o kojima bi mogli razgovarati kako bi ispunio te beskonačne, nesuvisle sate. A ona je to bila čula i upamtila i tako je došla k njemu, godinu dana kasnije, sa svojom pričom i svojim strahovima.

Nekada davno, bile su postojale izvjesne stvari za koje je Brunettiju bilo teško, ponekad i nemoguće, povjerovati da su ljudi u stanju učiniti.

Nekad je bio vjerovao, ili je možda samog sebe bio prisilio da vjeruje, kako postoje granice ljudske zlobe. Postupno, spoznajući što su sve ljudi kadri učiniti ne bi li zasitili svoje žudnje - pohlepa, najuobičajenija, u mnogim je slučajevima bila također ona koja je i najviše nagonila na zločin - njegovu je zabludu grizla rastuća plima, sve dok se ponekad nije osjećao kao da se nalazi u čizmama onoga mahnitoga irskoga kralja, čije ime nikada nije mogao ispravno izgovoriti, a koji je stajao na rubu mora udarajući svojim mačem po plimi koja je nadirala, izluđen prkosom bujajućih voda.

Zato ga više nije iznenađivala mogućnost da starije ljude netko ubije zbog njihova bogatstva; ono što ga je iznenađivalo bio je način na koji je to izvedeno, jer je barem na prvi pogled takvo što bilo izloženo mogućnosti pogreške ili razotkrivanja.

Također je bio spoznao, tijekom godina koje je bio proveo uvježbavajući ovu svoju vještinu, da je važan trag koji valja slijediti onaj koji za sobom ostavlja novac. Mjesto odakle je kretao taj trag obično je bila datost: od osobe kojoj je taj novac oduzet, bilo silom ili prijevarom.

Onaj drugi kraj, gdje je trag završavao, bilo je daleko teže pronaći, jer je taj bio mnogo životniji. *Cuibono?*

Ako je *Suor' Immacolata* u pravu - prisilio je samog sebe da se prebaci u kondicional - onda je prva stvar koju mora pronaći trag koji za sobom ostavlja novac tih staraca, a zatim istraga može krenuti od njihovih oporuka.

Signorinu Elettru pronašao je za pisaćim stolom, i on se iznenadi zatekavši je kako marljivo radi za računalom. Gotovo da je bio

očekivao da će je pronaći kako čita novine ili rješava križaljku, tako proslavljajući nastavak Pattine odsutnosti.

"*Signorina*, što znate o oporukama?" upita je on već s vrata.

"Znam da ja svoju nisam napisala." odgovori opušteno i nasmiješi se, dobacivši mu svoj odgovor preko ramena i ne shvaćajući to pitanje ozbiljno, kako bi to učinio svatko u svojim ranim tridesetim godinama.

I daj Bože da ti nikad ne zatreba oporuka, Brunetti uhvati sam sebe kako razmišlja. Uzvratilo joj je osmijehom, a zatim mu osmijeh neprimjetno sklizne s lica.

"Dakle, što onda znate o tuđim oporukama?"

Vidjevši da je ozbiljan, ona se zavrti na stolcu i okrene se prema njemu, čekajući njegovo objašnjenje.

"Želio bih pronaći sadržaj oporuka petoro ljudi koji su umrli ove godine ovdje, u staračkom domu San Leonardo."

"Jesu li stanovali u Veneciji?" upita.

"Ne znam. Zašto? Je li to bitno?"

"Oporuke obično objavljuju javni bilježnici koji ih sastavljaju, bez obzira na to gdje osoba umre. Ako su svoje oporuke sačinili ovdje u Veneciji, onda je sve što mi treba ime javnog bilježnika."

"A ako nemam to ime?" upita.

"Onda će to ići malo teže."

"Teže?"

Njezin je osmijeh bio otvoren, a glas nepromijenjen.

"Činjenica da niste stupili u dodir s nasljednicima i zatražili da Vam daju preslike oporuka, *commissario*, navodi me na pomisao da ne želite da itko zna kako se raspitujete o tome." Opet se nasmiješila.

"Postoji središnji ured u kojem su zavedene sve oporuke. Njihovi su arhivi umreženi prije dvije godine, tako da to nije problem, ali ako javni bilježnici obavljaju svoj posao u nekakvom zabačenom *seocetu* u unutrašnjosti u kojem još nema računala, onda bismo mogli imati poteškoća."

"Ako su zabilježeni ovdje, možete li doći do tih podataka?"

"Naravno."

"Kako?"

Spustila je pogled na suknju i rukom otre nevidljivu mrvicu.

"Mislim da ne želite to znati." Kad je vidjela da je on pozorno sluša, nastavi, "Ne znam možete li to shvatiti, *commissario*, ili mogu li Vam to na primjeren način objasniti, ali postoje načini otkrivanja lozinki uz pomoć kojih je moguće pristupiti gotovo svim podacima. Što su podaci javniji - dakle, oni u gradskoj vijećnici, u javnim pismohranama - to je lakše otkriti lozinku. A jednom kad otkrijete lozinku, to Vam je kao... dakle, to Vam je kao da su otišli kući za sobom ne zaključavši vrata ureda i ne ugasivši svjetlo."

"Je li tako u svim državnim ustanovama?" upita uznemireno.

"Mislim da niti to ne biste željeli znati." reče, a osmijeh joj se izgubi s lica.

"Koliko je lako doći do tih podataka?" upita.

"Rekla bih da je izravno razmjerno vještini osobe koja traga za njima."

"A koliko ste Vi, *signorina*, vješti u tome?"

Ovo je pitanje opet na njezino lice prizvalo jedan vrlo mali smiješak.

"Mislim da je to još jedno pitanje na koje ne bih voljela odgovoriti, *commissario*."

Proučavao je meke obrise lica, i prvi put opazio dvije gotovo nevidljive crte koje su se pružale od vanjskih kutova očiju, a koje su nesumnjivo bile posljedica njezinih čestih osmijeha, i učini mu se teškim povjerovati da je to osoba koja ima zločinačke vještine i, gotovo posve vjerojatno, zločinačke nakane.

Ni za trenutak ne pomislivši na svoju policijsku prisegu, Brunetti upita,

"Ali ako su živjeli ovdje, onda možete doći do tih podataka?"

Primijeti kako grčevito nastoji iz glasa ukloniti ikakav trag ponosa, nastoji i ne uspijeva u tome.

"Do spisa u matičnom uredu, *commissario*?"

Zabavljen uslužnim tonom kojim je bivša djelatnica *Banče d'Italia* izgovarala ime običnog državnog ureda, on kimne glavom.

"Mogu Vam pribaviti imena glavnih nasljednika nakon ručka. Za preslike oporuka trebat će mi vjerojatno dan-dva."

Samo mladi i privlačni mogu si priuštiti da budu i razmetljivi, pomisli.

"Nakon ručka, odlično, *signorina*." Popis s imenima i datumima smrti ostavio joj je na stolu i vratio se natrag gore u svoj ured.

Kad je sjeo za svoj stol, pogledao je imena dvojice muškaraca koja je zapisao: dr. Fabio Messini i otac Pio Cavaletti. Nijedno od imena nije mu zvučalo poznato, ali gradu društveno incestuoznom poput Venecije, to je izgledalo besmisleno za osobu koja traga za obavijestima.

Okrenuo je broj ureda u kojem su svoje stolove imali policajci u odorama.

"Vianello, možete li nakratko doći u moj ured? I budite ljubazni, povedite Miottija sa sobom." Dok je čekao da ta dva policajca dođu, Brunetti iscrta niz besmislenih črkarija ispod tih imena, a tek kad su se na vratima njegova ureda pojavili Vianello i Miotti, on shvati da su to križići. Položi olovku na stol i rukom mahne policajcima neka sjednu nasuprot njemu na stolce pred stolom.

Čim je Vianello sjeo, odmah je širom raskopčao svoju odoru, a Brunetti zapazi kako izgleda mršavije nego je izgledao tijekom zime.

"Zar ste na dijete, Vianello?" upita.

"Ne, gospodine." reče narednik, iznenađen time što je Brunetti to primijetio. "Vježbam."

"Molim?" Brunetti, kojem je pomisao na vježbanje graničila s opscenošću, nije se nimalo potrudio sakriti svoju zgranutost.

"Vježbam." ponovi Vianello. "Idem u *palestru* poslije posla i budem tamo pola sata, ponekad i dulje."

"I što tamo radite?" upita Brunetti.

"Vježbam, gospodine."

"Koliko često?"

"Što češće mogu." odgovori mu Vianello, odjednom zazvučavši kao da izbjegava precizan odgovor.

"A koliko je to?"

"Oh, tri-četiri puta tjedno."

Miotti je sjedio nijemo, kao u teniskom dvoboju glavom prateći ovaj neobičan razgovor. Zar se ovako bori protiv zločina?

"A što radite kad ste tamo?"

"Vježbam, gospodine." izgovorio je tu riječ upečatljivom silinom.

Sada već ozbiljno zainteresiran, koliko god to bilo nastrano, Brunetti se nagne naprijed, nalaktivši se na stol, brade oslonjene na dlan jedne ruke.

"Ali kako? Trčite u mjestu? Njišete se na konopcima?"

"Ne, gospodine." odgovori Vianello, ne smiješeći se. "Na spravama."

"Na kakvim spravama?"

"Na spravama za vježbanje."

Brunetti svrne pogled na Miottija koji je, jer je bio mlad, možda shvaćao ponešto od ovog što mu je Vianello govorio. Ali Miotti, čija je mladost vodila brigu o njegovom tijelu umjesto njega samog, snimi pogled s Brunettija i zagleda se ponovo u Vianella.

"Dakle." zaključi Brunetti, kad je postalo jasno da Vianello neće biti nimalo susretljiviji i reći mu išta više o tome, "izgledate vrlo dobro."

"Hvala, gospodine. Mogli biste i sami pokušati jednom."

Uvukavši trbuh i uspravivši se na svojem stolcu, Brunetti svoju pozornost ponovo usmjeri na posao.

"Miotti." zausti on, "Vaš brat je svećenik, zar ne?"

"Da, gospodine." odgovori on, očito iznenađen činjenicom da njegov nadređeni zna za to.

"Kakav svećenik?"

"Dominikanac, gospodine."

"Je li on ovdje, u Veneciji?"

"Ne, gospodine. Bio je ovdje četiri godine, ali onda su ga poslali u Novaru, prije tri godine, da predaje u školi za dječake."

"Održavate li vezu s njim?"

"Da, gospodine. Čujemo se telefonski jednom tjedno, a viđamo se tri do četiri puta godišnje."

"Dobro. Sljedeći put kad budete razgovarali s njim, želio bih da ga nešto upitate."

"Što to, gospodine?" upita Miotti, vadeći svoju bilježnicu i olovku iz džepa svoje vjetrovke, a Brunettiju je bilo drago što ne pita zašto.

"Želio bih da ga pitate zna li išta o ocu Piju Cavalettiju. On je pripadnik Reda svetoga križa ovdje u gradu." Brunetti opazi kako se Vianellove obrve podižu, ali narednik ne reče ni riječ i nastavi slušati.

"Želite li da ga pitam nešto određeno, gospodine?"

"Ne, bilo što što mu padne na pamet ili čega se sjeti."

Miotti zausti, počne oklijevati, a zatim upita,

"Možete li mi išta поблиže reći o njemu, gospodine? Nešto što bih mogao napomenuti svome bratu?"

"On je kapelan u *casi di cura* u blizini Ospedale Giustinian, ali to je sve što znam o njemu." Miotti je spustio glavu, pišući, pa Brunetti upita, "Imate li ikakvu zamisao tko bi on mogao biti, Miotti?"

Mladi policajac podigne pogled.

"Ne, gospodine. Nikad se nisam puno petljao oko bratovih prijatelja iz crkvenih krugova."

Brunetti, reagirajući više na njegov ton nego li na riječi, upita,

"Postoji li neki određeni razlog zašto?"

Umjesto odgovora, Miotti brzo zatrese glavom, a potom se zapilji u stranice svoje bilježnice, dopisujući nekoliko riječi.

Brunetti baci pogled prema Vianellu preko pognute glave mlađeg muškarca, ali narednik tek gotovo neprimjetno slegne ramenima.

Brunetti širom otvori oči i kratko kimne glavom prema Miottiju.

Vianello, protumačivši to kao znak da ustanovi razloge mladićeve suzdržanosti kad se spuste dolje u svoje prostorije, uzvratu mu kimanjem.

"Još nešto, gospodine?" upita Vianello.

"Danas poslijepodne." reče Brunetti, odgovarajući na njegovo pitanje, ali misleći na preslike oporuka koje mu je obećala *signorina* Elettra, "trebao bih imati imena nekih ljudi koje bih volio obići i porazgovarati s njima."

"Želite li da pođem s Vama, gospodine?" upita Vianello.

Brunetti kimne.

"U četiri." odluči on, misleći kako će mu to dati i više nego dovoljno vremena da se vrati sa stanke za ručak. "Dobro. Mislim da je to sve za sada. Hvala obojici."

"Doći ću gore po Vas." reče Vianello. Kad je mlađi muškarac krenuo prema vratima, Vianello se okrene, bradom pokaže prema Miottiju koji je zamicao za vratima, i kimne Brunettiju. Ako je postojalo išta što je valjalo otkriti o Miottijevoj nevoljkosti da se druži s bratovim prijateljima iz crkvenih krugova, Vianello će mu to priopćiti toga poslijepodneva.

Kad su otišli, Brunetti otvori ladicu i izvadi poslovni telefonski imenik. Tražio je među doktorima, ali Messinija nije pronašao u popisu onih koji stanuju u Veneciji. Provjerio je u običnom telefonskom imeniku i pronašao trojicu, a jedan od njih bio je doktor Fabio, s prebivalištem u Dorsoduru. Zapisao je Messinijev telefonski

broj i adresu, a zatim podigao slušalicu i nazvao jedan drugi broj iz memorije telefonskog aparata.

Nakon trećeg zvona, netko je podigao slušalicu, a muški je glas rekao,

"Allo?"

"Ciao, Lele." reče Brunetti, prepoznavši slikarov mrzovoljni glas.

"Zovem te zbog jednog od tvojih susjeda, *dottora* Fabija Messinija." Ako netko živi u Dorsoduru, kao Lele Bortoluzzi, čija je obitelj živjela u Veneciji još od križarskih ratova, znat će tko je on.

"Je li to onaj s Afganistankom?"

"Kujom ili suprugom?" upita Brunetti kroz smijeh.

"Ako je to onaj na kojeg mislim, žena mu je Rimljanka, ali kuja je afganistanski hrt. Prekrasna, elegantna životinja. Baš poput žene, kad malo bolje razmisliš. Kad je vodi u šetnju prolazi pokraj moje galerije barem jednom dnevno."

"Messini koji me zanima vodi starački dom u blizini bolnice Giustinian."

Lele, koji je znao sve, reče,

"To je onaj isti koji vodi i dom u kojem je smještena Regina, je li tako?"

"Tako je."

"Kako je ona, Guido?" Lele, tek nekoliko godina mlađi od Brunettijeve majke, bio ju je poznavao cijeloga života i bio je jedan od najboljih prijatelja njezina supruga.

"Po starom, Lele."

"Čuvaoje Bog, Guido. Tako mi je žao."

"Hvala ti." reče Brunetti. Ništa drugo i nije mogao reći. "No, što ćemo s Messinijem?"

"Ako me sjećanje ne vara, ovdje je prije otprilike dvadesetak godina započeo s *ambulatorijem*. Ali nakon što se oženio Rimljankom, Fulvijom, upotrijebio je novac njezine obitelji kako bi osnovao *časa di cura*. Nakon toga, prestao je voditi svoju privatnu liječničku ordinaciju. Hm, barem mislim da je tako. A sada mislim da je ravnatelj četiriju ili pet staračkih domova."

"Poznaješ li ga osobno?"

"Ne. Vidim ga često. Ne često. Svakako ne tako često kao što viđam njegovu ženu."

"Kako znaš tko je ona?" upita Brunetti.

"Otkad živi ovdje kupila je nekoliko mojih slika. Sviđa mi se. Inteligentna žena."

"S dobrim ukusom što se tiče slika?" upita Brunetti.

Leleov smijeh prolomi se s druge strane žice.

"Skromnost me sprječava da odgovorim na tvoje pitanje."

"Ima li ikakvih glasina o njemu? Ili o njima?"

Zavladala je duga tišina na kraju koje je Lele rekao,

"Nikad nisam čuo nijedan trač o njima. Ali mogu se raspitati ako želiš."

"Ali ne tako da se zna da se raspituješ." reče Brunetti, iako je znao da to ne treba reći.

"Moj će jezik biti poput lagana lahora na mirnoj površini mora." reče Lele.

"Bio bih ti zahvalan, Lele."

"To nema nikakve veze s Reginom, zar ne?"

"Ne, nikakve."

"Dobro. Ona je bila prekrasna žena, Guido." Zatim, kao daje iznenada shvatio daje upotrijebio prošlo vrijeme, Lele brzo doda, "Nazvat ću te ako išta saznam."

"Hvala, Lele." Brunetti ga zamalo podsjeti da bude oprezan, ali mu sine da netko tko je napredovao poput Lelea u svijetu venecijanske umjetnosti i starina mora po prirodi biti istodobno i podatan kao paučina i čvrst poput čelika, tako da se samo na brzinu pozdravio s njim.

Još je bilo dugo do podneva, ali Brunetti osjeti kako ga miris proljeća, koji je posljednjih tjedan dana opsjedao grad, mami da izađe van iz ureda. Osim toga, on je bio šef, pa zar nije mogao jednostavno odlučiti i otići ako mu se prohtije? Niti je osjećao obvezu zastati kod *signorine* Elettre i reći joj kamo ide; vjerojatno je bila posve zadubljena u svoj računalni zločin, a on nije želio biti ni sudionik niti, istinu govoreći, smetnja, tako da ju je pustio neka na miru radi na tome i krenuo prema mostu Rialto i kući.

Bilo je hladno i vlažno kada je toga jutra odlazio od kuće, a sada, što je dan bivao topliji, osjećao je kako mu sve više smetaju sako i ogrtač.

Raskopčao je i ogrtač i sako, strpao šal u džep, ali mu je još uvijek bilo toliko toplo da je osjetio kako mu na leđima izbija prvi znoj te godine. Osjećao se zarobljenim u svojem vunenom odijelu, a onda mu se javila izdajnička misao kako su i hlače i sako ove godine uži nego su bili na početku zime kad je prvi put nosio to odijelo. Stigavši do mosta Rialto, ubrzao je korak osjetivši iznenadno bujanje snage i potrčao uz stube. Nakon desetak njih, shvatio je da gubi dah te je usporio hod. Na vrhu stuba, zastao je da se odmori i zagledao se lijevo i naprijed prema zavoju kojim je Veliki kanal zamicao prema San Marcu i Duždevoj palači. Sunce se ljeskalo na površini mora na kojoj su se ljuljuškali prvi crnoglavci galebovi ove sezone.

Vrativši dah, krenuo je niz stube na drugoj strani mosta, toliko razdragan ljepotom dana da nije osjećao uobičajenu razdražljivost zbog napučenih ulica i turista koji su se vukli s noge na nogu. Hodajući između dvostrukog niza tezgi s voćem i povrćem, primijetio je da su se pojavile prve šparoge i upitao se bi li mogao nagovoriti Paolu da ih kupi. Ugledavši cijenu, znao je da nema izgleda za takvo što, barem ne još tjedan dana, dok šparoge ne preplave tržnicu i cijena se prepolovi. Šećući tržnicom, proučavao je povrće i cijene, povremeno kimajući glavom ili pozdravljajući poznanike. Kod posljednje tezge s desne strane, ugledao je poznato lišće i priđe bliže ne bi li bolje promotrio.

"Jesu li to *puntarelle*." upita, iznenađen što ih vidi na tržnici ovako rano.

"Jes', i to najbolje na Rialtu." uvjeravao ga je prodavač, lica zacrvenjenog od dugogodišnjeg ispijanja vina, "Šest tisuća lira kila, a to Vam je još i jeftino."

Brunetti nije želio odgovarati na ovakvu besmislicu. Kad je bio dijete, kilogram *puntarella* stajao je nekoliko stotina lira, i rijetki su ih ljudi jeli; oni koji su ih kupovali uglavnom su ih nosili kući kako bi njima nahranili kuniće koje su protuzakonito držali u dvorištima ili vrtovima iza kuća.

"Dajte mi pola kile." reče Brunetti iz džepa vadeći nekoliko novčanica.

Prodavač se nagne naprijed preko hrpa povrća izloženih na tezgi i zagrabi rukohvat svježe-zelenog lišća. Poput mađioničara, niotkud mu se u ruci stvorio list smeđeg papira koji je spustio na vagu, na

papir je istresao lišće te ga zatim hitro zamotao u zgodan omot. Spustio je omot povrh kutije uredno složenih minijaturnih tikvica i ispružio dlan. Brunetti mu uruči tri novčanice od po tisuću lira ne zatraživši plastičnu vrećicu te krene kući.

Kod zgrade na čijem se zidu visoko kočio brojčanik sata, skrene lijevo i krene gore prema San Aponalu i kući. Ne razmišljajući, skrene u prvu ulicu desno i uđe u Do Mori, gdje je pojeo komad pršuta omotan oko tankog peciva i popio čašu chardonnaya kako bi isprao slan okus mesa.

Nekoliko minuta kasnije i opet uspuhan od više od devedeset stuba, otvori vrata svoga stana gdje ga dočekaše pomiješani mirisi koji su mu grijali dušu i pjevali mu o domu, ognjištu, obitelji i zadovoljstvu.

Iako mu je delirični miris češnjaka i luka govorio da je ona ovdje, Brunetti je ipak pozove,

"Paola, jesi li tu?"

Kao odgovor iz kuhinje mu ženski glas dovikne "Si" i on pođe niz hodnik prema njoj. Položio je papirnati omot na stol i krenuo prema njoj kako bi je poljubio i pogledao što to prži u tavi pred sobom.

Žute i crvene trake paprike cvrčale su se u bogatom umaku od rajčica, odakle se dizao miris kobasica.

"*Tagliatelle?*" upita, imenovavši svoju omiljenu svježju tjesteninu.

Ona se nasmiješi i nagne se kako bi promiješala umak.

"Naravno." A zatim, okrenuvši se prema stolu, ugleda omot. "A što je to?"

"*Puntarelle*. Pomislio sam kako bismo od njih mogli napraviti salatu uz umak od incuna."

"Dobra zamisao." reče, glasa ispunjena užitkom. "Gdje si ih uopće pronašao?"

"Kod onog tipa koji mlati svoju ženu."

"Molim?" začuo se njezin zbunjeni odgovor.

"Kod zadnjeg tipa s desne strane kad gledaš prema ribarnici, onaj s popucalim kapilarama na nosu."

"Mlati svoju ženu?"

"Pa, već su ga triput priveli u *Questuru*. Ali ona uvijek povuče tužbu nakon što se on otriježni."

Brunetti ju je promatrao kako u mislima prelistava popis različitih prodavača s desne strane tržnice. "Žena s kaputom od nerca?" upita konačno.

"Da."

"Nisam imala pojma o tome."

Brunetti slegne ramenima.

"Pa zar ne možeš ništa poduzeti u svezi s tim?" upita.

Budući da je bio gladan i da bi rasprava o tome odgodila objed, on je bio kratak.

"Ne. Ne spada pod naše ovlasti."

On prebaci svoj ogrtač, a zatim i sako, preko naslona kuhinjskog stolca i krene prema hladnjaku kako bi si natočio malo vina. Motajući se tako oko nje tražeći čašu, promrmlja,

"Dobro miriše."

"Ne spada u vaše ovlasti?" upita, a po njezinom je tonu znao da je bila pronašla povod za križarsku vojnu.

"Ne, ne spada, osim ako ne podnese službenu *denunciu*, što nikad nije bila voljna učiniti."

"Možda ga se žena boji."

"Paola." upita, nadajući se da će to izbjeći, "ona je dvostruko teža od njega, ima jamačno sto kila. Siguran sam da bi ga mogla baciti kroz prozor kad bi to htjela."

"Ali?" upita, začuvši neizgovorene riječi u njegovom glasu.

"Ali ona to ne želi učiniti, rekao bih. Oni se posvade, stvari izmaknu nadzoru, i onda nas ona nazove." Natoči vina u čašu i potegne gutljaj, nadajući se daje tu priči kraj.

"A onda?" upita Paola.

"A onda mi dođemo i pokupimo ga i dovedemo ga u *Questuru* i držimo ga ondje do jutra, sve dok ne dođe po njega. To se događa otprilike svakih šest mjeseci, ali nikad nema nikakvih tragova ozbiljnog nasilja nad njom, a njoj je drago što se s njim vraća kući."

Paola se neko vrijeme zamisli nad ovim, ali naposljetku slegne ramenima i zanemari to.

"Čudno, zar ne?"

"Vrlo." složi se Brunetti, iz dugogodišnjeg iskustva znajući da je Paola odlučila ne baviti se dalje tom temom.

Sagnuvši se kako bi pokupio svoj kaput i sako i odnio ih u hodnik, ugleda smeđu omotnicu na stolu.

"Je li to Chiarina svjedodžba s ocjenama?" upita posežući za omotnicom.

"A-ha." reče Paola, soleći vodu u loncu koja je ključala nad jednim od plamenika do zida.

"Kakve su ocjene?" upita on. "Dobre?"

"Samo iz jednog predmeta nema odličnu ocjenu."

"Iz tjelesnog?" pokuša on pogoditi, izgubljen, jer se Chiara bila izborila za mjesto predsjednice njezinog prvog razreda u osnovnoj školi i ostala na tom položaju posljednjih šest godina. Poput svoga oca, njegova je kći više voljela lunjati uokolo umjesto vježbati, tako da je to bio jedini predmet koji mu je padao na pamet, a u kojem je mogla biti nešto lošija.

Otvori omotnicu, izvuče list papira i pogledom preleti preko njega.

"Vjeronauk?" upita. "Vjeronauk?"

Paola ne reče ništa, a on nastavi čitati bilješke koje je nadopisao nastavnik u objašnjenju njezine "nedovoljne" ocjene.

"Postavlja previše pitanja?" čitao je on. A potom, "Remeti nastavu." Ma, koji je ovo vrag?" upita Brunetti, pružajući papir Paoli.

"Morat ćeš je sam pitati kad dođe kući."

"Još se nije vratila doma?" upita Brunetti i uhvati ga divlja pomisao da je Chiara znala da će svjedodžba biti loša i da se skriva negdje, ne želeći se vratiti kući. Baci pogled na sat i vidje da je još uvijek rano; neće stići kući barem sljedećih petnaestak minuta.

Paola, koja je na stol spustila četiri tanjura, nježno ga odgurne u stranu svojim bokom.

"Je li ti išta govorila o ovome?" upita, mičući joj se s puta.

"Ništa naročito. Rekla je kako joj se ne sviđa taj svećenik, ali nikad nije rekla zašto. Ili je ja nisam pitala zašto."

"Kakav je on svećenik?" upita Brunetti, izvlačeći stolac ispod stola i zauzevši svoje mjesto.

"Kako to misliš, 'kakav je?'"

"Je li on, kako to ono zoveš, običan svećenik ili je pripadnik nekog reda?"

"Mislim da je on običan župnik, iz crkve pokraj škole."

"Iz San Pola?"

"Da."

Dok su tako razgovarali, Brunetti je iščitavao komentare ostalih nastavnika, i svi su redom otvoreno hvalili Chiarinu inteligenciju i marljivost.

Njezin nastavnik matematike je za nju, zapravo, tvrdio da je "iznimno nadarena učenica, osobito za matematiku." a nastavnik talijanskoga jezika je išao tako daleko da je upotrijebio riječ "elegantno" govoreći o Chiarinom pismenom izražavanju. Ni u jednom od komentara nije bilo ni riječi kritike, ni traga onoj prirodnoj sklonosti učitelja da iskažu ozbiljno upozorenje kako bi sasvim uklonili ikakvu opasnost od taštine koja je jamačno imala uslijediti kao posljedica svake pojedinačne riječi pohvale.

"Ne razumijem." reče Brunetti, gurajući *pagellu* natrag u njezinu omotnicu i nježno je bacajući na stol. Na trenutak se zamislio, razmatrajući kako da oblikuje svoje pitanje, te upita Paolu, "Nisi joj ništa rekla, zar ne?"

U njezinom širokom krugu prijatelja, Paolu su smatrali svakakvom, ali svatko tko ju je poznao smatrao je da je ona "*una mangiapreti*." žderačica svećenika. Brunettija su još uvijek znali iznenaditi njezini povremeni protucrkvjeni ispadi, iako se više nije često događalo da ga iznenadi išta što Paola kaže ili učini. Ali ova tema bila je mahanje crvenom krpom pred bikovom njuškom, i ta ju je tema, više nego ijedna druga, mogla - bez upozorenja i gotovo uvijek - doista razjariti.

"Znaš da sam se složila s tim." reče, okrećući se od štednjaka prema njemu. Brunettija je oduvijek bilo izenađivalo to što je Paola bila tako spremno pristala na prijedlog njihovih dviju obitelji da djeca budu krštena i da pohađaju vjeronauk u svojim školama. "To je dio zapadnjačke kulture." često je, ledeno pristojnim glasom, govorila Paola. Kako njihova djeca nisu bila glupa, brzo su spoznala da Paola nije osoba kojoj se postavljaju pitanja o vjerskim i religijskim stvarima, iako su jednako brzo shvatila da je njezino poznavanje crkvene povijesti i bogoslovnih rasprava doslovce enciklopedijsko.

Njezino objašnjenje razlika između nicenskih i atanasijskih vjerovanja bilo je studija apsolutne nepristranosti i znanstvenoga osjećaja za pojedinosti; njezino prokazivanje stoljeća klanja koja su

uslijedila kao posljedica te razlike bilo je, recimo to umjerenom riječju, neumjereno.

Svih ovih godina, držala je svoju riječ i nikad nije otvoreno progovorila, barem ne u nazočnosti djece, protiv kršćanstva ili, u stvari, protiv bilo koje religije. Tako da nikakva antipatija prema religiji niti ikakve zamisli koje su Chiaru navele na to da "remeti nastavu" nisu posljedica onog što je Paola ikada izgovorila, barem ne javno.

Oboje se trgnulo i okrenulo prema zvuku otvaranja vrata, ali bio je to Raffi, a ne Chiara, koji je sada otključao vrata i ušao u stan. "*Ciao, mamma.*" dovikne, žureći prema svojoj sobi kako bi ondje odložio knjige. "*Ciao, papa.*"

Ubrzo zatim, vratio se hodnikom do kuhinje. Sagnuo se i poljubio Paolu u lice, a Brunettiju, koji je i dalje sjedio i sina gledao iz drukčije perspektive, njegov se sin učini višim.

Raffi podigne poklopac s tave za prženje i, vidjevši što se ondje nalazi, ponovo poljubi majku.

"Umirem od gladi, *mamma*. Kad ćemo jesti?"

"Čim tvoja sestra dođe kući." reče Paola, okrećući se prema štednjaku kako bi smanjila plamen ispod sada kipuće vode.

Raffi zasuće rukav i pogleda na svoj sat.

"Znaš da nikad ne kasni. Proći će kroz ulazna vrata za sedam minuta, zašto tjesteninu ne metneš sada kuhati?" On sa stola uze i raspori plastičnu vrećicu s krušnim štapićima i izvuče iz nje tri tanka grisina. Krajeve sva tri štapića smjestio je između zuba i, poput zeca koji žvače tri duge stabljike trave, grickao ih je sve dok nisu nestali. Zgrabio je još tri i ponovio postupak.

"Ma daj, *mamma*, izgladnio sam, a popodne moram ići do Massima da zajedno učimo fiziku."

Paola spusti tanjur pun prženih patlidžana na stol, kimnuvši glavom dajući do znanja da je iznenada popustila, te počne svježe trake tjestenine spuštati u kipuću vodu.

Brunetti izvuče *pagellu* iz omotnice i pruži je Raffaeleu.

"Znaš li ti išta o ovome?" upita.

Tek posljednjih nekoliko godina, čim je odustao od onog što su njegovi roditelji nazivali "razdobljem Karla Marxa." Raffijeve školske svjedodžbe počele su jedna za drugom izgledati savršeno, baš onako kako su svjedodžbe njegove sestre izgledale od prvog dana u

školi, ali čak ni u trenucima najgorih akademskih katastrofa iz toga razdoblja, Raffi nikad nije osjećao ništa drugo osim ponosa zbog uspjeha koje je postizala njegova sestra.

Prešao je pogledom od vrha do dna stranice i vratio je ocu, ne rekavši ništa.

"Dakle?" upita Brunetti.

"Remeti nastavu, ha?" bio je njegov jedini odgovor.

Paola, miješajući tjesteninu, nekoliko puta bučno udari kuhačom o unutarnju stranu lonca.

"Znaš li ti išta o ovome?" ponovi Brunetti.

"Baš i ne." reče Raffi, očigledno oklijevajući govoriti o onome što zna.

Kako nijedan od njegovih roditelja ne reče ništa, Raffi zabrinutim glasom reče,

"*Mamma* će jednostavno poludjeti."

"Zbog čega?" upita Paola glumeći opuštenost.

"Zbog..." Raffija u pola riječi presječe zvuk Chiarina ključa u bravi na vratima stana.

"Ah, dolazi krivac." reče Raffi i natoči si mineralne vode.

Sve troje promatralo je Chiaru kako vješa svoju vjetrovku na vješalicu u hodniku, odlaže svoje knjige na pod, a zatim ih opet podiže i smješta na stolac.

Krenula je hodnikom prema njima i zaustavila se u dovratku.

"Je 1' netko umro?" upita ona bez tračka ironije u glasu.

Paola se sagne i iz ormarića ispod sudopera izvadi cjedilo. Stavi ga u sudoper te istrese tjesteninu i kipuću vodu u nj. Chiara se nije micala s dovratka.

"Što se dogodilo?" upita.

Dok se Paola bavila istresanjem tjestenine, a zatim i umaka u veliku zdjelu, Brunetti objasni, "Stigla je tvoja svjedodžba."

Chiara istoga trena uvene u licu. "Oh." bilo je sve što je uspjela izgovoriti. Skliznula je pokraj Brunettija i zauzela svoje mjesto za stolom.

Započevši s Raffijem, Paola je poslužila četiri puna tanjura tjestenine, a zatim na stol donijela naribani parmezan, kojim je velikodušno posula tjesteninu u njihovim tanjurima. Ona počne jesti. Svi krenuše jesti.

Kad se njezin tanjur ispraznio i kad ga je pružila majci da ga ponovo napuni, Chiara upita,

"Religija, ha?"

"Da. Dobila si vrlo nisku ocjenu." reče Paola.

"Koliko nisku?"

"Tricu."

Chiara se suzdrži od treptanja, ali jedva.

"Znaš li zašto je ocjena tako loša?" upita Brunetti, dlanovima prekrivši tanjur kako bi Paoli dao do znanja da ne želi više jesti.

Chiara počne prazniti svoj drugi tanjur, dok je Paola žlicom skupljala preostalu tjesteninu i punila Raffijev tanjur.

"Ne, mislim da ne znam."

"Pa zar ne učiš?" upita Paola.

"Nema se tu što učiti." reče Chiara, "samo taj glupi katekizam. A to se da naučiti za jedno poslijepodne."

"Onda?" upita Brunetti.

Raffi uzme pecivo iz košarice na sredini stola, prelomi ga i počne jednom polovicom skupljati umak sa svojeg tanjura.

"Je li to otac Luciano?" upita.

Chiara kimne glavom i spusti vilicu na stol. Uputi pogled prema štednjaku da vidi ima li još štogod za ručak.

"Poznaješ li ti tog oca Luciana?" Brunetti upita Raffija.

Mladić zakoluta očima.

"Bože moj, a tko ga ne zna?" Zatim, okrećući se svojoj sestri, upita je,

"Jesi kad otišla k njemu na ispovijed, Chiara?"

Ona brzo zatrese glavom, ali ne reče ni riječ.

Paola ustane od stola i odnese njihove tanjure za tjesteninu, ostavivši pred njima plitke tanjure. Otišla je do pećnice, otvorila je i iz nje izvadila pladanj s *coto-lettom milanese*, poslagala nekoliko kriški limuna po rubu pladnja, i spustila ga na stol. Dok si je Brunetti uzimao dva kotleta, Paola se šutke posluživala patlidžanima.

Vidjevši da se Paola drži podalje od ove teme, Brunetti upita Raffija,

"A kako to izgleda, ići k njemu na ispovijed?"

"Oh, poznat je među klincima." reče Raffi, žlicom prebacujući dva kotleta s pladnja na svoj tanjur.

"Poznat po čemu?" upita Brunetti.

Umjesto odgovora, Raffi pogledom prostrijeli Chiaru. Oba su njezina roditelja uočila kako je gotovo neprimjetno zatresla glavom, a zatim je pognula i posvetila svoju pozornost ručku.

Brunetti spusti svoju vilicu na tanjur. Chiara nije dizala pogled, a Raffi pogledom okrzne Paolu, koja je i dalje šutjela.

"U redu." reče Brunetti, glasom strožim no što ga je poželio čuti. "Što se to ovdje događa i što to mi ne bismo trebali znati o tom ocu Lucianu?"

Prijeđe pogledom s Raffija, koji je izbjegavao njegov pogled, na Chiaru i iznenadi se ugledavši lice preplavljeno tamnim rumenilom.

Ublaživši svoj glas, upita,

"Chiara, može li nam Raffi reći ono što zna?"

Ona kimne ne podižući pogled.

Raffi ponovi očev pokret i također spusti vilicu na tanjur. A onda se nasmiješi. "Nije to nešto jako bitno, *papa*."

Brunetti ne reče ništa. Paola kao da je potpuno izgubila moć govora.

"Riječ je o onome što govori klincima. Kad se ispovijedaju o seksu i tim stvarima." On ušuti.

"Seksu i tim stvarima?" ponovi Brunetti.

"Ma znaš, *papa*. Ono što klinci rade."

Brunetti je znao.

"Što taj otac Luciano radi?" upita Brunetti.

"Zahtijeva da mu sve potanko opišu. Znaš da pričaju o tome." Raffi ispusti čudan zvuk, nešto između smijuljenja i groktanja, i zašuti.

Brunetti baci pogled prema Chiari i vidje da je njezino rumenilo postalo još jače.

"Shvaćam." reče Brunetti.

"Zapravo je to nekako tužno." reče Raffi.

"Je li to ikada tražio od tebe?" upita Brunetti.

"Oh, ne, ja sam već odavno prestao ići na ispovijed. Ali to ne traži od dječaka, samo od djevojčica."

"Je li to sve što traži?" Brunetti upita Raffija.

"To je sve što znam, *papa*. On mi je predavao vjeronauk prije četiri godine i sve što je od nas tražio bilo je da naučimo udžbenik napamet i da mu ga odrecitiramo. Ali djevojčicama je govorio

smiješne stvari: čudno smiješne, ne smiješno smiješne." Okrećući se prema svojoj sestri, upita, "Još uvijek to radi?"

Ona slegne ramenima.

"Tebi, Chiara?" upita Brunetti.

Ona zatrese glavom.

"Nekome koga poznaješ?"

Opet, nijemo nijekanje.

"Želi li netko još kotleta?" upita Paola potpuno normalnim glasom.

Odgovorile su joj dvije glave odlučnim kimanjem i jednim mrmljanjem, i ona to shvati kao dostatan odgovor da skloni pladanj sa stola. Jeli su *puntarelle* u tišini koju je narušavalo tek kuckanje zubaca vilica po njihovim tanjurima.

Paola je bila planirala poslužiti samo voće za desert. Umjesto toga, otvori kartonsku kutiju na kuhinjskoj plohi i iz nje izvadi tešku tortu, krcatu svježim voćem i punjenu tučenim vrhnjem, koju je bila namjeravala odnijeti na sveučilište toga poslijepodneva i njome ponuditi svoje kolege nakon redovite fakultetske mjesečne sjednice.

"Chiara, dušo, donesi nam tanjuriće, hoćeš li?" zamoli vadeći široki srebrni nož iz ladice.

Kriške koje im je odrezala, primijeti Brunetti, bile su dovoljno velike da ih sve zajedno katapultiraju ravno u inzulinski šok, ali slatkoća torte, a zatim kava, i na kraju razgovor o jednakoj slatkoći prvog pravog proljetnog dana bili su dovoljni da vrate svojevrsan spokoj obitelji. Nakon toga, Paola je izjavila da će oprati suđe, a Brunetti odluči pročitati novine. Chiara je nestala u svojoj sobi, a Raffi je otišao učiti fiziku kod svojeg prijatelja. Ni Brunetti niti Paola ne rekoše više ni riječ o toj temi, ali oboje su znali to da nisu rekli zadnju riječ o ocu Lucianu.

3

Brunetti nakon ručka ponese svoj ogrtač sa sobom, ali se u *Questuru* vratio zaogrnuvši se njime, uživajući u lagodnosti dana, ugodnog i toplog nakon obilnog objeda. Prisilio je samog sebe da zanemari žuljanje vlastitog odijela, uvjeravajući se da ga je tek neuobičajena toplina dana učinila tako osjetljivim na težinu teške vune. Osim toga, svatko dobije koji kilogram više tijekom zime; vjerojatno je to bilo dobro: time se podiže otpornost tijela prema bolestima i tome slično.

Spuštajući se s mosta Rialto, vidio je osamdeset-dvojku kako pristaje uz *embarcadero* s njegove desne strane i bez razmišljanja potrčao kako bi je uhvatio, što je i uspio upravo u trenutku kad se brod počeo odvajati od doka i udaljavati prema sredini Velikoga kanala. Prebacio se na desnu stranu broda, ali je ostao vani na palubi, uživajući u lahoru i svjetlosti koja je plesala na površini vode. Gledao je Calle Tiepolo kako se približava zdesna, pa se zapiljio niz usku kalu, pogledom tražeći ogradu na njegovoj terasi, ali prebrzo su prošli onuda, tako da je nije uspio ugledati, pa je zato svoju pozornost svratio natrag na Kanal.

Brunetti se često pitao kakav je to osjećaj bio živjeti u vrijeme Presvijetle Republike, ploviti ovim kanalom brodom na vesla, kretati se u tišini bez buke motora ili sirena, tišini koju su prekidali tek mornarski povici "*Ouie*" i pljuskanje vesala. Toliko se toga bilo promijenilo: današnji su trgovci međusobnu vezu održavali putem groznih *telefonina*, a ne kao nekad prenoseći poruke vitkim galijama. Taj smrad kužnih isparavanja iz ispuha i zagađenje koje je lebdjelo iznad grada, a stizalo iz unutrašnjosti; činilo se da nikakav morski povjetarac ne može u potpunosti očistiti grad. Jedna od stvari koje se nisu promijenile tijekom godina bilo je gradsko tisućugodišnje nasljeđe podmitljivosti, a Brunetti se uvijek osjećao nelagodno zbog svoje nesposobnosti da zaključi je li to dobro ili loše.

Bio je namjeravao sići kod San Samuelea i prehodati veliku udaljenost prema San Marcu, ali pomisao na hrpetine ljudi koje će na ulice izmamiti toplo vrijeme zadržala ga je na brodu, i nije sišao sve do San Zaccharije. Presjekao je natrag prema *Questuri*, stigavši

onamo malo poslije tri sata i očito mnogo prije većine osoblja u službenim odorama.

U svojem uredu je ustanovio da su se papiri bili namnožili - možda su se, u stvari, doista razmnožavali? - na njegovom radnom stolu dok je bio na odmoru za ručak. Kao što je i bila obećala, *signorina* Elettra bila je sastavila uredno otipkan popis s imenima glavnih nasljednika ljudi s popisa koji mu je *Suor Immacolata* - on se ispravi: Maria Testa - bila dala. Ona je također pri-bavila i adrese i telefonske brojeve. Bacivši oko niz popis, Brunetti vidje da troje ljudi s popisa živi u Veneciji. Četvrta osoba živjela je u Torinu, a posljednja je oporuka navodila imena šestoro ljudi, s tim da nijedna od tih osoba nije bila stanovnik Venecije. Ispod svega je stajala napomena *signorine* Elettre kojom mu je javljala da će preslike oporuka dobiti do sutra poslijepodne.

Na trenutak je pomislio kako bi mogao nazvati unaprijed, ali potom se prisjeti kako se izvjesna prednost stjecala uvijek, barem što se tiče prvoga razgovora, nenajavljenim i, ako je moguće, neočekivanim dolaskom, tako da nije učinio ništa drugo nego je tek poredao te adrese na najpogodniji zemljopisni način na svojem mentalnom zemljovidu u glavi, a zatim taj popis gurnuo u džep na svojoj vjetrovci. Prednost stečena iznenađenjem nije ni na kakav način bila povezana s krivicom ili nevinošću ljudi s kojima je razgovarao, ali dugogodišnje iskustvo ga je bilo naučilo da iznenađenje obično nagna ljude da govore istinu.

Pognuo je glavu nad preostalim službenim papirima i počeo čitati.

Nakon drugog papira, zavalio se u svom stolcu, privukao hrpu papira bliže k sebi i nastavio čitati. Nakon samo nekoliko minuta, zamorna jednoličnost sadržaja, toplina u uredu i slatka pospanost koja se obično javi nakon ručka odvukli su Brunettijeve ruke u krilo, a brada mu klone na prsa. Nešto kasnije, trgnuo se iza sna začuvši tresak nekih vrata vani u hodniku. On strese glavom, nekoliko puta protrlja rukama lice i poželi kavu. Umjesto toga, podigao je pogled i ugledao Vianella kako stoji na vratima, onim istima za koja je Brunettiju tek sad postalo jasno da su bila širom otvorena cijelo vrijeme dok je drijemao.

"Dobar dan, naredniče." reče on osmjehnuvši se Vianellu poput čovjeka koji osjeća da u svakom trenutku ima nadzor nad svim

zaposlenicima u *Questuri*. "Što je?"

"Rekoh, da dođem po Vas, gospodine. Sada je četvrt do četiri."

"Zar je već toliko?" reče Brunetti, pogledom okrznuvši sat na svojoj ruci.

"Da, gospodine." reče Vianello. "Već sam ranije dolazio, ali bili ste zauzeti poslom." Vianello pričekava da izgovoreno ostvari svoj učinak, a zatim nastavi, "Jedna od dobrih stvari u onome čime se bavim je to da mi to daje toliko energije i osjećam se jako dobro."

Brunetti, koji nije imao pojma o čemu to Vianello govori, baš je kanio reći kako bi sve što činimo u nama trebalo izazivati osjećaj zadovoljstva, ali tada je shvatio da narednik vjerojatno govori o vježbanju, pa je rečenica ostala neizrečena u zraku.

"Dobro je, jer imam toliko energije, to jest." nastavi narednik, ali kako mu Brunetti ništa ne odgovori, reče, "Vani nas čeka brod, gospodine."

Silazeći stubištem *Questure*, Brunetti upita,

"Jeste li razgovarali s Miottijem?"

"Da, gospodine. Baš kako sam i očekivao."

"Njegov je brat homić?" upita Brunetti, čak ni ne pogledavši Vianella.

Vianello stane nasred stubišta. Kad se Brunetti okrenuo prema njemu, narednik ga upita,

"Kako ste to znali, gospodine?"

"Činio mi se prilično uznemiren zbog svoga brata i njegovih crkvenih prijatelja, i nije mi padalo na pamet išta drugo zbog čega bi Miotti bio nervozan glede svećenstva. Baš mi se ne čini kao da je jedini čovjek bez predrasuda u *Questuri*." Nakon trenutka promišljanja, Brunetti nastavi, "A i nije neko iznenađenje da svećenik bude homić."

"Veće je iznenađenje kad nije homić, rekao bih." primijeti Vianello i krene dalje silaziti stubištem. Opet je usmjerio svoju pozornost na Miottija.

"Ali oduvijek mi govorite kako je on dobar policajac, gospodine."

"Ne mora biti bez predrasuda da bi bio dobar policajac, Vianello."

"Ne, valjda ne mora." složi se Vianello.

Brunetti u kratkim crtama obrazloži razlog njihova obilaska i, dok je govorio, bio je svjestan toga koliko mu je teško iz glasa ukloniti

sumnjičavost.

Iz *Questure* su izašli nekoliko trenutaka kasnije i pronašli Bonsuana, kormilara policijske barkase, kako ih čeka na palubi broda. Sve se sjajilo: mjedeni okovi na brodu, jedna od metalnih pločica na Bonsuanovom ovratniku, novi listovi na lozi koja je ponovno oživljavala na zidu s druge strane kanala, boca vina koja je plutala na površini vode koja je i sama bila jedno veliko svjetlucavo polje.

Razdragan samom svjetlošću, Vianello raširi ruke i nasmiješi se.

Bonsuanovu pozornost privukla je ta kretnja i on se zapilji u njega.

Uhvaćen između neugodnosti i užitka, Vianello počne pretvarati tu kretnju u umorno rastezanje čovjeka koji je po cijeli dan vezan za svoj pisaći stol u uredu, ali tada je par zaljubljenih lastavica proletio onuda poput munje, gotovo dodirnuvši površinu vode, i Vianello se prestao pretvarati.

"Stiglo je proljeće." veselo je dobacio kormilaru i skočio na palubu pokraj njega. Potapšao je Bonsuana po ramenu, jednostavno ne mogavši zadržati svoje vlastito zadovoljstvo samo za sebe.

"Možemo li sve ovo zahvaliti Vašem vježbanju?" upita Brunetti stupivši na palubu.

Bonsuan, koji očito nije znao ništa o Vianellovom najnovijoj zanimaciji, zgađeno pogleda narednika, zatim skrene pogled, upali motor i usmjeri barkasu prema sredini uskoga kanala.

Oslobođena duha, Vianello je ostao na palubi, dok se Brunetti spustio u potpalublje. Izvadio je gradski vodič koji se nalazio na polici koja se protezala jednom stranom kabine i provjerio razmještaj triju odredišta s popisa. Iz kabine je promatrao interakciju dvojice muškaraca: njegov narednik, besramno ispunjen dobrim raspoloženjem poput adolescenta; smrtno ozbiljni kormilar, koji se zapiljio pred sebe otkad su doplovili do *bacina* San Marco. Dok ih je tako promatrao, Vianello je spustio ruku na Bonsuanovo rame i pokazao drugom prema istoku, skrećući mu pozornost na neki jedrenjak s debelim jarbolom koji im se približavao jedara nabubrenih poput debelih obraza, ispunjenih svježim proljetnim povjetarcem. Bonsuan kimne jednom, ali opet skrene pozornost na smjer plovidbe. Vianello zabaci glavu unatrag i glasno se nasmije, i taj duboki grohot prelije se i dolje u kabinu.

Brunetti se opirao sve dok se nisu našli nasred *bačina*, ali onda se predao magnetizmu Vianellovog veselja i popeo se na palubu. I upravo kad je stupio nogom na palubu, brazda koju je za sobom ostavio jedan od trajekata s Lida s kojim su se bili mimoišli, zanjihao je brod i izbacio Brunettija iz ravnoteže i bacio ga prema niskoj ogradići barkase. Vianellova ruka poleti; zgrabio je Brunettija za rukav i privukao ga natrag. Ruku svog nadređenog nije puštao sve dok se brod nije smirio, a zatim ga pusti, rekavši,

"Može kupanje, ali ne u toj vodi."

"Bojite se da se ne utopim?" upita Brunetti.

Bonsuan im upadne u razgovor.

"Prije biste uhvatili koleru."

"Koleru?" upita Brunetti, smijući se glasno ovakvom pretjerivanju, a bio je to i prvi vic koji je u životu čuo od Bonsuana.

Bonsuan okrene glavu prema njemu i ravnodušno ga pogleda.

"Koleru." ponovi.

Kad se Bonsuan ponovo okrenuo prema svom kormilu, Vianello i Brunetti zurili su jedan u drugoga poput grešnih dječaraca u školi, a Brunettiju se činilo da se Vianello s teškom mukom suzdržavao da ne prasne ponovo u smijeh.

"Kad sam bio mali." reče Bonsuan bez ikakvoga uvoda, "običavao sam plivati pred svojom kućom. Izašao bih iz kuće i zaronio u vodu Canal di Cannaregio. Voda je bila toliko bistra da ste vidjeli dno. Mogli ste vidjeti ribe, rakove. A danas se jedino vide mulj i govna."

Vianello i Brunetti razmijeniše još jedan pogled.

"Svatko tko jede ribu ulovljenu u ovim vodama jamačno je lud." reče Bonsuan.

U drugoj polovici prošle godine, glasila su javljala o brojnim slučajevima kolere, ali dolje na Jugu, gdje su se takve stvari događale.

Brunetti se sjećao da su zdravstvene vlasti bile zatvorile ribarnicu u Bariju i upozorile mjesno stanovništvo da ne jede ribu, što je njemu izgledalo kao da kravama netko veli da ne jedu travu. Jesenske kiše i poplave bile su otjerale tu priču s naslovnica nacionalnih dnevnih listova, ali ne prije nego što se Brunetti bio počeo pitati je li isto to moguće ovdje na sjeveru i koliko je mudro jesti bilo što što dolazi iz sve zagađenijih voda Jadrana.

Kad se barkasa približila gondolijerskoj postaji s lijeve strane Palazza Dario, Vianello zgrabi kraj smotanog konopca i skoči na dok.

Nagnuvši se unatrag, zategnuo je konopac i držao tako brod blizu doka da Brunetti lakše siđe.

"Želite li da Vas pričekam, gospodine?" upita Bonsuan.

"Ne, ne treba. Ne znam koliko će nam vremena trebati." reče mu Brunetti. "Možete se vratiti natrag."

Bonsuan sporo podigne ruku prema štitniku svoje službene kape kretnjom koja je imala poslužiti i kao službeni i neslužbeni pozdrav.

Ubacio je motor u "unatrag" i polukružno se okrenuo nasred kanala, ni ne pogledavši dvojicu muškaraca koji su stajali na molu.

"Kamo ćemo najprije?" upita Vianello.

"Dorsoduro 378. To je gore, u blizini Guggenheima, slijeva."

Njih dvojica pođu uskom kalom i skrenuše desno na prvom križanju. Brunetti se uhvati kako još uvijek želi onu kavu, iznenađen time što ni s desna ni s lijeva u toj ulici nije bilo nijednog kafića.

Iz suprotnog smjera im se približavao neki starac sa psom, a Vianello zađe Brunettiju iza leđa kako bi ih propustio, ne prekidajući razgovor o onome što je Bonsuan bio rekao.

"Što mislite, gospodine, je li moguće da je voda toliko zagađena?" upita Vianello.

"Mislim."

"Ali neki ljudi dan-danas plivaju u Canale della Giudecca." ustrajao je Vianello.

"Kada?"

"Na Dan Iskupitelja."

"To je zato jer su trešte pijani." reče Brunetti odbacujući taj argument.

Vianello slegne ramenima te se zaustavi kad i Brunetti.

"Mislim da je to to." reče Brunetti vadeći iz džepa papirić. "Da Pre." reče on naglas, čitajući imena ugravirana na dva uredna reda mjedenih pločica smještenih lijevo od ulaznih vrata.

"Tko je to?" upita Vianello.

"Ludovico, nasljednik *signorine* da Pre. Može biti svašta. Rođak.

Brat. Nećak."

"Koliko je godina imala?"

"Sedamdeset i dvije." odgovori Brunetti, prisjećajući se urednih stupaca na popisu koji mu je bila dala Maria Testa.

"Od čega je umrla?"

"Od srčanog udara."

"Postoji li ikakva sumnja da ova osoba." počne Vianello, bradom pokazujući prema mjedenoj pločici pokraj vrata, "ima ikakve veze s tim?"

"Ostavila mu je ovaj stan i više od petsto milijuna lira."

"Znači li to da je to moguće?" upita Vianello.

Brunetti, koji je bio nedavno saznao da zgradi u kojoj on živi s obitelji treba novi krov i da bi njihov udio trebao biti devet milijuna lira, reče, "Ako je stan dovoljno zgodan, i ja bih mogao ubiti nekoga da ga se dokopam."

Vianello, koji nije znao ništa o novom krovu, uputi svojem *commissariju* začuđen pogled.

Brunetti pritisne na zvono. Ništa se ne dogodi dulje vrijeme, pa Brunetti ponovo pritisne, ovaj put držeći ga dulje tako. Dvojica muškaraca razmijeniše poglede, a Brunetti izvuče popis te potraži sljedeću adresu. I upravo kad su se okrenuli nalijevo i krenuli gore prema *Accademiji*, bestjelesan, kričav glas zaškripao je iz zvučnika iznad pločica s imenima."

"Tko je?"

Jedino što mu je taj je glas govorio o sebi bila je aseksualnost staračke tužbalice, tako da Brunetti nije imao pojma kako da se obrati sugovorniku ili sugovornici, da li da ga je oslovi sa *signore* ili *signora*.

"Je li to obitelj da Pre?" upita on.

"Jest. Što želite?"

"Zovem se Brunetti. Imao bih nekoliko pitanja u svezi imovine *signorine* da Pre, pa bismo morali porazgovarati s Vama."

"Tko ste vi? Tko vas je poslao?"

"Policija."

Bez daljnjih pitanja, vrata škljocnuše i otvoriše se, i oni uđoše u prostrano dvorište sa zdencem obraslim vinovom lozom u središtu.

Jedino stubište nalazilo se iza vrata na lijevoj strani dvorišta. Na odmorištu drugoga kata vrata su bila otvorena, a u dovratku je stajao jedan od najmanjih ljudi koje je Brunetti ikada u životu vidio.

Iako ni Vianello niti Brunetti nisu bili osobito visoki, doimali su se poput gorostasa u odnosu na tog muškarca, koji se naizgled smanjivao kako su mu se približavali.

"*Signor* da Pre?" upita Brunetti.

"Da." reče on, istupivši korak naprijed i pružajući ruku ne veću od ruke djeteta. Budući da je čovjek svoju ruku podigao gotovo do visine svoga vlastitog ramena, Brunetti se nije morao pognuti da bi je prihvatio; u suprotnom, morao bi to učiniti. Da Preov stisak ruke bio je čvrst, a pogled koji je uputio gore prema Brunettijevim očima bio je bistar i izravan. Lice mu je bilo usko, gotovo poput sječiva u svojoj tankoći. Bilo godine ili dugogodišnja bol s obje strane usta usjekli su mu duboke brazde i stvorili mu tamne kolobare oko upalih očiju. Zbog njegove visine bilo je nemoguće zaključiti koliko ima godina; mogao je imati i pedeset i sedamdeset godina.

Promotrivši Vianellovu policijsku odoru, *signor* da Pre mu ne pruži ruku, već tek kimne glavom u njegovom pravcu. Okrenuo se i prošao kroz dovratnik, otvarajući vrata širom i pozivajući dvojicu muškaraca u stan.

Promrmljavši "*permesso*" dvojica policajaca slijedila su ga u predvorje i pričekala da zatvori vrata za njima.

"Ovuda molim." reče čovjek, uputivši se niz hodnik.

Hodajući za njim, Brunetti uoči oštru grbu koja je, poput pilećih prsa, na leđima napinjala tkaninu s lijeve strane njegova kaputića. Iako da Pre nije vidno šepao, cijelo njegovo tijelo naginjalo se nalijevo u hodu, kao da je zid nekakav magnet, a on vreća puna metalnih strugotina koju taj zid privlači k sebi. Odveo ih je u dnevnu sobu koja je imala prozore s dvije strane. Kroz prozore na lijevoj strani vidjeli su se krovovi kuća, dok su drugi prozori gledali na zatvorene kapke na prozorima kuće smještene nasuprot.

Sve pokućstvo u toj prostoriji bilo je istih proporcija kao i dvije monumentalne komode koje su ispunjavale stražnji zid; sofa s visokim naslonom na kojoj je moglo istovremeno sjediti šestoro ljudi; četiri izrezbarena naslonjača koji su, prema ukrasima na naslonima za ruke, jamačno bili španjolski; i ogromni firentinski ormar za posuđe, na čijem su se vrhu nalazile bezbrojne figurice koje je Brunetti tek okrznuo pogledom. Da Pre se popne na jedan od

naslonjača i rukom ponudi Brunettiju i Vianellu da sjednu na druga dva.

Kad je sjeo, Brunettijeva stopala jedva su dosezala do poda i on uoči kako da Preova vise na pola puta između sjedala i poda. Silna ozbiljnost muškarčeva lica nekako je sprječavala da nevjerojatan nesklad u razmjerima bude smiješan.

"Rekli ste da nešto nije u redu s oporukom moje sestre?" izgovori on hladnim tonom.

"Ne, *signor* da Pre." reče Brunetti. "Ne bih želio zapetljati stvari ili Vas navesti na pogrešnu pomisao. Naša znatiželja nema nikakve veze s oporukom Vaše sestre niti s ikakvim uvjetima koji se možda u njenoj oporuci nalaze.

Umjesto toga, zanima nas njezina smrt, ili uzrok njezine smrti."

"Pa zašto to odmah niste rekli?" upita čovječuljak, sada toplijim glasom, ali ne na način koji bi se Brunettiju svidio.

"Jesu li ono burmutice, *signor* da Pre?" umiješa se Vianello, ustajući iz svoga naslonjača i krećući prema ormaru za posuđe.

"Molim?" oštro upita čovječuljak.

"Jesu li ovo burmutice?" upita Vianello, nagnuvši se nad plohom, prinijevši lice bliže stvarčicama koje su se nalazile na toj plohi.

"Zašto pitate?" upita da Pre, nimalo toplijim glasom, ali jamačno znatiželjno.

"Moj stric Luigi iz Trsta ih je skupljao. Uvijek sam volio ići njemu u posjet kad sam bio dječak jer mi ih je pokazivao i dopuštao mi da ih dotaknem." I kao da želi ukloniti ikakvu strepnju *signora* da Prea da bi mogao takvo što učiniti, Vianello prekriži ruke na leđima i samo se nagne bliže kutijicama. Onda razdvoji ruke i pokaže jednu, pazeći pritom da prst zadrži na pristojnoj udaljenosti od burmutice. "Je li ova nizozemska?"

"Koja?" upita da Pre, silazeći sa svoga naslonjača i prilazeći mjestu na kojem je stajao narednik.

Da Preova glava jedva da je dosezala vrh ormara za posuđe, tako da je morao stati na prste da bi vidio kutijicu na koju je Vianello pokazivao prstom.

"Da, iz Delfta. Osamnaesto stoljeće."

"A ova?" upita Vianello, i dalje pokazujući, ni ne pomišljajući da dodirne ijednu od njih. "Bavarska?"

"Vrlo dobro." reče da Pre, uzimajući kutijicu i pružajući je naredniku, koji je oprezno primi spojivši dlanove obje ruke.

Vianello je prevrne i pogleda dno.

"Da, oznaka je tu." reče on naginjući je tako da i da Pre može vidjeti.

"Prava ljepotica, zar ne?" reče glasom punim oduševljenja. "Mojem bi se stricu jamačno silno svidjela, pogotovo način na koji je podijeljena na dva dijela."

Dok su dvojica muškaraca skupljenih glava nastavili proučavati te kutijice, Brunetti se osvrne po prostoriji. Tri slike na zidovima bile su iz sedamnaestog stoljeća, vrlo loše slike i vrlo loše sedamnaesto stoljeće: ubijanje jelena, veprova, pa zatim još malo jelena. Na njima je bilo previše krvi i previše umjetnički namještene smrti da bi mogle zaintrigirati Brunettija. Druge su, pak, prikazivale biblijske prizore, ali i one su također prikazivale prolijevanje ogromnih količina krvi, ovaj put ljudske. Brunetti posveti pozornost stropu, na kojem se nalazio pažljivo izrađen sadreni medaljon, u čijem središtu je bio obješen luster od murano-stakla, izrađen od desetaka i desetaka pastelnih cvjetova sa sićušnim laticama.

Ponovo je bacio pogled prema dvojici muškaraca koji su sada čučali pred otvorenim vratašcima s desne strane ormara za posuđe. Na unutarnjim policama bile su, barem se tako Brunettiju učinilo, još stotine takvih kutijica.

Na trenutak je Brunetti osjetio kao da ga guši neobičnost ove dnevne sobe namijenjene divovima u kojoj se bio zatvorio ovaj lutkoliki čovječuljak, samo s ovim ocakljenim uspomjenama na jedno zaboravljeno vrijeme koje je, prema čovječuljkovim mjerilima, vjerojatno predstavljalo pravu mjeru stvari.

Dvojica muškaraca se uspraviše dok ih je Brunetti promatrao. Da Pre zatvori vratašca ormarića i vrati se do svog naslonjača i jednim malim, uvježbanim skokom, opet je bio u sjedećem položaju. Vianello je trenutak oklijevao, upućujući posljednji pogled prepun obožavanja tim kutijicama poredanima na vrhu, ali se zatim vrati i sjedne na svoje mjesto.

Brunetti si dopusti prvi osmijeh, a da Pre, uzvativši mu istom mjerom i bacivši pogled prema Vianellu, reče,

"Nisam znao da ovakvi ljudi rade u policiji."

Ni Brunetti nije imao pojma o tome, ali to ga nije ni na trenutak spriječilo da kaže,

"Da, naš narednik je prilično poznat u *Questuri* po svojem zanimanju za burmutice."

Začuvši u Brunettijevom tonu ironiju s kojom se neprosvijetljeni neprestano odnose prema iskrenim oduševljenicima, da Pre reče,

"Burmutive su važan dio europske kulture. Neki od najboljih obrtnika-majstora na kontinentu posvetili su godine i godine - desetljeća - svojih života izradi burmutica. U to vrijeme nije postojao bolji način izražavanja divljenja nekoj osobi doli poklanjanja burmutice. Mozart, Haydn..." Da Preovo oduševljenje premašilo je njegove riječi i on rečenicu završi divlje zamahnuvši jednom svojom ručicom prema pretrpanom ormaru za posuđe.

Vianello, koji je cijelo vrijeme slušao čovječuljkov govor i kimao glavom u znak povlađivanja, reče Brunettiju,

"Bojim se da Vi to ne razumijete, *commissario*."

Brunetti, koji nije imao pojma čime je zaslužio da pod njegovu zapovjedništvo stigne ovaj pametni čovjek koji je bio u stanju s lakoćom razoružati čak i najneprijateljskije nastrojene svjedoke, kimne glavom izražavajući svoje skromno slaganje.

"Je li Vaša sestra s Vama dijelila isto oduševljenje?" Vianellovo je pitanje bilo besprijeekorno.

Čovječuljak svojom sićušnom petom ritne jedan od nabora na svome naslonjaču.

"Ne, moja sestra nije uopće bila oduševljena burmuticama." Vianello zatrese glavom začuvši za takav grijeh, a da Pre, ohrabren time, nastavi, "Niti ičim drugim."

"Baš ničim?" upita Vianello glasom u kojim se zrcalila iskrena zabrinutost.

"Ničim." ponovi da Pre. "Osim ako u to ne ubrajate njezino oduševljenje svećenicima." Način na koji je izgovorio posljednju riječ ukazivao je na to da bi jedino oduševljenje, koje bi on mogao imati za svećenike, moglo izazvati čitanje njihovih osmrtnica u novinama.

Vianello zatrese glavom, kao da si ne može zamisliti išta opasnije, osobito po ženu, od pada u ruke svećenicima.

Užasnutim glasom, Vianello upita,

"Nije im ništa ostavila, je li?" A zatim, jednakom brzinom, doda,

"Oprostite. Nije na meni da Vas to pitam."

"Ne, ne, u redu je, naredniče." reče da Pre. "Pokušali su, ali neće dobiti jednu jedinu prebijenu liru." Licem mu se razlio glupav osmijeh i on nastavi, "Tko god je pokušao izvući išta od njene imovine nije uspio u to-me."

Vianello se široko osmijehne kako bi pokazao svoje zadovoljstvo što je katastrofa izbjegnuta za dlaku. Nalaktivši se na naslon za ruke i položivši bradu na svoj dlan, on se smjesti bolje kako bi čuo pripovijest o sjajnoj pobjedi *signora* da Prea.

Čovječuljak se povuče unatrag na svom naslonjaču tako da su mu sada noge bile gotovo paralelne sa sjedalom.

"Oduvijek je bila slaba prema religiji." reče. "Naši roditelji poslali su je u samostanske škole. Mislim da se zato nikada nije udavala."

Brunetti baci pogled na da Preove ruke, ali na prstima nije bilo tragova vjenčanog prstenja.

"Nikad se nismo slagali." reče on jednostavno. "Ona se zanimala za religiju. A ja sam se zanimao za umjetnost." Pritom, pretpostavi Brunetti, je mislio na ocakljene burmutice.

"Kad su nam roditelji umrli, ostavili su nam ovaj stan. Ali nismo mogli živjeti zajedno." Vianello ovdje kimne glavom, dajući do znanja kako je teško živjeti sa ženom. "Tako da sam joj prodao svoju polovicu stana. Prije dvadeset i tri godine. I kupio si manji stan. Trebao mi je novac kako bih upotpunio svoju zbirku." Ponovo, Vianello kimne, ovaj put iskazujući razumijevanje za odricanje u korist umjetnosti.

"Zatim, prije pet godina, pala je i slomila kuk, i nije dobro zarastao, tako da nismo imali izbora nego je smjestiti u *časa di cura*."

Ovdje zašuti, jer i on je bio starac koji je razmišljao o stvarima koje čine starački dom neizbježnim. "Zamolila me da se doselim ovamo kako bih joj pričuvao stvari." nastavi, "ali sam odbio. Nisam znao hoće li se vratiti, a onda bih se opet morao seliti. Osim toga, nisam htio svoju zbirku donositi ovamo - a bez nje ne bih mogao nigdje živjeti - pa je opet seljakati, ako se ona oporavi i ozdravi. Bilo bi to preopasno, postojala je prevelika vjerojatnost da će se nešto razbiti." Nesvjesno, da Preove ruke čvrsto se stegnuše pri užasnoj pomisli na takvo što.

Brunetti ustanovi da, kako je priča napredovala, da je i on počeo kimati glavom izražavajući slaganje sa *signorom* da Preom, uvučen u njegov luđački svijet u kojem je polomljeni poklopac burmutice veća tragedija od polomljenog kuka.

"A onda, kad je umrla, imenovala me svojim nasljednikom, ostavila mi stan, tako da sam mogao prebaciti svoju zbirku ovamo. To nije u pitanju, ali pokušala je časnim sestrama dati stotinu milijuna lira. Bila je to dopisala u oporuku dok je bila ondje."

"I što ste učinili?" upita Vianello.

"Odnio je svojem odvjetniku." da Pre odgovori istoga trena. "Tamo sam po njegovoj uputi potpisao službenu izjavu da je tijekom posljednjih nekoliko mjeseci života ona izgubila zdrav razum - to jest, kad je potpisala to, kako to zovete, kodicil, dodatak oporuci. Ta se stvar već mjesecima vuče po sudovima, ali me odvjetnik uvjerava kako ću uskoro dobiti presudu. A onda će oni imati pravo žalbe." Da Pre se ovdje zaustavi i razmisli o tome kako se umovi starih ljudi mogu poremetiti.

"I?" potakne ga Vianello.

"On kaže da nema izgleda da oni išta dobiju." reče čovječuljak s neskrivenim ponosom. "Suci će vjerovati meni. Augusta se ponijela poput poremećene osobe."

"A Vi ćete naslijediti sve ostalo?" upita Brunetti.

"Naravno." kratko odgovori da Pre. "Nemam drugih rođaka."

"A je li bila izgubila zdrav razum?" upita Vianello.

Da Pre baci pogled prema naredniku i odmah odgovori.

"Naravno da nije. Bila je bistra kao i uvijek, do posljednjeg puta kad sam je vidio, dan prije nego što je umrla. Ali takav dodatak oporuci bio je sulud."

Brunetti nije bio siguran je li shvaćao razliku, ali umjesto traženja pojašnjenja, upita, "Je li Vam se učinilo da su ljudi koji su radili u staračkom domu znali za taj dodatak?"

"Kako to mislite?" sumnjičavo upita da Pre.

"Je li itko iz staračkog doma pokušao stupiti s Vama u vezu nakon njezine smrti, prije nego što je oporuka pročitana?"

"Jedan od njih, svećenik, nazvao me prije sahrane i zamolio me da održim propovijed tijekom mise zadušnice. Rekao sam mu da neće biti nikakvih propovijedi. Augusta je u svojoj oporuci bila ostavila upute

kakav pogreb želi, htjela je tihu misu, tako da nikako nisam htio učiniti drukčije. Ali o propovijedi nije rekla ništa određeno, tako da sam ih barem spriječio u tome da stoje nad njezinim grobom i lupetaju nešto o 'onom' svijetu gdje će se sve vesele dušice ponovo sresti." Da Pre se ovdje nasmiješi; nije to bio lijep osmijeh.

"Jedan od njih došao joj je na pogreb." nastavi on dalje. "Krupan muškarac, debeo. Prišao mi je nakon pogreba i rekao mi kako je Augustina smrt velik gubitak za 'kršćansku zajednicu.'" Sarkazam s kojim je da Pre izgovorio dvije posljednje riječi gotovo da je oprljio zrak oko njega. "Zatim je rekao nešto o tome kako je ona uvijek bila velikodušna, kako je bila dobra prijateljica Crkvi." Da Pre ovdje zašuti i učini se kao da je mislima odlutao zadovoljno se prisjećajući toga prizora.

"Što ste Vi na to odgovorili?" konačno upita Vianello.

"Rekao sam mu da njezina velikodušnost odlazi u grob zajedno s njom." reče da Pre uz još jedan sumoran osmijeh.

Ni Vianello niti Brunetti ne rekoše ništa nekoliko trenutaka, a zatim Brunetti upita,

"Jesu li pokušali stupiti u vezu s Vama?"

"Ne. Uopće ne. Moj odvjetnik misli da znaju na kakvim se staklenim nogama temelji njihov zahtjev, tako da će doći k meni zamoliti me da im darujem neki novac ako pristanu na to da se ne sudimo." Da Pre je na trenutak zanijemio, a zatim nastavi, "Ako su se već dočepali nje, to ne znači da će se dočepati njezinog novca."

"Je li ona ikad spominjala ovo što Vi nazivate 'dočepavanjem'?" upita Brunetti.

"Kako to mislite?"

"Je li Vam spominjala da je nagovaraju da im da svoj novac?"

"Je li meni to spominjala?"

"Je li Vam ikada išta rekla o tome, dok je bila u *časa di cura*, da je pokušavaju nagovoriti da njima ostavi svoj novac."

"Ne znam." odgovori da Pre.

Brunetti nije znao kako bi postavio to pitanje. Ostavio je da Preu da to objasni, što je on i učinio. "Smatrao sam svojom obvezom posjećivati je jednom mjesečno, što je bilo najviše što sam si mogao priuštiti, ali nas dvoje jedno s drugim nismo imali o čemu razgovarati.

Donosio bih joj poštu koja bi se nakupila, ali to su uvijek bile samo religijske stvari: časopisi, traženje milodara.

Pitao bih je kako je. Ali nismo imali o čemu pričati, pa bih otišao."

"Razumijem." razumio je Brunetti i ustao. Bila je ondje pet godina i sve je ostavila svojem bratu koji je bio previše zauzet poslom da bi je posjećivao češće no jednom mjesečno, nesumnjivo zauzet svojim kutijicama.

"Zašto ste uopće došli?" upita da Pre prije nego li se Brunetti uspio udaljiti od njega. "Zar su odlučili osporiti njezinu oporuku?" Pruži ruku i spusti je na Brunettijev rukav. "Ili se nešto drugo dogodilo u..." Sam se zaustavio, a Brunetti u jednom trenutku primijeti začetak osmijeha na njegovom licu, ali čovječuljak rukom pokrije usta, i taj trenutak prođe.

"Ništa, doista, *signore*. Zapravo, zanima nas netko tko je radio ondje."

"Tu vam ne mogu pomoći. Nisam poznavao nikoga od osoblja. Nikad nisam razgovarao s njima."

Vianello ustane i stane uz bok Brunettiju, posluživši se srdačnošću prethodnog razgovora s da Preom kako bi ublažio loše prikrivenu ljutnju kojom je zračio njegov nadređeni.

Da Pre više nije ništa pitao. Ustao je i izveo dvojicu muškaraca iz sobe pa niz hodnik do ulaznih vrata stana. Ondje Vianello prihvati njegovu pruženu ruku i stisne je, zahvaljujući mu što mu je pokazao svoju prekrasne burmutice.

Brunetti se također rukova s njim, ali mu ne zahvali i prvi izađe van iz stana.

"Užasan čovječuljak, užasan čovječuljak." Brunetti je čuo kako Vianello mrmlija silazeći stubama.

Vani je u međuvremenu postalo svježije, kao da je sam da Pre bio lišio dan topline.

"Odvratn čovječuljak." nastavi Vianello. "Misli da posjeduje one burmutice. Koja budala."

"Što kažete, narednice?" upita Brunetti, ne slijedeći Vianellov tijek misli.

"On misli da posjeduje one stvarčice, te glupe kutijice."

"Mislio sam da Vam se sviđaju."

"Oh, ni za Boga miloga; mislim da su odvratne. Moj stric ih je imao na stotine i svaki put kad bih mu došao u posjet, prisiljavao me da ih gledam. Baš kao i ovaj čovječuljak - skupljao je stvari i stvari i stvari, i vjerovao da ih posjeduje."

"Zar doista?" upita Brunetti zastajući na uglu ne bi li bolje čuo što Vianello govori.

"Naravno da ih je posjedovao." reče Vianello, zaustavivši se ispred Brunettija. "To jest, platio ih je, ima račune, može s njima raditi što god ga je volja. Ali mi zapravo nikada doista ne posjedujemo stvari, zar ne?" upita, gledajući Brunettija ravno u oči.

"Nisam siguran da razumijem kako to mislite, Vianello."

"Razmislite, gospodine. Kupujemo stvari. Odijevamo ih ili ih vješamo na zidove, ili ih gledamo, ali tko god poželi može nam ih oduzeti. Ili ih može uništiti." Vianello zatrese glavom, frustriran poteškoćama na koje je nailazio objašnjavajući nešto što je smatrao relativno jednostavnim. "Samo pomislite na da Prea. Mnogo godina nakon njegove smrti, netko drugi će posjedovati te glupe kutijice i netko nakon te osobe, baš kao što ih je netko posjedovao i prije njega. Ali o tome nitko ne razmišlja: predmeti nas nadživljuju i žive dalje.

Glupo je vjerovati da ih posjedujemo. I jednostavno je pravi grijeh pridavati im toliko značaja."

Brunetti je znao da je narednik neznabožac i da ne iskazuje bogobožnost upravo onoliko koliko i on sam, znao je da je jedina religija koju on poznaje njegova vlastita obitelj i da jedino krvne veze smatra svetima, tako da je bilo čudno čuti njega kako govori o grijehu.

"I kako je mogao svoju vlastitu sestru ostaviti na jednom takvom mjestu punih pet godina i posjećivati je jednom mjesečno?" upita Vianello kao da doista vjeruje da na takvo pitanje postoji odgovor.

Brunettijev glas je bio neodređen kad je rekao,

"Mislim da to i nije tako loše mjesto." tonom toliko hladnim da je narednika podsjetio na to da je i Brunettijeva majka najednom sličnom mjestu.

"Nisam tako mislio, gospodine." Vianello požuri objasniti. "Mislio sam na sva takva mjesta." Čuvši samog sebe i kako to zvuči gotovo

jednako loše, nastavi, "Hoću reći, da ne ode i da je ne posjećuje češće, nego tek tako da je ostavi samu."

"Tamo obično radi priličan broj ljudi." glasio je Brunettijev odgovor kad je pošao dalje i skrenuo lijevo na Campo San Vio.

"Ali ti ljudi nisu obitelj." ustrajao je Vianello na punom vjerovanju da obiteljska ljubav ima veću terapeutsku vrijednost od bilo koje količine usluge koja se može kupiti od profesionalnih "njegovatelja." A koliko je Brunetti znao, narednik je mogao biti u pravu, ali on se nije htio dublje upuštati u raspravu o tome, ne sada, i ne u skorijoj budućnosti.

"Tko je sljedeći?" upita Vianello, tim pitanjem iskazavši svoj pristanak da promijene temu i odvuče obojicu barem privremeno od tema koje su, na kraju krajeva, bile bolne.

"Mislim da je to ovdje." reče Brunetti, skrenuvši u usku kalu koja se udaljavala okomito od kanala uzduž kojeg su hodali.

I čak i da je nasljednik grofa Egidija Crivonija stajao na vratima iščekujući ih, glas koji je odgovorio na zvono ne bi se mogao brže začuti. A isto tako brzo su se otvorila i masivna vrata kad je Brunetti objasnio kako treba neke obavijesti o imovini grofa Crivonija. Uspeli su se stubištem uz dva niza stuba, pa još uz dva; Brunettija je zapanjila činjenica da su se na svakom katu nalazila samo po jedna vrata, što je značilo da se na svakom katu nalazi samo po jedan stan, a to je istodobno ukazivalo i na imućnost stanara te zgrade.

Čim je Brunetti nogom stupio na posljednje odmorište na vrhu zgrade, u crno odjeveni majordomus otvorio je širom vrata pred njima. To jest, po njegovu ozbiljnom kimanju glavom i suzdržanoj ukočenosti tijela, Brunetti pretpostavi da je riječ o slugi, a to je vjerovanje kasnije bilo potvrđeno kad se ponudio da uzme Brunettijev ogrtač i izjavio da će ih "*La Contessa*" primiti u svojoj radnoj sobi. Muškarac je na trenutak nestao iza vrata, ali se odmah ponovo vratio, ovaj put bez Brunettijeva ogrtača.

Brunetti je imao vremena primijetiti tek meke smeđe oči i mali zlatni križić na lijevom ovratniku njegova sakoja prije nego što se muškarac okrenuo i poveo ih niz hodnik. Slike, sve portreti iz različitih stoljeća i različitih stilova, nalazile su se izvješene s obje strane hodnika. Iako je znao da portreti tako izgledaju, Brunettija je začudilo to kako je većina tih ljudi izgledala nesretno - nesretno i još nekako; nemirno,

možda kao da vjeruju da bi bolje proveli svoje vrijeme porobljujući divljake ili preobraćajući pogane na kršćanstvo, umjesto sjedeći i pozirajući za nekakvo umišljeno, zemaljsko sjećanje. Činilo se kao da su žene uvjerenе da to mogu postići samim time što pružaju primjer besprijeborna života; muškarci su, za razliku od žena, više vjere polagali u snagu mača.

Čovjek se zaustavi pred jednim vratima, pokuca jednom, a zatim ih otvori ne čekajući odgovor. Pridržao je vrata i pričekao da Brunetti i Vianello uđu, a zatim tiho zatvorio vrata iza njihovih leđa.

Jedan Danteov stih proleti Brunettijevim mislima:

*Oscura e profonda era e nebulosa
Tanto che, perficcar lo viso a fondo
lo non vi discernea alcuna cosa.*

Tako je i ova prostorija bila mračna, kao da su ulazeći ovamo, poput Dantea, za sobom bili ostavili svjetlost svijeta, sunce i radost. Visoki prozori pružali su se uzduž jednog od zidova, svi do jednog skriveni iza baršunastih zastora izuzetno sumorne smeđe boje, negdje između bakrenaste i boje osušene krvi. Ono malo svjetla što je prodiralo unutra obasjavalo je kožne korice stotina naizgled vrlo ozbiljnih svezaka koji su od poda do stropa ispunjavali preostale zidove. Pod je bio obložen parketom, ne tanašni laminirani parket iz novogradnji, već pravi pravcati parket, a svaka kocka bila je pažljivo ispiljena i utisnuta na svoje mjesto.

U jednom kutu te prostorije, za masivnim pisaćim stolom prekrivenim kutijama s knjigama i papirima, Brunetti ugleda, od struka nagore, krupnu ženu odjevenu u crno. Ozbiljnost njezine odjeće i izraz na njenom licu odjednom učini ostatak prostorije veselim.

"Što hoćete?" upita ona; Vianellova je odora, očito, bila dovoljna da preskoči pitanje tko su.

S mjesta na kojem je stajao, Brunetti nije mogao jasno procijeniti dob te žene, iako je njezin glas - dubok, rezonantan i vladarski - sugerirao zrelost, ako ne i postariju dob. Napravi nekoliko koraka prema njoj sve dok se na nađe na svega metar-dva od stola.

"Grofice?" zausti.

"Pitala sam vas što hoćete?" bio je njezin jedini odgovor.

Brunetti se nasmiješi.

"Pokušat ću Vam oduzeti što je manje moguće Vašeg dragocjenog vremena, grofice. Znam da ste vrlo uposleni. Moja punica često priča o Vašoj posvećenosti dobrotvornom radu i ustrajnosti s kojom tako velikodušno pomažete Svetu majku Crkvu." Nastojao je da izgovor posljednjih riječi zvuči bogobojazno, što i nije bio jednostavan poduhvat.

"Kako je ime Vašoj punici?" zapovjednim će tonom ona, govoreći kao da je očekivala da će on reći kako je riječ o njezinoj krojačici.

Brunetti pažljivo nacilja i pogodi je pravo među njezine usko smještene oči: "*Contessa Falier*."

"*Donatella Falier*?" upita ona, vrlo loše pokušavši prikriti svoje iznenađenje.

Brunetti odglumi da to nije primijetio.

"Da. Baš prošli tjedan, mislim, pričala je o Vašem posljednjem projektu."

"Mislite na kampanju za zabranu prodaje kontracepcijskih sredstava u ljekarnama?" upita ona, dajući Brunettiju obavijest koja mu je trebala.

"Da." reče on kimnuvši kako bi iskazao potpuno odobravanje te se nasmiješi.

Ona ustane i zaobiđe stol, pružajući mu ruku sada kada je njegovo čovjekoljublje bilo dokazano njegovim srodstvom - pa makar to bilo srodstvo kroz brak - s jednom od žena iz najboljih plemićkih obitelji u gradu. U stojećem položaju vidjelo se njezino tijelo u punoj veličini, dotad skriveno iza stola. Njezina tjelesina nije se, međutim, sastojala od teškog, čvrstog mesa zdrave, debele osobe, već opuštenog, plešućeg sala osobe koja se uopće ne kreće. Njezini podbraci jahali su jedan na drugome iznad haljine, koja je bila tek nešto više od cijevi načinjene od crne vune, a koja je visjela obješene na ogromnim stupovima njezinih grudi. Brunetti pomisli kako pri stvaranju toga mesnatog tijela nije bilo baš mnogo zadovoljstva, a kamoli užitka.

"Znači Vi ste Paolin suprug?" upita ona pristupivši mu. Približujući mu se, on osjeti njezin trpak miris neoprana mesa.

"Da, grofice. Guido Brunetti." reče on, prihvativši njezinu pruženu ruku. Primivši je onako kako bi primio komad Križa istine, on se nagne nad ruku i prinese je na centimetar od svojih usana.

Uspravivši se, on reče, "Čast mi je upoznati Vas." uspjevši to izgovoriti kao da to ozbiljno misli.

Okrene se prema Vianellu.

"A ovo je narednik Vianello, moj pomoćnik." Vianello se mudro nakloni, oponašajući Brunettijev ozbiljni izraz lica, a doimao se kao da je jednostavno ostao bez riječi zbog ukazane mu časti upoznavanja. Kontesa jedva da ga je počastila najkraćim mogućim pogledom.

"Molim Vas, sjednite, *dottor* Brunetti." reče ona, mahnuvši svojom debelom rukom prema stolcu s ravnim naslonom pred njezinim stolom.

Brunetti krene prema stolcu, a zatim mahne Vianellu prema drugom stolcu koji se nalazio blizu vrata, gdje će vjerojatno biti sigurniji od silnog blještavila njezine otmjenosti.

Grofica se vrati na svoje mjesto iza pisaćeg stola i polako se smjesti na svoj stolac. Prebacila je neke papire desno od sebe i pogledala prema Brunettiju, "Jeste li rekli Stefanu da postoji nekakav problem s muževljevom imovinom?"

"Ne, grofice, ništa tako ozbiljno." Brunetti reče s osmijehom za koji se nadao da izgleda opušteno. Ona kinine, čekajući njegovo objašnjenje.

Brunetti se opet osmjehne i počne objašnjavati, putem smišljajući što će reći. "Kao što znate, grofice, u ovoj zemlji kriminal je u porastu." Ona kimne. "Čini se da ništa više nije sveto i da nitko nije više siguran pred onima koji su spremni na sve kako bi iznudili ili se prijevarom dokopali novca od onih koji ga s pravom posjeduju." Grofica kimne glavom, s tugom odobravajući.

"Posljednji oblik koji je ovakva vrsta smicalica preuzela viđen je kod onih koji iskorištavaju povjerenje starijih osoba i koji pokušavaju, prečesto s uspjehom, dovesti ih u zabludu i prevariti ih."

Grofica podigne uvis ruku debelih prstiju.

"Želite li me upozoriti da će se nešto slično dogoditi i meni?"

"Ne, grofice. Ne to. Ali ono u što se želimo uvjeriti je da Vaš pokojni suprug." - i ovdje si Brunetti dopusti da dvaput polako zatrese glavom, žaleći što Bog one koji su među nama puni vrlina uzima tako rano k sebi - "... da Vaš pokojni suprug nije bio žrtva jedne takve bezosjećajne dvoličnosti."

"Želite li mi reći da mislite kako je Egidio opljačkan? Prevaren? Ne razumijem o čemu Vi to govorite?" Ona se nagne naprijed, a grudi joj polegoše po radnoj plohi stola.

"Dopustite, onda, da govorim otvoreno, grofice. Želimo biti sigurni da nitko nije uspio uvjeriti grofa, prije njegove smrti, da prepíše dio svoje imovine, da nitko nije na njega ikako utjecao s ciljem dobivanja dijela njegove imovine i osporavanja dodjele imovine punopravnim nasljednicima."

Grofica je razmatrala ovo što je upravo čula, ali ne reče ni riječ.

"Je li moguće da se išta slično možda dogodilo, grofice?"

"Što je kod Vas izazvalo takve sumnje?" upita ona.

"Ime Vašeg supruga se pojavilo gotovo slučajno, grofice, dok smo se bavili drugom istragom."

"O ljudima čiju imovinu su prijevarom oteli?" upita ona.

"Ne, grofice, o nečem drugom. Ali prije nego što nastupim službeno, želio sam doći k Vama privatno - zbog visokog poštovanja kojeg imam prema Vama - i, ako je moguće, uvjeriti se da ne postoje razlozi za policijsku istragu."

"I kako Vam ja mogu pomoći?"

"Trebamo Vaše potvrdu da u oporuci Vašeg pokojnog supruga ne postoji ništa neobično."

"Neobično?" ponovi ona.

"Recimo da netko tko nije član obitelji dobije dio nasljedstva?" predloži on.

Ona zatrese glavom.

"Netko tko nije bio blizak prijatelj?"

Ponovo, ona zatrese glavom, ovaj put tako odlučno da su joj podbraci zaplesali.

"Neka ustanova kojoj je pomagao?"

U tom trenutku Brunetti uoči iskricu u njezinim očima.

"Kako to mislite, ustanova?"

"Neki od tih prevaranata varaju ljude tako da od njih traže novčane uplate ustanovama koje predstavljaju kao vrijedne dobrotvorne organizacije.

Imali smo slučajeve kad su ljude bili uvjerali da uplate novac dječjim bolnicama u Rumunjskoj ili domovima za stare i nemoćne za koje su

im rekli da ih je organizirala Majka Tereza." Brunetti je u svoj glas ulio popriličnu dozu gnušanja, dodajući, "Užasno. Šokantno."

Grofica uhvati njegov pogled i izrazi istu osudu kimnuvši.

"Ništa slično tome. Moj suprug je svoju imovinu ostavio svojoj obitelji, onako kako i priliči. Nije bilo neobičnih nasljednika. Nitko nije dobio ništa što nije zaslužio."

Budući se nalazio u grofičinom vidokrugu, Vianello si uzme slobodu snažno zatresti glavom u znak podrške.

Iznenaden time što je tako lako došao do podataka od nje, Brunetti ustane.

"Olakšali ste mi dušu, grofice. Pobjao sam se da će čovjek poznat po velikodušnosti poput grofa možda postati žrtvom takvih ljudi. Ali sada, nakon razgovora s Vama, drago mi je što sam saznao da njegovo ime možemo ukloniti s popisa onih koja valja istražiti." On u glas ubaci još malo topline i nastavi, "Kad govorim kao javni službenik, uvijek mi je drago kad se ovakvo što dogodi, ali sada govorim kao obični građanin kada kažem da sam osobno vrlo zadovoljan ovime." Okrene prema Vianellu i mahne mu rukom neka ustane.

Kad se osvrnuo, grofice je već bila zaobišla svoj radni stol i vukla je svoje masivno tijelo prema njemu.

"Možete li mi ispričati nešto više o tome, *dottore*?"

"Ne, grofice, sve dok znam da Vaš suprug nije imao nikakve veze s tim ljudima, mogu reći svojem suradniku..."

"Vašem suradniku?" upadne mu u riječ.

"Da, jedan od drugih *commissarija* vodi istragu o ovom krugu prevaranata. Poslat ću mu pismenu obavijest da Vaš suprug nije imao nikakve veze s njima, hvala Bogu, a onda se vratiti svojim vlastitim slučajevima."

"Ako to nije Vaš slučaj, zašto ste onda došli ovamo?" upita ona tupo.

Brunetti se nasmiješi prije no što odgovori.

"Nadao sam se će Vam biti manje stresno ako Vam pitanja postavi osoba koja, razumijete, osoba koja ima osjećaja za Vaš položaj u društvenoj zajednici. Nisam želio da se opterećujete brigama, koliko god to bilo kratko."

Umjesto da zahvali Brunettiju na ovoj usluzi, grofica kimne u znak prihvatanja, što je bilo upravo onoliko koliko je smatrala da mora učiniti.

Brunetti pruži svoju ruku i, kad mu je ona ponudila svoju, on se opet nagne nad nju, odupirući se porivu da lupne petama jednom o drugu, kako je vidio u nekom vrlo lošem njemačkom filmu jer je sve od tada želio učiniti takvo što.

Krenuo je prema vratima, gdje ga je čekao Vianello. Kod vrata, obojica se lagano nakloniše i izađoše na hodnik. Stefano, ako je to bilo ime čovjeka s križićem na ovratniku, čekao ih je ondje, ne naslonjen na zid, već stojeći nasred hodnika, s Brunettijevim kaputom u rukama. Kad je vidio da izlaze iz prostorije, rastvori Brunettijev kaput i pomogne mu odjenuti ga. Bez riječi, odveo ih je do kraja hodnika i pridržao im vrata dok su izlazili iz stana, ni jedan ni drugi ne prozboriše ni riječ silazeći stubama i izlazeći na ulicu, gdje se iznenadna proljetna noć bila spustila na grad.

"Dakle?" upita Brunetti vadeći iz džepa svoj popis. Provjerio je sljedeću adresu i krenuo u tom pravcu; Vianello krene za njim u stopu.

"Je li to jedna od onih osoba koje su poznate kao važne ličnosti u gradu?" bio je Vianellov pokušaj odgovora.

"Mislim da je."

"Onda - jao Veneciji." Toliko o čarobnom učinku dokazanog plemstva na Vianella.

"Znači, ona je platila ucjenu za Luciju?" upita narednik, govoreći o poznatom slučaju otmice, prije više od desetljeća, kad su relikvije svete Lucije bile otete iz njezine crkve i za njih je zatražena otkupnina. Lopovima je isplaćena nepoznata svota novca i policija je dobila upute gdje će pronaći nekakve kosti, navodno one od blagoslovljene Lucije, na nekom polju u unutrašnjosti zemlje. Te su kosti vraćene u crkvu uz veliku pompu i taj je slučaj bio zaključen.

Brunetti kinine.

"Kolaju glasine da je to bila ona, ali nikad se ne zna, zar ne?"

"Vjerojatno su to ionako svinjske kosti." pretpostavi Vianello, tonom dajući do znanja kako se nada da je o tome riječ. Budući da se Vianello nije činio voljnim odgovoriti na neizravno pitanje, Brunetti mu postavi izravan upit.

"Što mislite o grofici?"

"Zainteresirala se kad ste joj natuknuli da je možda nešto dobila i neka ustanova. Nije se brinula za ljude ili rođake."

"Da." složi se Brunetti, "te bolnice u Rumunjskoj."

Vianello se okrene Brunettiju i uputi mu dug pogled.

"Odakle su došli svi ti ljudi koje su prevarili da daju novac Majci Terezi?"

Brunetti se nasmiješi i slegne ramenima.

"Morao sam joj nešto reći. A to mi je zvučalo dobro kao bilo što drugo."

"A baš i nije bitno, zar ne?" upita Vianello.

"Što baš i nije bitno?"

"Hoće li ga dobiti Majka Tereza ili varalice."

Iznenaden, Brunetti ga upita,

"Kako to mislite?"

"Nitko nikad ne sazna kamo je novac otišao, zar ne? Ona je dobila sve te silne nagrade, i netko je uvijek u njezino ime prikupljao novac, ali čini se da nikad ništa konkretno nismo vidjeli da je napravljeno s tim novcem, zar ne?"

Ovako duboki cinizam čak ni Brunetti nije nikad uspio dosegnuti, te zato reče, "Pa, barem imaju pristojnu smrt, ti ljudi koje ona primi k sebi."

Vianellov je odgovor stigao odmah.

"Njima bi vjerojatno bilo draže dobiti pristojan obrok, ako mene pitate."

A zatim, znakovito pogledavši na svoj ručni sat i nimalo se ne trudeći sakriti svoju rastuću sumnjičavost prema Brunettijevom načinu trošenja njihova vremena, doda, "Ili piće."

Brunetti shvati na što Vianello cilja. Ni jedna ni druga osoba s kojima su razgovarali, koliko god da su te osobe bile neugodne, nije izgledala ili imala nekakvu aureolu krivnje oko sebe.

"Još jednog." reče on, i bi mu drago što je to zazvučalo kao, prijedlog, a ne kao zahtjev.

Vianellovo je kimanje bilo umorno, a slijeganje ramenima komentar o tome kako je zamoran i ponavljajući veći dio posla koji obavljaju.

"A nakon toga *un ombra*" reče on, ni ne predlažući niti zahtijevajući.

Brunetti kimne, već zamoren zatupljujućim ponavljanjem razgovora.

Ponovo je bacio pogled na adresu te skrenuo u kalu njima zdesna. Našli su se u jednom dvorištu i zastali, tražeći nekakvu naznaku kućnoga broja na prvim vratima do kojih su došli.

"Koji broj tražimo, gospodine?"

"Pet četrdesetdevet." reče Brunetti čitajući s papira.

"Mora biti jedan od onih ondje." reče Vianello, spustivši ruku na Brunettijevo rame i pokazujući drugom na suprotni kraj dvorišta.

Prelazeći preko dvorišta, uočili su kako narcisi i sunovrati izbijaju iz crne zemlje koja je okruživala zatvoreni vodoskok u sredini, a manji cvjetovi sada su se zatvorili kako bi se zaštitili od nadolazeće noćne studeni.

S druge strane dvorišta pronašli su broj koji su tražili i Brunetti pozvoni.

Trenutak kasnije, iz zvučnika kod vrata se začuje pitanje tko je.

"Ovdje sam zbog *signor* Lerinija." odgovori Brunetti.

"*Signor* Lerini više ne živi na ovom svijetu." odgovori mu glas.

"Znam to, *signora*. Došao sam se raspitati o njegovoj imovini."

"Sve svoje je ponio sa sobom u carstvo nebesko." odgovori glas.

Brunetti i Vianello se pogledaše.

"Došao sam razgovarati o imovini koju je ostavio ovdje na zemlji." reče Brunetti, ne trudeći se nimalo sakriti svoje nestrpljenje.

"Tko ste vi?" oštro reče glas.

"Policija." jednako hitro odgovori.

Zvučnik škljocne u trenutku kad je žena naglo spustila slušalicu.

Učinilo im se da se dugo ništa ne događa, kad li se vrata uz škljocaj iznenada otvore.

I opet su se uspinjali stubištem. Kao i u hodniku u domu grofice Crivoni i ovdje je stubište bilo ukrašeno portretima, ali ovo su bili portreti jedne te iste osobe: Isusa, koji prolazi kroza sve krvavije Postaje na Križnom putu do smrti na Kalvariji i odmorištu na trećem katu. Brunetti je zastao kako bi pažljivije promotrio jednu od njih i vidje da su to, umjesto očekivanih jeftinih reprodukcija iz vjerskih časopisa, ovo podrobni crteži olovkom u boji, olovkama koje su, brižno se baveći ranama, trnjem i čavlima, još uvijek uspijevale prenijeti saharinsku slatkoću licu Krista patnika.

Kad je Brunetti odvratio svoju pozornost od rassetoga Krista, vidio je da žena stoji na otvorenim vratima i na trenutak pomisli kako je

nekako ponovo uspio spotaknuti se o *Suof Immacolatu*, koja se vratila u svoj red i ponovo odjenula habit. Ali malo bolje pogledavši, shvatio je da je pred njim potpuno različita žena i da je jedina sličnost u njezinoj odjeći: duga suknja koja je padala do poda i bezlična crna vesta zakopčana preko bijele bluze s visokim ovratnikom. Jedino što je još trebalo toj ženi bio je koludrički povoj za glavu i duga krunica koja visi o struku, i habit bi bio potpun. Koža na licu bila joj je poput papira i previše bijela, kao da rijetko, ili gotovo nikad, ne izlazi na svjetlost dana. Njezin je nos bio dug i ružičastog vrška, brada premalena u odnosu na ostatak lica. Neobično glatka koža na licu Brunettiju je otežavala procjenu godina, ali pretpostavi da žena ima između pedeset i šezdeset godina.

"*Signora Lerini?*" upita Brunetti, ni ne trudeći se da joj se nasmiješi.

"*Signorina*" ispravi ga ona brzinom koja je govorila da često tako ispravlja ljude, i možda čak i očekuje trenutak da nekoga ispravi "Došao sam postaviti Vam nekoliko pitanja o imovini Vašeg oca." reče Brunetti.

"A smijem li znati tko ste Vi?" upita ona glasom u kojem je uspjela pomiješati blagost i napadnost.

"*Commissario Brunetti.*" odgovori i okrene se prema Vianellu, "A ovo je moj narednik, Vianello."

"Pretpostavljam da morate ući." reče ona.

Kad je Brunetti kimnuo, ona korakne unatrag i pridrži im otvorena vrata. Promrmljavši "*permesso.*" oni prođu pokraj nje i uđu u stan.

Brunettija je odmah iznenadio miris koji, iako je bio poznat, nije bio u stanju odmah prepoznati. Komoda od mahagonija stajala je u predvorju, a na njoj su bile poslagane slike u pažljivo izrađenim srebrnim okvirima. Brunetti baci kratak pogled na njih, skrene pogled u stranu, a zatim vrati pogled ne bi li ih bolje promotrio. Gotovo svi likovi na fotografijama bili su u svećeničkim haljama: biskupi, kardinali, četiri redovnice kao u vojničkoj vrsti, čak i Papa.

Žena ih povede u drugu prostoriju, a Brunetti se sagne kako bi ih bolje pogledao. Sve su bili potpisane, a na mnogima je bila posveta, "*Signorini Lerini.*" a jedan je kardinal otišao tako daleko da joj se obraćao sa "Benedetti, voljenoj sestri u Kristu." Brunetti je imao čudan osjećaj kao da se nalazi u sobi nekakvog 'naestogodišnjaka',

čiji su zidovi prekriveni divovskim plakatima rock zvijezda, jer su i oni bili odjeveni u nevjerojatne kostime svojega zvanja.

Brzo je uhvatio korak sa *signorinom* Lerini i Vianellom i slijedio ih u sobu koja je u prvom trenutku izgledala poput kapelice, ali nakon поблиžeg proučavanja dalo se zaključiti da je riječ o primačoj sobi. U jednom je kutu stajala drvena Gospa, a s obje joj je strane bilo upaljeno po šest visokih svijeća, i to je bio izvor mirisa koji Brunetti nije nikako bio u stanju prepoznati. Ispred kipa se nalazio tzv. *priedieu*, ne baš mek jastučić na drvenom klecalu.

Na suprotnom zidu bio je drukčiji žrtvenik, koji je očito bio posvećen njezinom pokojnom ocu; u svakom slučaju, bio je posvećen fotografiji muškaraca snažna bikovska vrata u poslovnom odijelu, koji je suvereno stajao za pisaćim stolom, ruku sklopljenih pred sobom, dlan preko dlana.

Umjesto svijeća, na fotografiju su bila uperena dva reflektorčića skrivena negdje u stropnim gredama; Brunetti je imao snažan predosjećaj da su ti reflektori gorjeli neprestance dan i noć.

Signorina Lerini se spusti na stolac ispred žrtvenika, leđa ravnih i uspravnih poput mača.

"Želio bih početi." reče Brunetti kad su svi sjeli, "iskazujući svoju sućut zbog Vašeg gubitka voljene osobe. Vaš je otac bio vrlo poznata osoba, svakako vrlo cijenjen u gradu, i jamačno Vam je vrlo teško podnijeti njegovu smrt." Brunetti nije znao ništa o tom čovjeku, ali stav koji je zauzimao na slici označavao je moć, a stan u kojem su bili bogatstvo.

Saslušavši ga, skupila je usne i pognula glavu.

"Volja Gospodnja mora se prihvatiti s dobrodošlicom." reče ona.

Za leđima, Brunetti je čuo Vianellov šapat, upravo na granici čujnosti, "Amen." ali uspio se oduprijeti porivu da baci pogled na narednika. *Signorina* Lerini, međutim, okrene se prema Vianellu i ugleda lice koje se ozbiljnošću i pobožnošću moglo mjeriti s njezinim.

Lice joj se vidno opustilo nakon toga, a i ukočenost držanja malčice je popustila.

"*Signorina*, ne želim Vam kopati po još svježim ranama, za koje znam da su duboke, ali želio bih Vam postaviti nekoliko pitanja o smrti Vašeg oca."

Sva pobožnost isparila je s njezinog lica, a izbrisala ju je zgranutost.

"Njegove smrti?" ponovi ona.

"Da."

"Bilo je to od srca. Tako su mi rekli liječnici."

"Da, srca." Brunetti pričeka trenutak, pa nastavi, "A njegova ostavština?"

"Kao što sam Vam rekla." reče, iznenada smirenim glasom, "sve svoje je ponio sa sobom u carstvo nebesko."

Ovaj put Brunetti je čuo prigušeno "*Si, si.*" s boka i pitao se ne pretjeruje li Vianello sa svojom ulogom. Očito nije pretjerivao, jer ovaj put je *signorina* Lerini pogledala narednika i kimnula u njegovom pravcu, bez sumnje potvrđujući postojanje još jednog kršćanina u prostoriji.

"Nažalost, *signorina*, oni koji ostaju u carstvu na zemlji moraju se i dalje baviti zemaljskim stvarima." reče Brunetti.

Čuvši ovo, *signorina* Lerini baci pogled na očevu fotografiju, ali izgleda da joj on nije mogao pružiti nikakvu pomoć.

"Što Vas to toliko brine?" upita.

"Zahvaljujući podacima koje smo prikupili tijekom jedne druge istrage." započne Brunetti, ponavljajući svoju laž, "saznali smo da su neki građani ovoga grada postali žrtvama bezočnih varalica koji im pristupaju pod krinkom humanitarnih djelatnika. To jest, predstavljaju se kao predstavnici raznih dobrotvornih udruga i na taj način uspijevaju od svojih žrtava izvući novac, često vrlo velike svote novca." Zastane kako bi dao vremena *signorini* Lerini da pokaže nekakav znak zanimanja za ono što govori, ali čekao je uzalud te naposljetku nastavi. "Imamo razloga vjerovati da je jedna od tih osoba uspjela pridobiti povjerenje nekih od pacijenata iz *case di cura* u kojoj je i Vaš otac bio smješten."

Na posljednje riječi *signorina* Lerini digne pogled prema njemu, očiju širom otvorenih od znatiželje.

"*Signorina*, možete li mi reći jesu li takvi ljudi ikada pristupili Vašem ocu?"

"Odakle da znam takvo što?"

"Mislio sam da je možda Vaš otac s Vama razgovarao o nekim promjenama u oporuci, možda o nekom dijelu nasljedstva koji je

namijenio dobrotvornoj ustanovi o kojoj nikada prije nije rekao ni riječ."

Šutjela je.

"Je li u oporuci Vašeg oca bilo ikakva spomena o nekoj dobrotvornoj ustanovi kao jednom od nasljednika, *signorina*?"

"Kako to mislite dobrotvornoj ustanovi?" upita.

Brunetti je to smatrao relativno jednostavnim pitanjem, ali ga svejedno objasni. "Ustanovi kao što je bolnica, možda, ili sirotište?"

Ona zatrese glavom.

"Siguran sam da je ostavio nešto novca nekoj religijskoj udruzi koja taj novac zaslužuje." natukne Brunetti.

Ona ponovo zatrese glavom, ali ne ponudi nikakvo objašnjenje.

Iznenada se Vianello umiješa u razgovor.

"Ako dopuštate, gospodine, želio bih reći kako čovjek kao što je *signor* Lerini jamačno nije čekao do svoje smrti da počne plodove svoga rada dijeliti sa Svetom majkom Crkvom." Rekavši to, Vianello pogne gornju polovicu tijela u sjedećem položaju prema kćeri *signor* Lerinija, koja je ljupkim osmijehom odgovorila na ovu počast iskazanu širokogrudnosti njezina oca.

"Meni se čini." nastavi Vianello, ohrabren njezinim osmijehom, "da je naša dužnost prema Crkvi ona koju cijelog života nosimo sa sobom, ne samo u trenutku smrti naše." Izgovorivši to, Vianello potone u svoju dotadašnju šutnju.

"Očev život." zausti *signorina* Lerini, "bio je svijetao primjer kršćanske vrline." Ne samo da je njegov cijeli život bio uzor marljivosti, već je svojom brigom, punom ljubavi, za duhovnu dobrobit svakoga s kim bi stupio u dodir, bilo privatno ili poslovno, uspostavio standard koji će biti teško nadmašiti." U istom je tonu nastavila pričati sljedećih nekoliko minuta, ali Brunetti se privremeno isključio, dopuštajući svojoj pozornosti da odluta po prostoriji.

Teško pokućstvo, relikti iz prethodnih razdoblja, bilo mu je poznato, sve pokućstvo bilo je izrađeno da traje i preživi sve i sva, a vrag nek' odnese udobnost ili ljepotu. Nakon kratkog pregledavanja prostorije u kojoj se na zidovima nalazile brojne slike na kojima je više pozornosti bilo posvećeno pobožnosti nego estetici, Brunetti usredotoči svoju pozornost proučavanju kvrgavih stopa s četiri pandže koje su bile u podnožju nogu stolova i stolaca.

On ponovo svoju pažnju vrati na *signorinu* Lerini upravo u trenutku kad je završavala sa svojim kićenim govorom koji je jamačno bila već bezbroj puta održala. Njezina je izvedba bila toliko sigurna da se Brunetti pitao je li ona uopće svjesna toga što govori; nekako je sumnjao da nije.

"Nadam se da ovo zadovoljava Vašu radoznalost." reče ona, konačno dosegnuvši kraj.

"To svakako jest upečatljiv popis vrlina, *signorina*." reče Brunetti.

Signorina Lerini bila je zadovoljna onim što je čula od njega i zauzvrat mu se nasmiješila - njezin otac dobio je priznanje koje je zaslužio.

Budući da nije čuo da je to spomenula, Brunetti upita,

"Možete li mi reći je li *časa di cura* primala velikodušne darove Vašega oca?"

Njezin osmijeh nestane kao rukom odnesen.

"Kako to mislite?"

"Je li ih spomenuo u svojoj oporuci?"

"Ne."

"Je li možda bio darovao štogod za vrijeme svojeg boravka ondje?"

"Ne znam." reče ona, govoreći tiho i time želeći naglasiti manjak zanimanja za takve, ovozemaljske stvari ali, oštrim pogledom koji mu je uputila na spomen takve mogućnosti, postigla je samo to da izgleda oprezno i nezadovoljno.

"Koliki je nadzor nad svojim vlastitim financijama Vaš otac imao u vrijeme kad je boravio ondje?" upita Brunetti.

"Nisam sigurna razumijem li Vaše pitanje." reče.

"Je li bio u vezi sa svojom bankom, je li mogao ispisivati čekove?"

Ako više nije bio u stanju činiti te stvari, je li tražio od Vas ili od nekoga tko je obavljao njegove poslove, da plaća račune ili daruje sredstva?"

Sumnjao je da to pitanje može oblikovati jasnije.

Da joj se to ne sviđa, to je bilo više nego očito, ali Brunetti je izgubio strpljenje s njezinim svečanim izjavama i vrlinama.

"Mislila sam da ste rekli kako je ovo istraga o varalicama, *commissario*." reče ona glasom tako oštrim da je Brunetti istoga trena požalio zbog svoga tona.

"I jest, *signorina*, jamačno jest. I želim saznati jesu li ikako mogli iskoristiti Vašega oca i njegove velikodušnosti dok se nalazio u *casi di cura*."

"Kako bi se to moglo dogoditi?" Brunetti opazi kako ona svojom desnom rukom grčevito stišće prste lijeve, tako da se koža nabrala na jednom mjestu kao braduša u pijevca ili purana.

"Ako su ti ljudi dolazili običi druge bolesnike, ili su se sami našli ondje iz bilo kojeg razloga, mogli su stupiti u dodir s Vašim ocem. " Kad ona na to ne odgovori, Brunetti upita, "Zar to nije moguće?"

"A on im je možda dao novac?" upita ona.

"Moguće je, ali samo teoretski. Ako nije bilo neobičnih podjela nasljedstva u njegovoj oporuci, i ako nije ostavio nikakve osobite preporuke glede svojih financija, mislim da nema razloga za zabrinutost."

"Možete mirno spavati, *commissario*. Za vrijeme bolovanja bila sam zadužena za njegove financije, a on mi to nikada nije spomenuo."

"A njegova oporuka? Je li napravio ikakve izmjene u njoj dok je bio ondje?"

"Nikakve."

"A Vi ste njegova nasljednica?"

"Da. Ja sam njegovo jedino dijete."

Brunetti više nije imao ni strpljenja niti pitanja.

"Zahvaljujem Vam na Vašoj strpljivosti i suradnji, *signorina*. Ono što ste nam rekli stavlja točku na sve sumnje koje smo imali." Rekavši to, Brunetti skoči na noge, a Vianello ga je odmah slijedio. "Sada se osjećam mnogo bolje, *signorina*" nastavi Brunetti, smiješeći se glumeći krajnju iskrenost. "Ono što ste mi rekli rastjeralo je moje sumnje, jer to znači da Vašeg oca nisu iskoristili ti gnjusni ljudi." Opet se nasmiješio i krenuo prema vratima. Osjećao je kako ga Vianello slijedi u stopu.

Signorina Lerini ustala je sa svog stolca i dopratila ih do vrata.

"Ne želim reći da je išta od ovoga ovdje važno." reče ona, rukom napravivši kretnju kojom je obuhvatila cijelu sobu i sve što se u njoj nalazilo, možda se nadajući da će tim pokretom sve to učiniti nevažnim.

"Ne ako je u pitanju naš spas u Kristu, *signorina*." reče Vianello.

Brunettiju je bilo drago što je leđima okrenut oboma, jer nije bio siguran je li dovoljno brzo sakrio svoju zgranutost i zgroženost Vianellovom primjedbom.

Pozdravio je *signorinu* Lerini na vratima stana te njih dvojica zajedno siđoše dolje u dvorište.

6

Kad su bili vani, Brunetti se okrene Vianellu i upita ga,

"Smijem li biti toliko drzak i pitati odakle je došao taj iznenadni nalet pobožnosti, naredniče?" Prostrijelio je Vianella nestrpljivim pogledom, ali narednik mu uzvрати nacerivši se. Brunetti ustraje, "Dakle?"

"Više nemam strpljenja kako sam nekad imao, gospodine. I bila je toliko zabrazdila da sam pretpostavio da neće razumjeti što činim."

"Sumnjam da ste u tome uspjeli." reče Brunetti. "Bila je to predivna predstava. 'Naš spas u Kristu je u pitanju'." ponovi Brunetti, ni ne pokušavajući sakriti svoje gnušanje. "Nadam se da Vam je povjerovala, jer ste mi zvučali podmuklo poput zmije."

"Oh, naravno da mi je povjerovala, gospodine." reče Vianello, krenuvši van iz dvorišta, pa prema mostu *Accademia*.

"Zašto ste tako uvjereni u to?" upita Brunetti.

"Licemjeri nikada ne misle kako drugi ljudi mogu biti jednako licemjerni poput njih."

"Jeste li sigurni da je ona licemjerka?"

"Jeste li joj vidjeli lice kad ste spomenuli da je njezin otac, njezin otac-svetac, možda nešto od svoga plijena dao u dobrotvorne svrhe?"

Brunetti kimne.

"Dakle?" upita Vianello.

"Što dakle?"

"Mislim da je to dovoljan pokazatelj toga o čemu je zapravo riječ u svemu tomu sranju o religiji."

"A što Vi mislite, o čemu je riječ, narednice?"

"Mislim da je to čini posebnom, da zbog toga zauzima posebno mjesto u masi. Nije lijepa, nije čak ni zgodna, niti postoje ikakve naznake da je pametna.

Dakle, jedina stvar koja je može izdignuti iznad drugih ljudi, na način na koji bismo se svi željeli izdignuti, pretpostavljam, je taj da bude religiozna. Na taj način svatko tko je sretne kaže, 'Oh, kako zanimljiva, strastvena osoba.' A ona ne mora činiti ništa, ni učiti, čak niti raditi. Čak ne mora biti ni zanimljiva. Sve što čini je to da priča o

koječemu, o pobožnim stvarima, i svi se razvale od pričanja o njoj kako je ona dobra osoba."

Brunetti nije bio uvjeren u to, ali je zadržao svoje mišljenje za sebe.

Svakako je u pobožnosti *signorine* Lerini bilo nečeg pretjeranog i neskladnog, ali Brunetti to nije smatrao licemjerjem. Brunettiju, koji se takvih stvari nagledao i naslušao na poslu, njezino pripovijedanje o religiji i Božjoj volji zvučalo je tek kao obični fanatizam. Po njemu, njoj je nedostajala inteligencija i samouvjerenost koje su pravi licemjeri obično imali.

"Zvuči kao da ste prilično dobro upoznati s takvom vrstom religije, Vianello." reče Brunetti ulazeći u kafić. Nakon podulje izloženosti svetinjama, trebalo mu je piće. A piće je očito trebalo i Vianellu, koji je naručio po čašu bijelog vina za sebe i svog nadređenog.

"Moja sestra." reče Vianello objašnjavajući. "Osim što se toga uspjela riješiti."

"Što se dogodilo?"

"Sve je počelo otprilike dvije godine prije nego što se udala." Vianello gucne malo vina, spusti čašu na šank i gricne kreker koji je uzeo iz zdjelice.

"Srećom, prestala je s tim kad se udala." Još jedan gutljaj. Osmijeh. "Valjda u krevetu nema mjesta za Isusa." On potegne veći gutljaj. "Bilo je grozno.

Mjesecima smo je morali slušati kako trtlja i trtlja o molitvama i dobrim djelima i kako silno voli Gospu. Našli smo se na točki na kojoj čak ni moja majka - koja doista je svetica - više nije mogla podnijeti njezino laprdanje."

"Što se zbilo?"

"Kao što rekoh, udala se, a onda su se počela rađati djeca, pa više nije imala vremena da bude svetica ili pobožna. A onda je valjda zaboravila na to."

"Misliš da bi se to moglo dogoditi i *signorini* Lerini?" upita Brunetti pijuckajući svoje vino.

Vianello slegne ramenima.

"U njezinim godinama - koliko ima, pedeset?" upita on, a zatim nastavi nakon što mu Brunetti kimne, "Po meni, jedini razlog zbog kojeg bi je itko oženio bio bi novac. A baš mi se ne čini vjerojatnim da bi se ona odrekla i jednog jedinog novčića, zar ne?"

"Baš Vam se nimalo nije svidjela, zar ne, Vianello?"

"Ne volim licemjere. I ne volim religiozne ljude. Dakle, možete si sami zamisliti što mislim o ljudima koji predstavljaju spoj tih dviju stvari."

"Ali Vaša majka je svetica, sami ste rekli. Zar ona nije religiozna?"

Vianello kimne i gurne svoju čašu prema barmenu. Ovaj mu natoči te baci pogled prema Brunettiju, koji mu je pružao svoju čašu daje isto tako napuni.

"Da. Ali njezina je vjera istinska, jer vjeruje u ljudsku dobrotu."

"Pa zar to ne bi trebao biti temelj kršćanstva?"

Jedini odgovor koji mu je Vianello dao na to pitanje bilo je ljutito, gr oktavo otpuhivanje kroz nos.

"Znate, *commissario*, mislio sam to ozbiljno kad sam rekao da je moja mati svetica. Podigla je na noge dvoje tuđe djece uz troje vlastite.

Njihov je otac radio s našim, i kad mu je umrla žena, počeo se opijati i nije se uopće brinuo o klincima. Tako da ih je moja majka jednostavno dovela kući i odgojila ih zajedno s nama. I nije se busala u prsa i držala govore o velikodušnosti. A jednoga je dana uhvatila moga brata kako se ruga jednome od to dvoje, govoreći kako je njihov otac pijanac. Najprije sam pomislio kako će ubiti Luču, ali sve što je učinila bilo je to da ga je pozvala u kuhinju i rekla mu da ga se srami. Samo to mu je rekla, da ga se srami. I Luča je plakao tjedan dana. Nije bila gruba s njim, samo mu je jasno pokazala kako se osjeća." Vianello opet gucne malo vina, vrativši se sjećanjem u mladost.

"Što se dogodilo?" upita Brunetti.

"Molim?"

"Što se dogodilo? S Vašim bratom?"

"Oh, otprilike dva tjedna kasnije, svi smo se zajedno vraćali iz škole, a neki od većih dječaka iz susjedstva počeli su zadirkovati istog onog dječaka kojem se Luča bio rugao."

"I?"

"I Luča je, valjda, poludio. Raskrvavio je dvojicu, a trećeg je gonio gotovo do pola puta do Castella. I cijelo vrijeme se derao na njih da o njegovom bratu ne smiju govoriti takve stvari." Vianellove oči su

svijetlile dok je pripovijedao tu priču. "Ha, kad se vratio kući, bio je sav krvav.

Mislim da je u tučnjavi čak i slomio jedan prst; u svakom slučaju, otac ga je morao odvesti u bolnicu."

"I?"

"Pa, dok su bili ondje, u bolnici, Luča je ispričao ocu što se bilo dogodilo, a kad su se vratili kući, otac je to ispričao majci." Vianello iskapi svoju čašu i izvadi nekoliko novčanica iz džepa.

"Što je učinila Vaša majka?"

"Oh, ništa posebno, doista. Osim što je te večeri pripremila *risotto di pesce*, Lučino omiljeno jelo. Dva tjedna nismo jeli rižoto, kao da je štrajkala ili nešto slično tomu. Ili kao da nas je sve poslala na štrajk glađu zbog onoga što je Luča rekao." nastavi on uz grohot. "Ali poslije toga, Luča se opet počeo smiješiti. Moja mati nikad nije rekla ništa o tome.

Luča je bio najmanji i oduvijek sam mislio kako je on njezin miljenik."

Pokupi sitniš i stavi ga u džep. "Takva vam je ona. Nema velikih propovjedi.

Ali dobra, dobra u duši."

Odšetao je do vrata i otvorio ih Brunettiju.

"Ima li još imena na popisu, *commissario*? Jer me nećete uvjeriti da je i jedna od tih osoba mogla učiniti nešto gore od toga da bude lažno pobožna."

Vianello se okrene da baci pogled na zidni sat iznad šanka.

Jednako umoran od pobožnosti kao i njegov narednik, Brunetti reče,

"Ne, mislim da ih više nema. Četvrtom oporukom šestoro je djece ravnopravno podijelilo nasljedstvo."

"A peta oporuka?"

"Nasljednik živi u Torinu."

"To nam ne ostavlja mnogo sumnjivaca, zar ne, gospodine?"

"Ne, bojim se da ne. I počinjem misliti kako tu zapravo i nema mnogo toga sumnjivoga."

"Moramo li se vraćati do *Questure*?" upita Vianello, ovaj put zasukavši rukav kako bi pogledao na svoj ručni sat.

Bilo je šest i četvrt.

Ne, nema smisla vraćati se." odgovori Brunetti. "I Vi, naredniče, biste se mogli vratiti kući u pristojno vrijeme."

Vianello se umjesto odgovora nasmiješi, zausti nešto reći, onda se predomisli, ali zatim ipak popusti porivu i reče,

"Dajete mi više vremena za vježbanje."

"Nemojte mi ni spominjati takve stvari." ustraje Brunetti, napravivši grimasu pretjerane užasnutosti.

Vianello se glasno smijao penjući se prvim stubama mosta *Accademia*, ostavljajući Brunettija da se vrati kući preko Campa San Barnaba.

Na ovom je *čarapu*, stojeći ispred nedavno obnovljene crkve i gledajući svježe ostrugano pročelje po prvi put, Brunettiju sinulo. Presjekao je u kalom pokraj crkve i zastao kod posljednjih vrata prije Velikoga kanala.

Vrata su se naglo otvorila nakon što je drugi put pozvonio i on uđe u ogromno dvorište *palazza* njegovog tasta i punice. Luciana, sluškinja koja je u obitelji bila još iz vremena prije nego što je upoznao Paolu, otvorila je vrata na vrhu stuba koje su vodile do *palazza* i prijateljski mu se nasmiješila. "*Buona sera, Dottore.*" reče, povukavši se korak unatrag kako bi ga propustila u predvorje.

"*Buona sera*, Luciana. Dugo se nismo vidjeli." reče Brunetti pružajući joj svoj kaput, svjestan koliko puta ga je toga poslijepodneva već tako predavao i preuzimao. "Želio bih razgovarati sa svojom punicom. Naravno, ako je kod kuće."

Ako je Luciana i bila iznenađena ovakvim zahtjevom, to nije ničim pokazala.

"Grofica čita. Ali sigurna sam da bi joj bilo drago da Vas vidi, *dottore.*"

Vodeći Brunettija prema dijelu palače u kojem se boravilo, Luciana upita, toplim glasom u kojem se osjećala iskrena dragost, "Kako su djeca?"

"Raffi je zaljubljen." reče Brunetti, raznježen Lucianinim osmijehom. "I Chiara isto tako." nastavi, ovaj put zabavljen iznenađenjem na njezinom licu.

"Ali, srećom, Raffi je zaljubljen u djevojku, dok se Chiara zaljubila u novog polarnog medvjeda u berlinskom zoološkom vrtu."

Luciana stane i rukom mu dodirne rukav.

"Oh, dottore, ne biste se smjeli tako zafrkavati s jednom staricom." reče, spuštajući drugu ruku, onu namijenjenu melodrami, sa srca.

"A tko je ta djevojka?" upita. "Je li dobra?"

"Sara Paganuzzi. Živi kat ispod nas. Raffi i ona poznaju se još od malih nogu. Njezin otac vlasnik je staklane na Muranu."

"Ta obitelj Paganuzzi?" iskreno radoznalo začudi se Luciana.

"Da. Poznajete li ih?"

"Ne, ne osobno, ali znam što proizvode. Prekrasne, prekrasne stvari.

Moj nećak radi na Muranu, i on uvijek kaže da je taj Paganuzzi najbolji među staklarima." Luciana se zaustavi pred vratima grofičine radne sobe i pokuca na vrata.

"*Avanti.*" čuo se grofičin glas iznutra. Luciana otvori vrata i propusti Brunettija unutra bez najave. Uostalom, vjerojatnost da će uhvatiti groficu kako čini nešto neprimjereno njezinom položaju ili kako lista časopis za body-buildere bila je gotovo ravna nuli.

Donatella Falier pogledala je preko gornjeg ruba svojih naočala za čitanje, položila svoju knjigu licem nadolje pokraj sebe na sofu, zatim spustila naočale na knjigu, i odmah ustala. Žustro je krenula prema Brunettiju i podigla lice kako bi je Brunetti dvaput lagano poljubio u obraze. Iako je znao da je srednjim šezdesetim godinama, grofica je izgledala barem deset godina mlađa; nije imala nijedne sijede, bore su bile gotovo nevidljive zahvaljujući pažljivo nanesejoj šminki, a sićušno tijelo bilo je nategnuto i uspravno.

"Guido, nešto nije u redu?" upita ona iskreno zabrinuta, a Brunetti na trenutak osjeti grižnju savjesti što je u životu ove žene toliki stranac da sama njegova nazočnost govori samo o opasnosti ili gubitku.

"Ne, ne, ništa se nije dogodilo. Sve je u redu."

Vidio je kako se naočigled opušta začuvši njegov odgovor.

"Dobro, dobro. Hoćeš li popiti nešto, Guido?" Ona pogleda prema prozoru kao da pogađa koliko je sati prema količini svjetlosti koja je prodirala kroza staklo, pa tako zna i kakvo piće valja ponuditi, i on opazi kako se iznenadila ustanovivši da su prozori mračni. "Koliko je sati?" upita.

"Šest i trideset."

"Doista?" upita retorički, vraćajući se prema sofi na kojoj je bila sjedila. "Dođi, sjedni, reci mi kako su djeca." reče. Sjela je na svoje mjesto, sklopila knjigu i položila je na stolić pokraj sebe. Sklopila naočale i stavila ih pokraj knjige. "Ne, sjedi ovamo, Guido." zatraži ona gledavši kako ide prema naslonjaču s druge strane niskog stolića ispred sofe.

Učinio je kako mu je rekla pa sjede pokraj nje na sofu. Svih ovih godina braka s Paolom, Brunetti je bio proveo vrlo malo vremena nasamo sa svojom punicom, tako da je njegov dojam o njoj bio oprečan. Ponekad je izgledala kao najpraznoglavija društvena leptirica, nesposobna samoj sebi natočiti piće, a ponekad je doista iznenadila Brunettija svojim seciranjem ljudskih motivacija ili čudi, a koje je bilo izvedeno s ledenom prodornošću i preciznošću. I nikad nije znao na čemu je s njom, jer nikako nije mogao zaključiti jesu li njezine primjedbe namjerne ili slučajne. Ta je žena prije godinu dana Finija, fašističkog zastupnika u parlamentu, prozvala "Mussofini." ničim ne dajući do znanja je li njezin lapsus bio posljedica pobrkanih lončića ili prijezira.

Rekao joj je kako su djeca, uvjeravajući groficu da su oboje odlični u školi, da po noći spavaju pokraj zatvorenih prozora i da jedu dvije vrste povrća uza svaki obrok. A to je, očito, bilo dovoljno da uvjeri groficu da je s njezinim unucima sve u savršenom redu, tako da je svoje zanimanje sada prebacila na njihove roditelje.

"A ti i Paola? Ti svakako izgledaš punašno, Guido." reče ona, a Brunetti uhvati samog sebe kako pokušava sjediti uspravnije.

"Dakle, reci mi, što bi popio?" upita.

"Doista ništa. Došao sam Vas upitati nešto o ljudima koje Vi možda poznajete."

"Stvarno?" upita ona, pogledavši ga svojim nefritno zelenim očima i širom ih otvorivši. "A zašto?"

"Pa, njihova imena vezano uz jednoga od njih pojavila su se u jednoj drugoj istrazi koju provodimo..." započne on te namjerno ne dovrši rečenicu.

"I ti si došao vidjeti znam li ja išta o njima?"

"Pa, da."

"A što bih ja to mogla znati, a što bi moglo biti od pomoći policiji?"

"Pa, osobne stvari." reče Brunetti.

"Misliš na tračeve?" upita ona.

"Ovaj, da."

Ona na trenutak skrene pogled u stranu i izgledi sićušan nabor na tkanini na rukonaslonu sofe.

"Nisam znala da se policija zanima za tračeve."

"To je vjerojatno naš najbogatiji izvor obavijesti."

"Stvarno?" upita ona, a kad joj je kimnuo, ona nastavi, "Baš zanimljivo."

Brunetti ne reče ništa, a kako bi izbjegao grofičin pogled, on se zagleda prema knjizi koju je položila na stolić, očekujući da će ustanoviti kako je riječ o ljubicu ili krimiću. "*The Voyage of The Beagle*." pročitao on na glas na engleskom, ne mogavši suzdržati svoje iznenađenje.

Grofica baci pogled prema knjizi, a zatim upre pogled natrag u Brunettija.

"Pa, da, Guido. Jesi li je pročitao?"

"Dok sam još studirao, prije mnogo godina, ali u prijevodu." uspio je nekako izreći, sada već posve nadzirući svoj glas i uklonivši iz njega svaki trag iznenađenja.

"Da, oduvijek sam uživala čitajući Danvina." objasni *contessa*. "Je li ti se svidjela ta knjiga?" nastavi, privremeno odgodivši svaku raspravu o tračevima i policijskom poslu.

"Da, svidjela mi se, tada. Iako baš nisam siguran da se najbolje sjećam svega o čemu je govorila."

"Onda bi je trebao ponovo pročitati. Vrlo jasno pokazuje kako mu je funkcionirao mozak. To je važna knjiga, vjerojatno jedna od najvažnijih knjiga suvremenog svijeta. Ta i *O podrijetlu vrsta*, rekla bih." Brunetti kimne glavom u znak slaganja. "Hoćeš li da ti je posudim kad je pročitam?" upita ona.

"Engleski ti neće biti problem, zar ne?"

"Ne, mislim da neće, ali trenutno imam dosta štiva koje moram pročitati.

Možda kasnije ove godine."

"Da, mislim da bi to bila odlična knjiga za godišnji odmor. Sve te plaže. I sve te divne životinje."

"Da, da." složi se Brunetti, potpuno izgubljen i ne znajući što da kaže.

Spasila gaje sama grofica.

"O kome si želio čuti tračeve, Guido?"

"Pa, ne baš tračeve, samo sam htio čuti ako ste čuli išta o njima, a što bi moglo biti zanimljivo policiji."

"A kakve stvari bi mogle biti zanimljive policiji?"

Trenutak se premišljao, a zatim je morao priznati,

"Svakakve, mislim."

"Da, to sam si mogla i pretpostaviti." odgovori ona. "Dakle?"

"*Signorina* Benedetta Lerini." reče on.

"Ona koja živi dolje u Dorsoduru?" upita grofica.

"Da."

Grofica se zamisli na trenutak te mu odgovori,

"Sve što znam o njoj je da je vrlo velikodušna prema Crkvi ili se barem priča da jest. Dobar dio novca koji je naslijedila od svoga oca - užasnog, zlobnog čovjeka - darovan je Crkvi."

"Kojoj crkvi?"

Grofica zastane.

"Nije li to neobično?" upita glasom u kojem je bilo pomiješano iznenađenje sa znatiželjom, "Nemam pojma kojoj. Sve što sam čula je to da je vrlo religiozna i da daje mnogo novca Crkvi. Ali što se mene tiče, mogli bi to biti i valdenzijanci ili anglikanci ili čak i oni grozni Amerikanci koji te zaustave na ulici, znaš, oni koji imaju gomilu žena, ali im ne dopuštaju da piju Coca Colu."

Brunetti nije bio siguran koliko će mu ovo biti od koristi i unaprijediti njegove spoznaje o *signorini* Lerini, pa zato pokušava s drugim imenom.

"A grofica Crivoni?"

"Claudia?" upita grofica, ne trudeći se prikriti svoju prvu reakciju, a to je bilo iznenađenje, niti drugu, koja je bila oduševljenje.

"Ako je to ta osoba. Ona je udovica grofa Egidija."

"Oh, ovo je previše, previše dobro." reče grofica, zvonko se nasmijavši. "Kad bih samo mogla ispričati ovo curama kad se nađemo na partiji bridža." Prepoznavši u Brunettijevim očima čistu paniku, ona trenutačno nastavi, "Ne, ne brini, Guido. Neću nikome reći ni riječ o ovome.

Čak ni Oraziju. Paola mi je rekla kako mi nikad ne smije reći ništa o onome što joj ti kažeš."

"Je li?"

"Da."

"Ali, kaže li Vam katkad ponešto?" upita Brunetti prije nego li se uspio zaustaviti.

Grofica se, umjesto odgovora, nasmiješi i položi svoju ruku, prepunu prstenja, na njegovu ruku.

"Dakle, Guido, ti si odan svojoj prisezi koju si dao policiji, zar ne?"

On kimne.

"Pa, onda, ja sam odana svojoj kćeri." Ponovo se nasmiješila. "A sada mi reci što želiš znati o Claudiji."

"Želio bih saznati više o njezinom mužu, kako su se njih dvoje slagali."

"Bojim se da se sa Egidijem nitko nije slagao." bez oklijevanja reče *contessa*, a zatim nastavi sa zamišljenom sporošću, "Ali bi se, vjerojatno, slično moglo reći i za Claudiju." Ona razmisli o ovome, kao da joj to nikad ranije nije bilo palo na pamet, sve dok to nije izgovorila. "Što ti znaš o njima, Guido?"

"Ne znam ništa više od uobičajenih gradskih tračeva."

"A to su?"

"Da je on svoje bogatstvo stekao šezdesetih godina gradeći bez dozvole na Mestrama."

"A što je s Claudijom?"

"Priča se da se zanima za javno ćudoređe." reče Brunetti naivno.

Grofica se nasmiješi začuvši to,

"Oh, da, svakako se zanima za javno ćudoređe."

Kako nije rekla više ništa o tome, Brunetti upita,

"Što znate o njoj, ili odakle je poznajete?"

"Iz crkve, San Simone Piccolo. Ona je članica odbora koji pokušava prikupiti novac za obnovu."

"Jeste li i Vi članica toga odbora?"

"Bože sačuvaj, nisam. Zamolila me da se priključim, ali ja znam da su priče o obnovi samo paravan."

"Paravan za što?"

"To je jedina crkva u gradu u kojoj mise služe na latinskom. Jesi li to znao?"

"Nisam."

"Mislim da to ima nekakve veze s onim francuskim kardinalom - Lefevreom - koji je želio povratak na latinski i tamjan. Tako da pretpostavljam da će sav novac koji uspiju prikupiti biti poslan u Francusku ili iskorišten za kupnju tamjana, umjesto za obnovu crkve." Ona nakratko razmisli o ovome, pa dodaje, "Ta je crkva toliko ružna daje ionako ne bi trebalo obnavljati. To je tek loša imitacija Pantheona."

Koliko god mu se ova arhitektonska digresija mogla činiti zanimljivom, Brunetti odvuče groficu od nje.

"Ali što znate o njoj?"

Grofica pogleda mimo njega, prema nizu četverolisnih prozora s kojih se pružao nezapriječen pogled na *palazze* s druge strane Velikog kanala.

"Kako će ti to koristiti, Guido? Možeš li mi to reći?"

"Možete li mi reći zašto to želite znati?" odgovori on protupitanjem.

"Zato jer, iako je Claudia neugodno biće, ne želim da nepravedno strada zbog nekakvog trača za koji se može ispostaviti da je izmišljen." Prije nego li je Brunetti dospio reći išta, ona podigne ruku i reče, nešto glasnije, "Ne, mislim da je bliže istini reći da ja sama ne želim biti odgovorna za njezino stradanje."

"Uvjeravam Vas da joj se neće dogoditi ništa nezasluženo."

"Smatram to vrlo dvosmislenom izjavom."

"Da, valjda jest. Doista, nemam pojma je li ona možda nešto skrivila odnosno, nemam pojma što li je mogla skriviti. Čak nemam pojma i je li učinjeno išta protuzakonito."

"Ali svejedno dolaziš raspitivati se o njoj?"

"Da."

"Onda moraš imati razlog zašto se zanimaš za nju?"

"Da, zanimam se. Ali kunem se da nije riječ ni o čemu drugom. A ako ono što mi kažete utaži moju znatiželju i ukloni sumnje, štogod to bilo, dalje od mene neće ići. To Vam obećavam."

"A ako ne ukloni sumnje?"

Brunetti napući usne pažljivo razmatrajući izgovoreno.

"Onda ću se pozabaviti time što ćete mi reći i vidjeti ima li istine ispod tih tračeva."

"Često ispod tračeva nema ni trunka istine." reče.

On se nasmiješi čuvši je kako izgovara te riječi. Grofica jamačno nije trebala nikoga tko će joj reći da, jednakom učestalošću, istina polaže temeljni kamen za trač.

Nakon duge stanke, reče,

"Kolaju priče o jednom muškarcu." ali ne reče ništa drugo.

"Kakve priče?"

Ona odgovori mahnuvši rukom po zraku.

"Kojem muškarcu?"

"Ne znam."

"A što znate?" upita on meko.

"Tu i tamo čula sam tek nekoliko izjava. Ništa otvoreno, shvaćajući, ništa što bi se moglo protumačiti ikako drukčije nego kao najdublji i najiskreniji izrazi brige za njezinu dobrobit." Brunettiju su takve izjave bile poznate: razapinjanje na križ bilo je nježnije. "Znaš i sam kako nastaju takve izjave, Guido. Ako se ne pojavi na nekom sastanku, netko će upitati je li sve u redu, ili će netko drugi reći da ne može biti bolesna, jer izgleda tako dobro."

"Je li to sve?" upita Brunetti.

Grofica opet odmahne rukom.

"Stvar je u tonu. Riječi zapravo i ne znače ništa: sve je rečeno tonom, naglaskom, naznakom koja vreba ispod površine najnevinije izjave."

"Koliko dugo se to događa?"

"Guido." reče ona, uspravivši se na sofi. "Ja ne znam uopće događa li se išta."

"Pa koliko dugo se pojavljuju takve glasine?"

"Ne znam. Više od godinu dana, mislim. Vrlo sporo sam ih počela primjećivati. Ili su ljudi možda pazili da takve stvari ne iznose predi mnom. Znaju da ne volim takve stvari."

"Je li bilo još kakvih glasina?"

"Kako to misliš?"

"U vrijeme kad je njezin suprug umro?"

"Ne, nikakvih, barem koliko se sjećam."

"Nikakvih?"

"Guido." reče ona, nagnjući se prema njemu i položivši svoju kičenu ruku na njegov rukav, "molim te pokušaj upamtiti da ja nisam osumnjičena i ne pokušavaj sa mnom razgovarati kao da jesam."

Osjetio je kako mu krv udara u lice i odmah reče,

"Oprostite. Oprostite. Zanio sam se."

"Da, Paola mi je rekla."

"Rekla - što?" upita Brunetti.

"Koliko ti je to važno."

"Koliko mi je važno što?"

"Tvoje viđenje pravde."

"A kako ja to vidim pravdu?"

"Ah, oprosti, Guido. Bojim se da sam te sada uvrijedila."

On to zaniječe brzo zatresavši glavom, ali prije nego što ju je dospio upitati što li je mislila pod 'njegovim' viđenjem pravde, ona ustane i reče,

"Baš se smračilo."

Činilo se kao da je zaboravila na njega i prišla jednom od prozora, okrenuvši leđa Brunettiju, ruku sklopljenih pred sobom. Brunetti ju je promatrao, njezin kostim od sirove svile, visoke pete i savršenu punđu.

Njezina je silueta bila toliko vitka i uspravna da je groficu vrlo lako mogao zamijeniti za neku mlađu ženu.

Stajala je ondje dugo, a zatim se okrenula, bacivši pogled na svoj ručni sat. "Orazio i ja smo pozvani na večeru, Guido, pa ako nemaš više nikakvih pitanja, bojim se da ću se morati presvući."

Brunetti ustane i priđe grofici. Iza nje, brodice su plovile gore-dolje kanalom, a svjetlost se blještala s osvjetljenih prozora zdanja na suprotnoj strani kanala. Želio joj je nešto reći, ali prije nego lije progovorio, ona ga preduhitri, "Molim te, puno pozdravi Paolu i djecu." Ona ga potapša po ruci i prođe pokraj njega. A zatim je otišla, ostavivši ga da proučava pogled iz *palazza* koji će jednog dana biti njegov.

7

Brunetti otključa vrata stana nekoliko minuta prije sedam, objesi svoj kaput i odmah ode hodnikom do Paoline radne sobe. Našao ju je, kako je i očekivao, izvaljenu u njezinom izlizanom naslonjaču, s jednom nogom podvučenom pod se, s olovkom u ruci i knjigom rastvorenom u krilu.

Podigla je pogled kad je ušao, pretjeranom kretnjom poslala mu zamišljeni poljubac, ali i odmah spustila pogled dolje na knjigu. Brunetti sjedne na sofu nasuprot njoj, a zatim se okrene i rastegne cijelom dužinom sofe. Zgrabio je dva baršunasta jastuka i izlupao ih šakama u oblik koji je želio i podmetnuo pod glavu. Prvo je gledao u strop, a zatim zažmirio, znajući da će ona prvo dovršiti poglavlje koje ju je zanimalo, a tek se onda posvetiti njemu.

Okrenula je stranicu. Prolazile su minute. Čuo je kako knjiga pada na pod, pa reče,

"Nisam imao pojma da tvoja majka čita."

"Pa, Luciana joj pomaže kod dugih riječi koje još ne umije pročitati."

"Nisam to mislio, ona čita knjige."

"Nego što? Mislio si da čita iz dlana?"

"Ne, doista, Paola, nisam imao pojma da ona čita ozbiljne knjige."

"Još uvijek čita djela svetoga Augustina?"

Brunetti nije bio siguran je li ovo trebala biti šala ili ne, pa joj odvrati,

"Ne. Darwina. *The Voyage of The Beagle.*"

"Oh, zbilja?" reče Paola s naoko neznatnim zanimanjem.

"Jesi li znala da ona čita takve stvari?"

"Guido, ovako kako govoriš o tome čovjek bi pomislio da čita pedofilske porno-časopise."

"Ne, samo sam se pitao znaš li da ona čita takve knjige, da je ona ozbiljan čitatelj."

"Na kraju krajeva, ona mi je majka. Naravno da sam to znala."

"Ali mi nikad nisi rekla."

"Bi li ti zato bila draža nego inače?"

"Menije tvoja majka draga, Paola." reče on, s možda malo previše gorljivosti u glasu. "Ono o čemu govorim je to da nikada nisam znao tko je ona zapravo. Ili." ispravi on sebe, "što je ona."

"I hoće li ti spoznaja o tome što čita pomoći da zaključiš tko je ona?"

"Možeš li zamisliti bolji način od toga?"

Paola se dugo zamisli nad tim, a zatim mu da odgovor kakav je i očekivao.

"Ne, pretpostavljam da ne mogu." Čuo ju je kako se meškolji na naslonjaču, ali Brunetti ne otvori oči. "Kako to da si išao do moje mame, razgovarati s njom? I kako si saznao što čita? Sigurno je nisi nazvao da je pitaš bi li ti mogla preporučiti kakvo dobro štivo."

"Ne, otišao sam do nje."

"Do moje mame? Otišao si do moje mame?"

Brunetti zagundā.

"Zašto?"

"Zato da joj postavim nekoliko pitanja o nekim ljudima koje ona poznaje."

"O kome?"

"O Benedetti Lerini."

"O-la-la." pjevno će Paola. "Što li je ona učinila, je li konačno priznala da je čekićem nasmrt umlatila tog starog gada, svog oca?"

"Vjerujem da je on umro od srčanog udara."

"Na sveopću radost i pučko veselje, sigurna sam."

"Zašto sveopću?" Kad mu Paola dugo ne odgovori na to, Brunetti otvori oči i baci pogled prema njoj. Sada je sjedila s drugom nogom podvučenom poda se, nalaktivši se tako da je bradu odmarala na dlanu iste ruke. "Dakle?" upita on.

"Baš je to neobično, Guido. Sad kad me to pitaš, ne znam zašto bi se svi radovali tome. Vjerojatno je to zato jer sam oduvijek slušala o njemu kao o groznom čovjeku."

"U kojem smislu groznom?"

I opet, njezin je odgovor kasnio.

"Ne znam. Ne mogu se sjetiti ničega, jedne jedine stvari koju sam možda čula o njemu, tek mi kroz glavu prolazi taj opći dojam da je bio loš. Čudno, zar ne?"

Brunetti ponovo sklopi oči. "Rekao bih da je tako, pogotovo u ovom gradu."

"Hoćeš reći, svi se međusobno poznaju?"

"Da, poprilično dobro."

"Valjda je to tako." Oboje zašutješe, a Brunetti je znao da ona upravo prelistava duga poglavlja svoga pamćenja, pokušavajući se prisjetiti nekog osvrtta, primjedbe, nekog traga mišljenja o *signoru* Leriniju, a koje je ona, čini se, neprovjereno preuzela kao svoje vlastito.

Paolin glas pozove Brunettija gotovo s ruba jave i sna.

"Bila je to Patrizia."

"Patrizia Belloti?"

"Da."

"Što je rekla?"

"Ona je otprilike pet godina radila za njega, prije njegove smrti. Odatle znam za njega i njegovu kći. Patrizia mi je rekla da nikada nije bila upoznala gadniju osobu i da su ga svi u uredu mrzili."

"On se bavio nekretninama, zar ne?"

"Da, među ostalim."

"Je li rekla zašto?"

"Što zašto?"

"Su ga ljudi mrzili?"

"Čekaj da promislim." reče Paola. A zatim, nakon stanke, nastavi,

"Mislim da je to imalo nekakve veze s religijom."

Brunetti je napola bio očekivao ovakav odgovor. Ako je kći bila ikakav pokazatelj, on je bio jedan od onih naoko zadržanih pobožnjaka koji su zabranjivali psovanje u uredu i dijelili krunice kao božićne poklone.

"Što ti je rekla?"

"Pa, znaš kakva je Patrizia, zar ne?" Paolina prijateljica iz djetinjstva, ona nije nikada izgledala zanimljivo Brunettiju, iako je morao priznati da je nije vidio više od desetak puta u proteklih tko-zna-koliko godina.

"A-ha."

"Ona je vrlo religiozna."

Brunetti se sjećao: bio je to jedan od razloga zašto mu se nije sviđala.

"Mislim da je rekla da je jednoga dana napravio scenu jer je netko, nova tajnica ili tako netko, stavio nekakvu religioznu sličicu na zid svojeg ureda. Ili križ. Više se doista ne sjećam što mi je bila rekla.

Bilo je to prije mnogo godina. I silno je psovao, također, mislim da mi je i to rekla.

Zbilja ima pogana usta - '*Madonna ovo, Madonna ono.*' Izrekao je stvari koje Patrizia ne bi bila u stanju čak niti ponoviti. Stvari na koje bi se čak i ti uvrijedio, Guido."

Brunetti se ne obazre na ovo usputno otkriće, po kojem je Paola, čini se, njega smatrala nekakvim arbitrom prostaštva, i umjesto toga usmjeri svoje misli prema ovom otkriću o *signoru* Leriniju. Iz ovog maštanja Brunettija prene nježan dodir Paolina tijela kad je sjela na sofu njemu uz bok. On se privuče bliže naslonu sofe kako bi joj dao više mjesta ni ne trudeći se da otvori oči, a zatim osjeti njezin lakat, ruku, grudi kako se priijaju uz njegova prsa.

"Zašto si išao do moje majke?" čuo je njezin glas i pitanje kako dopiru odnekud odmah ispod njegove brade.

"Mislio sam da možda zna tu Lerinicu, i onu drugu."

"Koju drugu?"

"Claudiju Crivoni?"

"I, poznaje li Claudiju?"

"A-ha."

"Što ti je rekla?"

"Nešto o svećeniku."

"Svećeniku?" izgovori Paola, istim tonom kao i Brunetti kad je začuo istu stvar.

"Da. Ali to su tek glasine."

"Što znači da je vjerojatno riječ o istini."

"Što je istina?"

"Daj, Guido, nemoj glumiti bedaka. Što misliš, što je istina?"

"Sa svećenikom?"

"A zašto ne?"

"Zar oni ne polažu prisegu?"

Ona se odgurne od njega.

"Ne mogu vjerovati. Zar doista misliš da to mijenja na stvari?"

"Tako bi trebalo biti."

"Da, a djeca bi trebala biti poslušna i dobra."

"Ne naša." reče on i nasmiješi se.

Osjetio je kako se Paolino tijelo trese u brzom smijehu.

"To je prilično istinito. Ali stvarno, Guido, ti zapravo ne misliš tako o svećenicima, je li?"

"Ne mislim da je u vezi s nekim od njih."

"Zašto si tako siguran?"

"Dobro sam je promotrio." reče i naglo zgrabi Paolu, uhvativši je oko struka i povlačeći je na sebe.

Paola glasno cikne od iznenađenja, ali ta ustrašena cika je zvučala jednako slatko kao i Chiarini vrisci kad bi je Raffi ili Brunetti škakljali. Ona se migoljila, ali Brunetti je čvršće obavi svojim rukama i prisili je da nepomično leži na njemu.

Nakon nekog vremena, reče,

"Nisam nikada poznavao svoju majku."

"Poznavao si je dvadeset godina."

"Ne, hoću reći, nisam je poznavao kao osobu. Prošle su silne godine, a ja nisam imao pojma kakva je ona osoba."

"Zvučiš tužno." reče Paola, odgurnuvši se od njegovih prsa u uspravan položaj, kako bi mu bolje vidjela lice.

On je pusti iz ruku.

"Tužno je to, znati nekoga dvadeset godina, a nemati pojma kakva je tko doista osoba. Cijelo to vrijeme je potrošeno uzalud."

Ona opet pognu po njemu i počne se gnijezditi, sve dok joj obline nisu savršeno prijanjale uz njegovo tijelo. U jednom trenutku, on ispusti iznenadno,

"Ouf." kad mu je zabila lakat u trbuh, ali zatim je nepomično ležala, a on opet ovije svoje ruke oko nje.

Chiara, koja je gladna stigla kući pola sata kasnije i odmah se bacila u potragu za večerom, pronašla ih je ondje u snu u istom položaju.

8

Sljedećeg dana, Brunetti se probudio s neobičnim osjećajem bistrine u glavi, kao da je iznenadna groznica prošla preko noći i njegova su mu se osjetila povratila. Ležao je dugo u krevetu, prevrćući u mislima sve podatke do kojih je došao u protekla dva dana. Umjesto da dođe do zaključka da je svoje vrijeme dobro iskoristio, da su *Questura* i djelovanje iste bili u sigurnim rukama, i da je on progonio zločince, imao je osjećaj iznenadne nelagode zato jer si je dopustio da se upusti u nešto što je, priznavao je to sada samome sebi, ukazivalo na to da je riječ o jalovom pothvatu. Nezadovoljan time što je povjerovao u priču Marije Teste, upregnuo je u svoja kola Vianella i protratio cijelo poslijepodne ispitujući ljude koji očito nisu imali pojma o čemu on to govori, i koji nisu imali pojma zašto bi jedan policijski *commissario* nenajavljen dolazio na njihova vrata.

Patta se trebao vratiti tek za deset dana, a Brunetti nije ni sumnjao kakva će biti njegova reakcija kad se vrati i sazna na koji je način policija prekrćivala svoje vrijeme. Čak i u toplini i sigurnosti vlastita kreveta, Brunetti je mogao osjetiti ledenu jezu Pattinih primjedaba: "Hoćete reći da ste povjerovali u tu priču koju Vam je ispričala jedna redovnica, žena koje se skrivala u samostanu cijeloga života? I onda ste otišli i progonili te ljude, tako da su pomislili da su njihovi rođaci ubijeni? Zar ste sišli s uma, Brunetti?"

Znate li Vi tko su ti ljudi?"

Odlučio je da, prije nego što sve zaboravi, porazgovara s još jednom osobom, nekime tko bi mogao potkrijepiti, ako već ne Marijinu priču, a onda barem njezinu pouzdanost kao svjedoka. A tko bi je mogao poznavati bolje nego čovjek kojem je bila ispovijedala sve svoje grijehе posljednjih šest godina?

Adresa koju je Brunetti tražio nalazila se gotovo na kraju *sestiere* Castello, u blizini crkve San Pietro di Castello. Prvo dvoje ljudi koje je zamolio za pomoć nisu imali pojma gdje je taj kućni broj, ali kada je upitao gdje bi mogao pronaći Očeve Svetoga Križa, odmah su mu rekli da su oni smješteni u podnožju sljedećeg mosta, druga vrata slijeva. I bi tako, na vratima je stajala mala mjedena pločica s imenom toga reda pokraj malenog malteškoga križa.

Vrata mu je otvorio nakon njegova prvog zvona sjedokosi muškarac koji je lako mogao biti onaj lik uobičajen u srednjovjekovnoj književnosti - dobri redovnik. Njegove su oči zračile dobrotom upravo onako kako sunce zrači toplinom, a ostatak lica sjajio je u širokom osmijehu, čime je iskazivao iskreno veselje što mu je ovaj stranac pokucao na vrata.

"Mogu li Vam pomoći?" upita upravo kao da ne postoji ništa na ovom svijetu što bi mu priuštilo veće zadovoljstvo nego da učini upravo to.

"Želio bih porazgovarati s ocem Pijem Cavalettijem, brate."

"Da, da. Uđi, sine moj." reče redovnik, još više raskriljujući vrata i držeći ih tako otvorenima za Brunettija. "Pažljivo koračajte." reče, rukom pokazujući dolje i nagonski posizući da pridrži Brunettijevu ruku kad je ovaj prešao preko drvene poprečne daske koja je predstavljala prag dovratka teških drvenih vrata. Nosio je dugu bijelu halju reda *Suor' Immacolate*, ali njegova je halja bila prekrivena sivosmeđom pregačom zamrljanom godinama rada u travi i zemlji.

Brunetti stupi unutra u prostoriju prepunu slatkastog mirisa, zaustavi se, osvrćući se uokolo, pokušavajući prepoznati miris.

"Jorgovan." objasni redovnik, uživajući u zadovoljstvu koje je mogao pročitati na Brunettijevom licu. "Otac Pio je lud za njima, šalju mu ih iz svih krajeva svijeta." I doista je bilo tako, uvjeri se Brunetti osvrćući se oko sebe.

Grmovi, busenje, čak i visoko drveće ispunjavalo je cijelo dvorište koje se prostiralo pred njima, a miris se kovitlao oko njega u valovima. Gledajući tako, opazio je da se tek nekoliko grmova povija pod težinom ljubičastih cvatova; većina još nije počela cvjetati.

"Ali samo rijetki među njima imaju tako snažan miris." reče Brunetti, nesposoban sakriti svoju zapanjenost snagom njihova miomirisa.

"Znam." reče redovnik s ponosnim osmijehom na licu. "Oni prvi procvatu, ovi tamni: *Dilatata* i *Claude Bernard* i *Ruhm von Horstenstein*."

Brunetti pretpostavi da redovnikov jezikoslovni izlet ima veze s imenima jorgovana čiji miris je njušio. "Oni bijeli tamo dolje, kod onog tamo zida." počne on, primivši Brunettija za lakat i pokazujući mu lijevo od njih na desetak zelenolisnih grmičaka što su se skutrili uz visoki zid od opeke, "*White Summers* i *Marie Finon* i *Ivory Silk* - oni

neće procvasti sve do lipnja, i vjerojatno će nam neki još uvijek biti u cvatu do srpnja, sve dok ne postane previše vruće." Ogladajući se sa zadovoljstvom koje je ispunjavalo i njegov glas i lice mu, on reče, "U ovom dvorištu raste dvadeset i sedam različitih inačica. A u našoj kući u Trentu ih imamo još 34." Prije nego što je Brunetti dospio išta reći, redovnik nastavi, "Stižu nam čak i iz Minessote." što je izgovorio uz tipično talijansko hrskanje suglasnika, "i Wisconsin." što je jedva izgovorio umalo zapetljavši jezik.

"A Vi ste vrtlar?" upita Brunetti, iako jedva da je i trebalo išta pitati.

"Božjom dobrotom, taj sam. U ovom vrtu radim još od vremena." počne, promotrivši malo bolje Brunettija, "kad ste Vi bili dijete."

"Vrt je predivan, brate. Trebali biste se ponositi njime."

Stariji muškarac uputi iznenadan pogled ispod svojih gustih obrva.

Ponos je, napokon, bio jedan od sedam smrtnih grijeha.

"Ponositi se zato što, ovaj, ljepota poput ove slavi Gospodina." Brunetti se ispravi, a redovnikov se osmijeh vrati na lice.

"Gospod nikada ne proizvodi nešto što nije lijepo." reče starac krenuvši putem od opeke koji je vodio preko vrta. "Ukoliko sumnjate u išta od toga, jedino što trebate pogledati je Njegovo cvijeće." Kimne glavom u znak potvrđivanja ove jednostavne istine te upita, "Imate li vrt?"

"Ne, bojim se da nemam." odgovori Brunetti.

"Oh, baš šteta. Dobro je gledati stvari kako rastu. Daje vam osjećaj života." Stigao je do jednih vrata i otvorio ih, stupivši u stranu kako bi propustio Brunettija u dugi samostanski hodnik.

"Računaju li se djeca?" upita Brunetti s osmijehom. "Takvih imam dvoje."

"Oh, ona se računaju više od svega na svijetu." reče redovnik, smiješeći se Brunettiju. "Ništa nije ljepše i bogougodnije od toga."

Brunetti se nasmiješi redovniku i kimne, slažući se barem s prvim dijelom njegove izjave.

Redovnik se zaustavi pred jednim vratima i pokuca.

"Samo uđite unutra." reče on ne pričekavši odgovor. "Otac Pio govori nam da nikad ne sprječavamo nikoga tko ga poželi vidjeti." S osmijehom i potapšavši Brunettija po ruci, redovnik ode natrag prema vrtu i onome što se Brunettiju oduvijek činilo kao miris rajskoga vrta.

Visok je čovjek sjedio za pisaćim stolom i pisao. Podigao je pogled kad je Brunetti ušao, spustio svoju olovku i ustao. Zaobišao je stol i krenuo prema nepoznatom posjetitelju, pružajući mu ruku, a osmijeh mu se prvo rodio u oku, a zatim se preselio na njegove usne.

Svećenikove usne bile su toliko crvene i pune da bi svatko tko bi ga prvi put vidio odmah usredotočio svoju pozornost na njih, ali duh mu se zrcalio u očima. Negdje između sive i zelene, njegove su oči bile pune znatiželje i zanimanja za svijet oko njega, tako da je Brunetti pomislio kako bi to moglo obilježavati sve što čini. Bio je visok i vrlo vitak, a ovo drugo je bilo naglašeno dugim naborima habita Reda svetoga križa. Iako je svećenik jamačno bio četrdesetih godina, jedini je znak godina bila je sve veća prirodna tonzura na njegovoj glavi.

"*Buon giorno*" reče svećenik toplim glasom. "Kako Vam mogu pomoći?"

Njegov glas, iako je imao valovitu venetsku modulaciju, nije imao venecijanski naglasak. Možda je iz Padove, pomisli Brunetti, ali prije nego što je dospio odgovoriti, svećenik produži, "Ali ispričajte me. Dopustite da Vam ponudim da sjednete. Evo." Rekavši to, on privuče jedan od dva mala tapecirana stolca koji su se nalazili s lijeve strane njegova stola i pričekava da Brunetti sjedne, prije nego je i sam sjeo na stolac nasuprot njemu.

Iznenada je Brunettija ispunila želja da ovo obavi što je moguće brže i skonča s tim, završi s Marijom Testom i njezinom pričom.

"Želio sam porazgovarati s Vama o jednom članu vašega reda, oče."

Nalet vjetra prodro je u prostoriju, uskomešavši papire na stolu, i podsjetio Brunettija na obećano mirisno proljeće. Osjećao je kako je toplo i, osvrnuvši se, uočio da su prozori otvoreni prema dvorištu kako bi miris jorgovana slobodno mogao strujati.

Svećenik uoči njegov pogled.

"Čini mi se kao da cijeli dan provodim jednom rukom držeći papire da ne odlete sa stola." reče on s osmijehom punim nelagode. "Ali sezona cvjetanja jorgovana tako je kratka, pa želim uživati u njihovom mirisu što je moguće više." Na trenutak je spustio pogled, a zatim ponovo pogledao Brunettija. "Valjda je to nekakav oblik pohlepe."

"Mislim da to nije ozbiljan grijeh, oče." reče Brunetti s opuštenim osmijehom na licu.

Svećenik kimne glavom u znak zahvalnosti za Brunettijevu primjedbu. "Nadam se da ovo ne zvuči nepristojno, ali mislim da Vas moram upitati tko ste prije nego što s Vama popričam o nekom od članova našega reda." I dalje mu je na licu titrao osmijeh nelagode, i on pruži ruku do pola udaljenosti koja ih je razdvajala, otvorenim dlanom tražeći Brunettijevo razumijevanje.

"Ja sam *commissario* Brunetti." reče on kao da objašnjava.

"Iz policije?" upita svećenik, ne pokušavajući sakriti svoje iznenađenje.

"Da."

"Bože mili. Nitko nije ozlijeđen, zar ne?"

"Ne, nitko. Došao sam Vas pitati nešto o jednoj mladoj ženi koja je pripadala vašem redu."

"Pripadala, *commissario*?" upita on. "Žena?"

"Da."

"Onda Vam, bojim se, ja ne mogu biti od velike pomoći. Majka nadstojnica bi Vam mogla dati mnogo više obavijesti od mene. Ona je duhovna majka sestara."

"Vjerujem da Vi poznajete tu ženu, oče."

"Da, tko je ona?"

"Maria Testa."

Svećenikov osmijeh bio je potpuno razoružavajući pokušaj isprike zbog vlastitog neznanja.

"Bojim se da mi to ime ništa ne govori, *commissario*. Biste li mi mogli reći koje je ime nosila dok je još bila pripadnicom našega reda?"

"*Suor' Immacolata.*"

Njegov je osmijeh nestao, a umjesto njega se na licu pojavi iznenadna bol. On pogne glavu, a Brunetti opazi kako mu se usne pomiču u tihoj molitvi. A potom otac Pio podigne pogled i upita,

"Dakle, bila je kod Vas i ispričala Vam svoju priču?"

Brunetti kimne.

"Tada ona doista vjeruje u nju." otac Pio reče s otvorenom sućuti. On pogleda Brunettija s iznenadnom uznemirenošću u očima. "Nije valjda u nevolji zato jer je pričala o tome, je li?"

Ovaj put Brunetti je bio taj koji je pokretom ruke pokušao primiriti svećenika.

"Samo se raspitujemo o njoj, oče. Nije učinila ništa loše, vjerujte mi." Svećenikovo olakšanje bilo je očito. Brunetti nastavi. "Koliko ste je dobro poznavali, oče?"

Otac Pio nekoliko je trenutaka razmišljao o tom pitanju prije nego što je odgovorio.

"Teško je odgovoriti na to pitanje, *commissario*."

"Mislio sam da ste Vi bili njezin ispovjednik."

Ovdje se svećenikove oči razrogačiše, ali on brzo spusti pogled ne bi li skrio svoje iznenađenje. On sklopi ruke, razmišljajući što da kaže, a zatim opet digne pogled prema Brunettiju.

"Bojim se da bi Vama ovo moglo izgledati bespotrebno zakomplicirano, *commissario*, ali važno je da ovdje pravim razliku između onog što znam o njoj kao načelnik ovoga reda i onoga što znam o njoj kao njezin ispovjednik."

"Zašto?" upita Brunetti, iako je znao odgovor na to pitanje.

"Zato jer Vam ne mogu, dovodeći se u opasnost da ozbiljno zgriješim, razotkriti išta od onoga što mi je rekla pod zavjetom tajnosti ispovjedi."

"Ali ono što znate o njoj kao njezin nadređeni u vjeri, to mi možete reći?"

"Da, svakako, osobito ako će joj to ikako biti od pomoći." On razdvoji ruke, a Brunetti primijeti kako je jednom rukom posegnuo za svojom krunicom koja je visjela o njegovom pojasu. "Što biste željeli saznati?" upita svećenik.

"Je li ona poštena žena?"

Ovaj put svećenik se nije potrudio sakriti svoje iznenađenje.

"Poštena? Mislite, bi li ukrala?"

"Ili lagala?"

"Ne, ona nikad ne bi učinila ništa takvo." Svećenikov odgovor bio je izravan i bezuvjetan.

"A što je s njezinim svjetonazorom?"

"Bojim se da ne razumijem Vaše pitanje." reče on blago zatresavši glavom.

"Je li ona, po Vašem mišljenju, u stanju precizno prosuditi ljudsku narav? Bi li ona bila pouzdan svjedok?"

Nakon dugo razmišljanja, svećenik reče,
"Mislim da bi to ovisilo o tome o čemu prosuđuje. Ili o kome."
"Što znači...?"

"Mislim da je ona, pa, pretpostavljam da bismo je mogli opisati riječju 'neuravnotežena'. Ili 'emocionalna'. *Suor Immacolata* u stanju je vrlo hitro prepoznati ono dobro u ljudima, što je neprocjenjiva kvaliteta. Ali." i ovdje se njegovo lice zamračilo, "jednako je često tako spremna osumnjičiti ljude za zlo."

On zastane, važući svoje sljedeće riječi. "Bojim se da će ovo što ću sljedeće izgovoriti zvučati grozno, poput najgore predrasude." Svećenik zastane, očito osjećajući nelagodu zbog onog što će izgovoriti. "*Suor' Immacolata* dolazi s Juga i mislim da, zbog toga, ima izvjestan pogled na čovječanstvo ili na ljudsku narav." Otac Pio skrene pogled u stranu, a Brunetti opazi kako je zubima uhvatio svoju donju usnu, kao da želi odgristi taj uvredljivi dio svoje izjave i tako samog sebe kazniti za to stoje upravo izrekao.

"Zar ne bi samostan bio neobično mjesto u koje će sa sobom ponijeti takav pogled?"

"Vidite?" reče svećenik, očito posramljen. "Ne znam kako da kažem to što želim reći. Kad bih mogao govoriti na teološki način, rekao bih da ona pati od manjka nade. Kad bi imala više nade, onda mislim da bi imala više vjere u dobrotu ljudi." On zašuti, prstima i dalje prebirući po krunici. "Ali bojim se da ne mogu reći ništa više od ovoga, *commissario*."

"Zbog opasnosti da mi ne otkrijete nešto što ne bih trebao znati?"

"Onog što ne možete znati." reče svećenik, glasa u kojem je odzvanjala apsolutna sigurnost. Kad je vidio kako ga Brunetti gleda, nastavi, "Znam da ovo izgleda čudno većini ljudi, osobito u današnjem svijetu. Ali to je tradicija stara koliko i Crkva, i mislim da je to jedna od tradicija koju s najvećim trudom nastojimo održati. I moramo je održati." Njegov je osmijeh bio tužan. "Bojim se da ne mogu više ništa reći."

"Ali ona ne bi lagala?"

"Ne. U to možete biti sigurni. Nikada. Mogla bi nešto pogrešno protumačiti ili pretjerati, ali *Suor' Immacolata* nikada ne bi namjerno slagala."

Brunetti ustane.

"Hvala Vam što ste mi posvetili svoje vrijeme, oče." reče on, pružajući mu svoju ruku.

Svećenik je prihvati; stisak je bio čvrst i suh. Otpratio je Brunettija do vrata i ondje mu rekao samo "Idite s Bogom." odgovarajući na Brunettijevo ponavljanje zahvale.

Našavši se na dvorištu, Brunetti vidje vrtlara kako kleči na zemlji pokraj stražnjeg zida samostana, rukama kopajući oko korijena ružinoga grma.

Starac opazi Brunettija i odgurne se jednom rukom od tla pokušavajući se uspraviti na noge, ali Brunetti mu doviknu,

"Ne, brate, sam ću izaći." Učinivši to, miris jorgovana pratio ga je niz kalu sve dok nije zamakao za prvi ugao, ispraćajući ga poput blagoslova.

Sljedećeg dana, trenutni ministar financija posjetio je grad, i iako je to bio potpuno privatni posjet, policija je svejedno bila odgovorna za njegovu sigurnost tijekom boravka. Zbog toga i zbog kasnozimske epidemije gripe koja je u postelju bacila pet policajaca, a jednoga od njih poslala u bolnicu, potpune preslike oporuka petoro ljudi koji su bili umrli u Casi di Cura San Leonardo neprimijećeno su ostavljene na Brunettijevom stolu. I on se ih se prisjetio, čak je jednom i upitao *signorinu* Elettru za njih, a ona mu je oštro odgovorila da ih je na njegov stol bila stavila dva dana ranije.

A sve dok se ministar financija nije vratio u Rim i Augijeve staje ministarstva financija, Brunettiju nisu padale na pamet preslike tih pet oporuka, a i tada ih se sjetio tek kad ih je slučajno pronašao pod rukom tražeći neke osobne dosjee koji su mu nedostajali. Odlučio je baciti pogled na njih prije nego što ih vrati *signorini* Elettri i zamoli je da pronađe neko mjesto gdje će ih spremi.

Imao je fakultetsku diplomu iz prava, tako da mu je jezik bio poznat, klauzule koje su osiguravale, predavale, jamčile vlasništvo nad komadićima ovoga svijeta ljudima koji još nisu umrli. Iščitavajući oprezne fraze, nije mogao a da ne pomisli na ono što je Vianello bio rekao o tome kako je nemoguće zapravo ikad išta doista posjedovati, jer ovdje se nalazio dokaz da je to nemoguće. Ove oporuke su prenosile fikciju vlasništva na njihove nasljednike i tako ovjekovječivale tu iluziju, sve dok ne prođe još vremena, kad će i nasljednicima smrt oteti njihovo vlasništvo.

Možda su oni keltski poglavice imali pravo, nagađao je Brunetti, kad su sav svoj imetak davali nagomilati na splavi sa svojim truplima i zatim ih zapalili i pustili neka ih struja odnese na pučinu. Palo mu je na pamet kako je ovo iznenadno okretanje protiv materijalnog vlasništva bilo možda tek odgovor na to što je proveo neko vrijeme u društvu ministra financija, čovjeka toliko primitivnog, glupog i vulgarnog, da bi se svatko okrenuo protiv bogatstva. Brunetti se glasno nasmije ovome i ponovo pozornost usmjeri na oporuke. Osim oporuke *signorine* da Pre, još su dvije oporuke spominjale *casu di cura*. *Signora* Cristanti bila joj je ostavila pet milijuna lira, što svakako nije bila ogromna svota, a *signora* Galasso, koja je svoj ukupni imetak prepisala nećaku u Torinu, bila im je ostavila dva milijuna.

Brunetti je bio predugo zaposlen u policiji a da ne bi znao da su ljudi u stanju ubiti za jednako male svote, i to bez krzmanja, ali je isto tako bio naučio da bi se rijetki pažljivi ubojice izložili opasnosti otkrivanja zbog ovakvih sitnica. A budući da bi svako ubojstvo u *casu di cura* moralo biti pažljivo kako bi ostalo neotkriveno, činilo se nevjerovatnim da bi ovakve svote mogle poslužiti kao dovoljan motiv ikome tko ima ikakve veze sa staračkim domom, kao poticaj da preuzme rizik ubijanja tih starih ljudi.

Signorina da Pre zvučala je, prema opisu svoga brata, kao jedna napuštena stara žena koja je počela, pred kraj svoga života, djelovati kao dobrotvorka prema ustanovi u kojoj je bila provela svoje posljednje usamljeničke godine. Da Pre je bio rekao kako se nitko nije usprotivio njegovom osporavanju sestrine oporuke. Brunetti nije mogao zamisliti da bi itko, tko bi ubio nekoga s ciljem da naslijedi nešto, tek tako dopustio da mu netko oduzme dio nasljedstva.

Provjerio je datume i vidio da su oporuke koje su ostavljale štogod u nasljedstvo *casu di cura* napravljene više od godinu dana prije smrti oporučitelja. Od preostalih oporuka, dvije su bile potpisane više od pet godina prije smrti, a u posljednjem slučaju dvanaest. Da bi se iz ovoga smislio kakav sumnjiv scenarij trebalo je više mašte i cinizma no što ga je Brunetti imao.

Činjenica da se nije dogodio nikakav zločin za Brunettija je imala smisla, iako prilično nastranog smisla, jer izmišljajući tajanstvene, zloćudne događaje u *casu di cura*, zbivanja koja je samo ona mogla vidjeti, Suor' *Immacolata* je samoj sebi mogla opravdati svoju odluku

da napusti red koji je bio njezin duhovni i stvarni dom od vremena adolescencije.

Brunetti je bio viđao da se krivnja predstavlja u čudnijim oblicima od ovog, ali rijetko je kad bio vidio manje stvarnih razloga za krivnju. Postalo mu je jasno da joj ne vjeruje i to ga je ispunilo teškom tugom što je ona tako zagorčala početak svoje *vite nuove*. Od života, i od same sebe, zasluživala je bolje od ove bezvrijedne izmišljotine.

Papiri, preslike pet oporuka i tih nekoliko bilježaka koje je bio nažvrljao nakon svojih posjeta ljudima koje su Vianello i on obišli, pronašli su svoj put, ne u ruke *signorine* Elette, već u najdonju ladicu njegova radnog stola, gdje su nedirnuti proveli sljedeća tri dana.

Patta se vratio s godišnjeg odmora, još nezainteresiraniji za policijski posao nego prije odlaska. Brunetti je to dobro iskoristio ne spominjući uopće Mariju Testu i njezinu priču. Proljeće je bujalo, a Brunetti je otišao posjetiti svoju majku u staračkom domu, a to mu je palo još teže jer se prisjetio da nagonske skrbi *Suor' Immacolate* tamo više nema.

Ta mlada žena više nije pokušala stupiti u dodir s njim, tako da si je Brunetti dopustio da se prepusti nadi, nadi da je odustala od svoje priče, zaboravila svoje strahove i započela nov život. Brunetti je jednoga dana otišao čak tako daleko da je odlučio otići do Lida i posjetiti je, ali kad je potražio dosje, nije mogao pronaći ni dosje niti komadić papira na kojem je bila njezina adresa, niti se mogao sjetiti imena ljudi koji su joj bili pomogli da pronađe posao. Rossi, Bassi, Guzzi, prezime je zvučalo slično tomu, prisjećao se Brunetti, ali onda je razdražljivost koju je u *Questuri* izazvao povratak *vicequestorea* Patte zahvatila i njega, pa je zaboravio na Mariju sve dok se, dva dana kasnije, nije javio na telefon i ustanovio da razgovara s čovjekom koji se predstavio kao Vittorio Sassi.

"Jeste li Vi čovjek s kojim je razgovarala Maria?" upita Sassi.

"Maria Testa?" uzvratilo pitanjem Brunetti, iako je dobro znao na koju Mariju taj čovjek misli.

"*Suor' Immacolata.*"

"Da, došla je razgovarati sa mnom prije nekoliko tjedana. Zašto me zovete, *signor* Sassi? Nešto nije u redu?"

"Ozlijeđena je."

"Kako? Što se dogodilo?"

"Udario ju je auto."

"Gdje?"

"Tu, na Lidu."

"Gdje se ona sada nalazi?"

"Odvezli su je na odjel hitne pomoći. Upravo se nalazim ondje, ali ne mogu dobiti nikakve obavijesti o njoj."

"Kada se to dogodilo?"

"Jučer poslijepodne."

"Pa zašto ste onda toliko dugo čekali da me nazovete?" ljutito će Brunetti.

Zavladao je muk s druge strane žice.

"*Signor Sassi?*" reče Brunetti, a kad ne dobi odgovora, on upita mekšim glasom, "Kako joj je?"

"Loše."

"Što se dogodilo?"

"Nitko ne zna."

"Molim?"

"Vraćala se kući s posla jučer kasno poslijepodne, biciklom. Čini se da ju je auto udario straga. A vozač je pobjegao."

"Tko ju je pronašao?"

"Neki vozač kamiona. Vidio ju je kako leži u jarku pokraj ceste. On ju je dovezao do bolnice."

"Koliko je loše?"

"Ne znam, doista. Kad su me jutros nazvali, rekli su mi da joj je jedna noga slomljena. Ali misle da je možda pretrpjela i oštećenje mozga."

"Tko to misli?"

"Ne znam. Ovo što Vam sada govorim meni je rekla osoba s kojom sam razgovarao telefonski."

"Ali Vi ste sada u bolnici?"

"Da."

"Kako su znali da trebaju stupiti u dodir s Vama?" upita Brunetti.

"Policija je otišla do njezinog pansiona danas - adresa je bila u njezinoj torbi, mislim - i vlasnik pansiona im je dao ime moje žene.

Prisjetio se da smo je mi bili doveli k njemu. Ali nisu me zvali sve do jutros, i ja sam odmah došao u bolnicu."

"Zašto ste me nazvali?"

"Kad je prošlog mjeseca išla u Veneciju, pitali smo je kamo ide, a ona je odgovorila da će razgovarati s policajcem koji se zove Brunetti. Nije rekla o čemu će razgovarati s Vama, niti smo je mi to pitali, ali mislili smo, ako ste policajac, onda biste sigurno željeli znati što joj se dogodilo."

"Hvala Vam, *signor* Sassi." reče Brunetti, a zatim upita, "Kako se ponašala nakon što je razgovarala sa mnom?"

Ako je i mislio da je ovo neobično pitanje, Sassi to ničim u svojem glasu nije pokazao.

"Kao i obično. Zašto?"

Brunetti odluči ne odgovoriti na ovo pitanje i, umjesto toga, upita,

"Koliko ćete još ostati ondje?"

"Ne još dugo. Moram se vratiti na posao, a supruga čuva unuke."

"Kako se zove njezin liječnik?"

"To ne znam, *commissario*. Ovdje je potpuni kaos. Medicinske sestre danas štrajkaju, pa je teško pronaći ikoga tko bi mi mogao išta reći. A čini se da nitko ne zna ništa o Mariji. Možete li doći ovamo?

Možda će na Vas obratiti više pozornosti."

"Bit ću ondje za pola sata."

"Ona je vrlo dobra žena." reče Sassi.

Kad je Sassi spustio slušalicu, Brunetti nazove Vianella dolje u ured i reče mu neka naruči kormilara i čamac i bude spreman otploviti za Lido za pet minuta. Operater na telefonskoj centrali spojio ga je s bolnicom na Lidu, gdje je zamolio da ga spoje s osobom koja je nadležna za službu hitne pomoći. Njegov je poziv prespojen na ginekologiju, kirurgiju te kuhinju prije nego što je zgađen spustio slušalicu i sjurio se niz stube do Vianella, Bonsuana i barkase koja ih je čekala.

Dok su hitali preko lagune, Brunetti ispriča Vianellu o Sassijevom telefonskom pozivu.

"Gadovi." reče Vianello čuvši za vozača koji je pobjegao s mjesta nesreće. "Zašto ne stanu? Svoju žrtvu samo ostave pokraj ceste, jer misle da je mrtva."

"Možda je to upravo ono što su željeli učiniti." reče Brunetti promatrajući trenutak u kojem je narednik shvatio.

"Naravno." reče on, a oči su mu se suzile. Bilo je to tako jednostavno. "Ali mi čak nismo ni otišli do *case del cura* i raspitivali se.

Odakle su znali da je razgovarala s nama?" upita Vianello.

"Ali mi nemamo nikakva pojma o tome što li je radila od trenutka kad me došla posjetiti, zar ne?"

"Ne, pretpostavljam da nemamo. Ali nije valjda bila toliko glupa da ode ravno k nekome i optuži ga, zar ne?"

"Naredniče, ona je veći dio svog života provela u samostanu."

"A to bi trebalo značiti?"

"To znači da vjerojatno misli kako je dovoljno reći nekome da je počinio zločin, i da će taj netko otići ravno u policijsku postaju, reći: oprostite, i predati se." Kad je začuo samog sebe kako neumjesno i neozbiljno zvuči, Brunetti istoga trena zažali što je tako lakoumno zborio.

"Hoću reći, vjerojatno nije osobito dobra u procjeni ljudi, tako da joj većina motiva ne bi izgledala logično."

"Pretpostavljam da ste u pravu, gospodine. Samostan vjerojatno nije najbolje mjesto za pripremu za ovaj prljavi svijet koji smo sami stvorili."

Brunettiju nije padalo na pamet ništa što bi mogao odgovoriti na ovo, tako ne reče ništa sve dok njihova bar kasa nije pristala uz jedan od dokova namijenjenih isključivo ambulantnim brodovima, sa stražnje strane Ospedale al Mare. Iskočili su s broda, rekavši Bonsuanu neka ih čeka sve dok ne saznaju što se događa. Kroz otvorena vrata ušli su u bijeli hodnik s betonskim podom.

U bijelo odjeveni bolničar strčao se niz hodnik prema njima.

"Tko ste vi? Što radite ovdje dolje? Nitko ne smije u bolnicu ovim putem."

Ne obazirući se na njegove riječi, Brunetti izvadi svoju policijsku iskaznicu i zamaše njome pred očima bolničara.

"Gdje je odjel hitne pomoći?"

Promatrao je kako taj čovjek razmišlja bi li se odupro ili mu se suprotstavio, ali zatim je vidio kako mjesto otpora zauzima uobičajena talijanska poslušnost prema autoritetima, osobito autoritetima u službenim odorama, i čovjek im da upute. Za nekoliko minuta stajali su pred prijamnim stolom iza kojeg su se dvokrilna

vrata otvarala prema dugačkom, blještavo osvjetljenom hodniku. Za stolom nije bilo nikoga, i nitko nije odgovarao na Brunettijeve pozive.

Nakon nekoliko minuta, neki muškarac u izgužvanom bijelom haljetku progura se kroz vrata.

"Oprostite." reče Brunetti, podigavši ruku u zrak kako bi ga zaustavio.

"Da?" upita ovaj.

"Gdje mogu saznati tko je glavni u službi hitne pomoći?"

"Zašto želite to znati?" upita čovjek užurbanim glasom.

I opet, Brunetti iz džepa izvuče svoju iskaznicu i pokaže je čovjeku.

Ovaj se zapilji u nju pa u Brunettija.

"Što želite znati, *commissario*? Ja sam osoba osuđena da bude nadležna za ovaj odjel."

"Osuđena?" upita Brunetti.

"Oprostite. Pretjerujem. Ovdje sam već trideset i šest sati bez prestanka jer su sestre odlučile štrajkati. Pokušavam skrbiti o devet pacijenata uz pomoć jednog bolničara i jednog stažista. Ali nekako si mislim da mi neće nimalo pomoći ako Vam to budem govorio."

"Žao mi je, doktore. Ne mogu uhititi Vaše medicinske sestre."

"Šteta. Kako Vam mogu pomoći?"

"Došao sam vidjeti ženu koju su jučer dopremili ovamo. Udario ju je auto. Rečeno mi je da ima slomljenu nogu i oštećenje mozga."

Liječnik je odmah prepozna.

"Ne, noga joj nije slomljena. Riječ je o ramenu, a i ono je samo iščašeno.

I možda je nekoliko rebra polomljeno. Ali ozljede glave su me doista brinule."

"Brinule, doktore?"

"Da. Poslali smo je u Ospedale Civile sat vremena nakon što su je dopremili ovamo. Čak i da sam imao osoblje s kojim bih je obradio, nemamo opremu za obradu takvih ozljeda lubanje."

Ne bez poteškoća, Brunetti je uspio obuzdati svoju ljutnju što je dolazio čak ovamo kao kakva budala te upita,

"Koliko je loše?"

"Bila je u nesvjestici kad su je dopremili ovamo. Namjestio sam joj rame i povezoj joj rebra, ali ne znam dovoljno o ozljedama glave. Obavio sam neke pretrage. Htio sam vidjeti što se događa unutar

njezine glave, da vidim zašto se ne osvješćuje. Ali tako su je brzo dopremili i otpremili odavde da nisam imao vremena biti sto posto siguran."

"Ovdje je dolazio jedan muškarac i tražio je." reče Brunetti. "Nitko mu nije rekao da su je poslali u Veneciju."

Doktor slegne ramenima odbacujući bilo kakvu odgovornost za to.

"Rekao sam Vam, samo nas je troje ovdje. Netko mu je trebao reći."

"Da." složi se Brunetti, "netko mu je trebao reći." A zatim upita,

"Možete li mi reći išta više o njezinom stanju?"

"Ne, morat ćete se raspitati kod ljudi iz bolnice Civile."

"Na kojem je odjelu?"

"Ako su pronašli neurologa, bit će na intenzivnoj njezi. Ili bi barem trebala biti." Doktor zatrese glavom, Brunetti nije bio siguran da li zbog umora ili sjećanja na Marijine ozljede. Nenadano jedno od vratnih krila se otvori iznutra i pojavi se mlada žena u jednako izgužvanom haljetku.

"Dottore." reče ona užurbanim, cičavim glasom, "Trebamo Vas. Hitno."

On se okrene i pođe za ženom kroz vrata, ne trateći više vrijeme na Brunettija, a cijelo vrijeme zapravo niti ne opazivši Vianella.

Brunetti se okrene i vrati istim putem kojim su i došli, natrag do barkase. Stupi na palubu i, uopće ne objasnivši kormilaru što se dogodilo, reče,

"Natrag do Ospedale Civile, Bonsuan." Dok su ploveći sjekli valove, Brunetti se spustio u potpalublje, ali je kroz staklene prozore na vratima kabine gledao kako Vianello prepričava Bonsuanu što se upravo bilo dogodilo.

Do kraja priče, oba muškarca su s gnušanjem odmahivali glavama, što je bio jedina moguća reakcija na ikakav dulji dodir s javnim zdravstvom.

Četvrt sata kasnije, brod je pristao uz Gradsku bolnicu, i Brunetti je opet Bonsuanu rekao neka ih pričeka. On i Vianello su brzo prošli zamršenim hodnicima jer su zahvaljujući dugogodišnjem iskustvu već znali gdje se nalazi odjel intenzivne njege.

Liječnik kojega je Brunetti poznao stajao je na hodniku ispred odjela intenzivne njege, i Brunetti mu priđe.

"*Buon giorno, Giovanni.*" pozdravi on doktora kad ga ovaj prepozna i nasmiješi mu se. "Tražim jednu ženu koju su ovamo poslali jučer s Lida."

"Onu s ozljedom glave?" upita mladić.

"Da. Kako je ona?"

"Čini se daje glavom udarila u svoj bicikl, a potom i u tlo kad je pala. Iznad uha ima posjeklinu. Ali nikako da je izvučemo, nikako da se probudi."

"Zna li itko kako...?" Brunetti zausti, ali umukne jer nije znao kako da to pita.

"Ništa ne znamo, Guido. Mogla bi danas doći k svijesti. Ili i dalje ostati u nesvijesti. Ili umrijeti." On zabije ruke u džepove svojeg haljetka.

"Što radite u ovakvim slučajevima?" upita Brunetti.

"Doktori?"

Brunetti kimne.

"Radimo pretrage. Puno pretraga. A onda se molimo."

"Mogu lije vidjeti?"

"Nema se što vidjeti osim zavoja." reče liječnik.

"Svejedno bih je volio vidjeti."

"U redu. Ali samo ti." reče on, gledajući u Vianellovu pravcu.

Vianello kimne i ode sjesti na stolac do zida. Uzme drugu polovicu prekjučerašnjih novina i zadubi se u čitanje.

Liječnik povede Brunettija niz hodnik i zaustavi se pred trećim vratima zdesna. "Pretrpani smo, tako da smo je ovdje smjestili." Izgovorivši to, on gurnuvši otvori vrata i uđe ispred Brunettija.

Sve je bilo poznato: miris cvijeća i mokraće, plastične boce mineralne vode poredane uz prozore kako bi ostale hladne, osjećaj očekivane bijede. U sobi su bila četiri kreveta, jedan od njih prazan. Brunetti je odmah pronađe, ležala je u krevetu smještenom uz suprotni zid. Nije opazio kada je doktor izašao i zatvorio vrata za sobom, nego je prišao i stao najprije kod podnožja njezinog kreveta, a zatim se približio uzglavlju.

Guste trepavice bile su gotovo nevidljive na podlozi od tamnih kolobara oko njezinih očiju; jedan kratki pramen tamne kose išuljao se ispod zavoja kojima joj je bila ovijena glava. S jedne strane nos joj je bio obojen dezinfekcijskim sredstvom kojim je bila premazana

ogrebotina koja je počinjala na nosu i protezala se sve do brade. Crne niti šavova počinjale su iznad lijeve jagodice i nestajale ispod zavoja.

Ispod svjetloplavog prekrivača, tijelo joj je izgledalo sitno poput tijela djeteta, čudno iskrivljeno debelim zavojima kojima joj je bilo ovijeno jedno rame. Brunetti se zagleda prvo u njezine usne, a onda, kad ondje nije mogao uočiti nikakvo gibanje, zapilji joj se u prsa. Najprije nije bio siguran, ali zatirn je vidio kako se prekrivač diže i spušta dok tiho udiše i izdiše. Vidjevši to, opusti se.

Iza njega, jedna od pacijentica zastenja, a druga, možda uznemirena tim zvukom, tiho zazva "Roberto,"

Nakon nekog vremena, Brunetti se vrati natrag u predvorje, gdje je Vianello još uvijek čitao novine. Brunetti mu kimne i njih dvojica zajedno se vratiše do broda koji ih je čekao i ukrcaše se kako bi se vratili natrag u *Questuru*.

9

Brunetti i Vianello su se doslovce prešutno dogovorili da ne gube vrijeme na ručak. Čim su se vratili u *Questuru*, Brunetti posla Vianella da promijeni raspored dežurstava i odmah odredi policajce koji će odmah otići u bolnicu i dan i noć stražariti pred vratima sobe u kojoj se nalazi Maria Testa.

Brunetti nazove policijsku postaju u Lidu, predstavi se i objasni i razlog svoga poziva, i upita jesu li saznali išta o jučerašnjoj prometnoj nesreći u kojoj je vozač automobilom udario biciklisticu i pobjegao. Nisu imali ništa: ni svjedoka, nitko nije nazvao da prijavi sumnjivu ulupinu na susjedovu automobilu, ništa, iako je u tamošnjim novinama objavljena priča o tom slučaju, kao i telefonski broj koji se može nazvati ako itko ima ikakvih podataka o toj nesreći. Brunetti ostavi svoj telefonski broj i, još važnije, svoju titulu, i reče im da mu imaju javiti čim saznaju nešto novo o vozaču ili vozilu.

Brunetti je otvorio ladicu i čeprkao po sadržaju sve dok nije pronašao ono stoje tražio: zaboravljeni dosje. Otvorio je presliku prve oporuke, onu od Fauste Galasso, žene koja je bila ostavila gotovo sav svoj imetak nećaku iz Torina, te pažljivo pročitao popis imovine: tri stana u Veneciji, dva seoska gospodarstva u blizini Pordenonea i ušteđevina na tri bankovna računa u gradu.

Proučio je adrese stanova, ali to mu nije nimalo pomoglo.

Podigao je slušalicu i nazvao broj iz telefonske memorije.

"Nekretnine Bucintiro." javi se ženski glas nakon drugog zvana.

"*Ciao, Stefania.*" reče on, "Guido ovdje."

"Znam te po glasu." reče ona, "Kako si - i prije nego što mi odgovoriš, bi li kupio prekrasan stančić u Canareggiu, stopedeset kvadrata, s dvije kupaonice, tri spavaće sobe, kuhinjom, blagovaonicom i dnevnom sobom s pogledom na lagunu?"

"Što nije u redu s tim stanom?" upita Brunetti.

"Guido?" upita ona zgranuto, razvukavši prvi slog njegova imena tako da je trajao barem triput dulje no obično.

"Zauzet je, a stanara ne možeš istjerati ni vatrom? Krovište prokišnjava? Trulež u zidovima?" nabrajao je on.

Zavladao je kratak muk, a zatim uslijedi kratak, iznenađen smijeh.

"*Acqua alta*." reče Stefania. "Ako voda naraste iznad metar pedeset, plivat će ti ribe po krevetu."

"Nema više riba u laguni, Stefania. Sve su otrovane."

"Dobro, onda ćeš u krevetu imati alge. Ali stan je doista lijep, vjeruj mi. Jedan par Amerikanaca gaje kupio prije tri godine, potrošili su pravo bogatstvo na preuređenje, stotine milijuna lira, ali nitko im nije rekao za vodu. A onda, prošle zime, kad je bila *acqua alta*, propao im je novi novcati parket, potpuno novo okrečeni zidovi i pokućstvo i tepisi vrijedni pedeset milijunčića. Na kraju su pozvali arhitekta i prvo što im je rekao je bilo to da tu nema pomoći. I tako ga sad hoće prodati."

"Koliko?"

"Tristo milijuna."

"Stopedeset kvadrata?" upita Brunetti.

"Da."

"To je nikakva lova."

"Znam. Znaš li ikoga koga bi mogao zanimati takav stan?"

"Stefania, takav stan od stopedeset kvadrata je jeftin. Ali isto tako i bezvrijedan." Ona to ne zanijeka, ne reče ništa. "Imaš li potencijalnih kupaca?" upita on napokon.

"Imam."

"Koga?"

"Neke Nijemce."

"Dobro. Nadam se da ćeš ga uspjeti prodati njima." Stefaniijin otac bio je proveo tri godine kao ratni zarobljenik u Njemačkoj.

"Ako ne trebaš stan, što onda trebaš? Obavijest?"

"Stefania." pjevno joj uzvрати, čineći isto drugom slogu njezina imena stoje ona bila učinila prvom slogu njegova. "Zar misliš da bih te zvao iz bilo kojeg drugog razloga osim da čujem tvoj slatki glasić?"

"Pravi si melem za ženske uši, Guido. Samo brzo, što te zanima?"

"Imam tri adrese i ime posljednjeg vlasnika. Želio bih znati jesu li ti stanovi ponuđeni tržištu i, ako jesu, kolika im je vrijednost. Ili, ako su prodani u proteklih godinu dana, po kojoj cijeni."

"Treat će mi dan-dva." reče ona.

"Je li jedan dovoljan?" upita on.

"U redu. Jedan dan. Daj mi adrese."

Brunetti joj da te tri adrese i objasni da su sva tri stana ostavljena u nasljedstvo nećaku žene po prezimenu Galasso. Prije nego je spustila slušalicu, Stefania reče Brunettiju da, ako joj propadne posao s Nijemcima, od njega očekuje da joj pronađe kupca za taj stan. On pristane razmisliti o tome, ali se u zadnji tren predomisli i ne reče glasno kako bi ga mogao predložiti svojem *vice-questoreu*.

Sljedeća je oporuka bila ona *signore* Renate Cristanti, Marcellove udovice. Čimegod da se *signor* Cristanti bavio za života, jamačno mu je to išlo od ruke, jer se imovina *signore* Cristanti sastojala od dugog popisa stanova, četiri trgovine te ulaganja i uštedevine u ukupnom iznosu većem od milijarde lira, a svu imovinu je u jednakim dijelovima naslijedilo njezino šestoro djece, onih istih šestoro djece koja je nikad nisu posjećivala. Čitajući ovo, prva stvar koja je Brunettiju pala na pamet bila je ta da se začudi kako ovako bogata osoba, sa šestoro djece, skonča u staračkom domu kojime upravlja red časnih sestara koje su se zavjetovale siromaštvu, umjesto u nekoj ultra-modernoj klinici opskrbljenoj svim mogućim napravama i udobnostima danas poznatima gerijatrijskoj medicini.

Grof Crivoni bio je svojoj udovici ostavio stan u kojem je živjela, kao i druga dva stana i različita ulaganja čiju je vrijednost bilo nemoguće odrediti samim čitanjem oporuke. U oporuci nisu bili imenovani drugi nasljednici.

Kao što je *signor* da Pre bio rekao, njegova sestra sve je ostavila - osim osporenog dijela nasljedstva namijenjenog staračkom domu - njemu.

Imenovavši ga jedinim nasljednikom, u oporuci nisu bile navedene pojedinačne stavke imovine ili posjeda, tako da nikako nije mogao znati kolika je bila njezina imovina.

Signor Lerini bio je sve ostavio svojoj kćeri Benedetti, i opet, zbog činjenice da je sveukupno nasljedstvo odlazilo u ruke jednog jedinog nasljednika nije mogao ustanoviti što se nalazi u ostavštini.

Na stolu zazvoni interkom. "Izvolite, *vice-questo* re?" reče on odgovorivši na poziv.

"Htio bih nakratko porazgovarati s Vama, Brunetti."

"Da, gospodine. Odmah silazim."

Patta je opet nadzirao *Questuru* već više od tjedan dana, ali Brunetti je do sada uspijevaao izbjeći bilo kakve osobne dodire s njim.

Bio je pripremio, za Pattin povratak, dugo izvješće o tome što su razni *commissariji* bili radili tijekom Pattine odsutnosti, ne spominjući Mariju Testu, njezin posjet, niti razgovore koje je obavio nakon toga razgovora.

Signorina Elettra bila je za svojim stolom u malenom uredu pred Pattinim vratima. Danas je nosila izuzetno ženstveni tamnosivi poslovni kostim, gotovo parodiju prugastih odijela s dvorednim kopčanjem kakva je Patta obožavao. Kao i on, u džepu na grudima imala je složeni bijeli rupčić i, opet kao i on, u sredini svilene kravate bila je zabodena malena igla za kravatu s dragim kamenom.

"U redu, prodaj Fiata." začuo ju je kako govori u trenutku dok je ulazio u ured. Iznenađen, gotovo joj je upao u riječ i izjavio kako nije imao pojma da ona ima auto, kadli ona nastavi, "Ali odmah zavrti lovu i kupi tisuću dionica one njemačke biotehnološke tvrtke o kojoj sam ti pričala prošli tjedan."

Ona podigne ruku i da znak Brunettiju da mu ima nešto za reći prije nego uđe u Pattin ured. "I riješi me nizozemskih guldena do kraja dana. Jedan ine prijatelj nazvao i rekao mi što će njihov miiiistar financija objaviti na sutrašnjoj sjednici Vlade." Osoba s kojom je razgovarala nešto joj je odgovorila, a ona joj uzvratila ljutito, "Nije me briga za gubitak. Prodaj to kako znaš i umiješ."

Ne rekavši više ni riječ, poklopi slušalicu i okrene se Brunettiju.

"Nizozemski guldeni?" upita on uljudno.

"Ako imate guldena, riješite ih se." reče ona.

Brunetti nije imao ni prebijena guldena, ali kimne glavom svejedno zahvaljujući na savjetu. "Odjenuli ste se za uspjeh?" upita.

"Oh, baš ljubazno od Vas što ste primijetili, *commissario*. Sviđa Vam se?" Ustala se i udaljila nekoliko koraka od stola. Prava Pepeljuga, od glave do pete.

"Jako lijepo." reče. "Savršeno za razgovore s brokerom."

"Da, baš tako, zar ne? Šteta što je takva bena. Sve mu moram ja reći."

"Što ste mi ono htjeli reći?" upita Brunetti.

"Prije nego što uđete na razgovor s *vice-questoreom*, mislila sam da bih Vam trebala reći da će nas posjetiti švicarska policija."

Prije nego li je dospjela reći išta više, Brunetti se nasmiješi i pecne je našalivši se,

"Otkrio je Vaše tajne račune, je li?" bacivši odglumljeni pogled krišom prema vratima Pattina ureda.

Oči *signorine* Elette razrogačiše se u šoku, a zatim je svoje iznenađenje jednako brzo sakrila iza pogleda punog zamjieranja.

"Ne, *commissario*." reče potpuno hladnim, poslovnim glasom, "To je nešto u svezi s Europskom komisijom, ali možda će Vam *vicequestore* Patta znati reći više o tome." Sjedne natrag za stol i posveti se svome računalu, okrenuvši leđa Brunettiju.

Brunetti pokuca i, začuvši odgovor iznutra, uđe u Pattin ured. *Vicequestore* se, činilo se, poprilično oporavio na svom nedavnom godišnjem odmoru. Njegov pocrnjeli klasični nos i imperatorska brada su se sjajili, a tim je upečatljivija bila činjenica da je pocrnio od sunca u ožujku.

Također se činilo da je *vice-questore* skinuo par kilograma, ili su krojači u Bangkoku bili spretniji u prikriivanju debljine od onih u Londonu.

"Dobro jutro, Brunetti." reče Patta savršeno ugodnim tonom.

Shvativši to kao upozorenje, Brunetti samo promrmlja nešto nerazgovijetno i sjedne ne čekajući da mu Patta ponudi stolac. Činjenica da mu Patta nije uputio pogled pun neslaganja zbog ovoga potakne Brunettija na još veću opreznost.

"Želio bih Vam zahvaliti na Vašoj pomoći koju ste mi pružili dok nisam bio ovdje." poče Patta, a zvona za uzburu u Brunettijevoj glavi oglasila su se tako glasno da mu je gotovo bilo nemoguće pratiti što Patta govori. Brunetti kimne.

Patta se udalji nekoliko koraka od svog pisaćeg stola, pa se opet okrene prema njemu, baš onako kako je i *signorina* Elettra bila učinila.

Brunetti su uspješno othrva porivu da i *vice-questore* upita je li i on odjeven za uspjeh. Konačno, Patta priđe i sjede na stolac do Brunettija.

"Kao što znate, *commissario*, ovo je godina međunarodne policijske suradnje."

U stvari, Brunetti nije znao za to. Štoviše, nije ga baš bilo ni briga, jer je znao da, bez obzira kakva godina bila u tijeku, da će ga na kraju krajeva nešto koštati, vjerojatno vremena i strpljenja.

"Jeste li to znali, *commissario*?"

"Ne."

"Dakle, ovo je takva godina. A proglasio ju je Visoki komesarijat Europske zajednice." Budući da se ispostavilo da je Brunetti imun na ovakva čudesa, Patta upita, "Zar Vas nimalo ne zanima kakav će biti naš udio u tome?"

"Tko smo to 'mi'?"

Nakon stanke u kojoj je pokušavao posložiti gramatička pravila, Patta odgovori, "Pa, Italija, naravno."

"U Italiji ima mnogo gradova."

"Da. Ali rijetki su slavni poput Venecije."

"I u rijetkima ima tako malo kriminala."

Patta zastane nakon ovoga, ali odmah nastavi, kao da Brunetti kima glavom i smješka se u znak slaganja sa svime što on govori.

"Naš udio bit će taj da ćemo biti domaćini, tijekom sljedećih nekoliko mjeseci, šefovima policijskih uprava naših bratskih gradova."

"Kojih gradova?"

"Londona, Pariza i Berna."

"Domaćini?"

"Da. Budući da šefovi policijskih uprava dolaze ovamo, mislili smo da bi bila dobra zamisao kada bi oni mogli raditi s nama, tako da steknu dojam kako policija funkcionira ovdje kod nas."

"Dajte da pogodim, gospodine. Počet ćemo s Bernom, i ja ću preuzeti bernskog šefa policije, a nakon njegova posjeta ja ću biti njegov gost u suludom vrtlogu Berna, najuzbudljivijeg glavnog grada neke europske države, a Vi ćete preuzeti Pariz i London?"

Patta, ako je i bio iznenađen time što Brunetti to iskazuje na ovakav način, ničim ne pokaže iznenađenje.

"On stiže sutra i ja sam dogovorio da se nas trojica nađemo na ručku. A onda sam mislio, poslijepodne, da biste ga mogli povesti u obilazak grada. Možete uzeti policijsku barkasu."

"Možda da ga odvedeni do Murana, do puhaonice stakla?"

Patta je bio kimnuo glavom i zaustio da kaže kako je to dobra zamisao prije nego što je spojio Brunettijev ton s njegovim riječima, pa se sada zaustavi. "To je jedna od odgovornosti našega ureda, Brunetti, da održavamo dobre *public relations*." Tipično, Patta je

posljednje dvije riječi izgovorio na engleskom, jezikom koji nije govorio.

"U redu." reče Brunetti i ustane. Pogledao je dolje na Pattu koji je još uvijek sjedio. "Još nešto, gospodine?"

"Ne, mislim da je to sve. Onda, vidimo se sutra na ručku?"

Brunetti napravi neodređenu kretnju desnom rukom i izađe iz Pattina ureda.

10

Vani Brunetti pronađe *signorinu* Elettru u nijemom čavrljanju s računalom. Ona se okrene i nasmiješi se kad se pojavio na vratima, očito mu bez glasa dajući do znanja da je spremna oprostiti mu njegove izazovne primjedbe o tajnim računima u švicarskim bankama.

"I?" upita.

"I tako ću voditi šefa bernske policije u obilazak grada. Valjda bih trebao biti sretan što me nije zamolio da ga odvedem k sebi doma na spavanje."

"Što želite raditi s njim?"

"Nemam pojma. Pokazati mu grad. Držati ga ovdje i dopustiti mu da baci pogled uokolo. Možda bih mu trebao dopustiti da baci pogled na ljude koji stoje u redu ispred Ufficio Stranieri i traže dozvolu boravka."

Iako mu je bilo neugodno zbog tog osjećaja, Brunetti se nije mogao u potpunosti riješiti tog tereta rastuće nelagode zbog horda ljudi koje su se ondje gomilale svakoga jutra i tvorile dugačak red: većina njih bili su mladi ljudi iz zemalja koje nisu imale zajedničkih točaka s europskom kulturom. I dok je tako samog sebe hvatao u takvim mislima, oblačeći te misli u sofisticirane izraze, shvatio je da su to, u biti, isti osjećaji na kojima su se temeljila najksenofobičnija trabunjanja članova različitih *Lega* koje su obećavale etnički i kulturno počistiti Italiju.

Signorina Elettra prekine njegova sumorna promišljanja.

"Možda stvari i nisu tako loše, *dottore*. Švicarci su nam u prošlosti često pomagali."

On se nasmiješi.

"Možda biste mogli iz njega izvući neke računalne lozinke, *signorina*."

"Oh, mislim da ih ne trebamo, gospodine. Policijske lozinke lako je otkriti. Ali one doista korisne lozinke, one u bankama - čak ni ja ne bih trutila vrijeme pokušavajući ih otkriti."

Ni ne shvaćajući odakle mu ta zamisao, Brunetti reče,

"*Signorina*, želio bih da nešto učinite za mene."

"Izvolite, gospodine." upita ona, uzimajući olovku, kao da se on nikad u životu nije našalio na račun tajnih bankovnih računa u Švicarskoj.

"U San Polu ima jedan svećenik, otac Luciano nekako. Ne znam mu prezime. Želio bih da mi provjerite je li ikada bio umiješan u ikakve nevolje."

"Nevolje, gospodine?"

"Je li ikad bio uhićen ili optužen za išta. I je li često bio premještan.

Zapravo, pokušajte mi pronaći koja je bila posljednja župa u kojoj je služio te zašto je poslan ovamo."

Gotovo bez daha, ona reče,

"Lakše bi bilo provaliti u računalni sustav švicarske banke."

"Oprostite?"

"Vrlo je teško doći do ovakvih podataka."

"Čak i ako je i bio u nevolji?"

"Takve stvari često nestanu, gospodine."

"Kakve stvari?" upita Brunetti, zainteresiran tonom kojim je to izgovorila.

"Stvari kao što su uhićenja svećenika. Ili slučajevi kad se svećenici nađu u središtu pozornosti javnosti. Sjetite se samo one saune u Dublinu.

Kako brzo je to nestalo iz novina?"

Brunetti se sjećao priče koja se bila pojavila prošle godine, iako samo u *Manifestu* i *L'Unid*, o jednom irskom svećeniku koji je bio umro od srčanog udara u sauni za homiće u Dublinu, a posljednju pomast su mu bila dala dvojica svećenika koji su se *slučajno* našli ondje u tom trenutku. Priča, koja je izazvala nevjerojatno oduševljenje kod Paole, nestala je sa stranica - pazite, ljevičarskih! - novina već sljedećeg dana.

"Ali policijski dosjei su svakako drukčiji." uvjereno reče.

Nakratko je podigla pogled prema njemu i nasmiješila se na sličan način po svojoj sućuti onim osmjesima koje je često koristila Paola kad bi željela prekinuti prepirku. "Pronaći ću njegovo ime i pogledati što ima o njemu, gospodine." Okrene novu stranicu bilježnice. "Još nešto?"

"Ne, mislim da je to sve." reče Brunetti i ode iz njezinog ureda, sporo se vraćajući prema svojem vlastitom.

Tijekom nekoliko godina što je *signorina* Elettra bila radila u *Questuru* Brunetti se bio upoznao s njezinim smislom za ironiju, ali ona je još uvijek bila u stanju izgovoriti stvari koje su ga uspijevale potpuno zbuniti, da bi mu bilo neugodno tražiti pojašnjenje. Sa *signorinom* Elettrom nikad nije bio raspravljao o religiji ili svećenstvu, ali nakon malo boljeg promišljanja, zaključio je da vjeruje kako se njezino mišljenje ne bi mnogo razlikovalo od Paolinog.

Vrativši se u ured, uklonio je misli o *signorini* Elettri i Svetoj majci Crkvi iz glave i posegne za telefonom. Nazvao je broj Lelea Bortoluzzija i kad mu se slikar nakon drugog zvona javio, Brunetti reče kako ga ponovo zove zbog doktora Messinija.

"Kako si znao da sam se vratio, Guido?" upita Lele.

"Vratio? Odakle?"

"Iz Engleske. Imao sam izložbu u Londonu i jučer poslijepodne sam se vratio. Baš sam te danas htio nazvati."

"Nazvati me? Zbog čega?" upita Brunetti, previše zainteresiran za ovo da bi se gnjavio uljudnim pitanjima o uspjehu Leleove izložbe.

"Čini se da Fabio Messini voli žene." odgovori mu Lele.

"Za razliku od nas ostalih koji ih ne volimo, Lele?"

Lele, čiji je ugled u gradu u njegovoj mladosti bio vrlo dobro poznat, glasno se nasmije na ovo.

"Ne, hoću reći, voli društvo mladih žena i spreman je platiti za to. I čini se da ih ima dvije."

"Dvije?"

"Dvije. Jednu ovdje u gradu, u stanu za koji plaća najamninu, četverosobni stan u blizini San Marca, i još jedan na Lidu. Nijedna od njih dvije ne radi, ali obje se odijevaju prilično dobro."

"Je li on jedini?"

"Jedini što?"

"Jedini koji ih posjećuje." reče Brunetti eufemistično.

"Hmmm, nije mi palo na pamet da to pitam." reče Lele, a u glasu mu se osjetilo kako mu je žao zbog tog propusta. "Priča se da su obje vrlo lijepe."

"Je li? A tko to priča?"

"Priatelji." odgovori zagonetno Lele.

"A što još kažu?"

"Da on svaku od njih posjećuje dva do tri puta tjedno."

"Jesi li mi rekao koliko ima godina?"

"Nisam, ali mojih je godina."

"Vidi, vidi." reče Brunetti neodređenim glasom, a onda, nakon stanke, upita, "Jesu li možda, ti tvoji prijatelji, rekli nešto o staračkom domu?"

"Domovima." ispravi ga Lele.

"Koliko domova?"

"Čini se da ih je sada pet, ovdje kod nas i četiri doma u unutrašnjosti."

Brunetti je dugo šutio, tako da ga Lele naposljetku upita,

"Guido, jesi li još tamo?"

"Da, da, Lele, jesam." On promisli na tren, pa upita, "Jesu li tvoji prijatelji znali išta drugo o staračkim domovima?"

"Ne, samo to da isti religijski red radi u svima njima."

"Sestre svetoga križa?" upita on, imenujući red koji je vodio starački dom u kojem je bila njegova majka i čijom pripadnicom Maria Testa više nije bila.

"Da. U svih pet domova."

"Pa kako ih onda on posjeduje?"

"Nisam to rekao. Ne znam da li ih on doista posjeduje ili je samo ravnatelj. Ali on je glavni u svima njima."

"Shvaćam." reče Brunetti, već planirajući svoj sljedeći potez.

"Hvala ti, Lele. Jesu li rekli išta više?"

"Ne." odgovori Lele suhim glasom. "Mogu li Vam još nekako pomoći, *commissario*?"

"Lele." reče Brunetti, "Nisam mislio biti neuljudan. Žao mi je. Znaš me kakav sam."

Lele, koji je Brunettija znao od njegova rođenja, jamačno je to znao.

"Nema veze, Guido. Svrati do mene kad budeš imao vremena, hoćeš li?"

Brunetti obeća da će ga posjetiti, srdačno se pozdravi s njim, spusti slušalicu, istoga trena zaboravi na obećanje i ponovo podigne slušalicu, zamolivši operatera na policijskoj centrali da mu pronađe broj i spoji ga s *časom di cura* San Leonardo, smještenom negdje kod Ospedale Giustinian.

Nekoliko minuta kasnije, razgovarao je s tajnicom *dottor* Messinija, ravnatelja toga staračkog doma, i ugovarao sastanak u četiri sata

toga poslijepodneva, kako bi dogovorio premještaj svoje majke, Regine Brunetti, u taj dom.

11

Iako područje grada oko bolnice Giustinian zemljopisno nije bilo daleko od Brunettijeva doma bilo je to područje grada koje mu nije bilo poznato, nesumnjivo zato jer se nije nalazio između njegova doma i dijelova grada kamo bi obično imao razloga ići. Ondje bi bio tek onda kad bi imao priliku proći onuda na putu do Giudecce ili, katkad, nedjeljom, kad bi on i Paola izašli na Zattere kako bi sjedili na suncu u jednom od onih kafića pokraj mora i čitali novine.

Ono što je znao o tom području bilo je legenda koliko i činjenica, kao što je slučaj bio s većinom stvari koje su on i njegovi sugrađani Venecijanci znali o svome gradu. Iza toga bio je vrt bivše filmske zvijezde koja je sada udana za onog industrijalca iz Torina. Iza onog drugog živio je jedan od posljednjih izdanaka loze Contradinijevih, za kojeg se šušalo da dvadeset godina nije nogom kročio izvan kuće. A ono su bila vrata kuće posljednje Done Salva, koju su godinama bili viđali samo na opernim premijerama i to uvijek u kraljevskoj loži i uvijek u crvenom. Znao je ove zidove onako kako su druga djeca znala prepoznati junake stripova i s televizije, i poput tih likova, te kuće i *palazzi* su mu pričali o mladosti i drukčijoj viziji svijeta.

I baš kao što su djeca odrastala i nadilazila šale s Mikijem Mausom ili Zagorom, i počela shvaćati iluziju koju su sa sobom oni nosili, Brunetti je, s godinama koje je proveo u policijskoj službi, počeo shvaćati kakve, često mračne, stvarnosti vrebaju iza tih zidova njegove mladosti. Glumica se opijala, a industrijalac iz Torina dvaput je bio uhićen zbog toga što ju je premlatio.

Posljednji izdanak loze Contradinijevih doista je bio živio unutra posljednjih dvadeset godina, skriven iza širokog zida na čijem vrhu su u beton zalili krhotine stakla, i o njemu je skrivilo troje slugu koji nisu učinili ništa kako bi proturječili njegovom uvjerenju da su Mussolini i Hitler još uvijek na vlasti i da je zahvaljujući njima svijet spašen od tih prljavih Židova. A Dona Salva; rijetki su ljudi znali da je bila odlazila u operu uvjerenjena kako ondje prima treperenje duha svoje majke, koja je u istoj loži umrla šezdeset i pet godina ranije.

Starački se dom nalazio iza još jednog visokog zida. Na brončanoj je ploči stajalo njegovo ime i vrijeme za posjet od devet do jedanaest prijepodne, svakog dana u tjednu. Nakon što je pozvonio, Brunetti

napravi nekoliko koraka unatrag, udaljujući se od vrata, ali na vrhu zida nije vidio usađeno nikakvo staklo. Baš i nije vjerojatno da će itko iz staračkoga doma imati snage popeti se uz taj zid, bile krhotine na vrhu ili ne, prekori Brunetti samog sebe. Nadživjevši vrijeme u kojem im je novac bio vrijednost, starima i nemoćnima niste više mogli ukrasti ništa osim njihovih života.

Vrata mu je otvorila časna sestra u bijelom habitu, a koja mu je visinom jedva dosezala do ramena. Nagonski, on se sagne kako bi joj se obratio i objasnio,

"Dobar dan, sestro, imam dogovoren sastanak s *dottor* Messinijem."

Ona zbunjeno pogleda gore prema njemu.

"Ali doktor je ovdje samo ponedjeljkom." reče ona.

"Razgovarao sam s njegovom tajnicom jutros i rečeno mi je da mogu doći u četiri kako bih dogovorio premještaj moje majke ovamo." On baci pogled na svoj ručni sat s namjerom da prikrije svoje nezadovoljstvo. Tajnica je precizno odredila vrijeme sastanka, i Brunettija je razdražilo to što ovdje nema nikoga da ga primi.

Ona se nasmiješi, prvi put dajući Brunettiju do znanja koliko je mlada.

"Oh, onda jamačno imate dogovor s *dottoressom* Alberti, zamjenicom ravnatelja."

"Možda." ljubazno se složi Brunetti.

Ustuknula je korak i propustila Brunettija kroz vrata u veliko četverokutno dvorište s natkrivenim zdencem u središtu. U prostoru zaštićenom od vjetra, nasadi ruža već su bili prepuni pupoljaka, i mogao je osjetiti težak miris jorgovana koji je cvao u jednom od kutova.

"Ovdje je vrlo lijepo." javi se on.

"Da, lijepo je, zar ne?" reče ona, okrenuvši se i povevši ga prema vratima na drugom kraju dvorišta.

Dok su prelazili preko suncem okupanoga dvorišta, Brunetti ih ugleda u sjenama koju je stvarao balkon, koji je prekrivao dvije strane dvorišta.

Poredani jedan za drugim poput razvučenog *mementa morija*, sjedili su, šestoro ili sedmoro njih, nepomični u svojim invalidskim kolicima, piljeći ravno pred sebe s očima mutnim poput likova na

grčkim ikonama. Prošao je ispred njih, ali nijedan od tih staraca ne primijeti njegov prolazak.

Unutar zdanja, Brunetti je otkrio da su zidovi vesele žute boje, i posvuda se u visini struka nalazio rukohvat. Podovi su bili besprijekorno čisti, zaprljani tek mjestimice crnim tragovima guma što su ih za sobom ostavljala kolica.

"Ovuda dolje molim, gospodine." reče mlada redovnica, skrećući u hodnik njima slijeva. On ju je slijedio, imajući tek toliko vremena da uoči kako glavna dvorana za bankete bivšeg *palazza*, sa freskama i kristalnim lusterima, još uvijek služi istoj svrsi, no sada se pokućstvo sastojalo od stolova prekrivenih plastificiranim stolnjacima i jeftinih plastičnih stolaca.

Časna je stala pred jednim vratima, pokucala jednom, a kad je začula nekakav odgovor iznutra, ona ih otvori i pričeka da Brunetti uđe.

Ured u koji je Brunetti kročio imao je niz od četiri visoka prozora koji su gledali na dvorište, a svjetlost koja je prodirala unutra ljeskala se na komadićima tinjca u venecijanskim podnim pločicama, što je cijeloj prostoriji davalo čaroban sjaj. Kako se jedan jedini stol u toj prostoriji nalazio ispred tih prozora, Brunettiju je isprva bilo teško raspoznati osobu koja je sjedila za tim stolom, ali kad su mu se oči priviknule na blještavilo svjetlosti izvana, razaznao je lik zdepaste žene odjevene u nešto što je izgledalo poput tamne kute.

"*Dottoressa Alberti?*" upita on, primičući se bliže po desnoj strani prostorije ne bi li se našao u komadiću sjene što ju je bacao djelić zida koji je razdvajao dva prozora.

"*Signor Brunetti?*" reče, ustajući od stola i zaobilazeći ga kako bi krenula Brunettiju u susret. Njegov je prvi dojam bio točan: ta žena je bila krupna, gotovo njegove visine i vjerojatno približne težine, a koja je ponajviše bila ležala na njezinim ramenima i bokovima. Lice joj je bilo okruglo i zajapureno, bilo je to lice žene koja uživa u jelu i pilu. Imala je iznenađujuće malen i prćast nos. Oči su joj bile boje jantara i široko razmaknute, i svakako njezino najljepše obilježje. Kuta joj je bila tek uspješan pokušaj ogrtanja vlastita tijela u tamnu vunu.

Pruži joj ruku i prihvati njezinu i iznenadi se otkrivši da je njezin stisak bio kao da u ruci držite mrtvu ribu, a tako su se mnoge žene rukovale.

"Drago mi je što sam Vas upoznao, *dottorressa*, i zahvalan sam Vam što ste našli vremena za razgovor sa mnom."

"To je dio našeg doprinosa društvu." reče ona jednostavno, a Brunetti ne shvati odmah da ona to misli skroz ozbiljno.

Kad je Brunetti sjeo na stolac ispred njezinog stola i odbio ponuđenu kavu, objasnio je da, kako je bio rekao njezinoj tajnici u telefonskom razgovoru, su on i njegov brat razmišljali o tome da premjeste svoju majku u San Leonardo, ali da su prije nego što donesu odluku htjeli saznati nešto više o tom domu.

"San Leonardo je otvoren prije šest godina, *signor* Brunetti, blagoslovio ga je Papa, a u njemu rade odlične časne sestre Reda svetoga križa." Brunetti na to kimne, kao da želi reći da je prepoznao habit časne sestre koja ga je bila dovela do ovog ureda.

"Mi smo miješana ustanova." reče ona.

Prije nego li je uspjela nastaviti, Brunetti reče, "Bojim se da ne znam što to znači, *dottorressa*."

"To znači da ovdje imamo pacijenata koji su klijenti državnoga zdravstva, koje je odgovorno za njihovo uzdržavanje. Ali također imamo i privatne klijente. Možete li mi reći kakva bi klijentica bila Vaša majka?"

Zahvaljujući beskrajnim danima koje je proveo u birokratskom labirintu ishodeći za svoju majku pravo na liječenje koje joj je bilo zaradilo četrdeset godina očeva rada, Brunetti je bio sasvim svjestan toga da je ona pacijent čije bi troškove snosilo državno zdravstvo, ali se on nasmiješio *dottorressi* Alberti i rekao, "Ona bi bila privatna klijentica, naravno."

Saznavši ovo, *dottorressa* Alberti kao da se počela širiti i zauzimati čak i veći prostor za svojim stolom.

"Vi shvaćate, naravno, da to uopće ne utječe na kakvoću našeg odnosa prema pacijentima. Takve stvari želimo znati samo zbog pojednostavljenja plaćanja."

Brunetti kimne i nasmiješi joj se kao da joj je povjerovao.

"A kakvog je zdravlja Vaša majka?"

"Dobrog. Dobrog." Izgledala je kao da je ovaj odgovor ne zanima toliko koliko prethodni.

"A kada ste je Vi i Vaš brat kanili prebaciti ovamo?"

"Mislili smo da bi bilo dobro da to učinimo prije kraja proljeća." *Dottoressa* Alberti odradi svoje smješkanje i kimanje čuvši to.

"Naravno." nastavi Brunetti, "Nisam to htio učiniti prije nego što steknem nekakav dojam o ovoj ustanovi."

"Svakako." reče *dottoressa* Alberti, krenuvši rukom prema lijevoj strani stola, gdje su ležale tanke korice za spise. "Ovdje imam sve informacije, *signor* Brunetti. Tu se nalazi popis svih usluga na raspolaganju našim pacijentima, popis našega medicinskog osoblja, kratka povijest naše ustanove, Reda svetoga križa, te popis naših pokrovitelja."

"Pokrovitelja?" uljudno upita Brunetti.

"Onih članova naše zajednice koji su smatrali za shodno da o nama govore dobro i koji su nam dopustili da koristimo njihova imena. Kao svojevrsnu preporuku visoke kakvoće njege koju pružamo našim pacijentima."

"Naravno. Razumijem." reče Brunetti, odmjerujući svoje kimanje glavom. "A je li tu i cjenik?"

Dottoressa Alberti, ako je i smatrala da je to drsko ili neukusno, zadržala je svoje mišljenje za sebe i potvrdno kimnula Brunettiju.

"Bih li ikako mogao razgledati Vašu ustanovu, *dottoressa*? Kako bih dobio dojam bi li naša majka bila sretna ovdje?" Rekavši ovo, Brunetti se osvrne, kao da se zanima za knjige na policama uza zid. Nije želio da *dottoressa* Alberti na njegovom licu vidi ikakav trag dvostruke laži: njegova majka nikada ne bi došla u ovakvu ustanovu, baš kao što nikada više neće biti sretna.

"Ne vidim razloga zašto Vas jedna od sestara ne bi provela našom ustanovom, *signor* Brunetti, barem kroz neke dijelove."

"To bi bilo jako ljubazno od Vas, *dottoressa*" reče Brunetti, ustajući s ljubaznim osmijehom na licu.

Pritisnula je prekidač na stolu i nakon nekoliko minuta ona ista mlada redovnica ušla je u ured bez kucanja.

"Izvolite, *dottoressa*?" reče ona.

"Sestro Clara, želim da *signor* Brunettiju pokažete dnevni boravak i kuhinju, a možda i jednu od privatnih soba."

"Još samo jedno, *dottoressa*." reče on, izrekavši to kao da se toga upravo sada prisjetio.

"Da?" reče ona.

"Moja majka je vrlo religiozna žena, vrlo pobožna. Ako je ikako moguće, želio bih nakratko popričati s majkom nadstojnicom." Kad je vidio da će ona prigovoriti njegovom zahtjevu, on je požuri preduhitriti. "Nije da nisam siguran; o San Leonardu sam čuo samo lijepe riječi. Ali obećao sam svojoj majci da ću razgovarati s nadstojnicom. I ne mogu joj slagati da sam razgovarao, ako nisam." Namjestio je dječjački osmijeh, moleći je pogledom da shvati njegov položaj.

"Pa, to nije uobičajeno." zausti ona. Onda se okrene sestri Clari. "Što mislite, je li to moguće, sestro?"

Časna kimne, te reče,

"Upravo sam vidjela majku nadstojnicu kako se vraća iz kapelice."

Obraćajući se ponovo Brunettiju, *dottor*essa Alberti reče,

"U tom slučaju, možda biste mogli nakratko porazgovarati s njom.

Sestro, hoćete li povesti *signor* Brunettija do nje nakon što mu pokažete sobu *signore* Viotti?"

Časna kimne i ode do vrata. Brunetti pristupi k stolu i pruži ruku *dottor*essi.

"Bili ste mi od velike pomoći, *dottor*essa. Hvala Vam."

Ona ustane kako bi se rukovala s njim, i njemu se njezin mlaki stisak ponovo blago zgadi.

"Apsolutno nema na čemu, *signore*. Ako Vam ikako mogu pomoći glede bilo kakvih Vaših budućih pitanja, molim Vas, slobodno me nazovite."

Izgovorivši to, uzela je korice i predala ih Brunettiju.

"Ah, da." reče on, uzimajući korice sa zahvalnim osmijehom prije nego se okrenuo prema vratima. Došavši do njih, okrenuo se i još jednom zahvalio prije nego što je prošao za sestrom Clarom kroz dovratka.

U dvorištu, skrenula je lijevo, opet ušla u zgradu i pošla širokim hodnikom. Na kraju hodnika, našli su se u velikoj prostranoj odaji u kojoj je sjedila šačica starih ljudi. Dvoje ili troje je vodilo razgovore koji su postali nesuvisli od silnoga ponavljanja. Petoro-šestoro ih je sjedilo na svojim stolcima, zadubljeno u svoje misli ili možda svoju tugu.

"Ovo je dnevni boravak." sestra Clara reče pomalo nepotrebno.

Ostavljajući Brunettija kako bi podigla časopis koji je bio ispao iz ruke jednoj starici. Vratila joj ga se u ruke i zadržala se s njom u kraćem razgovoru. Prije nego li se vratila Brunettiju, čuo je kako je ženi izgovorila nešto ohrabrujuće na venecijanskom.

Kad se vratila, on joj se obrati na narječju,

"Domom u kojem se moja majka sada nalazi također upravlja Vaš red."

"Kojim?" upita ona, ne s istinskom radoznalošću, već iz navike izražavanja zanimanja za koju je Brunetti pretpostavljao da se razvija s vremenom kod osoba koje se bave poslom kojim se ona bavila.

"U Dolu, u Casi Marina."

"Ah, da, naš je red ondje već godinama. Zašto želite Vašu majku dovesti ovamo?"

"Bilo bi bliže i meni i mome bratu. A ovako bi i naše supruge imale više volje da je posjećuju."

Ona kimne, bez sumnje shvaćajući koliko ljudi nerado posjećuju stare, osobito ako im nisu roditelji. Ona povede Brunettija natrag niz hodnik i van na dvorište.

"Tamo je godinama bila jedna sestra, ali mislim da su je premjestili ovamo. Prije otprilike godinu dana." reče Brunetti s opreznom neusiljenošću u glasu.

"Da?" upita ona s istom onom uljudnom, bljutavom radoznalošću. "A tko je bila ona?"

"*Suor' Immacolata.*" reče on, promatrajući njezinu reakciju odozgo.

Pomislio je da se spotakla ili je preteško nagazila nogom na neravno opločenoj plohi.

"Jeste li je poznavali?" upita Brunetti.

Vidio je na njoj kako se grčevito bori protiv laži. Naposljetku reče,

"Da." ali ne ponudi objašnjenje.

Kao da nije čuo njezin odgovor, Brunetti nastavi,

"Bila je jako dobra prema mojoj majci. Zapravo, moja se majka vrlo vezala uz nju. Mojem bratu i meni jako je drago što je ona ovdje jer čini se da ona, dakle, čini se kao da smiruje moju majku." Brunetti pogleda dolje prema sestri Clari i nastavi, "Siguran sam da razumijete kako je sa starim ljudima.

Ponekad su..." on misao ostavi nedovršenu.

Otvarajući vrata, sestra Clara reče,

"A ovo je kuhinja."

Brunetti je razgleda, glumeći zanimanje.

Završivši s razgledavanjem kuhinje, ona ga povede u suprotnom pravcu i uz stube. Dok su se penjali, časna mu objasni,

"Pacijentice su ovdje gore. *Signora* Viotti je izašla sa svojim sinom, tako da možete pogledati njezinu sobu." Brunetti se suzdrži od toga da kaže kako misli da bi *signora* Viotti jamačno imala nešto za reći u svezi s tim, i pođe za njom niz hodnik obojen u svijetlu oker boju, ali sa istim, sveprisutnim, rukohvatima.

Ona otvori vrata i Brunetti pogleda unutra, izgovarajući ono što ljudi izgovaraju kad im netko pokaže udobno sterilan prostor. Obavivši to, sestra Clara pođe prema stubištu.

"Prije nego što sretnem majku nadstojnicu, želio bih pozdraviti *Suor' Immacolatu*." reče Brunetti te požuri dodati, "Naravno, ako je to moguće. Ne bih je želio odvlačiti od njezinih obaveza."

"*Suor' Immacolata* više nije ovdje." sestra Clara procijedi kroz stisnuto grlo.

"Oh, baš mi je žao što to čujem. Moja će majka biti jako razočarana. Kao i moj brat." Nastojao je da mu glas zvuči filozofski i razočarano kad je rekao,

"Ali Božji se posao mora obaviti, kamo god nas poslali." Kad mu sestra ne odgovori ništa na to, Brunetti upita, "Je li poslana u neki drugi starački dom, sestro?"

"Ona više nije s nama." reče sestra Clara.

Brunetti stane kao ukopan, glumeći iznenađenje.

"Zar je mrtva? Za ime Božje, sestro, pa to je strašno." A onda, kao da se prisjetio pravila pobožne pristojnosti, on prošapta, "Neka se Bog smiluje njezinoj duši."

"Da, neka se Bog smiluje njezinoj duši." reče sestra Clara okrećući se k njemu. "Napustila je naš red. Nije umrla. Jedan od naših pacijenata uhvatio ju je u svojoj sobi u krađi."

"Bože sačuvaj." usklikne Brunetti, "pa to je skandalozno!"

"Kad ju je uhvatio, ona ga je gurnula tako da je pao i polomio zglavak, a onda je otišla, jednostavno je nestala."

"Je li netko pozvao policiju?"

"Ne, mislim da nije. Nitko nije htio izazivati skandal."

"Kada se to dogodilo?"

"Prije nekoliko tjedana."

"Pa, mislim da ste trebali obavijestiti policiju. Takvu osobu ne bi trebalo pustiti da slobodno hoda uokolo. Na takav način zlouporabiti povjerenje i nemoć starih ljudi. Sramotno!"

Sestra Clara nije prokomentirala njegove riječi. Povala ga je uskim hodnikom, skrenula desno i zaustavila se ispred masivnih drvenih vrata.

Pokucala je jednom, oslušnula odgovor iznutra, otvorila vrata i ušla unutra.

Nekoliko trenutaka kasnije izašla je i rekla,

"Majka nadstojnica će Vas primiti."

Brunetti joj zahvali.

"*Permesso?*" reče on i stupi unutra. Zatvorio je vrata za sobom uz škljocaj jezičca brave kako bi naglasio svoju prisutnost u sobi i osvrnuo se kako bi razgledao prostoriju.

Bila je gotovo prazna, jedini ukras bilo je ogromno izrezbareno raspelo na zidu nasuprot vratima. Pokraj njega je stajala visoka žena odjevena u habit ovoga reda koja je izgledala kao da je do maloprije klečala u molitvi pred raspelom. Na njezinim širokim prsima visio je veliki križ i u pogledu kojim je promatrala Brunettija nije bilo ni radoznalosti niti oduševljenja.

"Da?" reče, izgovarajući to kao da ju je on upravo prekinuo u izuzetno zanimljivom razgovoru s gospodinom koji je oko bokova nosio tek komad krpe.

"Zamolio sam ako bih mogao razgovarati s majkom nadstojnicom."

"Ja sam majka nadstojnica ovoga samostana. Što biste željeli?"

"Želio bih saznati nekoliko informacija o ovome redu."

"U koju svrhu?" upita ona.

"U svrhu boljeg razumijevanja vaše svete misije." reče Brunetti potpuno neodređenim tonom.

Ona se udalji od raspela i primakne se stolcu s uspravnim naslonom koji je stajao lijevo od praznog ognjišta. Sjela je na nj i rukom pokazala prema manjem stolcu koji se nalazio njoj slijeva. Brunetti sjedne, okrenut licem prema njoj.

Majka nadstojnica je dugo šutjela, i ta je taktika Brunettiju bila poznata, jer je općenito izazivala drugu osobu da progovori, i to

brzopleto. Sjedio je i proučavao joj lice, tamne oči koje su sjajile inteligencijom, tanak nos koji je odavao aristokratkinju ili isposnicu.

"Tko ste Vi?" upita ona.

"*Commissario* Guido Brunetti."

"Policajac?"

On kimne.

"Ne događa se često da policija posjećuje samostan." reče naposljetku.

"Mislim da to ovisi o tome što se događa u tom samostanu."

"A što to ima značiti?"

"Ima značiti upravo to kako i glasi, majko nadstojnice. Moja nazočnost ovdje izazvana je onime što se možda događa među pripadnicima vašega reda."

"Kao na primjer?" upita ona podrugljivo.

"Kao na primjer lažna optužba za zločin, kleveta i neprijavlivanje kaznenog djela, ali pritom tek spominjem prekršaje kojima sam svjedok i o kojima sam spreman svjedočiti pred sudom."

"Nemam pojma o čemu Vi to govorite." reče. I Brunetti joj je vjerovao na riječ.

"Jedna mi je pripadnica vašega reda danas ispričala kako je Maria Testa, nekad znana kao *Suor' Immacolata*, bivša pripadnica vašega reda, izbačena iz reda zbog pokušaja krađe novca od jednog od vaših pacijenata.

Još mi je rečeno kako je, pri pokušaju krađe, gurnula žrtvu tako da je pao na pod, slomivši pritom zglavak na ruci." Zastao je čekajući njezin komentar, ali ne dočekavši ga, Brunetti nastavi. "Ako se to doista i dogodilo, to znači da je počinjeno kazneno djelo, a sljedeće kazneno djelo počinjeno je kad izvorno nedjelo nije prijavljeno policiji. Ako se prethodno navedeni događaji nisu zbili, onda protiv osobe koja mi je to ispričala mogu podići kaznenu prijavu zbog klevete."

"Je li Vam sestra Clara to ispričala?" upita ona.

"To nije važno. Ono što je važno je to da mi se čini da ta optužba odražava opće uvjerenje među članicama vašega reda." Brunetti zastane na trenutak, a zatim nastavi, "Ako ne i nepobitnu istinu."

"To nije nepobitna istina." reče ona.

"Zašto onda kolaju takve glasine?"

Ona se po prvi put nasmiješi, a to nije bio bog-zna-kako ugodan prizor.

"Znate kakve su žene; tračaju, osobito jedne druge." Brunetti, koji je oduvijek vjerovao da je to istina, ali ne za žene, već za muškarce, slušao ju je ne govoreći ništa. Ona nastavi, "*Suor' Immacolata* nije, kako to Vi kažete, bivša članica našega reda. Upravo suprotno. Ona je još uvijek vezana svojim zavjetima." Potom, kao da Brunetti možda ne zna koji su to zavjeti, ona ih nabroji, podižući jedan po jedan prst desne ruke.

"Siromaštvo. Krepost. Poslušnost." Prva dva izgovorila je smireno, treći gorljivo.

"Ako je odlučila otići, kojim zakonom je još uvijek vezana uz vaš red?"

"Božjim zakonom." odgovori ona oštrim glasom, kao da ona to bolje zna od njega.

"Ima li taj određeni zakon ikakvu pravnu valjanost?"

"Ako nema, onda nešto ne valja s društvom koje dopušta takvo što."

"Rado ću priznati da s našim društvom koješta ne valja, majko nadstojnice, ali neću priznati da je jedna od stvari koje ne valjaju zakon koji dopušta dvadesetsedmogodišnjoj ženi da promijeni mišljenje o odluci koju je donijela kao adolescentkinja."

"A kako to da Vi znate njezinu dob?"

Ne obazirući se na njezino pitanje, Brunetti upita,

"Postoji li neki razlog zašto Vi i dalje tvrdite da je Maria još uvijek pripadnica vašega reda?"

"Ja ništa ne tvrdim," reče ona s teškim sarkazmom u glasu. "Ja samo govorim istinu o Bogu. On je Taj koji će joj oprostiti njezin grijeh; ja ću joj tek iskazati dobrodošlicu kad se vrati u naš red."

"Ako Maria nije počinila stvari za koje je teretite, zašto je onda odlučila napustiti red?"

"Ne poznajem tu Mariju o kojoj govorite. Ja jedino poznajem *Suor' Immacolatu*."

"Kako hoćete." složi se Brunetti. "Zašto je odlučila napustiti vaš red?"

"Oduvijek je bila samovoljna i buntovna. Oduvijek joj je bilo teško podrediti se Božjoj volji i mudrosti svojih nadređenih."

"To su, pretpostavljam, istoznačnice?" upita Brunetti.

"Samo se Vi šalite, ali to činite na svoju vlastitu odgovornost."

"Nisam se ovdje došao šaliti, majko nadstojnice. Ovdje sam da otkrijem zašto je napustila mjesto na kojem je radila."

Časna majka je dugo razmišljala o ovoj njegovoj izjavi. Dok ju je Brunetti promatrao, jedna ruka joj se nesvjesno i potpuno samovoljno podigla do križa na grudima i dotakla ga prstima.

"Pričalo se o." zausti ona, ali ne dovrši rečenicu. Spustila je pogled, ugledala što čini vlastitom rukom i maknula je od križa. Ona baci pogled prema Brunettiju. "Odbila je izvršiti zapovijed koju joj je izdao njezin nadređeni, i kad sam predložila duhovnu pokoru za njezin grijeh neposluha, ona je otišla." S očitim oklijevanjem, nastavila je, "Priznat ću da sam bila iznenađena njezinim ponašanjem. U prošlosti je ona uvijek bila..." Zastala je, a Brunetti je gledao kako se istina bori s odgovornostima njezine službe. "Ona je svoje dužnosti uvijek obavljala revno. Ali ona je neuravnotežena. Ljudi iz zabačenih krajeva često su takvi."

Čak ni kršćanski duh nije je mogao navesti na to da nadvlada svoju predrasudu prema Sicilijancima.

Brunetti se ne obazre na to.

"Jeste li razgovarali s njezinim ispovjednikom?"

"Da. Kad je otišla."

"I je li Vam on rekao išta od onoga što je ona njemu ispriopovjedila?"

Uspjela je izgledati iznenađena ovim pitanjem.

"Ako je s njim razgovarala na ispovjedi, naravno da mi ništa nije mogao reći. Zavjet ispovjedi je svet."

"Samo život je svet." istom mjerom joj uzvрати Brunetti, istoga trena zažalivši što je to rekao.

Opazio je kako je stisnula zube da mu ne odgovori, i on ustane.

"Hvala." reče Brunetti. Ako je i bila iznenađena naglošću kojom je prekinuo ovaj razgovor, ona to ničim nije pokazala. On ode do vrata i otvori ih. Kad se osvrnuo da je pozdravi, ona je još uvijek sjedila ukočeno na svojem stolcu, prstima poigravajući se s križem.

12

Krenuo je prečicom kući, svratio u trgovinu po mineralnu vodu i vratio se kući oko pola osam. Kad je otključao vrata, odmah je znao da su svi kod kuće: Chiara i Raffi su bili u dnevnoj sobi i smijali se nečemu na televiziji, a Paola je bila u svojoj radnoj sobi i pjevala uz Rossinija.

Odnio je mineralnu vodu u kuhinju, pozdravio djecu i otišao hodnikom do Paoline radne sobe. Mali CD uređaj stajao je na polici s knjigama; Paola je sjedila s malim četvrtastim libretom u rukama, sjedila i pjevala.

"Cecilia Bartoli?" upita on ušavši unutra.

Ona podigne pogled, iznenađena što je prepoznao glas pjevačice kojoj je pomagala u izvođenju njezine arije, uopće ni ne pomislivši da je bio vidio pjevačičino ime na novom CD-u *Brijača* što ga je bila kupila prije tjedan dana.

"Kako si znao?" upita, zaboravljajući na trenutak pjevati uz "*Una voce poco fa*."

"Mi sve vidimo." reče on, a zatim se ispravi. "To jest, čujemo."

"Ma daj, ne glupiraj se, Guido." reče, ali usred rečenice prasne u smijeh. Sklopila je libreto i bacila ga na stol pokraj sebe, nagnula se prema CD uređaju i isključila ga.

"Što misliš, bi li se klincima svidjelo da odemo van na večeru?" upita.

"Ne, gledaju nekakav glupi film koji neće biti gotov prije osam, a već sam nešto stavila peći."

"Što?" upita on, odjednom svjestan toga da je silno gladan.

"Kod Giannija sam danas pronašla lijep komad svinjetine."

"Fino. Kako ga spremaš?"

"S vrganjima."

"I palentom?"

Ona mu se nasmiješi.

"Naravno. Nije ni čudo da ti raste ta trbušina."

"Koja trbušina?" upita Brunetti hvatajući se za onu pred sobom. Kad mu ona ne odgovori, on reče, "Zima je gotova." Kako bi odvuкао nju, a možda i da bi odvuкао sebe od rasprave o vlastitom trbuhu, ispriča

joj je što je radio toga dana, od trenutka kada ga je toga jutra nazvao Vittorio Sassi.

"Jesi li ga nazvao kasnije da ga obavijestiš što si saznao?" upita Paola.

"Ne, imao sam previše posla."

"Zašto ga sada ne nazoveš?" upita. Ostavila gaje da to učini s telefona u njezinoj radnoj sobi i otišla u kuhinju staviti vodu za palentu.

"Dakle?" upita ga ona kad je došao u kuhinju, pružajući mu čašu *Dolcetta*.

"Hvala." promrmlja i potegne gutljajčić. "Rekao sam mu kako joj je i gdje se nalazi."

"Po glasu, kakav ti se čini kao čovjek?"

"Dovoljno pristojan da joj pomogne pronaći posao i krov nad glavom. I dovoljno brižan da me nazove kad se to dogodilo."

"Što misliš što je to bilo?"

"Možda je riječ o čistoj slučajnosti, a možda je i nešto gore od toga." reče Brunetti pijuckajući svoje vino.

"Misliš, netko ju je možda pokušao ubiti?"

On kimne.

"Zašto?"

"To ovisi o tome s kim se vidjela nakon što je razgovarala sa mnom. I što je rekla tom nekom."

"Misliš da bi bila toliko nesmotrena?" upita Paola. Jedino što je ona znala o Mariji Testi bilo je ono što joj je Brunetti bio rekao o *Suor' Immacolati* tijekom godina, a uvijek su je bili hvalili zbog njezine strpljivosti i predanosti u redovničkom radu, što je teško mogao biti podatak na temelju kojeg je mogla zaključiti kako bi se ta mlada žena mogla ponašati u situaciji kakvu je Brunetti bio opisao.

"Ja čak ne mislim da bi njoj palo na pamet da je takvo što nesmotreno.

Paola, ona je većinu svoga života provela kao redovnica." reče kao da to išta objašnjava.

"Što bi to trebalo značiti?"

"To da ona baš i nema najjasnijeg pojma o tome kako ljudi funkcioniraju. Vjerojatno nije bila izložena ljudskoj zloći ili prijevari."

"Rekao si da je ona Sicilijanka, zar ne?" upita Paola.

"To nije smiješno."

"Nisam se ni mislila šaliti, Guido." reče Paola, povrijeđenim glasom.

"Potpuno sam ozbiljna. Ako je odrasla u tom društvu..." Okrene se od štednjaka. "Što si ono rekao, koliko je godina imala kad je pristupila redu?"

"Mislim da je imala petnaest."

"Dakle, ako je odrasla na Siciliji, onda je bila dovoljno izložena ljudskom ponašanju da prihvati postojanje zla. Nemoj misliti da je ona naivna.

Ona nije gipsana svetica koja će se raspasti pri prvom pogledu na nepristojno ili nečasno ponašanje."

Brunetti nije mogao suzdržati zlovolju u svojem glasu kad joj je žustro odgovorio,

"Ubojstvo petoro ljudi teško da se može nazvati nečasnim ponašanjem."

Paola mu nije odgovorila, samo se zagledala u njega, a zatim se okrenula kako bi zasolila kipuću vodu.

"U redu, u redu, znam da nema mnogo dokaza." ublaži on svoj ton, a kad se Paola odbila okrenuti, on ispravi čak i to. "U redu, uopće nema dokaza.

Ali zašto bi onda kružila glasina da je ona bila ukrala novac i ozlijedila jednog od pacijenata? I zašto bježe onda netko pregazio i ostavio pokraj ceste?"

Paola otvori kutiju s kukuruznom krupicom koja je stajala pokraj lonca i zagrabi šaku. Govoreći, pustila je da joj iz jedne ruke lagano sipi tanak mlaz kukuruzne krupice u kipuću vodu, dok je u drugoj ruci držala veliku kuhaču kojom je miješala. "Možda je riječ o slučajnom gaženju i bijegu s mjesta nesreće." reče. "A žene kad su same nemaju baš velik izbor zanimanja osim trača." doda ona.

Brunetti sjedne zinuivši.

"I ovo." konačno reče on, "ovo mi govori žena koja sebe smatra feministicom? Sačuvaj me Bože od toga da čujem što žene koje nisu feministice govore o ženama koje žive same."

"Stvarno to mislim, Guido. Žene ili muškarci, sve ti je to isto."

Nesmetena njegovim suprotstavljanjem, ona nastavi polako sipati kukuruznu krupicu u kipuću vodu, cijelo vrijeme polako miješajući. "Ostavi ljude nasamo dovoljno dugo i jedino što su u stanju činiti je

da tračaju jedni druge. Još je gore ako nema drugih oblika razonode."

"Kao, primjerice, ako nema seksa?" upita on, nadajući se da će je šokirati ili barem nasmijati.

"Pogotovo ako nema seksa."

Ona uspe svu krupicu, a Brunetti se zadubi u ono što su oboje upravo bili rekli.

"Dođi, miješaj ovo dok ja postavim stol." reče ona, pomičući se i dajući mu mjesta ispred štednjaka. Ona mu pruži drvenu kuhaču.

"Ja ću postaviti stol." reče on, ustajući i otvarajući ormar s posuđem.

Polako je iz njega izvadio tanjure, čaše i pribor za jelo.

"Imamo li salate?" upita. Kad je Paola kimnula, izvukao je četiri tanjurića za salatu i postavio ih na pult.

"Desert?" upita on.

"Voće."

On izvadi još četiri tanjurića i stavi ih na stol.

Sjeo je natrag na svoje mjesto i podigao svoju čašu. Potegnulo je gutljaj, progutao te rekao,

"U redu. Možda je to bio samo slučaj i možda je čista slučajnost to što o njoj kolaju ružne glasine u *casi di cura*." On spusti čašu i natoči još vina. "Je li to ono što ti misliš?"

Ona još jednom promiješa palentu i stavi drvenu kuhaču preko nepoklopljenog lonca.

"Ne, mislim da ju je netko pokušao ubiti. I mislim da je netko podmetnuo tu priču o krađi novca. Sve što si mi ikada o njoj ispričao govori mi da je nemoguće da bi ona lagala ili ukrala. I sumnjam da bi itko tko je dobro poznaje povjerovao u takvu priču. Osim ako je ta priča potekla od nekoga tko je na autoritativnom položaju." Ona podigne njegovu čašu i otpije malo, a zatim odloži čašu.

"Čudno je to, Guido, baš sam slušala istu stvar."

"Koju istu stvar?"

"Ima jedna predivna arija u *Brijaču* - i nemoj me prekidati i govoriti mi kako u Brijaču ima puno predivnih arija. To je ona arija u kojoj, kako se ono zove, *Basilio*, učitelj glazbe, govori o '*una calunnia*,' jednom kad glasine krenu, one će rasti i širiti se sve dok oklevetana osoba." i ovdje je iznenadila Brunettija zapjevavši zadnje riječi

basove arije, ali svojim vlastitim blistavim sopranom. "*Avvilito, calpestrato, sotto U pubblico Jlagello per gran sorte va a crepar.*"

Prije nego što je završila, oba djeteta su već bila na kuhinjskim vratima, gledajući, začuđeno, u svoju majku. Kad je Paola otpjevala kraj te arije, Chiara izlance,

"Ali *mamma*, nisam imala pojma da ti znaš pjevati."

Paola je gledala u svoga muža, a ne svoju kći, kad je odgovorila,

"O majkama se uvijek može nešto otkriti."

Pri kraju večere, razgovor se poveo o školi i, onako neumitno kako nakon dana slijedi noć, tako je nakon svega Paola upitala Chiaru o vjeronauku.

"Željela bih prekinuti s vjeronaukom." reče Chiara, uzimajući jabuku iz zdjele s voćem nasred stola.

"Ne kužim zašto joj ne dopustiš da prekine." upadne joj u riječ Raffi.

"Ionako je to čisto traćenje vremena."

Paola nije njegov doprinos razgovoru udostojala svoga odgovora, ali, umjesto toga, upita, "Zašto to kažeš, Chiara?"

Ona slegne ramenima.

"Vjerujem da ti maca nije popapala jezik, Chiara." reče Paola.

"Ma daj, *mamma*. Kad jednom počneš tim tonom razgovarati sa mnom, znam da nećeš saslušati išta što ti imam za reći."

"A kojim to tonom ja razgovaram s tobom, ako smijem pitati?" zanimalo je Paolu.

"Tim tonom." odbrusi joj Chiara.

Paola je pogledom od muškaraca u obitelji zatražila pomoć protiv ovog neopravdanog napada od strane svojeg najmlađeg djeteta, ali njihovi su pogledi bili neumoljivi. Chiara nastavi guliti svoju jabuku, nastojeći je oguliti u jednom komadu, a oguljotina je sada već bila toliko duga da je dosegнула plohu stola.

"Chiara, oprost." reče Paola.

Chiara je prostrijeli pogledom, odguli zadnji djelić kore, odreže krišku jabuke i položi je na majčin tanjur.

Brunetti odluči ponovo započeti pregovore.

"Zašto želiš prestati pohađati vjeronauk, Chiara?"

"Raffi je u pravu. To je čisto traćenje vremena. Katekizam sam zapamtila još prvog tjedna i sve što radimo je to da mu recitiramo katekizam kad nas on pita. To je dosadno i mogla bih umjesto toga

čitati ili pisati druge zadaće. Ali najgore od svega je to što on ne voli kad mu mi postavljamo pitanja."

"Kakva pitanja?" upita Brunetti, prihvaćajući posljednju krišku jabuke i tako omogućivši Chiari da uzme drugu i počne je guliti.

"Pa." reče ona, usredotočivši svoju pozornost na nož, "danas je govorio o tome kako je Bog naš otac, i kad je govorio o Bogu, cijelo je vrijeme govorio 'On' i 'Njega' i 'Njemu.' Onda sam ja digla dva prsta u zrak i pitala ga je li Bog duh. I on je rekao da jest, On jest duh. Onda sam ja pitala je li točno da duh nije isto što i osoba jer nema tijelo, nije materijalan. I on se složio, a ja sam pitala kako onda, ako je Bog duh, kako On može biti muško, ako uopće nema tijela."

Brunetti baci pogled prema Chiarinoj pognutoj glavi, ali bio je prespor, a na Paolinom licu nije bilo ni traga pobjedonosnom osmijehu.

"I što je na to rekao otac Luciano?"

"Oh, poludio je i počeo se derati na mene. Rekao je da se pravim važna." Ona podigne pogled prema Brunettiju, zaboravivši istoga trena na jabuku. "Ali nisam, *papa*. Nisam se uopće pravila važna. Stvarno sam htjela znati. Meni to nije logično. Hoću reći, Bog ne može biti i jedno i drugo, zar..."

Chiara samu sebe zaustavi prije nego je upotrijebila upitnu zamjenicu, pa umjesto toga upita, "Može li biti tako?"

"Ne znam, anđele, prošlo je previše vremena otkad sam proučavao to gradivo. Pretpostavljam da Bog može biti štogod poželi biti. Možda je Bog toliko velik da čak ni naša beznačajna pravila o materijalnoj stvarnosti i naš sićušni svemir Bogu ne znače ništa. Jesi li ikad pomislila na takvo što?"

"Ne, nisam nikad." reče ona, odgurujući svoj tanjur. Neko vrijeme je razmišljala, a zatim rekla, "Valjda je moguće." Opet muk ispunjen razmišljanjem. "Mogu li sada ići i pisati zadaću?"

"Naravno." reče Brunetti, nagnuvši se prema njoj kako bi joj promrsio kosu. "Ako budeš imala ikakvih poteškoća s matematičkim zadacima, onima stvarno teškima, samo ih donesi meni."

"A što ćeš ti učiniti, *papa*, reći mi kako mi ne možeš pomoći jer je u tvoje vrijeme matematika bila potpuno drukčija?" upita ga Chiara kroz smijeh.

"Nije li to ono što uvijek činim s tvojom zadaćom iz matematike, cara?"

"Jest. Valjda je to jedino što možeš učiniti, ha?"

"Bojim se da je tako." reče Brunetti, odgurnuvši se na stolcu od stola.

Kad su ona i Raffi otišli od stola, Brunetti se obrati Paoli.

"U redu." reče on.

"U redu - što?"

"Vrijeme je da prestane pohađati vjeronauk." Paola prestane raspremati stol i nijemo ga pogleda. Čekala je.

"Je li ti rekla išta drugo o stvarima koje on govori?"

Ona odmahne glavom.

"Ne. Druge djevojke pričaju o njemu, ali iz onoga što ona kaže, zvuči kao da na vjeronauku bude smijuljenja, ali i zgranutosti."

"Blagi Isuse." prasne Brunetti. "Zar su svi takvi?"

"Kakvi?" upita Paola.

"Zar su svi poput ovog ogavnog čovjeka?"

Nakon duge šutnje, odgovorila je.

"Ne, valjda nisu." Gotovo oklijevajući, nastavila je, "Sumnjam da su mnogi poput njega, ali uvijek uočavamo samo one loše. A onda uopćavamo stvari i mislimo da su svi takvi."

"Oduvijek sam mislio kako ih mrziš." reče Brunetti.

"Koga? Svećenike?"

"Da."

Ona se nasmiješi čuvši to.

"Valjda to tako zvuči kad izgubim kompas. Ali ne, doista ih ne mrzim.

Mrzim nasilnike, to je sve. A duhovni nasilnici su najgori, najveće kukavice.

Ali svećenike, ne. Ima među njima previše onih dobrih."

Brunetti kimne.

"Nadam se da je tako. Što ćemo napraviti, napisati pismo?"

"Da."

"Moramo li navesti razlog?"

"Mislim da ne. Samo napiši da joj treba više vremena za ostale školske predmete."

"I to je to?"

Paola kimne.
"To je to."

13

Potaknut temom religije koju, naizgled, nije mogao spriječiti da mu zaposjedne i privatni i poslovni život, Brunetti se te noći posvetio čitanju djela ranih crkvenih otaca, obliku razonode kojem baš i nije bio osobito sklon.

Započeo je s Tertulijanom, ali je shvatio da ga je trenutna nesnošljivost prema njegovim trabunjanjima natjerala da prelista djela svetoga Benedikta. A onda je naletio na odlomak koji je oglašavao da, "Muž koji, ponesen neumjerenom ljubavlju, ima snošaj sa svojom ženom tako žustro s ciljem zadovoljenja vlastite žudnje, da čak i ako ona nije bila njegova žena, on poželi imati posla s njom, čini grijeh."

"Posla?" upita glasno Brunetti sam sebe, podigavši pogled sa stranice i isprepadavši Paolu, koja je sjedila pokraj njega, napola u snu iznad bilješki za predavanje koje je imala sutradan.

"Ha?" upita ona sneno.

"I mi doista dopuštamo takvim ljudima da nam poučavaju djecu?" upita on, pa joj naglas pročita taj odlomak.

Njeno slijeganje ramenima više je osjetio nego vidio.

"Što to znači?" upita on.

"To znači da, ako ljude staviš na dijetu, oni počnu razmišljati o hrani. Ili ako nekoga natjeraš da prestane pušiti, taj će cijelo vrijeme razmišljati samo o cigaretama. Meni se čini dovoljno logičnim da ako nekome kažeš da se ne smije seksati, taj netko će postati opsjednut seksom. A ako takvom čovjeku daš moć da drugim ljudima govori kako se vode svoje seksualne živote, e onda baš vučeš vraga za rep. Na neki način to ti je kao da Helen Keller predaje povijest umjetnosti, zar ne?"

"A zašto mi nikad nisi rekla ni riječ o tome?" upita on.

"Sklopili smo pogodbu. Ja sam obećala da se nikada neću miješati u vjerski odgoj svoje djece."

"Ali to je suludo." reče on udarivši rukom po otvorenim stranicama svoje knjige.

"Naravno da je suludo." odgovori ona savršeno mirnim glasom. "Ali, je li to iole luđe od većine stvari koje vide ili o kojima čitaju?"

"Ne znam na što misliš?"

"Seks klubovi, dječja pornografija, telefonski seks. Što god hoćeš - tu je, to je tek naličje onoga što je taj manijak napisao." reče ona, pokazujući neobavezno rukom prema knjizi u njegovim rukama. "U svakom slučaju, seks postaje opsesija, ili zato jer ga ne možeš imati, ili zato jer ga ne možeš imati dovoljno." Ona opet usmjeri pozornost na svoje bilješke.

Nakon nekoliko trenutaka, Brunetti zausti,

"Ali." i nastavi tek kad ga ona ponovo pogleda. Kad je vidio da ga sluša, on ponovi, "Pa zar im doista govore takve stvari?"

"Rekla sam ti, Guido, ostavljam sve to tebi. Ti si bio taj koji je ustrajao na tome da oni moraju učiti o - ako se dobro sjećam tvojeg točnog *izraza* - 'zapadnjačkoj kulturi.' Pa, sveti Benedikt - ako je on autor tih osobito zloćudnih odlomaka - sveti Benedikt je dio zapadnjačke kulture."

"Ali ne mogu ih poučavati ovakvim stvarima." bio je uporan.

Ona slegne ramenima.

"Pitaj Chiaru." reče ona i ponovo se posveti svojim bilješkama.

Ostavljen sam sa svojim gnjevom, Brunetti zatvori knjigu, odloži je i izvuče drugu iz tornja knjiga na podu pokraj sofe. Zadubio se u Josephusovu *Povijest židovskoga rata* i bio je upravo stigao do opisa opsade Jeruzalema od strane cara Vespazijana, kad je zazvonio telefon.

Rukom je posegnuo prema stoliću pokraj sebe i podigao slušalicu.

"Brunetti." reče.

"Gospodine, Miotti ovdje."

"Da, Miotti, što je?"

"Mislio sam da bih Vas trebao nazvati, gospodine."

"Zašto, Miotti?"

"Jedan od onih ljudi koje ste Vi i Vianello obišli je umro. I ja sam sada ovdje."

"O kome je riječ?"

"O *signoru* da Preu."

"Što se dogodilo?"

"Nismo sigurni."

"Kako to mislite, niste sigurni?"

"Možda bi najbolje bilo da dođete i sami pogledate, gospodine."

"Gdje se nalazite?"

"U da Preovom stanu, gospodine. To je..."

Brunetti ga naglo prekine.

"Znam gdje se nalazi njegov stan. Što se dogodilo?"

"Voda je počela prodirati kroz strop u stan ispod njega, tako da je susjed odozdo otišao gore vidjeti što se događa. Imao je ključ, tako da je sam otključao vrata i ušao unutra i pronašao da Prea na podu u kupaonici."

"I?"

"Izgleda kao da je pao i slomio vrat, gospodine."

Brunetti pričekava daljnje objašnjenje, ali kad ga ne dobije, reče,

"Nazovite dr. Rizzardija."

"Već sam to učinio, gospodine."

"Dobro. Vidimo se za dvadesetak minuta." Brunetti spusti slušalicu i okrene se Paoli, koja više nije čitala, već je znatiželjno očekivala da čuje drugu polovicu razgovora koji je upravo odslušala.

"Da Pre. Pao je i slomio vrat."

"Mali grbavac?"

"Da."

"Jadnik, baš nema sreće." bio je njezin trenutni odgovor.

Brunettijev odgovor je bio sporiji, a kad ga je izgovorio u njemu se zrcalila razlika u njihovim stavovima i poslovima kojima su se bavili.

"Možda."

Paola se na to ne osvrne i pogleda na sat na svojoj ruci.

"Skoro će jedanaest sati."

Brunetti spusti Josephusa povrh svetog Benedikta i ustane.

"Pa, vidimo se ujutro."

Paola dodirne njegovu nadlanicu.

"Ponesi šal, Guido. Hladno je noćas."

On se sagne i poljubi je u kosu, zgrabi kaput, sjeti se ponijeti šal i ode.

Kad je stigao do da Preovog stana, pronašao je policajca u odori na ulici nasuprot stubišnom ulazu. Prepoznavši Brunettija, policajac ga pozdravi i, odgovarajući na njegovo pitanje, reče mu da je dr. Rizzardi već stigao.

Gore je drugi policajac u odori, Corsaro, stajao s unutarnje strane ulaznih vrata stana. Pozdravi Brunettija i stupi u stranu.

"Dr. Rizzardi je unutra, gospodine."

Brunetti uđe i krene prema udaljenom dijelu stana odakle su dopirali svjetlost i muški glasovi. Uđe u, pretpostavio je, spavaću sobu i ugleda nizak krevet, malen gotovo poput dječje kolijevke, smješten uza zid. Krenuvši prema suprotnom kraju prostorije, ugazi u nešto mekano i tekuće. Zaustavio se kao ukopan i viknuo, "Miotti!"

Za tren oka mladi se policajac pojavio na vratima na suprotnom kraju sobe. "Izvolite, gospodine?"

"Upalite svjetlo."

Miotti učini tako, a Brunetti pogleda dolje prema svojim stopalima, uzalud pokušavajući suzbiti nerazuman strah da stoji u krvi. Odahnuo je s olakšanjem kad je otkrio da je to tek tepih natopljen vodom koja je bila istekla kroz otvorena vrata kupaonice. Vidjevši to, nastavi hodati i zaustavi se u osvjetljenom dovratku, odakle su dolazili zvuci kretanja ljudi.

Stupivši unutra, vidio je dr. Rizzardija kako čuči, kako ga je vidio i previše puta, nad nepokretnim tijelom mrtvoga čovjeka.

Začuvši buku iza sebe, dr. Rizzardi se uspravi. Pruži ruku, a onda zastane kako bi svukao tanku gumenu rukavicu s nje. Ponovo je pruživši, reče,

"*Buona sera*, Guido." Nije se nasmiješio, a i da jest, to ne bi promijenilo ništa u oporom i strogom izrazu njegova lica. Preduga izloženost nasilnim smrtima u svim mogućim oblicima s njegova je nosa i obraza izgrizla meso, kao da je njegovo lice načinjeno od mramora, a svaka smrt je kao dlijetom odbila novi sićušni komadić s njega.

Rizzardi korakne u stranu, omogućujući Brunettiju da vidi maleno tijelo koje im je ležalo pod nogama. Kao da se još smanjio u smrti, Da Pre se činio kao da leži pod nogama gorostasa. Ležao je na leđima, a glava mu je pod nemogućim kutom bila okrenuta na jednu stranu, ali ne dotičući pod, kao da je on kakva odjevena kornjača koju su obijesni dječaci prevrnuli na leđa i ostavili je tako.

"Što se dogodilo?" upita Brunetti. Izgovarajući to, on primijeti kako su nogavice Rizzardijevih hlača smočene do koljena i da mu vlastite cipele postaju vlažne od stajanja u pola centimetra vode koja je prekrivala pod svuda oko njih.

"Čini se da je pustio vodu kako bi napunio kadu, a onda se poskliznuo na podu." Brunetti razgleda prostoriju. Kada je bila

prazna, voda više nije curila iz slavine. Okrugli crni čep stajao je uredno odložen pokraj kade.

Brunetti ponovo pogleda dolje na mrtvog čovjeka. Bio je odjeven u odijelo i kravatu, ali na nogama nije imao ni cipela niti čarapa. "Poskliznuo se bos na mokrim pločicama?" upita on.

"Tako izgleda." odgovori mu Rizzardi.

Brunetti izađe iz kupaonice, a za njim i Rizzardi, koji je završio sa svojim poslom. Brunetti se osvrne po spavaćoj sobi, iako nije imao pojma što traži. Vidio je tri prozora, navučene zastore, nekoliko slika na zidovima, koje su izgledale kao da ih je netko ondje objesio prije nekoliko desetljeća, a onda potpuno zaboravio na njih. Na podu je bio debeli stari perzijski tepih, sada natopljen vodom i potamnjenih šara. Crveni svileni kućni ogrtač bio je prebačen preko podnožja kreveta, a ispod njega, centimetar-dva od točke koju je bila dosegla voda, Brunetti ugleda da Preove sićušne cipele uredno ostavljene jednu pokraj druge, a na njima su bile uredno preklopljene njegove tamne čarape.

Brunetti priđe krevetu, sagne se i uzme cipele. Držeći čarape u jednoj ruci, on okrene cipele i pogleda potplate. Crna guma na petama i potplatima bila je sjajna i čista, kao što je često slučaj s cipelama koje se nose samo kod kuće. Jedini znak iznošenosti bile su dvije sive ostrugotine na vanjskim rubovima peta. Spustio je cipele i vratio čarape preko njih.

"Nikad nisam vidio da je netko ovako umro." reče Rizzardi.

"Nije li bio neki film ili tako nešto, prije mnogo godina, o nekome s takvom nekakvom bolešću od koje se izobličite poput slona? Nije li on tako umro?"

Rizzardi odmahne glavom.

"Nikad nisam vidio nešto ovakvo. Čitao sam o takvim stvarima, barem o opasnosti pada za ljude poput njega. Ali ono što im se obično dogodi je to da slome kralježnicu." Rizzardi je zašutio i bacio pogled u stranu, a Brunetti je čekao, pretpostavljajući da doktor sada pročesljava svoje pamćenje listajući u mislima medicinsku literaturu. Nakon nekoliko trenutaka, Rizzardi reče,

"Ne, u krivu sam. Događalo se. Ne često, ali se događalo."

"Pa, možda se ovdje dogodilo nešto drukčije, što će tvoje ime unijeti u medicinske udžbenike." Brunetti reče jednoličnim tonom.

"Možda." reče mu Rizzardi, krećući prema svojoj crnoj liječničkoj torbi koju je ostavio na stolu pokraj vrata. Unutra je ubacio svoje gumene rukavice i zatvorio ih je uz škljocaj. "Posvetit ću mu se odmah čim dođem na posao sutra ujutro, Guido, ali neću ti moći reći ništa više od onoga što sada znam. Vrat mu je pukao kad mu je glava trznula unatrag pri padu."

"Je li smrt bila trenutna?"

"Morala je biti. Lom je čist. Osjetio je udarac u leđa kad je pao, ali čak i prije nego što je osjetio ikakvu bol, već je bio mrtav."

Brunetti kimne glavom.

"Hvala, Ettore. Nazvat ću te. Za svaki slučaj, ako otkriješ štogod."

"Poslije jedanaest." reče doktor i ponovo pruži ruku.

Brunetti se rukova s njim i doktor ode. Brunetti je čuo prigušene glasove, kako Rizzardi na ulaznim vratima stana nešto govori Miottiju, a zatim su se vrata zatvorila. Miotti dođe u spavaću sobu, a za njim i Foscolo i Pavese, dečki iz laboratorija.

Brunetti razmijeni pozdrave s njima kimajući glavom i reče, "Hoću sve otiske koje možete pronaći, osobito u kupaonici i oko kade. I fotografije iz svakog kuta." Kročio je u stranu kako bi ljudi mogli vidjeti pokraj njega što ih čeka unutra.

Pavese prijeđe na drugi kraj prostorije i spusti svoj kovčeg s kamerama u suhi kutu, izvuče dijelove tronošca i krene ih sastavljati.

Brunetti klekne, sada više uopće ne mareći za vodu. Oslonio se na obje ruke i nagnuo naprijed, nakrivivši glavu na jednu stranu kako bi mogao poprijeko pogledati pod s vanjske strane praga kupaonice.

"Ako pronađeš sušilo za kosu." reče Foscolu, "možda uspiješ posušiti ovu vodu ovdje - nemoj je brisati - i onda snimiti ovu površinu ovdje."

Napravio je široku kružnu kretnju rukom kojom je obuhvatio cijelu površinu.

"Zašto, gospodine?" upita snimatelj.

"Želim vidjeti ima li na podu ogrebotina, ikakvih znakova da ga je netko možda odvuкао u kupaonicu."

"Ovako, je li, gospodine?" upita Pavese okrećući vijak kojim je njegov foto aparat bio pričvršćen za glavu tronošca.

Umjesto odgovora, Brunetti uperi prst prema nekakvim jedva vidljivim tragovima ispod tankog sloja vode. "Tu. I tu."

"Posnimit ću to, gospodine. Ne brinite."

"Hvala." Brunetti reče i rukama se odgurne od poda kako bi se uspravio te se obrati Miottiju. "Imate li par rukavica? Zaboravio sam ih ponijeti."

Miotti posegne rukom u džep na svojoj vjetrovci i izvadi plastičnu vrećicu s rukavicama. On je raspori i pruži rukavice Brunettiju. Dok ih je navlačio na ruke, Miotti izvadi još jedan par i učini isto. "Kad biste mi rekli što tražimo, gospodine..."

"Ne znam. Bilo što što bi moglo ukazivati na to da mu je to netko učinio ili da bi netko mogao imati razloga da to učini." Brunettiju se svidjela činjenica da Miotti nije prigovorio što to baš i nije bio odgovor na njegovo pitanje.

Brunetti ode do dnevne sobe i pažljivo razgleda prostoriju u kojoj je bio razgovarao s da Preom. Kutijice su i dalje prekrivale svaku slobodnu površinu.

Otišao je do ormara za posuđe i otvorio najvišu ladicu između dvaju vrata. U njoj je bilo još kutijica, neke od njih bile su zamotane u svoje vlastite košuljice od pamuka, poput kockastih jaja u albino gnijezdima. U drugoj ladici ih je također bila gomila, kao i u trećoj. U najnižoj ladici bili su papiri.

Na vrhu su bili nekakvi žućkasti omoti u kojima su listovi papira bili posloženi gotovo vojnički uredno, a ispod tih omota su bile druge hrpe papira, a svi su bili nabacani jedni na druge bez ikakva reda; neki su bili okrenuti licem na dolje, neki licem na gore, neki su bili složeni više puta, neki na pola. Brunetti objema rukama izvuče omote i nesređene papire van iz ladice, ali onda ustanovi da nema nijedne slobodne plohe na koju bi ih mogao položiti: kutijice su bile posvuda.

Naposljetku odluči odnijeti papire u kuhinju i ondje ih raširi po drvenom stolu. Brunettija nije iznenadilo kad je ustanovio da su u žućkastim omotima bile preslike pisama koja je da Pre bio poslao trgovcima starinama i kolekcionarima, u kojima se raspituje za starost, podrijetlo i cijenu burmutica.

Ispod pisama bili se računi za kupnju stotina tih sićušnih kutija, ponekad kupljenih dvadesetak odjednom.

On položi omote na stranu i posveti se drugim papirima, ali ako se i nadao da će među njima pronaći neki trag koji će ga uputiti na razlog

da Preove smrti, Brunetti je bio razočaran. Ondje su se bili računali za struju, pismo od bivšeg da Preovog stanodavca, letak prodavaonice pokućstva iz Vicenze, novinski članak o učincima dugotrajnog uzimanja aspirina i listić iz kutije s lijekovima koji navodi popis nuspojava različitih vrsta sredstava protiv bolova.

Praćen zvukovima laboratorijskih tehničara u susjednim prostorijama i povremenim bljeskovima foto aparata kojim su snimali tijelo, Brunetti svoju pozornost usmjeri prema spavaćoj sobi i kuhinji, gdje nije pronašao baš ništa što bi moglo ukazivati na išta ozbiljnije od slučajne nezgode. Miotti, koji je pronašao kutiju sa starim časopisima i novinama, bio je slične sreće.

Malo poslije jedan u noći, dežurni bolničari dobili su dopuštenje da uklone tijelo, a do dva je kriminalistička ekipa bila gotova sa stanom. Brunetti je pokušao na svoje mjesto vratiti sve papire i stvari koje su on i Miotti bili pomaknuli dok su oprezno pretraživali stan, ali nije imao pojma kamo da stavi bezbrojne male burmutice s kojih je brisana prašina, sklanjane su u stranu, gurane u pozadinu, stavljane na pod. On konačno odustane i zguli rukavice s ruku, govoreći Miottiju neka učini isto.

Kad je kriminalistička ekipa vidjela da je Brunetti spreman poći, oni pokupiše svoje torbe, aparate, kutije i četke, zadovoljni što su gotovi i što se mogu maknuti od tih užasnih kutijica zbog kojih su proveli tolike sate radeći.

Brunetti je zastao kako bi Miottiju rekao neka ne dolazi na posao prije deset, iako je znao da će mladić biti ondje u osam, ako ne i ranije.

Vani ga je zapljusnula magla, jer je to bilo najmrtvije, najvlažnije doba noći. Omotavši šal oko vrata, pješice je krenuo prema postaji *Accademia*, ali kad je stigao onamo, shvatio je da je bio deset minuta zakasnio na brod i da će sljedeći doći tek za četrdesetak minuta. Odlučio je prošetati, krivudajući preko Campa San Barnaba, pokraj zapečaćenih vrata Sveučilišta i gore pokraj Goldonijeve kuće, koja je isto tako noću bila zagrađena rešetkama.

Hodajući tako, razmišljao je o pravnim posljedicama da Preove smrti.

Ostavinska rasprava još nije bila dovršena, tako da će njegova iznenadna smrt pružiti uživaocima osporenoga dodatka oporuci

priliku da zatraže svojih stotinu milijuna lira, što je bila poprilična svota za jedan vjerski red koji je živio pod zavjetom siromaštva.

Na ulici nije vidio ni žive duše sve dok nije stigao do Campa San Polo, gdje je u zeleno odjeveni pozornik obavljao svoju kasnonoćnu rutu, praćen mirnim njemačkim ovčarom na uzici. Dvojica muškaraca kimnuše jedan drugome na pozdrav pri mimoilaženju; pas nije obratio pozornost na Brunettija, vukući svoga gospodara prema domu i toplini. Dok je prilazio pothodniku koji je vodio do *campa*, on začu mukli pljusak vode. Na mostu, pogledao je dolje prema vodi i vidio dugorepog štakora kako se polako plivajući udaljava od njega. Brunetti zasikta prema njemu, ali štakor, baš kao ni pas, se uopće ne obazre na njega i polako nastavi plivati prema domu i toplini.

14

Prije nego što je otišao u Questuru sljedećeg jutra, Brunetti je svratio do da Preove kuće i porazgovarao s Luigijem Venturijem, susjedom koji je bio pronašao da Preovo tijelo. Od njega Brunetti nije saznao ništa više no što bi saznao da je razgovor obavio telefonski: da Pre je imao malo prijatelja; vrlo rijetko su ga posjećivali, a Venturi nije imao pojma tko su oni; i jedini živući rođak o kojem je da Pre ikada govorio bila je kći jednog dalekog rođaka, koja je živjela negdje u blizini Verone. Prethodne noći, Venturi nije ni čuo niti vidio išta neobično, sve dok se voda nije počela cijediti kroz strop njegove kuhinje. Ne, da Pre nikada nije spominjao nikakve neprijatelje koji bi mogli željeti nanijeti mu zlo. Venturi je Brunettiju uputio čudan pogled kad ga je ovaj to upitao i Brunetti je požurio uvjeriti ga kako policija samo želi isključiti takvu nevjerojatnu mogućnost. Ne, ni da Pre ni Venturi nisu imali običaj otvarati vrata a da prvo ne provjere kroz špijunku tko je pred vratima. Daljnje propitivanje otkrilo je da je *signor* Venturi bio gledao nogometnu utakmicu na televiziji dobar dio večeri i da je jedini trenutak u kojem je bio pomislio na da Prea, ili na to što se to događa kod njega u stanu, bio taj kad je otišao u kuhinju da si natoči šalicu čaja prije odlaska na spavanje, vidio vodu kako se slijeva niz njegov zid i otišao kat više da vidi koji se vrug događa s njegovim susjedom.

Ne, nije se moglo reći da su njih dvojica bili prijatelji. *Signor* Venturi bio je udovac; da Pre se nikada nije ženio. Ali činjenica da su živjeli u istoj kući bila je dovoljna da jedan drugome povjere ključeve svoga stana, iako ih nijedan ni drugi, sve do prošle noći, nisu nikada upotrijebili. Ne samo da Brunetti nije saznao ništa nova od Venturija; bio je siguran da se više ništa nije ni imalo saznati.

Među papirima spremljenim u ladicu u da Preovom stanu, bilo je i nekoliko pisama od odvjetnika čiji se ured nalazio u Dorsoduru, i Brunetti ga je bio nazvao ubrzo po dolasku u svoj ured. Odvjetnik je bio čuo, onako kako Venecijanci, čini se, saznaju stvari u svojem gradu, za da Preovu pogibiju i već je bio pokušao o tome obavijestiti kći njegova rođaka. Ona je, međutim, sa svojim mužem ginekologom otišla na sedmodnevno putovanje u Toronto, na međunarodni simpozij ginekologa. Odvjetnik mu je rekao kako će nastaviti

pokušavati stupiti u dodir s njom, ali bio je siguran da ona zbog ove vijesti neće pohrliti natrag u Italiju.

Na Brunettijevo pitanje, odvjetnik nije mogao dati gotovo nikakve obavijesti o da Preu. Iako je godinama bio da Preov odvjetnik i bavio se oporukom njegove sestre, njihov odnos nikada nije prelazio granice odvjetnika i stranke. Nije znao gotovo ništa o da Preovom životu, iako je, na Brunettijevo pitanje, ustvrdio da vrijednost njegove imovine, osim stana, i nije bogzna kako velika: gotovo sav novac koji je da Pre imao bio je uložen u burmutice, a njih je bio ostavio muzeju Correr.

Nazvao je Rizzardijev ured i, čak i prije nego ga je stigao upitati, patolog mu reče,

"Da, na lijevoj strani njegove brade nalazi se malena modrica, kao i jedna uzduž kralježnice. Obje imaju veze s padom. Vrat mu se trznuo naprijed pri padu, baš kao što sam ti rekao sinoć. Smrt je bila trenutna."

"Ali netko ga je mogao udariti ili gurnuti?"

"Moguće je, Guido. Ali nećeš me navesti da to izgovorim, barem ne službeno."

Brunetti je znao da od prepirke nema koristi, pa mu zahvali i spusti slušalicu.

Službeni snimatelj, kad ga je Brunetti nazvao, mu predloži da siđe dolje u laboratorij i sam pogleda. A kad je sišao dolje, Brunetti je vidio četiri velike fotografije, dvije u boji i dvije crno-bijele, pribadacama pričvršćena za plutenu ploču na stražnjem zidu laboratorija.

Brunetti s vrata ode ravno do te ploče. Zurio je u njih, primičući im se sve bliže trzovitim pokretima glavom. Kad je bio toliko blizu da je nosom gotovo dodirivao te snimke, on opazi dvije mutne paralelne crte u donjem lijevom kvadrantu jednog od uvećanih fotografija. Spustio je prst na te crte i okrenuo se Paveseu.

"Ove tu?"

"Baš te." reče snimatelj, došavši rame uz rame s njim. On blago gumiranim krajem olovke odgurne Brunettijev prst u stranu i klizne njome uzduž tih dviju mutnih crta.

"Ostrugotine?" upita Brunetti.

"Mogle bi biti. Ali mogle bi biti mnogo toga."

"Jeste li provjerili cipele?"

"Foscolo ih je provjerio. Stražnji dijelovi peta jesu ostrugani, ali na mnogo mjesta."

"Ima li ikakvih izgleda da se tragovi na cipelama slažu s ovima?" upita Brunetti.

Pavese zatrese glavom.

"Ne toliko da bi ikoga uvjerile."

"Ali moguće je da ga je netko odvukao u kupaonicu?"

"Da." reče Pavese, ali isto tako brzo doda, "Ali moglo je to biti brdo predmeta. Putni kovčeg. Stolac. Usisavač."

"Što Vi, Pavese, mislite da je to bilo?"

Prije nego je odgovorio, Pavese zatrupka krajem olovke po fotografiji.

"Sve što ja znam tu je na fotki, gospodine. Dva paralelna traga na podu. To može biti svašta."

Brunetti je znao da od snimatelja neće dobiti nikakvu bolju izjavu, pa mu zahvali i vrati se gore u svoj ured.

Kad je ušao u ured, na stolu su ga dočekale dvije poruke ispisane rukom *signorine* Elettre. Na prvoj je stajalo da je osoba po imenu Stefania bila zamolila da je nazove. Drugom ga je *signorina* Elettra obavještavala da ima neke podatke o "onoj stvari s onim svećenikom." Ništa više.

Brunetti nazove Stefanijin broj i opet ga dočeka veseo pozdrav, što je značilo da je tržište nekretnina mrtvo.

"Guido ovdje. Jesi li već prodala onaj stan u Canareggiu?"

Stefanijin glas postane srdačniji.

"Sutra poslijepodne potpisuju ugovor."

"A ti pališ svijeće da ne bude *acque alte*?"

"Guido, kad bih vjerovala da bi to moglo zaustaviti *acquu altu* barem do trenutka kad potpišu sve ugovore, otpuzala bih do Lourdesa."

"Zar posao ide toliko loše?"

"Ne želiš znati."

"Stan prodaješ Nijemcima?" upita on.

"Ja."

"*Sehr gut*" odvrati joj Brunetti. "Jesi li saznala štogod o onim stanovima?"

"Da, ali ništa osobito zanimljivo. Sva tri stana su na tržištu već mjesecima, ali sve komplicira činjenica da je vlasnik u Keniji."

"U Keniji? Mislio sam da je u Torinu. To je adresa iz oporuke."

"To vrlo lako može biti istina, ali on je u Keniji posljednjih sedam godina, tako da više uopće ne živi u Veneciji. Sve ti je to postalo porezna noćna mora, tako da nitko više ne želi baratati stanovima, posebno ne na ovom tržištu. Vjeruj mi, ne želiš uopće znati kakav tu nered vlada."

Ne, razmisli Brunetti, doista nije to želio znati; već mu je bilo dovoljno to što je nasljednik bio u Keniji već sedam godina.

Stefania upita,

"Je li to dovoljno za..." ali njen glas prekine zvonjava drugog telefona u njezinom uredu. "Imam poziv na drugoj liniji. Moram ići, Guido. Moli Boga da je poslovno."

"Hoću. I hvala ti, Steffi. *Auf Wiedersehen.*"

Ona se nasmije i ode.

Nazvao je policiju u Lidu, ali ondje su mu rekli da nemaju nikakvih obavijesti ni o vozilu niti o vozaču koji su sudjelovali u onome što su oni i dalje tretirali kao prometnu nezgodu u kojoj je vozač pobjegao s mjesta nesreće.

Napustio je ured i spustio se stubama dolje do ureda *signorine* Elette. Podigla je pogled kad je ušao unutra i nasmiješila mu se. Brunetti primijeti kako danas nosi ozbiljno, crno odijelo s visokim ovratnikom. Oko vrata, baš onako kako svećenicima virka bijeli svećenički ovratnik ispod crnih revera, Brunetti spazi tanku traku bijelog pamuka izbijeljenog do zasljepljujuće bjeline.

"Je li to Vaše viđenje samostanske jednostavnosti?" upita Brunetti kad je shvatio da je odijelo skrojeno od sirove svile.

"Ah, ovo." reče ona, kao da upravo čeka sljedeću dobrotvornu akciju kako bi se riješila toga odijela. "Bilo kakva sličnost sa svećenstvom potpuno je slučajna, uvjeravam Vas, *commissario.*" Ona uzme nekoliko listova papira sa stola i pruži mu ih. "Kad ovo pročitate, siguran sam da ćete shvatiti moju želju da bude slučajna."

On uzme papire i pročita prva dva reda.

"Padre Luciano?" upita on.

"Baš taj. Veliki putnik, kao što ćete vidjeti." Ona se vrati svome računalu, ostavljajući Brunettija da čita stojeći ondje.

Na prvoj stranici bio je kratak životopis Luciana Beneventa, rođenog u Pordenoneu prije četrdeset i sedam godina. Navedene su škole koje je pohađao, kao i činjenica da je sjemeništu pristupio sa sedamnaest godina.

Ovdje je zjapila praznina, vjerojatno dok je bio školovan za svećenika, ali školska svjedodžba pričvršćena na poledini listova nije ukazivala na to da je bio izvanredan učenik.

Još dok je boravio u sjemeništu, Luciano Benevento privukao je pozornost vlasti svojom umiješanošću u nekakav izgred u vlaku, izgred koji se ticao i djevojčice čija je majka bila nju ostavila sa sjemeništarcem i otišla u drugi vagon kupiti sendviče. Nikad nije razjašnjeno što se dogodilo dok nje nije bilo, a cijeli je slučaj, na kraju, pripisan djevojčičinoj bujnoj mašti.

Nakon svoga zaređenja prije dvadeset i tri godine, otac Luciano bio je poslan u jedno malo selo u Tirolu, gdje je ostao četiri godine, a premješten je kada je otac jedne od učenica na vjeronauku, dvanaestogodišnjakinje, počeo suseljanima pričati neobične priče o ocu Lucianu i pitanjima koja je postavljao njegovoj kćeri na ispovjedi.

Njegovo sljedeće radno mjesto bilo je na jugu, gdje je ostao sedam godina, sve dok nije poslan u dom kojim je upravljala Crkva, a koji je bio namijenjen svećenicima s problemima. Priroda problema oca Luciana nije bila navedena.

Nakon godinu dana koliko je proveo ondje, otac Luciano bio je dodijeljen maloj župi u Dolomitima, gdje je služio pet godina bez osobitog iskazivanja pod župnikom s kojim se po strogoći, navodno, nije mogao mjeriti nitko u sjevernoj Italiji. Nakon smrti toga župnika, na njegovo je mjesto imenovan otac Luciano, ali je iz toga sela premješten dvije godine kasnije, uz spominjanje "nevolja, načelnika općine, komunista."

Odatle, otac Luciano bio je poslan u malu crkvicu na periferiji Trevisa, gdje je bio ostao godinu i tri mjeseca do svog premještaja, prije tri godine, u crkvu u San Polu, s čije je propovjedaonice danas propovijedao, i iz koje je crkve bio poslan predavati svoj dio vjeronauka gradskoj mladeži.

"Kako ste došli do ovih podataka?" upita Brunetti pročitavši sve.

"Mnogi su i neznani putovi Božji, *commissario*." odgovori mu ona hladnokrvno.

"Ovaj put mislim ozbiljno, *signorina*. Želio bih znati kako ste došli do ovih podataka." reče on, ne odgovarajući na njen osmijeh.

Promatrala gaje pažljivo.

"Imam prijatelja koji radi u uredu *patriarca*."

"Prijatelj u crkvenim krugovima?"

Ona kimne.

"Koji je bio voljan dati Vam ove podatke?"

Ona ponovo kimne.

"Kako ste to samo uspjeli, *signorina*? Pretpostavio bih da su ovo podaci koje bi oni voljeli zadržati izvan dosega ruku svjetovnjaka."

"I ja bih isto pretpostavila, *commissario*." Zazvonio joj je telefon, ali ona se ne obazre na nj. Nakon sedam zvona je zašutio. "On je u vezi s jednim mojim prijateljem."

"Tako dakle." reče. A zatim neodređeno upita, "I time ste se poslužili kako biste ga ucijenili?"

"Ne. Ni govora. Već mjesecima želi napustiti crkvu, jednostavno izaći i započeti pristojan život. Ali moj prijatelj ga je uvjerio da ostane ondje."

"U uredu *patriarca*?"

Ona kimne.

"Kao svećenik?"

Ona opet kimne.

"I vrti po rukama dokumenta i izvješća delikatna poput ovoga?"

"Da."

"A u koju svrhu Vaš prijatelj želi da on ostane ondje?"

"Bilo bi mi draže kad Vam to ne bih rekla, *commissario*."

Brunetti ne ponovi pitanje, ali se niti ne pomakne od njezinog stola.

"To nikako nije zločin, to što on čini." Ona promisli o onome što je upravo bila rekla, pa nastavi, "Upravo suprotno."

"Mislim da me morate uvjeriti u istinitost toga, *signorina*."

Prvi put u nekoliko godina koliko su bili radili zajedno, *signorina* Elettra uputi Brunettiju pogled otvorenog neslaganja.

"Ako Vam dam svoju riječ?" upita ona.

Prije nego li je odgovorio, Brunetti pogleda papire koje je držao u rukama, loše fotokopije izvornih dokumenata. Zamuljan, ali još uvijek vidljiv na vrhu, nalazio se pečat venecijanskog *patriarca*.

Brunetti podigne pogled.

"Mislim da to neće biti potrebno, *signorina*. Prije bih posumnjao u samog sebe."

Ona se ne nasmiješi, ali napetost je isparila iz njezina tijela i glasa.

"Hvala Vam, *commissario*."

"Što mislite, bi li Vaš prijatelj mogao pribaviti podatke o jednom svećeniku koji je pripadnik jednoga reda, a ne župnik?"

"Ako mi date njegovo ime, on svakako može pokušati."

"Pio Cavaletti, pripadnik je Reda svetoga križa."

Ona zapiše ime i pogleda gore.

"Još nešto, gospodine?"

"Ne, hvala Vam."

Signorina Elettra reče,

"Ovo mu neću dati sve do večeras. Naći ću se na večeri s njima."

"Kod Vašeg prijatelja?" upita Brunetti.

"Da. O ovim stvarima nikad ne razgovaramo telefonski."

"Strahujete da bi mu se nešto moglo dogoditi?" upita Brunetti, ne baš siguran koliko je ozbiljno mislio to što je rekao.

"Djelomice." reče ona.

"I što još?"

"Strahujem da bi se nešto moglo dogoditi nama."

Promatrao ju je misleći da se šali, ali njezino je lice bilo ukočeno i mrko. "Vi u to vjerujete, *signorina*?"

"To je organizacija koja nikada nije bila blaga prema svojim neprijateljima."

"A Vi ste joj neprijatelj?"

"Svim srcem."

Brunetti ju je kanio upitati zašto, ali to nije učinio. Nije da ga nije zanimalo - upravo suprotno - ali nije želio sada započinjati raspravu o toj temi, u njezinom uredu, pred vratima na kojima bi se svakog trenutka mogao pojaviti *vice-questore* Patta. Umjesto toga, on reče, "Bio bih vrlo zahvalan Vašem prijatelju za bilo kakve podatke koje mi može pribaviti."

Ponovo je zazvonio telefon, i ovaj put ona podigne slušalicu.

Upitala je tko zove, a zatim sugovornika zamolila da malo pričeka na liniji dok tražene spise ne potraži na računalu.

Brunetti kimne glavom prema njoj i vrati se gore u svoj ured, s papirima u ruci.

15

Dakle to je, mislio je Brunetti penjući se stubama natrag u svoj ured, bio čovjek kojemu je, niti ne znajući i sve do prije nekoliko dana, bio povjerio vjerski odgoj svoje kćeri Chiare. Nije mogao reći da su to učinili zajedno, jer Paola je od samoga početka jasno davala do znanja da ne želi sudjelovati u tome. Znao je, još onda kada su djeca tek krenula u osnovnu školu, da je ona protiv toga, ali društvene posljedice izravnog odbijanja vjeronauka snosila bi sama djeca, a ne roditelji koji su odluku donijeli umjesto njih. Gdje bi sjedilo dijete čiji su roditelji odbili vjeronauk dok njegovi ili njezini vršnjaci uče o vjeri i životu svetaca? Što bi se dogodilo s djetetom koje se ne bi pridružilo obredima priključenja društvu obilježenima prvom pričešću i firmom?

Brunetti se prisjeti pravnog slučaja koji je punio naslovnice novina prošle godine, a koji se ticao jednog savršeno pristojnog bračnog para bez djece, on liječnik, ona odvjetnica. Visoki sud u Torinu bio je odbacio njihovu molbu da usvoje dijete jer su oboje bili ateisti, te je zaključeno kako zbog toga ti ljudi ne bi bili primjereni roditelji.

Bio se smijao priči o onim irskim svećenicima, kao da je Irska neka zemlja Trećeg svijeta u čvrstom zagrljaju neke primitivne religije, pa opet u njegovoj vlastitoj zemlji jamačno su se mogli vidjeti znaci istog takvog zagrljaja, ako ništa drugo, onda ih je moglo vidjeti jalno oko.

Nije imao pojma što da učini s tim svećenikom; nije mogao podići tužbu protiv njega. Taj čovjek nikada nije bio optužen za zločin, a Brunetti je nagađao kako bi bilo nemoguće pronaći ikoga u njegovim bivšim župama tko bi otvoreno progovorio protiv njega. Bolestina je prenesena drugima neka se oni gombaju s njom, što je bila prirodna reakcija, i oni koji su ga se riješili svakako su htjeli šutjeti o tome kako ne bi izazvali skandal.

Brunetti je znao da njegovo društvo ima vedar pogled na seksualne prijestupe, da ih smatra tek nečim ozbiljnijim od pretjerane muške gorljivosti.

On na to nije gledao istim očima. Kakvom su liječenju bili podvrgnuti, pitao se, svećenici poput oca Luciana u tom domu u koji su ih slali? Ako je dosje oca Luciana u međuvremenu od puštanja iz

toga doma bio ikakav pokazatelj, kako god da su ga liječili, nisu polučili nikakav napredak.

Sjeo je za svoj stol i bacio papire pred sebe. Sjedio je tako neko vrijeme, zatim ustao i otišao baciti pogled kroz prozor. Vani nije bilo ničega što bi ga zanimalo, pa se vrati za stol i skupi na hrpu sva izvješća i sve dokumente koji su imali ikakve veze s Marijom Testom i različitim događajima koji su na bilo koji način mogli biti povezani s onim što mu je bila rekla onog mirnog dana, prije nekoliko tjedana. Sve ih je pročitao, povremeno praveći bilješke. Kad je dovršio s tim, nekoliko je minuta zurio ravno u zid, zatim podigao slušalicu i zamolio operatera da ga spoji s Ospedale Civile.

Na njegovo iznenađenje, nije imao nikakvih poteškoća u uspostavljanju veze s glavnom medicinskom sestrom u službi hitne pomoći, koja mu je, nakon što se predstavio, rekla kako je "policijina" pacijentica prebačena u jednokrevetnu sobu. Ne, njezino se stanje nije mijenjalo; još uvijek je bila bez svijesti. Da, ako pričeka trenutak, ona će otići i dovesti policajca koji stražari pred vratima njezine sobe na telefon.

Ispostavilo se da je to Miotti.

"Izvolite, gospodine?" upita on kad se Brunetti predstavio.

"Događa li se išta?"

"Sve je mirno da mirnije ne može biti."

"Što radite?"

"Čitam, gospodine. Nadam se da Vam to ne smeta."

"Pretpostavljam da je i to bolje nego da ganjate bolničarke. Je li je itko posjećivao?"

"Samo jedan muškarac iz Lida. Sassi. Nitko drugi."

"Jeste li razgovarali s Vašim bratom, Miotti?"

"Jesam, gospodine. Sinoć, da Vam pravo velim."

"I, jeste li ga pitali o onom svećeniku?"

"Jesam, gospodine."

"I?"

"Pa, najprije mi nije htio ništa reći. Ne znam je li to zato jer nije želio širiti glasine. Marco Vam je takav, gospodine." objasni Miotti, kao da moli svog nadređenog za strpljenje zbog takve slabosti karaktera. "Ali onda sam mu rekao da je vrlo važno da to saznam i onda mi je rekao da se priča - samo priča, gospodine - da je Cavaletti bio

povezan s *Opus Dei*. Nije mi ništa znao sa sigurnošću reći, samo to da je čuo priče. Shvaćate li, gospodine?"

"Da, shvaćam."

"Još nešto?"

"Ne baš, gospodine. Pokušao sam smisliti što bi Vas moglo zanimati, što biste ga Vi pitali kad bih Vam ovo ispričao, pa sam pomislio kako biste Vi željeli znati je li Marco povjerovao u te glasine, i to sam ga i pitao."

"I?"

"I on vjeruje u njih, gospodine."

"Hvala Vam, Miotti. Vratite se svojem štivu."

"Hvala Vama, gospodine."

"A što čitate?"

"Ouattroruote." reče on, navodeći ime najpopularnijeg auto-časopisa u Italiji.

"Tako. Hvala, Miotti."

"Da, gospodine."

Oh, dragi milostivi Isuse na križu, spasi nas. Pri pomisli na *Opus Dei*, Brunetti nije mogao spriječiti svoj vlastiti unutarjni glas da izmoli jednu od najmilijih molitvi njegove majke. Ako je ijednu tajnu ovijala zagonetka, onda je to bio *Opus Dei*. Brunetti je o *Opus Dei* znao samo to da je riječ o nekoj vrsti religijske organizacije, napola crkvenoj, napola svjetovnoj, koja je apsolutno odana Papi i čiji je rad posvećen nekoj vrsti obnove moći autoriteta Crkve. I čim je Brunetti razmislio o onome što zna o *Opus Dei*, i odakle to zna, postao je svjestan da ne bi mogao biti siguran u istinitost ičega što zna o tome. Ako je tajno društvo, po definiciji, "tajno." onda sve ono što se o njemu zna može lako biti pogrešno.

Masoni, sa svojim prstenima i zidarskim žlicama i malim pregačicama cocktail-konobarica, oduvijek su očaravali Brunettija. O njima je imao malo vjerodostojnih podataka, ali oduvijek ih je smatrao prije neškodljivima no prijetnjom, iako je shvaćao da je nemali dio njegova mišljenja bio ishod toga što je prečesto gledao kako ih predivna zabava u *Čarobnoj fruli* neutralizira.

Ali *Opus Dei* je bio nešto sasvim drugo. O njima je znao manje - gotovo ništa - ali čak i zvuk njihova imena doživljavao je kao ledeni dah na svom vratu.

Pokušao se ograditi od glupe predrasude i prisjetiti se bilo čega što je ikada pročitao i čuo izravno o *Opus Dei*, bilo čega opipljivog i provjerljivog, ali ničega se nije mogao sjetiti. Uhvatio je samog sebe kako razmišlja o Ciganima, jer o Ciganima je "znao" otprilike na isti način kako je "znao" o *Opus Dei*: ono što se o njima ponavljalo, to je prolazilo, ali nikad se nije spominjalo nijedno ime, datum ili činjenica. Kumulativni učinak stvorio je ozračje tajnovitosti kojim je svako zatvoreno društvo moralo odisati onima koji nisu bili članovi.

Pokušao se dosjetiti nekoga od koga bi mogao dobiti točne obavijesti, ali nije mu pado na pamet nitko osim neimenovanog prijatelja *signorine* Elettre iz ureda *patriarca*. Svakako, ako je Crkva u svojim njedrima njegovala guju, onda u tim istim njedrima valja potražiti obavijesti.

Podigla je pogled kad je ušao, iznenađena što ga opet vidi.

"Izvolite, *commissario*?"

"Moram Vašeg prijatelja zamoliti za još jednu uslugu."

"Da?" upita ona, posežući za svojom bilježnicom.

"*Opus Dei*"

Njezino iznenađenje, koje se očitovalo tek u minimalnom širenju očiju, bilo je vidljivo Brunettiju.

"Što biste htjeli saznati o njima, gospodine?"

"Na koji način bi oni mogli biti upleteni u ovo što se ovdje događa."

"Mislite na oporuke i onu ženu u bolnici?"

"Da." Zatim, gotovo kao da se naknadno prisjetio, Brunetti upita, "I možete li ga, molim Vas, zamoliti da pogleda postoji li ikakva povezanost s ocem Cavalettijem?" Kad je napisala sve što joj je rekao, on upita, "Znate li Vi išta o njima, *signorina*?"

Ona zatrese glavom.

"Ne više od bilo kog drugog. Oni su tajnoviti, ozbiljni i opasni."

"Zar Vam se ne čini da pretjerujete?"

"Ne."

"Znate li možda imaju li oni" - Brunettiju je nedostajala odgovarajuća riječ - "podružnicu u ovom gradu?"

"Nemam pojma, gospodine."

"Čudno, je 1' da?" upita Brunetti. "Nitko od nas nema pouzdanih i točnih obavijesti o njima, ali to nas ne priječi u tome da nam budu

sumnjivi i da ih se bojimo?" Ona na to ne reče ništa, a on ustraja,
"Čudno, je l' da?"

"Ja na to gledam drukčije, gospodine." reče *signorina* Elettra.

"Kako drukčije?"

"Pretpostavljam da bismo ih se, kad bismo imali pouzdane podatke
o njima, još više bojali.

16

Među papirima na svome stolu pronašao je kućni broj *dottor* Fabija Messinija, okrenuo taj broj i zamolio da mu daju doktora na telefon. Osoba koja se javila, žena, reče da je doktor previše zauzet poslom i da ne može doći do telefona, pa upita tko zove. Brunetti reče samo, "Policija." a čuvši to žena pristane, s čujnim oklijevanjem, pitati doktora može li se malo odvojiti od posla.

Dostaje vremena prošlo prije nego stoje u slušalici začuo muški glas,

"Da?"

"*Dottor* Messini?"

"Da, ja sam. Tko je tamo?"

"*Commissario* Brunetti." Brunetti napravi stanku kako bi njegova titula bolje sjela, a zatim reče, "Imam nekoliko pitanja koja bih Vam želio postaviti, doktore."

"O čemu, *commissario*?"

"O Vašim staračkim domovima."

"Što s njima?" upita Messini, zvučeći više nestrpljivo nego radoznalo.

"Zanimaju me neki ljudi koji ondje rade."

"Ne znam ništa o osoblju." olako reče Messini, što u Brunettija odmah izazove sumnju glede useljeničkog statusa one medicinske sestre Filipinke koja je radila u staračkom domu u kojem je smještena njegova majka.

"Bilo bi mi draže kad bismo o tome porazgovarali oči u oči, a ne putem telefona." reče Brunetti, znajući da je osjećaj tajnovitosti često bio dovoljan da podigne uloge u igri i potakne znatiželju u osobe s kojom je razgovarao.

"Pa, pretpostavljam da ne očekujete od mene da dolazim u *Questuru*, zar ne?" upita Messini, glasa bogatog sarkazmom moćnika.

"Ne, ako ne želite da Vaše pacijente uznemiruje racija koju će obaviti Guardia di Frontiere kad bude dolazila ispitati Vaše bolničarke Filipinke."

Brunetti pričeka djelić sekunde prije nego što doda, "*Dottore*."

"Ne znam o čemu Vi to govorite." ustrajao je Messini, a njegov glas je odavao suprotno.

"Kako hoćete, *dottore*. Bio sam se nadao da je ovo nešto što bismo mogli raspraviti kao gospoda i možda i razriješiti problem prije nego što izazovemo skandal, ali čini se da je to nemoguće. Oprostite što sam Vam smetao." reče Brunetti glasom koji je s naporom pokušavao uobličiti da zvuči kao srdačan oproštaj.

"Samo trenutak, *commissario*. Možda sam uranio sa svojim odgovorom, možda bi ipak bilo bolje da se susretnemo."

"Ako ste previše zauzeti poslom, *dottore*, ja to savršeno razumijem." reče Brunetti brzo.

"Pa, jesam zauzet, ali svakako bih mogao pronaći malo vremena, možda danas poslijepodne. Čekajte trenutak da provjerim svoj raspored." Zvuk je postao prigušen kad je Messini rukom prekrio mikrofona na slušalici i obratio se nekome pokraj sebe. Nakon kraće stanke, Brunetti je opet čuo njegov glas. "

Otpao je dogovor za ručak. Mogu li Vas pozvati na ručak, *commissario*?"

Brunetti ne reče ništa, čekajući da čuje ime restorana, jer to bi mu ukazivalo na to kolikom svotom ga Messini kani podmititi.

"Da Fiori?" predloži Messini, imenujući najbolji restoran u gradu. Bio je to također dokaz da je Messini dovoljno važna ličnost da se za njega uvijek mogao naći slobodan stol. Još zanimljivije, to je govorilo Brunettiju da je bio u pravu što se tiče putovnica i radnih dozvola za strane medicinske sestre u njegovim staračkim domovima.

"Ne." reče Brunetti glasom državnog službenika koji nije navikao da ga se kupuje jednim ručkom. Samo ručkom.

"Oprostite, *commissario*. Mislio sam da bi to bilo ugodno mjesto na kojem bismo se mogli upoznati."

"Možda bismo se mogli upoznati u mom uredu u *Questuri*." Brunetti pričekava djelić sekunde, a zatim se od srca nasmijesvojoj vlastitoj šali i doda,

"Ako Vam to odgovara, *dottore*."

"Naravno. Bi li Vam odgovaralo u dva i trideset?"

"Savršeno."

"Onda, jedva čekam da se upoznamo, *commissario*." reče Messini i spusti slušalicu.

Do ugovorenog sastanka s *dottor* Messinijem tri sata kasnije, popis medicinskih sestara strankinja koje su radile u njegovim staračkim domovima već je bio sastavljen. Iako su većina, koliko se Brunetti sjećao, bile Filipinke, dvije su bile iz Pakistana, a jedna iz Šri Lanke. Sve one su se nalazile na platnom popisu u Messinijevom računalu, a u taj je sustav bilo tako jednostavno prodrijeti da je *signorina* Elettra rekla kako je čak Brunetti mogao nazvati Messinijev broj od kuće i provaliti mu u sustav. Budući da su mu tajne njezina računala i dalje bile nedokučiva tajna, Brunetti nikada nije znao kada se šali. Niti se, kao i obično, potrudio pitati ili nagađati o tome jesu li njezine računalske provale zakonite ili ne.

S njihovim imenima, otišao je dolje porazgovarati s Anitom u Ufficio Stranieri, i za sat vremena ona mu je gore donijela tražene spise. U svim slučajevima, žene su u zemlju ušle kao turistkinje i kasnije su dobile produženje svojih viza kad su pokazale potvrdu da studiraju na padovanskom sveučilištu. Brunetti se nasmiješio kad je vidio različite katedre na koje su se, navodno, bile upisale, bez sumnje odabrane zato da otklone pozornost kakvu su sada dobivale: povijest, pravo, politologija, psihologija i poljoprivreda.

Naglas se nasmijao na inventivnost posljednjeg izbora, jer na tom sveučilištu takve katedre nije bilo. Možda se pokaže da je *dottor* Messini hirovit čovjek.

Doktor je stigao na vrijeme na ugovoreni sastanak; Riverre je otvorio vrata Brunettijeva ureda točno u dva i trideset i najavio: "Stigao je *dottor* Messini, gospodine."

Brunetti podigne pogled sa spisa o bolničarkama, kimne kratko Messiniju, a zatim, kao da se toga tek tada sjetio, ustane i da mu znak rukom neka sjedne na stolac ispred njegova pisaćeg stola.

"Dobar dan, *dottore*."

"Dobar dan, *commissario*" reče Messini, sjedajući na stolac i osvrćući se po Brunettijevom uredu kako bi stekao dojam o njegovoj okolini i, valjda, o čovjeku s kojim je došao razgovarati.

Messini je mogao biti plemić iz razdoblja renesanse, jedan od bogatuna-pokvarenjaka. Krupan čovjek, bio je dosegao točku u svom životu kada se mišići brzo pretvaraju u masu, a ta masa vrlo brzo u masnoću. Na njemu su najbolje izgledala njegova usta, usne su bile jasno isklesane i pune, i prirodno su se lagano podizale u

kutovima i tako sugerirale dobro raspoloženje. Nos mu je bio kraći no što je trebao biti uz tako krupnu glavu, a oči su mu bile smještene malo preblizu jedno drugom.

Odjeća je bila nenaglašeno bogataška; a isto se moglo reći i za njegove sjajne cipele. Njegovi zubi, s navlakama toliko dobrima da se činilo kao da i one stare, pokazali su se u prijateljskom osmijehu kad je završio s razgledanjem sobe i posvetio svoju pozornost Brunettiju.

"Rekli ste da mi želite postaviti neka pitanja o ljudima koji rade za mene, *commissario*?" Messinijev glas bio je ležeran i opušten.

"Da, *dottore*, imam. Postavio bih Vam nekoliko pitanja o nekim Vašim medicinskim sestrama."

"A koja su to pitanja?"

"Kako to da one rade u Italiji?"

"Kao što sam Vam rekao jutros u našem telefonskom razgovoru, *commissario*..." počne Messini, vadeći kutiju cigareta iz unutrašnjeg džepa na sakou. Bez pitanja, on upali cigaretu, osvrne se pogledom tražeći pepeljaru i, ne našavši nijednu, spusti izgorjelu šibicu na rub Brunettijeva stola. "Ja se ne zamaram problemima oko kadrovske politike. Time se bave moji administratori. Zato ih plaćam."

"Siguran sam da ih velikodušno plaćate." reče Brunetti, a na licu mu se našao, nadao se on, značajan osmijeh.

"Vrlo." reče Messini, primijetivši i njegovu primjedbu i ton kojom ju je izrekao, uzimajući oboje k srcu. "U čemu je problem?"

"Čini se da mnogi Vaši zaposlenici nemaju valjane dozvole koje bi im omogućile da legalno rade u ovoj zemlji."

Messinijeve obrve se podigoše u izrazu koji bi se mogao protumačiti kao zgranutost.

"Nalazim da mi je to teško povjerovati. Siguran sam da su im izdane sve odgovarajuće dozvole i da su svi obrasci popunjeni." On pogleda ravno u Brunettija, koji se gotovo neprimjetno smiješio dok je gledao dolje u papire pred sobom. "Naravno, *commissario*, ako je riječ o tome da je počinjen nekakav previd, da treba ispuniti neke druge obrasce, i ako." ovdje on zastane, tražeći pristojnije riječi - i pronađe ih, odmah - "treba platiti neke pristojbe, uvjeravam Vas da ću rado učiniti sve što je potrebno kako bih ispravio počinjene

pogreške." Brunetti se smješкао, pod dojmom Messinijeve umješnosti u uporabi eufemizama.

"To je vrlo velikodušno od Vas, *dottore*."

"Vrlo ste ljubazni što to kažete, ali mislim da je samo tako ispravno. Želim učiniti sve što je u mojoj moći kako bih ostao u dobrim odnosima s vlastima."

"Kao što rekoh, velikodušno." ponovi Brunetti, osmijehujući mu se osmijehom za koji se nadao da izgleda podmitljivo.

Očito je uspio, jer je Messini izjavio,

"Samo me morate obavijestiti o tim pristojbama."

"Zapravo." reče Brunetti, odlažući papire i gledajući u Messinija, koji se našao u priličnoj nevolji ne znajući kamo da strese pepeo svoje cigarete, "ja i ne želim s Vama razgovarati o bolničarkama. Želim razgovarati o jednom članu Reda svetoga križa."

Prema Brunettijevom iskustvu, nepošteni ljudi rijetko su uspijevali izgledati nevino, ali Messini je izgledao i nevino i zbunjeno.

"Svetoga križa? Hoćete reći, časne?"

"Vjerujem da u tom redu ima i svećenika, zar ne?"

Izgledalo je kao da takvo što prvi put čuje.

"Da, mislim da ima." reče Messini nakon stanke. "Ali samo časne rade u staračkim domovima." Cigaretu mu je bila izgorjela gotovo do filtra. Brunetti ga ugleda kako gleda u pod, odbacuje pomisao a ne cigaretu, a potom pokušava oprezno balansirati s njom uspravivši je tako na nenagorjelom vršku pokraj šibice na pisaćem stolu.

"Prije otprilike godinu dana, jedna od sestara bila je premještena."

"Da?" upita Messini s blagim zanimanjem, očito zbunjen Brunettijevom promjenom tema.

"Premještena je iz staračkog doma u Dolu u jedan ovdje u gradu, San Leonardo."

"Ako Vi tako kažete, *commissario*. Ja znam vrlo malo o osoblju."

"I o osoblju koje nisu bolničarke iz inozemstva?"

Messini se nasmiješi. Opet je bio na sigurnom tlu s pričom o medicinskim sestrama.

"Zanima me znate li zašto je bila premještena." Prije nego li je Messini dospio išta izgovoriti, Brunetti nastavi, "Možda biste mogli svoj odgovor na ovo pitanje smatrati svojevrsnom pristojbom, *dottor* Messini."

"Nisam siguran da Vas razumijem."

"Nema veze, *dottore*. Želim da mi kažete sve što znate o premještanju te sestre. Sumnjam da bi je itko mogao prebacivati iz doma u dom, a da Vi ništa ne čujete o tome."

Messini o ovome malo razmisli, a Brunetti je promatrao ples osjećaja na licu drugog muškarca dok je pokušavao shvatiti kakva mu opasnost prijete od pitanja, kakav god odgovor on dao. Naposljetku reče,

"Nemam pojma kakvu obavijest tražite, *commissario*, ali što god to bilo, ja Vam to ne mogu dati. Svim pitanjima oko osoblja bavi se šef njegovateljica. Vjerujte mi, da Vam mogu pomoći, pomogao bih Vam, ali to nije nešto s čime ja imam izravne veze."

Iako bi obično ispalo da onaj tko traži da mu se vjeruje na riječ laže, Brunetti je mislio kako mu Messini govori istinu. On kinine i reče,

"Ta ista sestra napustila je starački dom prije nekoliko tjedana.

Jeste li to znali?"

"Ne." I opet, Brunetti mu povjeruje.

"Zašto Vam Red Svetoga Križa pomaže u vođenju Vaših staračkih domova, *dottore*?"

"To je duga i složena priča." reče Messini s osmijehom koji bi se nekom drugom jamačno učinio izuzetno zavodljivim.

"Meni se nikamo ne žuri, *dottore*. A Vama?" Brunettijev osmijeh nije bio nimalo zavodljiv.

Messini posegne za svojom kutijom cigareta, ali je vrati natrag u džep ne izvadiвши nijednu.

"Kada sam prije osam godina preuzeo položaj ravnatelja prvih staračkih domova, njima je u potpunosti upravljao red, a mene su zaposlili tek kao zdravstvenog ravnatelja. Ali kako je vrijeme prolazilo, bivalo je sve očitije da će ih, ako ih nastave voditi kao dobrotvorne ustanove, morati zatvoriti."

Messini uputi Brunettiju dug i uporan pogled. "Ljudi su tako nevelikodušni."

"Doista." je bilo sve što si je Brunetti dopustio izgovoriti.

"U svakom slučaju, razmotrio sam novčane nevolje te ustanove - već sam se bio ranije posvetio pomaganju starijima i nemoćnima - i bilo mi je jasno da ta ustanova može preživjeti jedino ako prijeđe u privatno vlasništvo."

Vidjevši da ga Brunetti pažljivo sluša, nastavio je, "I tako smo proveli reorganizaciju - ono što bi poslovni svijet vjerojatno nazvao privatizacijom - i ja sam postao upravitelj, kao i zdravstveni ravnatelj."

"A Red Svetoga Križa?" upita Brunetti.

"Glavni zadatak reda je oduvijek bila skrb za starije osobe, tako da je odlučeno da će oni ostati kao integralni dio osoblja staračkoga doma, ali će početi primati plaće kao zaposlenici."

"A njihove plaće?"

"Isplaćuju se Redu, naravno."

"Naravno." kao jeka se javi Brunetti, ali prije nego li je Messini stigao prigovoriti njegovu tonu, upitao je, "A tko prima te plaće?"

"Nemam pojma. Vjerojatno majka nadstojnica."

"Na čije ime glase čekovi?"

"Na sam Red."

Iako je Brunetti govorio s ljubaznim osmijehom na licu, Messini je bio uznemiren. Ništa od svega ovoga više mu se nije činilo logičnim. On upali još jednu cigaretu, položivši drugu šibicu s druge strane uspravnog filtra.

"Koliko pripadnika reda radi za Vas, *dottore*?"

"To je pitanje koje ćete morati postaviti mojem knjigovođi. Ja bih rekao oko trideset."

"I koliko im plaćate?" Prije nego lije Messini dospio opet sve svaliti na svoga knjigovođu, Brunetti ponovi pitanje, "I koliko im plaćate?"

"Mislim, oko petstotina tisuća lira mjesečno."

"Drugim riječima, otprilike četvrtinu od onoga što bi zaradila prava medicinska sestra."

"Većina njih nisu medicinske sestre." ustvrdi Messini. "Nego pomoćnice."

"A budući da su članice vjerskoga reda, pretpostavljam da državi ne morate plaćati nikakve doprinose za njihovo zdravstveno niti mirovinsko osiguranje."

"*Commissario*." reče Messini, a po prvi put mu se u glasu čulo nadiranje ljutnje, "čini se da Vi to sve već znate, tako da ne vidim nikakve potrebe da ovdje odgovaram na Vaša pitanja. Nadalje, ako nastavite u ovakvom tonu, mislim da bi bilo bolje da je ovdje i moj odvjetnik."

"Imam samo još jedno pitanje, *dottore*. I uvjeravam Vas da nema nikakve potrebe za prisutnošću odvjetnika. Ja nisam pripadnik Guardije di Finanza, niti Guardije di Frontiere. Koga zapošljavate i koliko malo im plaćate je samo i jedino Vaša briga."

"Pitajte."

"Koliko je Vaših pacijenata ostavilo u nasljeđe novac Vama ili staračkom domu?"

Iako je Messini bio iznenađen tim pitanjem, brzo je odgovorio.

"Troje, ako se ne varam, i svaki put sam odbijao udio u nasljedstvu.

Pokušavao sam ih odgovoriti od toga. U nekoliko sam navrata bio saznao unaprijed da neki ljudi kane učiniti nešto slično, pa sam razgovarao s njihovim obiteljima i zamolio ih da svoje rođake odgovore od takvih nauma."

"To je vrlo velikodušno od Vas, *dottore*. A netko bi čak mogao reći i plemenito."

Messini se bio umorio od igrice, pa je izrekao istinu, a izrekao ju je oštro.

"Kad bi netko to rekao, ispao bi budala." On ispusti cigaretu iz ruke na pod i zgazi je vrškom cipele. "Zamislite kako bi to izgledalo. Na sam spomen ičega sličnog, ljudi bi se izredali u domovima, pokupili svoje rođake i smjestili ih negdje drugdje."

"U slučaju udjela u nasljedstvu koji ste odbili, što se dogodilo s tim novcem?"

"Nemam pojma."

"Je li možda ostavljen nekom drugom u staračkom domu?"

"Nije ostavljen mojem osoblju, U svakom slučaju ne mojem svjetovnom osoblju. Bio bi to razlog za trenutni otkaz."

"Je li možda ostavljen nekome tko spada u crkveno osoblje?"

"Oni su se zavjetovali siromaštvu. To jest, barem žene jesu."

"Shvaćam." reče Brunetti. "Možete li mi dati ime jedne od osoba koju ste odgovorili od toga da Vas učini jednim od nasljednika? Ili od rođaka?"

"Što kanite?"

"Nazvati ih."

"Kada?"

"Čim Vi odate odavde, *dottore*. Prije nego što budete stigli do prvog telefona."

Messini se čak nije ni trudio prikriti svoj izljev bijesa.

"Caterina Lombardi. Njezina obitelj živi negdje na Mestrama.

Njezin sin zove se Sebastiano."

Brunetti zapiše ime. Podigavši pogled, rekao je,

"Mislim da će to biti sve, *dottore*. Zahvaljujem Vam što ste mi posvetili svoje vrijeme."

Messini ustane, ali mu ne pruži ruku. Ne rekavši ništa, otišao je do vrata i izašao iz ureda. Nije zalupio vratima.

Prije nego stoje Messini izašao iz *Questure* i mogao upotrijebiti svoj mobilni telefon, Brunetti je bio razgovarao sa suprugom Sebastiana Lombardija, koji je potvrdio *dottor* Messinijevu priču o tome kako im je sugerirao da odgovore majku njezinog muža od namjere da promijeni svoju oporuku u korist staračkog doma. Prije nego što je spustila slušalicu, *signora* Lombardi silno je ishvalila *dottor* Messinija i čovječnu i nježnu brižnost koju je on iskazivao prema svim pacijentima u domu.

Brunettijevo slaganje bilo je pretjerano koliko i lažno. Kad je to izgovorio, njihov je razgovor završio.

17

Brunetti odluči provesti ostatak poslijepodneva u knjižnici Marciana, iako je iz *Questure* otišao ne rekavši nikome kamo ide. Prije nego što je diplomirao pravo na padovanskom sveučilištu, Brunetti je bio proveo tri godine studirajući na katedri za povijest u Ca Foscari, gdje se pretvorio u razumno sposobnog istraživača, kako kod kuće, tako i među silnim svescima u Marciani, ali i među vijugavim prolazima u Archiviju di Stato.

Kako se Brunetti pješice približavao Rivi degli Schiavoni, Sansovinova knjižnica se pojavila u vidokrugu još izdaleka, i kao što je to uvijek činila, njezina arhitektonska neurednost mu je zagrijala srce. Veliki graditelji Presvijetle Republike na raspolaganju su imali samo radnike: splavi, konopce i kolature, pa ipak su bili uspješni stvoriti čudo poput ovoga. Na pamet su mu pale neke od grozomornih zgrada kojima su suvremeni Venecijanci oskrnavili svoj vlastiti grad: Bauer Grunwald Hotel, Banca Cattolica, željeznički kolodvor; a Brunetti je, ne prvi put, oplakivao cijenu ljudske pohlepe.

Sišao je s posljednjeg mosta i bio na trgu i sva je sumornost nestala, otjerana snagom ljepote koju je samo čovjek bio mogao stvoriti. Proljetni se vjetar poigravao ogromnim zastavama koje su se vijorile pred Basilicom, a Brunetti se nasmiješio kad je vidio koliko je samo upečatljiviji lav svetoga Marka, koji se ustobočio na svom grimiznom polju, od talijanske zastave s tri paralelna polja različitih boja.

Prešao je preko piazze i ispod Loggette, pa do knjižnice, mjesta koje su turisti rijetko posjećivali, iako je to bila isto tako jedna od venecijanskih atrakcija. Prošao je između dva divovska kipa, pokazao svoju *tesseru* na prozorčiću prijemnog ureda, i ušao u dvoranu s katalozima. Pretražio je glavne kataloge u potrazi za "*Opus Dei*" i nakon četvrt sata pronašao reference za četiri knjige i sedam članaka u različitim časopisima.

Kad je predao ispisan obrazac s nazivima izdanja koja traži knjižničarki, ona mu se nasmiješila i zamolila ga da sjedne, rekavši da će joj trebati dvadesetak minuta da prikupi traženo. Onda je otišao je do mjesta za jednim od dugih stolova, tiho koračajući u ovom mjestu gdje je čak i listanje stranica bilo smetnja. Dok je

čekao, izabrao je posve slučajno jedan od Loebovih svezaka Klasične knjižnice i počeo čitati latinski tekst, baš da vidi koliko se sjeća toga jezika, ako ga se uopće i sjeća. Bio je izabrao pisma Plinija Mlađeg i stranicu po stranicu listao, tražeći pismo u kojem opisuje erupciju Vezuva u kojoj je piščev stric izgubio život.

Brunetti je pročitao pola pisma, čudeći se koliko je malo zanimanja pisac posvetio onome što je kasnije postalo jednim od značajnijih povijesnih događaja u antičkom svijetu i koliko je jezika toga svijeta sam uspio upamtiti, kad mu je prišla knjižničarka i spustila hrpicu knjiga i časopisa pokraj njega.

On joj se zahvalno nasmiješi, vrati Plinija u njegovu prašnjavu osamu i posveti se tim knjigama. Dvije od njih su, čini se, bile traktati koje su napisali pripadnici *Opus Dei* ili, u najmanju ruku, ljudi s pozitivnim mišljenjem o toj organizaciji i njezinoj zadaći. Brunetti ih površno i brzo pročita, ustanovivši da ga njihova oduševljena retorika i neprestano pripovijedanje o "svetoj zadaći" dovodi do ruba živaca, te ih odgurne u stranu. Stav iskazan u drugim dvjema knjigama bio je znatno protivniji: možda su zbog toga bile također znatno zanimljivije.

Opus Dei, koji je u Španjolskoj 1928. godine začeo Don Josemaria Escriva, svećenik navodno plemićkog podrijetla, bio je posvećen preuzimanju političke nadmoći u ime Katoličke crkve. Jedan od ciljeva koje je *Opus Dei* proglasio bilo je širenje kršćanskih načela, a s njima i kršćanske moći, u svjetovnom svijetu. A kako bi to postigli, članovi reda bili su posvećeni širenju doktrina i svoga reda i Crkve na svojim radnim mjestima, u svojim domovima i u široj zajednici u kojoj su živjeli i djelovali.

Kako bi olakšao ovaj posao, red je bio ustrojen poput vojničke organizacije tako da je moć usredotočena u rukama onih na višim položajima, a izmišljen je i poluvojnički žargon koji je pridonosio osjećaju jedinstva i, Brunetti uopće u to nije sumnjao, nadmoći. Čini se da su samce-članove reda poticali na to da sve što imaju daju redu, dok su oni koji su bili oženjeni morali samo davati "darove." Svi su, međutim, dobili oporučni obrazac koji im je olakšavao postupak ostavljanja Redu svega što posjeduju. Kad je Brunetti pročitao da se na seks općenito gledalo poprijeko, on makne na trenutak pogled sa stranice. Uvijek se sve okretalo ili oko seksa ili oko novca ili oko

moći: uzmi im novac i zabrani im seks, i odmah postaje jasno čemu je stremio *Opus Dei*.

Članstvo u redu bilo je tajno. Iako su njegovi glasnogovornici, redom muškarci, gorljivo i dosljedno nijekali da je zbog toga *Opus Dei* tajno društvo, strogo je održavana izvjesna nedokučivost njegovih ciljeva i djelatnosti, a osim toga nitko nije mogao točno procijeniti broj članova.

Brunetti je pretpostavio da za to postoji uobičajeno opravdanje: postojanje nekakvog "neprijatelja" kojemu je cilj bio uništenje toga društva - da ne spominjemo moralni red u svemiru. Zahvaljujući političkoj moći mnogih od njegovih članova i zahvaljujući zaštiti i podršci koju je redu pružao sadašnji papa, *Opus Dei* nije plaćao ni poreze niti je bio podložan pravnom sustavu u ijednoj od država u kojima je obavljao svoju svetu zadaću. Od svijeta tajna koje su obavijale ovo društvo, njegove su financije bile najnedokučivije.

On brzo prelista ostatak prve knjige, u kojem se raspravljalo o "obrojenju."

"odanostima" i "izboru." a zatim prelista drugu. U njoj je bilo dosta nagađanja, još više sumnjičavosti, ali vrlo malo činjenica i nimalo dokaza za zlodjela. Ove knjige su, izgleda, bile tek nešto malo više od naličja blistavog, uglačanog novčića koji su nudili pristaše toga reda: mnogo strasti, ali malo činjenica.

Okrenuo se časopisima, ali ga istoga trena uzruja otkriće da su svi članci bili pažljivo izrezani skalpelom i uklonjeni iz časopisa. On ih ponese sa sobom preko glavne čitaonice. Knjižničarka je još uvijek sjedila na svojem mjestu, a dva prašnja znanstvenika drijemala su na obalama jezeraca svjetlosti koje su na plohe pred njima bacale stolne svjetiljke.

"Neki su članci izrezani iz ovih časopisa." reče on i spusti časopise pred nju.

"Zar opet protivnici pobačaja?" upita ona bez iznenađenja, ali prilično uzrujana.

"Ne, ljudi iz *Opus Dei*."

"Još gore." reče ona smireno i posegne za časopisima kako bi ih privukla k sebi. Kako ih je uzimala u ruke, tako bi se odmah otvarali na mjestima gdje su nedostajale stranice. Ona zatrese glavom gledajući tragove uništavanja i pažljivosti kojom je to izvedeno. "Ne

znam imamo li novca da neprestano kupujemo zamjenske primjerke za sve njih." reče ona odlažući časopise nježno u stranu, kao da se boji da im ne nanese daljnju bol.

"Je li to uobičajeno?"

"Tek u posljednjih nekoliko godina." reče. "Valjda je to postao najnoviji oblik prosvjeda. Uništavaju sve članke koji sadrže podatke s kojima se oni ne slažu. Mislim da je čak i snimljen film o tome, prije mnogo godina, nešto o ljudima koji spaljuju knjige."

"Barem to ne činimo." reče Brunetti, pokušavajući je svojim osmijehom barem malo utješiti.

"Još ne." reče ona i okrene se jednom od studenata koji je bio prišao njezinom stolu.

Vani na *piazzi*, Brunetti je stao i pogledao prema Bacinu San Marco, a zatim se okrenuo i posvetio se proučavanju smiješnih kupola Bazilike. Bio je jednom pročitao nešto o nekom mjestu u Kaliforniji kamo se lastavice vraćaju svake godine istoga datuma. Na Josipovo?

Ovdje je bilo gotovo isti slučaj: činilo se kao da se svi turisti pojavljuju u Veneciji drugog tjedna u ožujku, a dovodi ih nekakav unutarjni kompas koji ih donosi ovamo baš na ovo more. Svake godine bilo ih je sve više i više, a grad je svake godine bivao sve gostoljubiviji i gostoljubivi) prema turistima, a sve manje prema svojim građanima. Trgovci voćem i povrćem su zatvarali radnje, postolari su propadali - i pretvarali se u prodavače maski, industrijski izrađene čipke i plastičnih gondola.

Brunetti prepozna svoje raspoloženje kao jedno od onih najneugodnijih, nesumnjivo pojačano ovim susretom s *Opus Dei*, i znao je da, ako se želi suprotstaviti tom raspoloženju, da mora hodati. Krenuo je natrag uzduž Rive degli Schiavoni; voda zdesna, hoteli slijeva. Kad je stigao do prvog mosta, brzo se gibajući pod kasnopolijepodnevnim suncem, već se osjećao bolje. A zatim, kada je ugledao galebove kako se uz lepet krila šlampavo strmoglavljuju u vodu, već mu je srce poskočilo i otplovilo prema San Giorgiju u brazdi *vaporetta* u prolazu.

Putokaz za Ospedale San Giovanni e Paolo naveo ga je na odluku i dvadesetak minuta kasnije bio je ondje. Sestra zadužena za kat na koji je Maria Testa bila prebačena rekla mu je da nema promjena u

njezinom stanju i da je ona premještena u jednokrevetnu sobu, broj 317, po hodniku gore i kružno desno.

Pred sobom broj 317 Brunetti pronađe prazan stolac i na njemu, licem nadolje, najnoviji broj *Miki Mausa*. Bez razmišljanja, bez kucanja, Brunetti otvori vrata sobe i uđe unutra, gdje se nagoniski odmah leđima naslonio na vrata koja se još nisu ni zatvorila dok su mu oči letjele prostorijom.

Na postelji je ležalo tijelo prekriveno pokrivačem, a cjevčice su vodile gore i dolje do plastičnih bočica iznad i ispod. Debeli zavoj kojim je bilo povezano njezino rame još uvijek je bio ondje, kao i onaj kojim je bila omotana njezina glava. Ali osoba koju je Brunetti vidio prilazeći krevetu izgledala je drukčije: njezin se nos bio stanjio i postao poput tanka kljuna, njezine oči bile su upale još dublje u svoje duplje, a njezino se tijelo gotovo i nije vidjelo ispod prekrivača, toliko je smršavila u samo nekoliko kratkih dana.

Brunetti, kao što je to bio učinio i posljednji put, proučavao joj je lice, nadajući se da će mu to otkriti štogod. Brunettiju se to učini čudnim, a zatim ga pogodi koliko je to tužno. Ona je bila prelijepa žena na samom početku života, zarobljena u bolničkoj postelji, nemoćna da učini išta drugo osim da diše, a nije bilo dokaza da je itko u svijetu svjestan te činjenice, niti da postoji jedna jedina duša na ovom svijetu koja pati pri pomisli da za nju zora možda nikada neće svanuti.

Alvise, ponovo zadubljen u svoje štivo, sjedio je na stolcu ispred sobe i nije se čak ni potrudio podići pogled kad je iz sobe izašao Brunetti.

"Alvise." reče Brunetti.

On odsutno podigne pogled i, prepoznavši Brunettija, istoga trena skoči na noge i službeno ga pozdravi ne ispuštajući strip iz ruke.

"Izvolite, gospodine?"

"Gdje ste bili?"

"Silno mi se spavalo, gospodine, pa sam sišao dolje po kavu. Nisam želio zaspati i tako omogućiti nekome da uđe u sobu."

"A dok Vas nije bilo ovdje, Alvise? Nije li Vam palo na pamet da bi netko mogao ući dok Vas nema?"

Ma da je i sam samcat sjedio na vrhu Mount Everesta, ovakva mogućnost ne bi Alvisea više iznenadila. "Ali taj netko bi onda morao

znati kad me nema."

Brunetti ne reče ništa.

"Zar ne bi, gospodine?"

"Tko Vas je postavio ovdje, Alvise?" upita Brunetti.

"Na zidu u uredu visi raspored, gospodine; dolazimo ovamo na dežurstva u smjenama."

"Kad završava Vaše dežurstvo?"

Alvise baci strip na stolac i pogleda na sat na ruci,

"U šest, gospodine."

"Tko Vas smjenjuje?"

"Ne znam, gospodine. Ja samo pogledam kad sam ja dežuran."

"Zabranjujem Vam da napuštate ovo mjesto prije nego Vam dođe smjena."

"Da, gospodine. Hoću reći, ne, gospodine."

"Alvise." reče Brunetti, unijevši se toliko blizu u lice Alviseu da je mogao osjetiti oštar miris kave i lozovače u njegovom dahu, "Ako se vratim ovamo i nađem Vas kako sjedite ili čitate, ili Vas ne nađem pred vratima ove sobe, tako ćete brzo izletjeti iz policije da nećete imati vremena ništa objasniti svojem predstavniku sindikata." Alvise zausti kako bi se pobunio, ali ga Brunetti oštro presječe. "Jednu riječ, Alvise, zinite samo jednu riječ i gotovi ste." Brunetti se okrene na peti i udalji.

Nije vidio policajčev pozdrav, niti je čuo kada je prestrašeno prošaptao,

"Da, gospodine."

Čekao je da povećeraju da bi Paoli rekao kako se u njegovu istragu umiješao i *Opus Dei*. Učinio je to ne iz strepnje zbog njezine diskrecije, već zato jer se užasavao neizbježnog vatrometa koji je očekivao da će uslijediti od nje kad začuje to ime. A vatromet je započeo kad je večera odavno bila završena, kad je Raffi bio otišao u svoju sobu kako bi dovršio svoju zadaću iz grčkog jezika, a Chiara otišla čitati - ali kad je započeo, nije bio ništa manje eksplozivan zbog toga što je bio odgođen.

"*Opus Dei? Opus Dei?*" Paolina uvodna topovska salva zagrmila je dnevnom sobom s mjesta gdje je sjedila i prišivala gumb na jednu od njegovih košulja i tresnula Brunettija, koji se opustio na sofi prebacivši stopalo preko stopala na niskom stoliću. "*Opus Dei?*"

ponovo je viknula, u slučaju da jedno od djece nije čulo. "Ti starački domovi su povezani s *Opus Dei*? Nije ni čudo da starci umiru; vjerojatno ih ubijaju kako bi mogli uzeti njihov novac i privesti neke pogane divljake Svetoj majci Crkvi." Tijekom desetljeća koja je proveo s Paolom Brunetti se bio priviknuo na krajnosti većine njezinih stavova; također je bio naučio da, što se tiče Crkve, ona odmah pada u vatru i da rijetko ostaje bistra uma.

I da je uvijek u pravu.

"Ne znam jesu li povezani s *Opus Dei*, Paola. Sve što znam je ono što je rekao Miottijev brat, da se priča da je kapelan njegov član."

"Pa, zar to nije dovoljno?"

"Dovoljno za što?"

"Dovoljno za uhićenje."

"Za uhićenje? A što da navedem kao razlog uhićenja, Paola? To da se s tobom ne slaže u vjerskim pitanjima?"

"Nemoj mi tu pametovati, Guido." zaprijeti mu ona, uperivši iglu u svojoj ruci prema njemu kako bi mu pokazala koliko je ozbiljna.

"Ne pametujem. Čak niti ne pokušavam pametovati. Ne mogu tek tako otići i uhititi svećenika samo zato jer se priča da pripada nekoj religijskoj organizaciji."

Iz njezine je šutnje bilo jasno da Paola mora prihvatiti istinitost onoga što joj je rekao, ali žustrina kojom je zabadala iglu kroz ovratnik njegove košulje bila je dokaz koliko joj je odbojna ta činjenica.

"Znaš i sam da su oni vjerski ubojice gladni moći." reče ona.

"To je vjerojatno istina. Znam da mnogi vjeruju u to, ali za to nemam nikakvih neposrednih dokaza."

"Daj, molim te. Guido, pa svi znaju što je *Opus Dei*."

On sjedne uspravnije i prebaci nogu preko noge "Nisam baš siguran."

"Molim?" upita ona prostrijelivši ga ljutitim pogledom.

"Mislim da svi misle kako nešto znaju o *Opus Dei*. ali to je, na kraju krajeva, tajno društvo. Sumnjam da itko izvan te organizacije zna bogzna što o njoj, ili o njima. Odnosno, sumnjam da itko zna išta pouzdano."

Brunetti je promatrao Paolu dok je razmatrala ovo što je čula, a igla u njezinoj ruci nije se micala dok je piljila dolje u košulju. Iako je

gorljivo raspravljala o pitanju religije, ona je također bila i znanstvenik, i to je bio razlog zašto je podigla pogled s košulje i pogledala ga ravno u oči.

"Možda si u pravu." Napravila je grimasu zbog svog vlastitog priznanja, a zatim dodala, "Ali nije li čudno da se tako malo zna o njima?"

"Upravo sam rekao da su oni tajno društvo."

"Svijet je pun tajnih društava, ali većina njih su šala-mala: masoni, roznkrojceri, svi ti sotonistički kultovi koje Amerikanci neprestano izmišljaju. Ali ljudi se stvarno boje *Opus Dei*. Boje ga se onako kako su se bojali esesovaca i Gestapa."

"Paola, ne čini li ti se da je tvoj stav pomalo ekstreman?"

"Znaš i sam da ne mogu biti razumna što se ovog pitanja tiče, pa mi zato niti ne postavljam takva pitanja, dobro?" Oboje na trenutak zamuknuše, a zatim nastavi, "Ali to je doista neobično, kako su stekli takvu repu taciju o svojoj organizaciji, a opet ostali gotovo potpuno tajni."

Ona odloži košulju i zabode iglu u jastučić za igle. "Što žele?"

"Zvučiš kao Freud." reče Brunetti kroz smijeh. "'Što žene žele?'"

Nasmijala se njegovoj šali: prijezir prema Freudu i svim njegovim djelima i svoj toj pompi oko njega bio je intelektualno ljepilo koje ih je povezivalo.

"Ne, stvarno. Što misliš, što je to što oni doista žele?"

"Nemam blagog pojma." Brunetti je morao priznati. Zatim, nakon što je neko vrijeme razmišljao o tome, odgovori, "Valjda žele moć."

Paola zatrepta nekoliko puta i zatrese glavom.

"Ta zamisao mi je oduvijek silno zastrašujuća - pomisao da bi netko želio moć."

"To je zato jer si žena. To je jedna od stvari za koju žene vjeruju da je ne žele. Ali mi je želimo."

Ona podigne pogled, napola se smiješeći, misleći kako je to još jedna šala, ali Brunetti, ozbiljna lica, nastavi,

"Doista to mislim, Paola. Mislim da žene ne razumiju koliko je nama, muškarcima, važno imati moć." Vidio je da kani prigovoriti, ali je preduhitri. "Ne, nema to nikakve veze sa zavišću prema maternici. Pa, barem ja ne mislim da to ima veze - znaš, s osjećajem da nismo potpuni zato jer ne rađamo djecu i zato to moramo nadoknaditi na

neki drugi način." Brunetti zastane, jer to nikad prije nije bio izgovorio, pa čak ni Paoli. "Možda to nije ništa drugo nego želja za time da budemo veći, tako da možemo nametati svoje mišljenje drugim ljudima."

"To je užasno pojednostavljivanje stvari, Guido."

"Znam. Ali to ne znači da sam u krivu."

Ona opet zatrese glavom. "Jednostavno ne mogu to shvatiti. Na kraju, bez obzira na to koliko moći imali, ostarimo, oslabimo i izgubimo sve."

Brunettija iznenada pogodi spoznaja koliko je ona zvučala slično Vianellu: njegov je narednik tvrdio kako je materijalno bogatstvo čista zabluda, a sada mu je vlastita supruga govorila kako moć nije ništa stvarnija. I što je to njemu značilo, da je on veliki materijalist upregnut u jaram između dvaju vjerskih asketa?

Oboje su dugo šutjeli. Naposljetku Paola baci pogled na svoj sat, vidje da je prošlo jedanaest te reče,

"Sutra rano imam predavanje." Ali prije nego li je uspjela ustati, zazvonio je telefon.

Krenula je javiti, ali je Brunetti bio brži, siguran da je riječ o Vianellu ili nekome iz bolnice.

"*Pronto*" reče on smirenim glasom, ovladavši i svojim strahom i uzbuđenjem.

"Je li to *signor* Brunetti?" upita ga glas nepoznate žene.

"Da, ja sam."

"*Signor* Brunetti, moram razgovarati s Vama." reče ona užurbano. Ali zatim, kao da je izgubila svu svoju energiju, zastane na trenutak te reče, "Ne - mogu li, u stvari, razgovarati sa *signorom* Brunetti?"

Napetost u njezinom glasu bila je toliko jaka da se Brunetti nije usudio pitati tko je, bojeći se da bi spustila slušalicu. "Pričekajte trenutak, molim. Dat ću Vam je." reče on i spusti slušalicu na stolić. Okrene se Paoli, koja je još uvijek sjedila na sofi i promatrala ga.

"Tko je to?" upita ona tiho.

"Ne znam. Želi razgovarati s tobom."

Paola priđe stoliću i podigne slušalicu.

"*Pronto.*" reče ona.

Ne znajući što da učini, Brunetti htjede otići, ali onda osjeti kako ga Paola naglo grabi za ruku. Uputila mu je brz pogled, ali onda je žena

s druge strane žice rekla nešto i odvukla Paolinu pozornost od njega, pa ga ona pusti.

"Da, da. Naravno da možete nazvati." Paola, kojoj je to bila navika, počne se igrati rastezljivom telefonskom žicom, omotavši je nekoliko puta oko svojih prstiju. "Da, sjećam Vas se s roditeljskog sastanka." Svukla je žicu s prstiju lijeve ruke i počela je namotavati oko prstiju desne. "Vrlo mi je drago što ste nazvali. Da, mislim da ste dobro učinili."

Njezine se ruke zaustaviše.

"Molim Vas, *signora* Stocco, pokušajte ostati pribrani. Ništa se neće dogoditi. Je li ona dobro? A Vaš suprug? Kad se on vraća? Najvažnije je da je Nicoletta dobro."

Paola okrzne pogledom Brunettija, koji je upitno podigao obrve. Ona kimne dvaput, iako on nije imao pojma što bi to trebalo značiti, i prebaci svoju težinu tako da se naslonila na njega. On je obgrli rukom i nastavi slušati njezin glas i oštro štektanje s druge strane žice.

"Naravno, reći ću svome suprug. Ali mislim da on ne može učiniti ništa ako Vi ne..." Glas s druge strane je prekine. Dugo je nešto govorio.

"Razumijem, u potpunosti Vas razumijem. Ako je Nicoletta dobro. Ne, mislim da ne biste trebali razgovarati s njom o tome, *signora* Stocco. Da, razgovarat ću s njim večeras i nazvati Vas sutra. Možete li mi reći svoj broj, molim Vas?" Odvojivši se od njega, ona zapiše broj te upita, "Mogu li Vam ikako pomoći večeras?" Zastane, pa reče, "Ne, naravno da nije smetnja. Vrlo mi je drago što ste nazvali."

Još jedna stanika, a onda reče,

"Da, čula sam glasine, ali ništa određeno, ništa slično ovome. Da, da, slažem se. Razgovarat ću sa svojim suprugom o tome pa ću Vas nazvati sutra prijepodne. Dajte, molim Vas, *signora* Stocco, drago mi je što mogu ikako biti od pomoći." Još zvukova dopre s druge strane žice.

"Pokušajte zaspati, *signora* Stocco. Najvažnije je da je Nicoletta dobro.

To je jedino bitno." Nakon još jedne stanke, Paola reče, "Naravno da možete ponovo nazvati ako želite. Ne, nema veze u koje doba zovete. Bit ćemo ovdje."

Naravno, naravno. Nema na čemu, *signora*. Laku noć." Ona spusti slušalicu i okrene se prema njemu.

"Bila je to *signora* Stocco. Njezina kći Nicoletta ide s Chiarom u razred. I zajedno imaju vjeronauk."

'Otac Luciano?" upita Brunetti, pitajući se kakvu će novu munju sile religije zaviriti prema njemu.

Paola kimne.

"Što se dogodilo?"

"Nije rekla. Ili nije znala. Večeras je pomagala Nicoletti oko domaće zadaće - njezin je muž na poslovnom putu u Rimu cijeli ovaj tjedan - i rekla mi je kako je Nicoletta počela plakati kad je ugledala udžbenik iz vjeronauka. Kad ju je upitala što se dogodilo, nije joj htjela reći. Ali nakon nekog vremena, djevojčica joj je rekla da joj je otac Luciano bio rekao nešto na ispovjedi i da ju je bio dirao."

'Gdje ju je dirao?" Brunetti postavi pitanje koje je pitao i kao otac i kao policajac,

"Nije joj htjela reći. *Signora* Stocco je odlučila ne uranjivati sa zaključcima, ali mislim da ju je to silno uzdrmalo. Plakala je cijelo vrijeme dok je razgovarala sa mnom. Zamolila me da razgovaram s tobom."

Brunetti je već u mislima bio daleko naprijed, razmišljajući o tome što bi se trebalo dogoditi prije nego što razdvoji roditelstvo od policijskog posla i krene u akciju.

"Djevojčica će nam morati reći što se dogodilo." reče on.

"Znam. Zaključujući prema onome što mi je rekla njezina majka, mislim da to baš i nije moguće."

Brunetti kimne.

"Ako nam ne kaže, ja ne mogu ništa učiniti."

"Znam." reče Paola. Neko vrijeme je šutjela, a zatim dodala, "Ali ja mogu."

"Kako to misliš?" upita Brunetti, iznenađen silinom i iznenadnošću svojeg straha.

"Ne brini, Guido. Neću ga ni taknuti. To ti obećavam. Ali ću se pobrinuti za to da bude kažnjen."

"Ti čak ni ne znaš što je učinio." reče Brunetti. "Kako onda uopće možeš govoriti o kazni?"

Ona se udalji nekoliko koraka unatrag i pogleda ga. Htiela je nešto reći, a zatim je stala. Nakon stanke tijekom koje je vidio da je dvaput krenula govoriti i dvaput se zaustavila, ona mu pristupi i spusti mu ruku na rame.

"Ne brini, Guido. Neću učiniti ništa protuzakonito. Ali kaznit ću ga, i ako bude potrebno, uništiti ću ga." Ona je promatrala kako se njegova zgranutost preobražava u vjerovanje te reči,

"Oprosti. Uvijek zaboravim koliko mrziš melodramu." Pogledala je na svoj sat, a zatim opet njega u oči. "Kao što rekoh, kasno je, a ja imam predavanje rano ujutro."

Ostavivši ga ondje, Paola ode niz hodnik prema njihovoj spavaćoj sobi i krevetu.

18

Iako obično nije imao problema sa spavanjem, te noći Brunettija su budnim držali snovi, životinjski snovi. Vidio je lavove, kornjače i posebice grotesknu zvijer s dugom bradom i plješivom glavom. Zvona San Pola odbrojavala su mu sporadično sate, praveći mu društvo u dugoj noći. U pet ujutro, javila mu se spoznaja da Maria Testa mora vratiti svijest i početi govoriti, i čim je to shvatio, zaspao je tako mirno i bez snova da ga čak ni Paolin bučni odlazak iz kuće nije probudio.

Probudio se neposredno prije devet i proveo dvadesetak minuta ležeći u krevetu, planirajući to, uzaludno pokušavajući od samog sebe sakriti činjenicu da je ona ta koja će se, svojim uskrsnućem, izložiti svim mogućim opasnostima. Želja da počne djelovati narasla je toliko da ga je konačno natjerala da ustane i ode pod tuš, a zatim da izađe iz stana i krene prema *Questuri*. Odatle je nazvao šefa neurološkog odjela u Ospedale Civile i on mu je, ispostavilo se, postao prvom preprekom, ustrajajući u tome da se Mariju Testu ni pod kojim okolnostima ne smije micati. Njezino je stanje još uvijek bilo neizvjesno i ovisno o koječemu, tako da ju se nije smjelo dirati.

Dugogodišnje iskustvo u borbi sa zdravstvenim sustavom ukazivalo je Brunettiju na to da mnogo realističnije objašnjenje leži u činjenici da se bolničko osoblje jednostavno nije željelo gnjaviti s tim, ali znao je da od prepiranja nema koristi.

Zamolio je Vianella da dođe gore do njega u ured te mu počeo objašnjavati svoj plan.

"Sve što ćemo napraviti." zaključio on, "jest to da ćemo sutra ujutro u *Gazzettinu* objaviti jednu priču, u kojoj ćemo reći da se probudila iz kome.

Znaš kako oni vole takve stvari -'Povratak s ruba smrti.' A onda, tkogod da je bio u tom vozilu, kad povjeruje da se oporavila i da je u stanju govoriti, morat će ponovo pokušati."

Vianello je proučavao Brunettijevo lice, kao da na njemu uočava neka nova obilježja, ali ne reče ništa.

"Dakle?" iščekivao je Brunetti.

"Imamo li vremena ubaciti tu pričicu u sutrašnje izdanje?" upita narednik.

Brunetti pogleda na svoj sat.

"Naravno da imamo." Budući da Vianello nije izgledao nimalo zadovoljniji dobivenim odgovorom, Brunetti upita,

"Nešto nije u redu?"

"Ne sviđa mi se ta zamisao da je izložimo još većoj opasnosti." konačno odgovori narednik. "Da je upotrijebimo kao mamac."

"Netko će biti s njom u sobi, rekao sam Vam."

"*Commissario*" zausti Vianello, a Brunetti odmah zauzme obrambeni stav, znajući što slijedi iza Vianellove uporabe te titule i takvog strpljivog tona.

"Netko u bolnici morat će znati što se događa."

"Naravno."

"Pa?"

"Što pa?" odreže Brunetti. Bio je promislio o svemu ovom i znao je kakva opasnost postoji, tako da je silina njegove reakcije na Vianellovo pitanje bila tek odraz njegove vlastite tjeskobe.

"To je rizično. Ljudi pričaju. Dovoljno je da netko ode u kafić u prizemlju i krene se raspitivati o njoj. Netko - dežurni, sestra, čak i doktor - zucnut će nešto o tome kako je s njom u sobi i stražar."

"Onda im nećemo reći da je to stražar. Reći ćemo da je stražar uklonjen. Možemo reći da je to netko od rođaka."

"Ili pripadnika njezinoga reda?" predloži Vianello glasom tako neutralnim da Brunetti nije znao želi u on pomoći ili je samo sarkastičan.

"Nitko u bolnici ne zna da je ona redovnica." reče Brunetti, iako je u to iskreno sumnjao.

"Volio bih vjerovati u to."

"Što to treba značiti, narednice?"

"Bolnice su male sredine. U takvoj sredini nije lako dugo očuvati tajnu. Tako da mislim da bismo morali uzeti zdravo za gotovo da oni znaju tko je ona."

Čak i nakon što je čuo kako Vianello koristi riječ "mamac,"

Brunetti nije bio voljan priznati da je mamac upravo ono što je htio da ona bude. Umoran od slušanja toga da mu Vianello jasno i glasno govori o neizvjesnostima i primjedbama koje je cijelo jutro bio pokušavao zanijekati ili minimalizirati, Brunetti upita,

"Jeste li Vi zaduženi za raspored dužnosti ovoga tjedna?"

"Jesam, gospodine."

"Dobro, onda nastavite sa smjenama u bolnici, ali želim stražare s unutarnje strane vrata." Sjetivši se Alvisea i stripa, on reče, "Recite im da ne smiju napuštati prostoriju, ni zbog čega, osim u slučaju ako je bolničarka s njom dok njih nema. I stavite me na raspored u jednu od smjena, počevši s noćasnjom, od ponoći do osam ujutro."

"Da, gospodine." reče Vianello i digne se na noge. Brunetti pogleda na papire pred sobom na stolu, ali narednik, čini se, nije kanio otići.

"Jedna od neobičnih stvari u svezi s mojim programom vježbanja." reče čekajući da ga Brunetti pogleda odozdo A kad ga je pogledao, Vianello nastavi, "je to da mi treba puno manje sna. Tako da mogu podijeliti smjenu s Vama, ako želite. A onda nam trebaju samo još dva policajca za druge dvije smjene, a tako će nam i brže proletjeti sati."

Brunetti mu osmijehom iskaže svoju zahvalnost.

"Želite li Vi započeti sa smjenom?" upita on.

"U redu." pristane Vianello. "Samo se nadam da to neće potrajati."

"Učinilo mi se da ste rekli kako Vani treba manje sna."

"I treba. Ali Nadiji se to neće svidjeti."

A jamačno se to neće svidjeti ni Paoli, uvidje Brunetti.

Vianello se okrene na peti prethodno mahnuvši svojom desnicom - bilo je nemoguće zaključiti je li to bio lijen službeni pozdrav ili znak kojim se pozdravljaju partneri.

Kad se narednik spustio dolje kako bi sastavio raspored dužnosti i rekao *signorini* Elettri neka nazove *Gazzettino*, Brunetti odluči još više uzburkati vode. Nazvao je starački dom San Leonardo i ostavio poruku majci nadstojnici, obavješćujući je da se Maria Testa - uporno je upotrebljavao njezino ime - dobro oporavlja u Gradskoj bolnici i izražavajući njezinu nadu da će joj majka nadstojnica u nekom trenuiku u budućnosti, možda početkom sljedećeg tjedna, doći u posjet. Prije nego što je spustio slušalicu, upitao je redovnicu s kojom je razgovarao može li prenijeti poruku *dottor* Messiniju. Pronašao je telefonski broj samostana i, kad je nazvao, iznenadio se što mu se na poziv javila telefonska tajnica.

Ostavio je gotovo istu poruku kao i za oca Pija.

Razmišljao je o tome da nazove i groficu Crivoni i *signorinu*.

Lerini, ali je odlučio neka o oporavku *Suor' Immacolate* saznaju same, iz novina.

Kad je Brunetti ušao u ured *signorine* Elette, ona je podigla pogled, ali mu ne uputi uobičajeni osmijeh.

"Što nije u redu, *signorina*?"

Umjesto odgovora, ona pokaže na žućkasto smeđi omot na stolu.

"Otac Pio Cavaletti je ono što ne valja, *dottore*."

"Zar je toliko loše?" upita Brunetti iako ni sam nije znao što mu to znači "toliko."

"Pročitajte, i sami ćete vidjeti."

Brunetti uzme tanki omot i otvori ih sa zanimanjem. U njima bila tri lista papira. Prvi je bio pismo iz luganskog Ureda Union Bank of Switzerland '*Signoru* Piju Cavalettiju;" drugo je bilo pismo napisano *patriarcu* na službenom papiru i potpisano od strane jednog od najboljih pravnika u gradu; treći papir je na sebi nosio sada već dobro poznati grb Venecijskog *patriarcato*.

On ponovo baci pogled prema *signorini* Elettri, koja je sjedila u tišini, ruku uredno sklopljenih na stolu pred sobom, čekajući da on pročita. Opet se posvetio papirima i polako ih pročitao.

"*Signor* Cavaletti. Potvrđujemo uplatu iznosa od trideset i šest milijuna talijanskih lira na Vaš račun u ovoj banci. Trenutno stanje Vašeg računa je 465.347 švicarskih franaka." Isprintani bankovni obrazac nije bio potpisan.

"S obzirom da vraćen novac koji je njezina majka dala Piju Cavalettiju, moja klijentica je odlučila povući svoju tužbu zbog prijevare."

"Zbog obavijesti koja je dostavljena našem uredu, odlučeno je da otac Pio Cavaletti bude razriješen svojeg članstva u redu *Opus Dei*. Zbog obavijesti koje sadrži popratno pismo, odlučeno je da neće biti pokrenut nikakav postupak bilo crkveni ili građanskopravni protiv njega, ali je njegovo razrješenje neopozivo."

Pročitavše te tri stranice, Brunetti podigne pogled.

"Što Vi mislite o ovome, *signorina*?"

"Isto što i Vi, *dottore*."

"A to je?"

"Ucjena." Zastane, a zatim nastavi, "Moram priznati da me iznenadilo to što su ga izbacili iz reda." Brunetti kimne, pa upita,

"Odakle Vam?"

"Drugo i treće su iz dosjea iz ureda *patriarca*."

"A prvo?"

"Od pouzdanog izvora." bilo je jedino objašnjenje koje je ponudila, a Brunetti je bilo jasno da je to i jedino objašnjenje koje će dobiti.

"Ako Vi tako kažete, ja Vam vjerujem na riječ, *signorina*."

"Hvala." jednostavno i ljupko reče ona.

"Čitao sam nešto o njima, o *Opus Dei*" javi se neupitan. "Zna li prijatelj Vašeg prijatelja, onaj iz *Patriarcata*, da su oni vrlo..." Brunetti je htio upotrijebiti riječ "moćni." ali nešto slično praznovjerju ga spriječi u tome... "da su oni vrlo prisutni u ovom gradu?"

"On kaže da je vrlo teško sa sigurnošću znati išta o njima ili o tome što rade, osobito ovdje u Italiji. Ali uvjeren je da je njihova moć vrlo stvarna."

"To je upravo ono što su ljudi običavali govoriti o vješticama, *signorina*."

Ona podigne obrve s izrazom pomiješane sumnjičavosti i slaganja te kimne.

Brunetti nastavi.

"A može biti daje riječ o istoj stvari, ljudi su skloni povjerovati u goru mogućnost čim im nešto ukaže na tajnovitost."

S očitim oklijevanjem, reče,

"Moguće je."

"Nikad nisam ni pomislio da biste Vi mogli imati tako snažne osjećaje prema religiji." reče.

"Ovo nema nikakve veze s religijom." odreže ona.

"Ne?" bio je doista iznenađen.

"To ima veze s moći."

Brunetti razmisli o ovome na trenutak.

"Da, pretpostavljam da ima."

Mnogo opuštenijim glasom, *signorina* Elettra reče, "*Vice-questore* Patta me zamolio da Vam kažem da je posjet šefa policije iz Švicarske odgođen."

Brunetti gotovo da je i nije čuo.

"To i moja žena kaže." Kad je shvatio da ga ona ne slijedi, Brunetti doda kako bi objasnio, "O moći." A čim je shvatila, on je upita, "Oprostite, što ste rekli za *vice-questorea*?"

"Posjet šefa policije iz Švicarske je odgođen."

"Ah, potpuno sam zaboravio na to. Hvala Vam, *signorina*." Ne rekavši više ništa, on spusti omot na stol i vrati se natrag u svoj ured kako bi uzeo kaput. Penjući se stubama, Brunetti je razmišljao o tome kako je lako popustiti općoj javnoj žeđi za sveprisutnim zavjerama i velikim urotama i ne obazirati se na jednog jedinog lošeg tipa koji leži na našem putu. Koliko je samo jednostavnije optužiti sustav nego jednog čovjeka.

Ovaj put na njegovo zvono vrata je otvorio sredovječni muškarac odjeven u nešto, pretpostavi Brunetti, što je trebalo izgledati poput fratarskoga habita, ali je uspijevalo izgledati tek kao loše sašivena haljina.

Kad je Brunetti objasnio da je došao razgovarati s ocem Pijem, vratar sklopi ruke i pognu glavu, ali ne reče ništa. Poveo je Brunettija preko dvorišta, gdje nije bilo ni traga vrtlaru, iako je miris jorgovana bio još jači nego prošli put.

Unutra, mirisi tamjana i voska miješali su se sa slatkoćom jorgovana. Putem su se mimoišli s jednim mlađim muškarcem koji im je išao u susret. Dva polusvećenika nijemo su kimnuli jedan drugome, a Brunettiju se to učini kao previše pobožno i izvještačeno držanje.

Muškarac, za kojeg je Brunetti počeo vjerovati da je lukavi nijemac, stao je pred vratima ureda oca Pija i kimnuvši Brunettiju dao znak da može ući. Ušavši unutra, ne pokucavši, ustanovio je da su prozori zatvoreni, ali ovaj put je opazio raspelo koje je visjelo na suprotnom zidu, religijska slika koju Brunetti osobito nije volio.

Nekoliko minuta kasnije, vrata su se otvorila i otac Pio ušao je u sobu.

Koliko se Brunetti sjećao, svoj vjerski habit nosio je s lakoćom, i činilo se kao da se u njemu osjeća udobno. Brunettijevu pozornost su ponovo privukle njegove pune usne, ali kao i ranije i sada je shvatio koliko je središte ovog čovjeka smješteno u njegovim sivkasto zelenim, bistrim i inteligentnim očima.

"Dobro došli natrag, *commissario*." reče svećenik. "Hvala Vam za Vašu poruku. Oporavak *Suor' Immacolate* je odgovor na naše molitve, siguran sam."

Iako je došao u napast, Brunetti nije počeo razgovor zamolbom da ga poštedi govorcija o religijskom licemjerju i, umjesto toga, reče, "Želio bih da mi odgovorite na još nekoliko pitanja."

"Vrlo rado ću odgovoriti na sva Vaša pitanja, sve dok - kao što sam Vam prošli put objasnio - od mene ne tražite da Vam otkrijem obavijesti koje su tajne." Iako se svećenik nastavio smiješiti, Brunetti je osjetio da je on bio uočio razliku u Brunettijevu raspoloženju.

"Ne, sumnjam da je ijedan od podataka koje tražim na bilo kakav način tajan."

"Dobro. Ali prije nego što počnete, nema razloga da stojimo. Barem se udobno smjestite." On odvede Brunettija do dva ista stolca i, zabacivši svoj habit unatrag s uvježbanom vještinom, spusti se na stolac. Desnom je rukom posegnuo pod svoj naplećnik i počeo prstima prebirati po krunici. "Što biste željeli znati, *commissario*?"

"Želio bih da mi kažete nešto o svome radu u staračkom domu."

Cavaletti se kratko nasmija te reče,

"Nisam siguran da bih ja to tako nazvao, *dottore*. Služim pacijentima i dijelu osoblja kao kapelan. Privođenje ljudi bliže njihovom Stvoritelju predstavlja zadovoljstvo; to nije rad." On skrene pogled u stranu prema drugoj strani sobe, ali ne prije nego li je opazio Brunettijev nedostatak reakcije na takve osjećaje.

"Slušate li njihove ispovjedi?"

"Nisam siguran je li to pitanje ili izjava, *commissario*" reče Cavaletti s osmijehom na licu, kao da želi iz svoje primjedbe ukloniti čak i naznake sarkazma.

"To je pitanje."

"Onda ću odgovoriti na njega." Osmijeh mu je bio pun samilosti. "Da, slušam ispovjedi pacijenata, kao i nekih članova osoblja. To je velika odgovornost, osobito ispovjedi starih ljudi."

"A zašto, oče?"

"Zato jer su oni bliže trenutku svoga odlaska, prestanka svoga zemaljskoga postojanja."

"Razumijem." reče Brunetti, a zatim, kao da je to logička posljedica prethodnog pitanja, on upita, "Imate li račun otvoren u luganskoj poslovnici Union Bank of Switzerland?"

Usne su ostale zakrivljene u svojem smirenom osmijehu, ali Brunetti je promatrao njegove oči, koje su se gotovo neprimjetno

suzile, i to samo na djelić sekunde. "Kakvo neobično pitanje." reče Cavaletti, skupivši obrve u očitoj zbunjenosti. "Kakve to ima veze s ispovijedima ovih starih ljudi?"

"To je upravo ono što pokušavam ustanoviti, oče." reče Brunetti.

"No, ipak, to je neobično pitanje." odgovori Cavaletti.

"Imate li račun otvoren u luganskoj poslovnici Union Bank of Switzerland?"

Svećenik premjesti prste na sljedeću kuglicu na krunici te reče,

"Da, imam. Dio moje obitelji živi u Ticinu i posjećujem ih dva do tri puta godišnje. Smatram da je zgodnije imati novac ondje nego ga nosati gore-dolje sa sobom."

"A koliko novca imate na svojem računu, oče?"

Cavaletti skrene pogled nekamo u daljinu, zbrajajući, te naposljetku odgovori, "Rekao bih, oko tisuću franaka." A zatim, ne bi li pomogao u računici, doda, "To Vam je oko milijun lira."

"Znam koliki je tečaj lire u odnosu na franke, oče.

To je jedna od prvih stvari koje policajac u ovoj zemlji mora naučiti."

Zatim se Brunetti nasmiješi, pokazujući svećeniku da je to bila šala, ali Cavaletti mu ne uzvрати osmijehom.

Brunetti postavi sljedeće pitanje.

"Zašto ste isključeni iz *Opus Dei*?"

Začuvši to, Cavalettiju iz ruke ispadne krunica i on podigne svoje ruke pred sobom, dlanova okrenutih prema Brunettiju u pretjeranoj gesti preklinjanja.

"Oh, *commissario*, kakva čudna pitanja Vi postavljate. Pitam se kakve veze između njih postoje u Vašoj glavi."

"To nije odgovor na moje pitanje, oče."

Nakon duge šutnje, Cavaletti reče,

"Ustanovili su da nisam sposoban ispuniti njihova visoka mjerila." Izgovorio je to bez imalo ironije, a Brunettiju je to zazvučalo kao žaljenje.

Brunetti ustane. "To bi bilo sve, oče. Hvala Vam što se odvojili ovoliko vremena za mene."

Svećenik, po prvi put, nije mogao sakriti svoje iznenađenje i nekoliko je sekundi izgubio zureći u Brunettija. Ali uspio nekako ustati i ispratiti ga do vrata i pridržati ih dok je Brunetti izlazio iz prostorije. Udaljavajući se niz hodnik, Brunetti je bio svjestan dviju

stvari: svećenikovi oči na svojim leđima i, dok se približavao otvorenim vratima na kraju hodnika, bogatog mirisa jorgovana, koji su kovitajući se dolazili s dvorišta. Nije uživao ni u jednom ni drugom.

19

Brunetti se odvoji od Paole i ustane iz kreveta nešto poslije tri sata u noći i odjene se. Tek kad je počeo zakopčavati gumbe na svojoj košulji glava mu se razbistrila toliko da je mogao čuti bubnjanje kišnih kapi po prozorima njihove spavaće sobe. Promrmlijao si je nešto u bradu i prišao prozoru, oslobodio kapak, a zatim ga naglo povukavši zatvorio spriječivši tako prodor kiše nošene vjetrom u sobu. Na pragu stana, navukao je na sebe svoj kišni ogrtač i uzeo kišobran, a zatim se sjetio Vianella, pa uzeo još jedan.

U sobi Marije Teste našao je Vianella, krvavih očiju i mrzovoljnog, iako je Brunetti stigao gotovo pola sata ranije no što je trebao. Kako su se dogovorili, usnuloj ženi nisu prilazili ni jedan ni drugi, kao da je njezina potpuna bespomoćnost bila poput mača u plamenu koji ih drži podalje.

Prigušenim glasom pozdravili su jedan drugoga, a potom se povukli van u hodnik kako bi porazgovarali.

"Je li se štogod dogodilo?" upita Brunetti, svlačeći svoj kišni ogrtač i naslanjajući oba kišobrana o zid.

"Sestra je obilazi otprilike svaka dva sata." odgovori mu Vianello. "I ništa ne radi. Samo je dođe pogledati, izmjeri joj bilo i napiše nešto na karton što visi o podnožju postelje."

"Je li Vam išta rekla?"

"Tko, sestra?" upita Vianello.

"Da."

"Ni riječi. Kao da sam nevidljiv." Vianello zjevne. "Teško je ostati budan."

"Zašto ne napravite par sklekova?"

Vianello se zapilji Brunettiju u lice, ali ne reče ništa.

"Hvala Vam što ste došli, Vianello." Brunetti mu ponudi svojevrsnu ispriku. "Donio sam i Vama jedan kišobran. Vani lijeva kao iz kabla." Kad je Vianello kimnuo u znak zahvalnosti, Brunetti ga upita, "Tko Vas mijenja ujutro?"

"Gravini. A nakon njega Pucetti. Ja ću zamijeniti Pucettija kad bude gotov sa smjenom." Brunetti je primijetio delikatnost s kojom je Vianello izbjegavao navesti vrijeme - ponoć - kada bi trebao zamijeniti mlađeg policajca.

"Hvala, Vianello. Idite se naspavati."

Vianello kimne i gricne se donjim zubima za gornju usnu kako ne bi širom zijevnuo. Pokupio je sklopljeni kišobran.

Kad je Brunetti otvorio vrata kako bi ponovo ušao u sobu, zaustavio se i okrenuo prema Vianellu te ga upitao,

"Je li bilo ikakvih poteškoća oko popunjavanja dežurstava?"

"Još ne." reče Vianello, zaustavivši se nasred hodnika i osvrnuvši se.

"Koliko dugo?" upita Brunetti, ne znajući kako da nazove krivotvorenje rasporeda dežurstava.

"Nitko nikad ne izlane, je li, ali rekao bih da će proći tri-četiri dana prije nego poručnik Scarpa primijeti išta. Možda i tjedan dana. Ali ne više od toga."

"Nadajmo se da će riba zagristi naš mamac prije toga"

"Ako uopće ima ribe." reče Vianello, napokon riječima uobličivši svoju sumnjičavost, i ode. Brunetti je promatrao njegova široka leđa kako zamiču desno pre ma prvom stubištu i nestaju, a zatim se vratio natrag u sobu.

Prebacio je svoj kišni ogrtač preko naslona stolca na kojem je do maloprije bio sjedio Vianello i naslonio kišobran u kutu.

Mala je svjetiljka svijetlila pokraj postelje, jedva osvjetljavajući prostor oko njene glave, ostavljajući ostatak prostorije u dubokoj sjeni.

Brunetti je sumnjao da bi upaljeno glavno svjetlo u sobi uznemirilo ženu u postelji- kad bi se to dogodilo, to bi tek bio dobar znak - ali još uvijek ga nije htio paliti, tako da je sjedio u mraku i nije čitao, iako je sa sobom bio ponio svoj primjerak Marka Aurelija, autora koji mu je u prošlosti bio od velike pomoći u teškim trenucima.

Kako su pretjecali sati, Brunetti je provodio sate u mislima vrteći događaje koji su se bili dogodili od trenutka kada je Maria Testa ušla u njegov ured. Sve je to mogao biti tek niz slučajnosti: smrtni slučajevi među starcima, prometna nezgoda u kojoj je vozilo oborilo Mariju s njezinog bicikla, da Preova smrt. Ali njihova kumulativna težina iz Brunettijeve glave je uklanjala bilo kakvu mogućnost slučajnosti. A kad te mogućnosti više nije bilo, to je značilo da su ta tri događaja povezana, iako još nije vidio kako.

Messini je odgovarao ljude od toga da ostave svoj novac njemu ili staračkom domu, otac Pio nije bio imenovan ni u jednoj od oporuka, a sestre-pripadnice reda nisu mogle posjedovati nikakvu imovinu. Grofica je bila bogata sama po sebi pa teško da bi joj trebala imovina njezinog supruga; da Pre nije želio ništa drugo osim burmutica koje je htio pridodati svojoj zbirci; a *signorina* Lerini doimala se kao da je odbacila svjetovnu pompu. *Cui bono? Cui bono?* Sve što je preostalo bilo je to da otkrije tko može izvući korist iz tih smrtnih slučajeva, i cijela će se cesta otvoriti pred njim, kao osvjetljena svjetlošću baklji u rukama serafina, i odvesti ga ravno do ubojice.

Brunetti je znao za sebe da je čovjek s mnogim slabostima: bio je ponosan, lijen i gnjevan, a to su bile samo one najočitije slabosti, ali je također znao i da pohlepa nije među njima, i tako, suočen s njegovim mnogobrojnim manifestacijama, Brunetti se uvijek osjećao kao da ga prati taj stranac. Znao je da je to uobičajen, možda i najuobičajeniji porok, i svakako ga je mogao shvatiti svojim umom, ali nikad ga ne bi taknuo u srce, i njegov bi duh ostao hladan.

Pogledao je prema suprotnom kraju sobe prema ženi na postelji, potpuno nepomičnoj i nijemoj. Nitko od doktora nije imao ni najblažeg pojma o tome kolika je šteta počinjena, osim štete koju su vidjeli na njezinom tijelu. Jedan od njih je izjavio da nije za vjerovati da će se dići iz kome. Drugi je pak rekao da će vjerojatno izaći iz kome u sljedećih nekoliko dana. Možda mu je jedna od časnih sestara koja radi ondje dobro odgovorila, "Nadajte se i molite i vjerujte Božjem milosrđu."

Gledajući je tako i prisjećajući se dobrote koja je zračila iz njezinih očiju i nje same kad je govorila, druga sestra uđe u sobu. Prišla je postelji noseći u rukama pladanj, spustila pladanj na stolić pokraj Marijinog ležaja, posegnula rukom i uhvatila je za zglob. Mjerila je vrijeme na svojem ručnom satu nekoliko trenutaka, držeći je tako za zglob, a zatim ga spustila natrag na pokrivače i upisala svoje nalaze na karton obješen u podnožju kreveta.

Ona podigne pladanj i krene prema vratima. Opazivši Brunettija, ona kimne glavom, ali se ne nasmiješi.

Osim toga, ostatak noći nije se dogodilo baš ništa. Ista je sestra svratila u sobu oko šest, i kad je došla, pronašla je Brunettija kako stoji uz zid pokušavajući ostati budan.

U dvadeset do osam, u sobu je ušao policajac Gravini, u dubokim gumenim čizmama, kišnoj kabanici i trapericama. Čak i prije nego li je izgovorio "dobro jutro." objasnio je Brunettiju,

"Narednik Vianello nam je rekao neka ne nosimo odore, gospodine."

"Da, znam to, Gravini. U redu je, u redu." Jedini prozor u sobi gledao je na natkriveni hodnik, tako da Brunetti nije imao pojma kakvo je vani vrijeme.

"Koliko je gadno vani?" upita on.

"Lijeva kao iz kabla, gospodine. Kažu da će tako sve do petka."

Brunetti uzme svoj kišni ogrtač i navuče ga na sebe, žaleći što sa sobom sinoć nije ponio i čizme. Bio se nadao da će moći stići kući i istuširati se prije odlaska u *Questuru*, ali bilo bi suludo ići pješice na drugi kraj grada, barem ne odavde gdje je bio tako blizu svojem uredu. Osim toga, umjesto tuša poslužiti će dobro i nekoliko šalica kave.

No pokazalo se da nije tako, i dok je stigao do ureda bio je mrzovoljan i spreman za nevolje. A nevolje su se pojavile nekoliko sati kasnije, kad je primio poziv od *vice-questorea*, koji je od njega tražio da siđe dolje do njegova ureda.

Signorina Elettra nije bila za svojim stolom, pa Brunetti uđe u Pattin ured bez prethodnog upozorenja što ga čeka, a koje mu je ona obično davala.

Ovoga jutra, neispavan, s osjećajem pijeska u očima i s previše kave u želucu, nije ga ni najmanje bilo briga zna li ili ne što ga čeka.

"Upravo sam imao obavio jedan uznemirujući razgovor sa svojim poručnikom." reče Patta bez uvoda. U nekom drugom trenutku, pod drugim okolnostima, Brunetti bi u tišini i zlurado uživao u Pattinom slučajnom priznanju onoga što cijela *Questura* zna: poručnik Scarpa bio je Pattin ulizica, ali jutros su mu osjetila bila otupljena nespavanjem tako da je gotovo propustio čuti posvojnu zamjenicu koju je upotrijebio.

"Jeste li čuli što sam rekao, Brunetti?" upita Patta.

"Da, gospodine. Ali nekako mi je čudno zamisliti što bi to moglo uznemiriti poručnika."

Patta se zavalj u naslon svoga stolca.

"Recimo - Vaše ponašanje." ispali Patta.

"Koji to točno dio moga ponašanja, gospodine?"

Brunetti primijeti kako *vice-questore* gubi boju u licu. I svoje strpljenje.

"Recimo, ovaj Vaš križarski pohod koji izgleda pokrećete protiv Svete majke Crkve." reče Patta i zaustavi se, kao da može čuti pretjerivanje u ovoj tvrdnji.

"A to bi preciznije bilo - što?" upita Brunetti, dlanom masirajući brid svoje čeljusti i pronašavši točku koju je preskočio brijući se brijaćim aparatom koji je držao u pisaćem stolu.

"Vaše proganjanje ljudi koji nose svećeničke halje. Vaše nasilno ponašanje prema majci nadstojnici Reda svetoga križa." Patta se ovdje zaustavi, kao da čeka da Brunetti shvati ozbiljnost ovih optužaba.

"I moje raspitivanje o *Opus Dei*? Je li i to na popisu primjedaba poručnika Scarpe?"

"Tko Vam je to rekao?" upita Patta.

"Samo pretpostavljam, ako poručnik sastavlja opći popis mojih ispada, onda taj jamačno mora biti na popisu. Osobito ako, kao što vjerujem, on svoje zapovjedi dobiva od *Opus Dei*."

Patta tresne rukom o stol.

"Poručnik Scarpa svoje zapovjedi prima od mene, *commissario*."

"Znači li to, onda, da ste i Vi član *Opus Dei*?"

Patta privuče svoj stolac bliže stolu i naslonivši se na njega nagne se naprijed, prema Brunettiju.

"*Commissario*, nisam siguran da je ovo mjesto na kojem ste Vi taj koji postavlja pitanja."

Brunetti slegne ramenima.

"Slušate li me, *commissario* Brunetti?" upita Patta.

"Da, gospodine." Brunetti reče glasom za koji se, na svoje iznenađenje, nije morao truditi da bude ravan i smiren. Nije ga bilo briga ni za što od ovog, i odjednom se osjetio slobodan, kao da ga se ni Patta i Scarpa nimalo ne tiču.

"Pristižu nam pritužbe na Vaš rad, s raznih strana. Prior Reda svetoga križa nazvao je kako bi se požalio na Vaš postupak prema članovima reda.

Nadalje, on kaže da skrivate jednu od članica njihova reda."

"Da skrivam?"

"Da je odvedena u bolnicu i da je sada došla k svijesti i da, bez sumnje, širi klevete i neistine o Redu. Je li to istina?"

"Da."

"I Vi znate gdje se ona nalazi?"

"Vi ste upravo rekli gdje se nalazi, u bolnici."

"Gdje je Vi posjećujete i nikome drugome ne dopuštate da je vidi?"

"Gdje je ona pod policijskom zaštitom."

"Policijskom zaštitom?" ponovi Patta glasom koji, poboja se Brunetti, se mogao čuti i na nižim katovima. "A tko je odobrio tu zaštitu? Zašto ništa od toga nije navedeno na rasporedima dežurstava?"

"Jeste li vidjeli rasporede, gospodine?"

"Nemojte se Vi brinuti tko je vidio rasporede, a tko nije, Brunetti. Samo mi recite zašto na rasporedima nema ni spomena o njoj."

"U raspored je to uneseno kao 'praćenje.'"

"Već danima policajci sjede u bolnici, ne radeći baš ništa, a Vi se usuđujete to uvrstiti u raspored kao 'praćenje?'"

Brunetti suspregne svoj poriv da upita Pattu želi li da riječ promijeni u 'štićenje.'

"I tko je sada ondje?" strogo upita Patta.

"Gravini."

"Dakle, maknite ga odande. Policija u ovom gradu ima pametnijeg posla nego da sjedi pred sobama nekih odbjeglih redovnica koje su otišle i završile u bolnici."

"Vjerujem da joj je život u opasnosti, gospodine."

Patta divlje zamahne rukom po zraku.

"Ne želim ni čuti o ikakvoj opasnosti. Nije me briga ako je u opasnosti."

Ukoliko je smatrala da je primjereno napustiti zaštitu Svete majke crkve, onda mora biti spremna preuzeti i odgovornost za samu sebe u ovom svijetu u koji je toliko gorljivo željela ući." On opazi kako se Brunetti kani usprotiviti njegovom stavu te povisi glas. "Hoću da za deset minuta Gravini izađe iz bolnice i nacрта se ovdje u sobi za sastanke." I opet, Brunetti pokuša objasniti, ali ga Patta prekine. "Nijedan policajac neće stajati tamo, ispred njezine sobe."

Ako bude, ako ijedan ode onamo, istoga trena bit će razriješen dužnosti." Patta se nagne još više iznad svoga stola i prijeteci doda,

"Kao što će dužnosti biti razriješena i osoba koja ih bude poslala onamo. Je li to jasno, *commissario*?"

"Da, gospodine."

"I hoću da se držite podalje od članova Reda svetoga križa. Prior ne očekuje Vašu ispriku, iako mislim da je to neobično, nakon onoga što sam čuo o Vašem ponašanju."

Brunetti je poznavao Pattu u ovakvom raspoloženju, iako ga nikada nije bio vidio ovakvog. I dok je Patta nastavio govoriti, sve višim i višim tonom uspinjući se zavojnicom svoje vlastite srdžbe, Brunetti je počeo promišljati razloge ovako ekstremne Pattine reakcije, i samo je jedan zadovoljavajući odgovor Brunettiju padao na pamet: Patta se bojavao. Da je Patta reagirao kao državni službenik, njegova reakcija bi se svela na uobičajeno vikanje; dovoljno je puta vidio Pattu u takvom raspoloženju da je znao da je ono što se sada dogodilo pred njegovim očima bilo nešto sasvim drukčije i nešto daleko snažnije.

Dakle, strah. Zar je moguće da Patta odgovara za svoje postupke nekom tijelu koje nije državno?

Pattin glas ga dozove natrag na javu.

"Je li Vam to jasno, Brunetti?"

"Da, gospodine." reče Brunetti, ustajući. "Nazvat ću Gravinija." reče on i krene prema vratima.

"Ako ikoga pošaljete onamo, Brunetti, gotovi ste. Je li jasno?"

"Da, gospodine, jasno mi je." reče on. Patta nije bio rekao ništa o tome da netko bude ondje u svoje slobodno vrijeme, ništa što bi imalo ikakva utjecaja na Brunettija čak i da je to i rekao.

Nazvao je bolnicu s telefona na stolu *signorine* Elette i zamolio da mu daju Gravinija na telefon. Zatim je uslijedila razmjena cijelog niza poruka za i od policajca, koji je odbio izaći iz sobe, čak i kad je Brunetti osobi s kojom je razgovarao telefonski u bolnici rekao neka mu kažu da je to *commissarijeva* zapovijed. Napokon, nakon više od pet minuta, Gravini je došao do telefona.

Prvo što je izjavio bilo je, "S njom u sobi je liječnik. Neće otići odatle sve dok se ja ne vratim." Tek tada je upitao razgovara li s Brunettijem.

"Da, ja sam, Gravini. Možete se vratiti natrag ovamo."

"Je li gotovo, gospodine?" upita Gravini.

"Možete se vratiti u *Questuru*, Gravini." ponovi mu Brunetti. "Ali prvo idite kući i odjenite odoru."

"Da, gospodine." reče mladić i spusti slušalicu, po Brunettijevu glasu shvativši da ne valja postavljati suviše pitanja.

Prije nego se vratio natrag u svoj ured, Brunetti ode do prostorije u kojoj su boravili policajci i uzme jedan primjerak jutrošnjeg *Gazzettina* koji je vidio na jednom od stolova. Okrenuo je stranicu s događajima iz Venecije, ali ondje nije bilo članka o Mariji Testi. Prelistao je prvih nekoliko stranica novina, o aktualnim događajima, ali ni ondje nije bilo ni riječi o tome. On privuče stolac, sjedne i raširi novine po stolu pred sobom. Stupac po stupac, polako je pregledao cijele novine od prve do posljednje stranice. Ništa. Njihova priča nije bila objavljena, a ipak je netko dovoljno moćan da uplaši Pattu bio obaviješten o Brunettijevom zanimanju za Mariju Testu. Ili, što je bilo još zanimljivije, taj netko je nekako saznao da je ona došla k svijesti. Dok se penjao stubama prema svojem uredu, kratak je smiješak preletio Brunettijevim licem.

20

Za ručkom, ustanovio je da je cijela obitelj potištena baš onako kako je i on bio potišten po povratku iz *Questure*. Raffijevu šutnju pripisao je nekakvim poteškoćama u tijeku ljubavne veze sa Sarom Paganuzzi; Chiara je možda još uvijek patila pod mrljom koja je uprljala njezinu savršenu svjedodžbu. Kao i uvijek, najteže je bilo dokučiti koji je razlog Paolinom lošem raspoloženju.

Za stolom nije bilo uobičajenog zafrkavanja kojim su jedni drugima iskazivali svoju ljubav i privrženost. Umjesto toga, u jednom trenutku, Brunetti je shvatio da raspravljaju o vremenu, a zatim, kao da nisu dovoljno loše raspoloženi, o politici. Na svima se vidjelo kako su jedva dočekali kraj objeda. Djeca, poput uplašениh životinja koje su preplašili tragovi munja na obzoru, odjurila su u sigurnost svojih soba. Brunetti, koji je već bio pročitao novine, otišao je u dnevnu sobu i zadovoljio se promatranjem naleta kiše kako pljušti po krovovima susjednih kuća.

Kad je Paola ušla u dnevnu sobu noseći u rukama kavu, Brunetti je odlučio to shvatiti kao ponudu sklapanja mira, iako nije bio baš najsigurniji oko toga kakav sporazum će slijediti nakon kave. Uzeo je šalicu i zahvalio joj.

On srkne malo te je upita,
"Dakle?"

"Razgovarala sam sa svojim ocem." reče Paola smjestivši se na sofi.

"On je bio jedina osoba koja mi je pala na pamet."

"I što si mu rekla?" upita Brunetti.

"Rekla sam mu ono što mi je ispričala *signora* Stocco i ono što su nam rekla djeca."

"O ocu Lucianu?"

"Da."

"I?"

"Rekao je da će se pozabaviti time."

"Jesi li mu išta rekla o ocu Piju?" upita Brunetti.

Ona baci pogled prema njemu, iznenađena tim pitanjem.

"Ne, naravno da nisam. Zašto pitaš?"

"Nema veze." reče on.

"Guido." zausti ona, spuštajući svoju praznu šalicu na stol. "Znaš i sam da ti se ne miješam u posao. Ako želiš s mojim ocem razgovarati o ocu Piju ili o *Opus Dei*, onda to moraš učiniti sam."

Brunetti nije imao nikakvu želju uvlačiti svoga tasta u cijelu ovu priču.

Ali nije želio Paoli reći da je njegovo oklijevanje utemeljeno na sumnjama o tome kome je odan grof Orazio, Brunettijevu zanimanju ili samome *Opus Dei*.

Baš koliko Brunetti nije imao pojma o veličini grofova bogatstva i moći, toliko nije znao ništa o izvoru njihova bogatstva niti o vezama i poznanstvima koja su im omogućile isto. "Je li ti povjerovao?" upita on nju.

"Naravno da mi je povjerovao. Zašto to uopće pitaš?"

Brunetti pokuša na ovo odgovoriti slijeganjem ramenima, ali pogled koji mu je uputila Paola oduzeo mu je tu mogućnost.

"Nije baš da imaš najsigurnije svjedoke."

"Kako to misliš?" upita ona oštrim glasom.

"Djeca koja govore loše o učitelju koji je jednome od njih dvoje dao lošu ocjenu. Riječi drugog djeteta, koje si čula od majke koja je očito bila histerična dok je razgovarala s tobom."

"Što to radiš, Guido? Pokušavaš igrati ulogu đavoljeg odvjetnika? Ti si mi pokazao ono izvješće iz *patriarcata*. Što misliš što je taj nitkov bio radio sve ove godine, vadio novčanice od tisuću lira iz kutije za milodare?"

Brunetti zatrese glavom.

"Ne, ne sumnjam, uopće ne sumnjam u to što je on radio, ali to nije isto kao da imam dokaze za to."

Paola odmahne rukom kao da mu želi reći daje to što govori besmislica.

"Zaustavit ću ga." reče Paola otvoreno napadačkim tonom.

"Ili ćeš ga tek premjestiti?" upita Brunetti. "Kako su činili godinama?"

"Rekoh da ću ga zaustaviti, i to ću učiniti." ponovi Paola, naglašavajući svaki slog, kao da govori gluhome.

"Dobro." reče Brunetti. "Nadam se da hoćeš. Nadam se da znaš kako."

Na njegovo veliko iznenađenje, Paola mu uzvratila citatom iz Biblije:

"Ali onaj tko učini nažao dječici koja vjeruju u mene, bolje neka si oko vrata objesi mlinski kamen i utopi se u morskim dubinama."

"Odakle sad to?" upita Brunetti.

"Matej. Osamnaesto poglavlje, šesti stih."

Brunetti zatrese glavom i reče, "Čudno mi je to čuti tebe kako citiraš Bibliju, od svih ljudi na svijetu."

"Čak i za Nečastivog kažu da je to u stanju činiti." odgovori mu ona, ali nasmiješivši se prvi put i tim osmijehom obasjavši sobu.

"Dobro." potvrdi Brunetti. "Nadam se da tvoj otac ima moć učiniti nešto po tom pitanju." Brunetti je upola očekivao da mu ona odgovori kako nema te stvari koju njezin otac ne može učiniti te je samog sebe iznenadio shvativši da on barem upola vjeruje u to.

Kao da ju je spominjanje njezinog oca bilo podsjetilo, reče,

"Moja majka je nazvala i rekla mi neka ti kažem da je on bankar."

Na trenutak potpuno zbunjen, Brunetti upita,

"Tko je bankar?"

"Ljubavnik grofice Crivoni." Kad je vidjela da je Brunetti shvatio, nastavi. "Otišla je popričati s jednom od svojih partnerica u bridžu. Ona joj je rekla da grofica s njim već godinama održava ljubavnu vezu. Očito je njezin suprug znao za to."

"On je znao?" upita Brunetti s neskrivenim iznenađenjem.

"Više je volio dječake."

"Ti vjeruješ u to?" upita Brunetti.

"Zvuči kao da ih je muž skrivao od javnosti. Pretpostavljam da ni on ni ona ne bi željeli da on umre."

Brunetti zatrese glavom, ali vjerovao je u to. Ispričao joj je o Pattinoj ljutnji i njegovoj zapovjedi da se ukloni policijska zaštita Marije Teste. Nije ni pokušavao sakriti svoju uvjerenost da su otac Pio i moćnici koji stoje iza njega izvorni izdavalci te zapovjedi.

"Što ćeš učiniti?" upita ga Paola, kad je dovršio svoju priču.

"Razgovarao sam s Vianellom. On ima prijatelja koji radi u toj bolnici kao dežurni, i pristao je pripaziti na nju tijekom dana."

"Nije baš nešto, je li?" upita ona. "A noću?"

"Vianello se ponudio - nisam to od njega tražio, sam se ponudio - da bude ondje od ponoći nadalje."

"A to znači da ćeš ti biti ondje od četiri do osam?"

Brunetti kimne.

"Koliko dugo ćete tako dežurati?"

Brunetti slegne ramenima. "Sve dok oni ne odluče napraviti potez, pretpostavljam."

"A koliko ćete čekati na to?" upita ona.

"To ovisi o tome koliko se boje. Ili o tome koliko vjeruju da ona nešto zna."

"Misliš da je to otac Pio?"

Brunetti je oduvijek pokušavao izbjeći imenovanje osobe koju je sumnjičio za neki zločin, a tako je pokušao učiniti i ovaj put, ali ona je po njegovoj šutnji znala odgovor.

Ustala je. "Ako ćeš cijelu noć biti budan, zašto sada ne pokušaš malo odspavati?"

"Žena je muževu najveće blago, pomagač i oslonac. Vinograd bez živice bit će pregažen; muškarac bez žene postaje bespomoćna skitnica," izgovori on citat, sretan što ju je konačno jednom uspio pobijediti u igri koju je najbolje igrala.

Nije mogla sakriti svoje iznenađenje, kao ni svoje zadovoljstvo.

"Dakle, istina je?" upita ona.

"Što to?"

"Da Nečastivi stvarno može citirati Bibliju."

Te noći, Brunetti se opet iskrao iz tople čahure svoje postelje i odjenuo se uz šum kiše koja je još uvijek pljuštala po gradu. Paola otvori oči, rukom mu pošalje poljubac i odmah opet utone u san. Ovaj put se sjetio čizama, ali nije se trudio nositi kišobran za Vianella.

U bolnici, opet su izašli na hodnik porazgovarati, iako si nisu imali mnogo toga reći. Poručnik Scarpa je bio razgovarao s Vianellom toga poslijepodneva i bio mu ponovio Pattine zapovjedi glede dežurstava. Kao ni Patta, ni on nije bio rekao ništa o tome što policajci smiju činiti u svoje slobodno vrijeme, što je bilo ohrabrilo Vianella da popriča s Gravinijem, Pucettijem i pokajnikom Alviseom, koji su pak svi bili dragovoljno pristali dežurati tijekom dana, a Pucetti se ponudio da zamijeni Brunettija u šest ujutro.,

"Zar čak i Alvise?" upita Brunetti.

"Čak i Alvise." potvrdi Vianello. "Činjenica da je glup ne sprječava ga u tome da bude dobrodušan."

"Ne." odmah se složi Brunetti, "izgleda da je to slučaj samo u parlamentu."

Vianello se nasmije, navuče na se svoju kabanicu i zaželi Brunettiju laku noć.

Ušavši opet u sobu, Brunetti priđe na metar od postelje i zagleda se u usnulu ženu. Njezini su obrazi bili još više upali, a jedini znakovi života bili su blijeda tekućina koja je sporo kapala iz bočice obješene iznad nje i hranila je kroz cjevčicu koja je vodila do ruke i nemilosrdno sporo podizanje i spuštanje njezinih grudi.

"Maria?" pozove je on, "*Suor' Immacolata?*" Njezina prsa nastavila su se dizati i spuštati, dizati i spuštati, a tekućina je nastavila kapati, ali ništa se drugo nije dogodilo.

Brunetti upali svjetlo nasred stropa, izvadi svoj primjerak Marka Aurelija iz džepa i počne čitati. U dva sata je u sobu ušla sestra i izmjerila Marijino bilo i upisala ga u karton.

"Kako joj je?" upita Brunetti.

"Bilo joj je ubrzano." reče sestra. "To se ponekad događa kad se sprema nekakva promjena."

"Hoćete reći da će se probuditi?" upita on.

Sestra se nije nasmiješila.

"I to se može dogoditi." reče ona i ode iz sobe prije nego lije Brunetti imao vremena upitati je što bi se drugo moglo dogoditi.

U tri sata je ugasio svjetlo i sklopio oči, ali kad mu je glava pala na grudi prisilio se da ustane i prisloni se leđima na zid iza svoga stolca.

Naslonio je glavu na zid i sklopio vjeđe.

Nešto kasnije, vrata su se opet otvorila i neka druga medicinska sestra ušla je u zatamnjenju prostoriju. Kao i ona prošle noći, nosila je pladanj prekriven platnom. Ne progovorivši, Brunetti ju je promatrao kako prilazi postelji i zaustavlja se pokraj nje, na mjestu osvijetljenom noćnom svjetiljkom na stoliću do kreveta. Ona posegne rukom i skloni pokrivače, a Brunetti, misleći kako je nepristojno promatrati štogod da joj je zadaća učiniti za usnulu ženu, spusti pogled.

I ugleda tragove njezinih cipela na podu, svaka mokra stopa bila jasno vidljiva. Čak i prije nego je postao svjestan što čini, Brunetti je skočio prema njoj, zamahnuvši desnom rukom iznad glave. Još dok se nalazio nekoliko koraka od nje, ručnik koji je prekrivao pladanj

padne na pod i on ugleda dugi vrh noža koji je bio skriven pod njim. Urliknuo je, ispustio je povik bez riječi i besmislen i ugledao lice *signorine* Lerini koja se okrenula prema njegovom liku koji se iz tame srljao prema njoj.

Pladanj je tresnuo na pod i ona se okrenula prema Brunettiju, zamahnuvši nožem prema njemu u čisto nagonskom luku. Brunetti pokuša izbjeći oštricu, ali gibao se prebrzo i inercija ga je ponijela ravno u doseg noža. Nož ga je prosjekao kroz tkaninu lijevog rukava i preko mišića nadlaktice. Njegov je urlik bio zaglušujući, a onda je opet urliknuo, i opet, nadajući se da će tako prizvati pomoć u sobu.

Jednom rukom pritišćući posjekotinu, on se okrenuo prema njoj, bojeći se da će ona krenuti na njega. Ali ona se bila povukla prema ženi koja je ležala na postelji i, dok ju je gledao, ona spusti nož u visinu svog boka. Brunetti opet nasrne na nju, mičući dlan s posjekotine na ruci. I opet je zaurlao onim istim besmislenim urlikom, ali ona se na to uopće ne obazre već priđe još korak bliže Mariji.

Brunetti stisne prste desne ruke u šaku, zamahne njome iznad glave i udari je njome po laktu, nadajući se da će joj izbiti nož iz ruke.

Osjetio je, a zatim i čuo, pucketanje kostiju, ali nije znao jesu li to kosti njezine ruke ili njegove šake.

Tada se okrenula, ruka joj je visjela bespomoćno uz bok, ali je još uvijek u ruci stezala nož, i počela vrištati. "Antikrist. Moram ubiti Kristova neprijatelja. Božji neprijatelji bit će smrvljeni i pretvoreni u prašinu i nestat će. Njegova je osveta moja. Slugama Božjim neće nauditi riječ Kristovih neprijatelja." Uzalud je pokušavala podići ruku, i dok ju je promatrao, njezin stisak oko drška noža popusti i nož padne na pod.

Svojom desnom rukom zgrabio je njezin džemper i divljački je povukao od postelje. Ona se nije opirala. Gurnuo ju je prema vratima, koja su se otvorila u trenutku kad h se približio, a kroz njih u sobu nagrnuše sestra i jeda liječnik.

"Što se događa ovdje?" strogo upita doktor, zastavši na vratima iako bi upalio svjetlo u sobi.

"Čak ni svjetlost dana neće dopustiti Njegovim neprijateljima da se sakriju pred Njegovim pravednim gnjevom." *signorina* Lerini reče glasom užurbanim od strasti. "Njegovi će neprijatelji biti posramljeni i uništeni."

Ona poiže svoju lijevu ruku i uperi drhtavi prst u Brunettija. Mislite da možete spriječiti izvršenje Božje volje. Budalo. On je veći od sviju nas.

Njegova će volja biti izvršena"

Pod svjedom koje je sada ispunjavalo prostoriju, liječnik opazi krv koja je kapala s muškarčeve ruke i mrlje od pljuvačke koja je prskala iz ženinih usta. Ona ponovo progovori, ovaj put obraćajući se liječniku i sestri.

"Pokušali ste dati utočište Božjem neprijatelju, dali ste joj pomoć u nuždi i utješili je, iako ste znali da je ona neprjatelj našega Gospoda. Ali netko mudriji od vas pročitao je sve vaše planove da prkosite Božjem zakonu i poslao me da izvršim Božju pravdu nad grješnicom."

Liječnik zausti,

"Koji se vrag...?" ali Brunetti ga ušutka pokretom ruke.

On priđe *signorini* Lerini i spusti svoju zdravu ruku nježno na njenu. Njegov glas pretvorio se u umilno mrmljarje.

"Mnogo je putova Božjih, sestro moja. Drugi će bit poslan da zauzme Vaše mjesto, i sva Njegova djela bit će ispunjena."

Signorta Lerini ga pogleda, a on primijeti raširene zjenice i kratak, ali ubrzan dah.

"Zar je i Vas poslao Gospod Bog?" upita ona.

"Tako kazujete Vi." odgovori Brunetti. "Sestro u Kristu, Vaša prethodna djela neće proći bez nagrade." ponuka je on "Grješnici. Oboje su bili grješnici i zaslužili su Božju kaznu."

"Mnogi kažu da je Vaš otac bio bezbožan čovjek, koji se rugao Gospodu. Bog je strpljiv i ljubi sve ljude, ali On neće dopustiti da mu se netko ruga."

"Umro je rugajući se Bogu." reče ona, a u očima joj se zrcalio užas.

"Čak i kad sam rukama pokrila lice, on se rugao Bogu."

Za leđima, Brunetti je čuo sestru i liječnika kako se došaptavaju.

Okrenuo je glavu prema njima i zapovjedio im,

"Šutite." Zgranuti njegovim glasom i ludošću koju su čuli u ženinom, oni poslušашe. On svrati svoju pozornost *signorini* Lerini.

"Ali to je bilo nužno. Bila je to Božja volja." on je ponuka.

Njezino se lice opusti.

"Vi razumijete?"

Brunetti kimne. Iz minute u minutu bol u njegovoj ruci je rasla i, pogledavši na pod, vidio je kako raste lokva krvi ispod njegove ruke.

"A njegovo bogatstvo?" upita on. "Uvijek postoji velika potreba za novcem kako bi se njime pomogla borba protiv Božjih neprijatelja."

Njezin se glas osnaži.

"Da. Bitka je počela i mora se biti sve dok ponovo ne osvojimo Kraljevstvo Božje. Zarada bezbožnih mora biti dana Božjim slugama kako bi oni mogli obavljati Njegov sveti posao."

Nije imao pojma koliko dugo je još mogao držati sestru i liječnika kao zatočenike ondje, tako da je riskirao izgovorivši,

"Sveti otac mi je rekao za Vašu velikodušnost."

Ona pozdravi ovo otkriće blaženim osmijehom.

"Da, rekao mi je da postoji hitna potreba za bogatstvom mog oca.

Mogli smo čekati godinama. Božje zapovjedi se moraju slušati."

On kimne, kao da i on smatra da je savršeno razumljivo to da joj svećenik zapovijedi da ubije svoga oca.

"A da Pre?" upita Brunetti neobavezno, kao da je to tek usputna pojedinost, poput boje šala. "Onaj grješnik." doda on, iako to jedva da je bilo potrebno.

"Vidio me, vidio me onoga dana kad sam Božju pravdu izvršila nad svojim grješnim ocem. Ali tek je kasnije razgovarao sa mnom." Ona se nagne prema Brunettiju, kimajući glavom. "On je također bio grješan čovjek. Pohlepa je strašan grijeh."

Za leđima je čuo šušlave korake i kad se osvrnuo, i sestra i liječnik su bili nestali. Čuo je kako njihovi trčeći koraci udaljavaju niz hodnik i, u daljini, povišene glasove.

Izvukao je korist iz pometnje njihova bučnog odlaska kako bi ponovo usmjerio svoja pitanja na *casu di cura* i upitao,

"A oni drugi? Ljudi koji su ondje bili s Vašim ocem. Koji su bili njihovi grijesi?"

Prije nego li je stigao smisliti kako da odjene svoje pitanje u krpe njezinog ludila, ona okrene svoj zbunjeno, upitni pogled prema njemu.

"Molim?" upita ona, "Koji drugi?"

Brunetti shvati da njezina zbunjeno govori o njezinoj nevinosti, te se ni ne obazre na njezina pitanja i upita je, "A čovječuljak? Da Pre? Što je on učinio, *signorina*? Je li Vam prijetio?"

"Tražio je novac. Rekla sam mu da sam samo izvršavala Božju volju, ali on mi je rekao da nema ni Boga ni volje. Bogohulio je. Izrugivao se Gospodu."

"Jeste li to rekli svetomu ocu?"

"Sveti je otac svetac." uvjerenoreče ona.

"On je doista Božji čovjek." složi se Brunetti. "I je li Vam rekao što da učinite?" upita.

Ona kimne,

"Prenio mi je Božju volju i ja sam pohitala izvršiti je. Rekao mi je da grijeh i grješnici moraju biti uništeni. Tog čovječuljka morala sam zaustaviti da ne nanese sramotnu ljagu na svetu Božju zadaću."

Ona se ovdje nasmije, a začuvši taj smijeh Brunettiju se sledi duša.

"Uništila ga je njegova pohlepa. Rekla sam mu da ću mu donijeti novac i on me pustio unutra. Otvorio je vrata Božjoj osveti."

"Je li Vam sveti otac rekao da...?" zausti Brunetti, ali su u tom trenutku u sobu nagnula tri bolničara i liječnik, ispunivši je bukom i povicima, i on ju je tu izgubio.

Kasnije je *signorina* Lerini bila odvezena na psihijatrijski odjel, gdje je, nakon što su joj namjestili kosti u laktu, bila nakljukana sredstvima za smirenje i stavljena pod cjelodnevni nadzor. Brunettija su smjestili u invalidska kolica i odvezli u odjel hitne pomoći, gdje su mu dali injekciju protiv bolova i zašili mu ranu na ruci sa četrnaest šavova. Šef psihijatrijskog odjela, kojeg je u bolnicu pozvala medicinska sestra koja je nazočila tom prizoru, zabranio je da itko razgovara sa *signorinom* Lerini, čije je stanje dijagnosticirao, a da je nije ni vidio niti riječi prozborio s njom, kao "izuzetno teško." Kad ih je Brunetti ispitivao, ni liječnik niti medicinska sestra koji su bili čuli njegov razgovor sa *signorinom* Lerini nisu imali jasnu sliku o tome, osim mutnog dojma da je razgovor bio ispunjen religioznim trabunjanjem. Pitao ih je sjećaju li se kad je pitao *signorinu* Lerini o njezinom ocu i da Preu, ali za njih je sve to bilo tek najobičnije trabunjanje i ludilo.

U četvrt do šest, Pucetti se pojavio na vratima sobe Marije Teste, a ondje nije bilo ni traga Brunettiju, iako je *commessarijev* kišni ogrtač bio prebačen preko naslona stolca. Kad je policajac vidio tragove krvi po podu, prvo što je pomislio bilo je da zaštiti ženu. Brzo je prišao postelji i kad je pogledao dolje, vidio je da joj se grudi još

uvijek dižu i spuštaju pri udisaju i izdisaju. Ali onda, pogledavši njezino lice, on spazi da su joj oči otvorene i da zuri u njega.

21

Brunetti nije znao ništa o promjeni stanja Marije Teste sve do gotovo jedanaest sati toga prijepodneva, kada je stigao u *Questuru*, sa zamotanom rukom u povoju oko vrata. Za nekoliko minuta u njegovom se uredu stvorio Vianello.

"Probudila se." reče on bez uvoda.

"Maria Testa?" upita Brunetti, iako je znao o kome govori Vianello.

"Da."

"Što još?"

"Ne znam. Pucetti je nazvao u *Questuru* oko sedam i ostavio poruku, ali ja je nisam dobio do prije pola sata. Kad sam nazvao bolnicu, Vi ste već bili otišli."

"Kako joj je?"

"Ne znam. Sve što mi je rekao bilo je to da se probudila. Kad je liječnicima rekao da se probudila, trojica su došli do njega u sobu i rekli mu neka ode. On misli da su htjeli obaviti pretrage. Tada je nazvao."

"Zar nije rekao ništa drugo?"

"Ništa, gospodine."

"A što je s Lerinijevom?"

"Znamo samo da je pod sredstvima za smirenje i da se do nje ne može."

Ovoliko je Brunetti znao i kad je odlazio iz bolnice.

"Hvala, Vianello." reče.

"Želite li da nešto učinim, gospodine?" upita Vianello.

"Ne, za sada ništa. Kasnije ću otići do bolnice." On strese s ramena svoj kišni ogrtač i prebaci ga preko naslona stolca. Prije nego je Vianello otišao, Brunetti ga upita, "A *vice-questore*?"

"Ne znam, gospodine. Otkad je stigao na posao, nije izlazio iz svoga ureda. Na posao je došao tek u deset sati, a sumnjam da je išta od ovoga saznao prije toga vremena."

"Hvala." ponovi Brunetti i Vianello ode.

Kad je ostao sam, Brunetti ode do svog kišnog ogrtača i izvadi iz njega bočicu lijekova protiv bolova i ode do muškog zahoda na kraju hodnika po čašu vode. Progutao je dvije tablete, zatim i treću, i vratio bočicu u džep ogrtača.

Prošlu noć nije oka sklopio i to ga je sada mučilo, onako kako ga je uvijek mučilo, to jest, osjećao je to u očima, pekle su ga kao da u njima ima pijeska.

Zavalio se u svoj stolac, ali se trgnuo od boli kad je rukom udario o naslon.

Signorina Lerini bila je rekla da su "oba" muškarca grešnici. Je li ju da Pre, prilikom kojeg od svojih mjesečnih posjeta sestri, vidio kako izlazi iz sobe svoga oca onog dana kada je umro? I jesu li ga Brunettijev posjet i pitanja koja je postavljao potaknuli na razmišljanje o tome? Ako je tako, onda je taj čovječuljak, u svojem pokušaju da je ucijeni, previdio osjećaj božanske misije koji ju je ispunjavao i pokretao, i time je bio presudio samome sebi. Bio je ugrozio Božji plan i tako samog sebe osudio na smrt.

Brunetti je u mislima vrtio unatrag razgovor sa *signorinom* Lerini. Nije se usudio, u trenutku dok je stajao pred njom, suočen s ludilom u njezinim očima, navesti svećenikovo ime, tako da je imao samo njezinu potvrdu da joj je "sveti otac" bio rekao što da učini. Čak i njezin opis umorstava vlastita oca i da Prea bio je iskrivljen trabunjanjima izazvanima njezinom vjerskom manijom, tako da dva svjedoka priznanja nisu imala pojma što su čula. Iako je njezin napad na njega bio neosporno zločin, vjerojatnost da bi suca mogao uvjeriti da izda nalog za njezino uhićenje zbog ubojstva bila je vrlo mala. I, prisjetivši se tih divljih očiju i glasa raspomamljene pobožnosti kojim je govorila, pitao se bi li ijedan sudac imao volje staviti je pred sud. Brunetti sebe baš i nije smatrao nekim stručnjakom za ludilo, ali ono što je bio vidio prošle noći moglo se tako nazvati. A sa ženinim gubitkom razuma bila je izgubljena i svaka prilika da će uspjeti podići tužbu protiv nje ili protiv čovjeka za kojeg je Brunetti bio siguran da ju je poslao da obavi svoju svetu zadaću.

Nazvao je bolnicu, ali se nije uspio probiti do odjela na kojem je ležala Maria Testa. On se trzne naprijed i pusti svoju težinu da ga uspravi na noge.

Brz pogled kroz prozor mu je rekao da je - hajde, barem nešto - prestalo kišiti.

Svojom desnom rukom on nabaci kišni ogrtač preko ramena i izađe iz ureda.

Kad je Brunetti ugledao Pucettija u civilnoj odjeći kako sjedi ispred sobe u kojoj je bila smještena Maria Testa, on se prisjeti da sada, kad ju je netko pokušao ubiti, može službeno dobiti policijsku zaštitu.

"Dobro jutro, gospodine." pozdravi ga kruto i službeno Pucetti, skočivši na noge.

"Dobro jutro, Pucetti." odzdravi mu Brunetti. "Što se događa?"

"Liječnici i sestre ulaze i izlaze iz sobe cijelo jutro, gospodine. Nitko od njih mi ne želi reći ništa kad ih pitam."

"Je li netko sada unutra?"

"Da, gospodine. Jedna časna. Mislim da je unijela nekakvu hranu unutra. Odnosno, barem je mirisalo na hranu."

"Dobro." reče Brunetti. "Mora jesti. Koliko dugo ovo već traje?" upita on, doista, na trenutak nemoćan prisjetiti se koliko dugo je ovo trajalo.

"Četiri dana, gospodine."

"Da, da. Četiri dana." reče Brunetti, ne prisjećajući se baš, ali spreman povjerovati na riječ tom mladom čovjeku. "Pucetti?"

"Izvolite, gospodine?" upita on, ne salutirajući, iako mu je bilo teško suzdržavati se.

"Idite dolje i nazovite Vianella. Recite mu da povede nekoga ovamo da Vas smijeni, i još mu recite neka to upiše u raspored dežurstava. A zatim idite kući i pojedite nešto. Kad ste ponovo dežurni?"

"Tek prekosutra, gospodine."

"Jeste li danas trebali imati slobodan dan?"

Pucetti se zagleda u svoje tenisice.

"Ne, gospodine."

"Nego?"

"Imao sam nekoliko dana godišnjeg. Pa sam ih iskoristio. Mislio sam, ovaj, mislio sam pomoći Vianellu oko ovog. Ionako se po ovoj kiši nema kamo otići." Pucetti je proučavao mrlju na zidu lijevo od Brunettijeve glave.

"Dobro, kad nazovete Vianella, vidite može li Vam to promijeniti i ponovo Vas uvrstiti u raspored. Čuvajte godišnji za ljeto."

"Da, gospodine. Je li to sve, gospodine?"

"Da, mislim da jest."

"Onda do viđenja, gospodine." reče mladić i okrene se i pođe prema stubištu.

"I - hvala, Pucetti." dovikne mu Brunetti. Jedini Pucettijev odgovor je bilo podizanje jedne ruke u zrak, ali nije se osvrnuo niti je ikako drugačije pokazao da prihvaća Brunettijevu zahvalnost.

Brunetti pokuca na vrata.

"*Avanti.*" čuo se glas iznutra.

On gurne vrata i otvori ih te uđe. Bio je zgranut kad je ugledao časnu sestru, odjevenu u sada već jako poznati habit Reda svetoga križa, kako stoji pokraj postelje, brišući lice Marije Teste. Ona baci pogled prema Brunettiju, ali ne reče ništa. Na stoliću pokraj postelje ležao je pladanj, a nasred njega napola ispražnjena zdjelica nečeg nalik na juhu. Krvi - njegove krvi - više nije bilo na podu.

"Dobro jutro." pozdravi Brunetti, loše prikrivši živčanost koju je u njemu izazivao pogled na taj nabit...

Časna kimne, ali ne reče ništa. Napravila je polu-korak unaprijed, možda slučajno, tako da se našla između njega i postelje.

Brunetti ode ulijevo toliko da ga Marija može vidjeti. Kad ga je ugledala, oči su joj se širom razrogačile, a obrve joj se spojile dok se borila da se prisjeti odakle ga poznaje. "*Signor Brunetti?*" upita ona naposljetku.

"Ja sam."

"Što radite ovdje? Zar nešto nije u redu s Vašom majkom?"

"Ne, ne, sve je u redu. Došao sam Vas obići."

"Što Vam se dogodilo s rukom?"

"Ništa, ništa."

"Ali kako ste znali da sam ovdje?" Osjetivši kako joj se panika šunjajući uvlači u vlastiti glas, ona zašuti i zažmiri. Kad je otvorila oči, ona reče, glasom koji je podrhtavao od napora da ga održi smirenim, "Ništa ne razumijem."

Brunetti priđe postelji. Časna ga prostrijeli pogledom i zatrese glavom, kao u znak upozorenja, ako je to bilo to, na što se Brunetti uopće ne obazre.

"Što to ne razumijete?" upita on.

"Ne znam kako sam dospjela ovamo. Rekli su mi da me udario automobil dok sam se vozila na biciklu, ali ja nemam bicikl. U staračkom domu nema bicikala, a čini mi se da ih niti ne smijemo voziti, čak i ako ih ima. I rekli su mi da sam bila na Lidu. Ja nikada

nisam bila na Lidu, *signor* Brunetti, nikada u svom životu." Njezin je glas postajao sve viši i viši.

"Sjećate li se gdje ste bili?" upita je on.

To pitanje kao da ju je prepalo. Ona podigne ruku do čela, baš onako kako je vidio da je učinila u njegovom uredu onoga dana, i opet ju je iznenadilo nepostojanje ugodne zaštite njezinog koludričkog rupca. Vrscima kažiprsta i srednjaka protrljala je zavoje koji su joj pokrivali sljepoočicu, prizivajući misli u sjećanje.

"Sjećam se da sam bila u staračkom domu." konačno reče ona.

"U onom u kojem se nalazi i moja majka?" upita Brunetti.

"Naravno. Ondje radim." Časna, vjerojatno reagirajući na sve veće uzbuđenje u Marijinom glasu, stupi korak naprijed. "Mislim da bi bolje bilo da više ne postavljate pitanja, *signore*."

"Ne, ne, neka ostane." zamoli je Maria.

Vidjevši neodlučnost časne, Brunetti reče,

"Možda će biti lakše ako ja budem pričao."

Časna prvo pogleda Brunettija, pa onda Mariju Testu, koja kimne i prošapta,

"Molim Vas. Želim saznati što se dogodilo."

Pogledavši na svoj ručni sat, časna reče, onakvim, oštrim glasom kakvim se ljudi počnu služiti kad im se pruži prilika da nametnu svoju ograničenu moć.

"U redu, ali samo pet minuta." Rekavši to, Brunetti se ponadao da će ona otići, ali nije otišla, već se samo povukla na kraj postelje i stajala ondje, otvoreno slušajući njihov razgovor.

"Vozili ste se na biciklu kad Vas je udario automobil. I bili ste na Lidu, gdje ste radili u jednoj privatnoj klinici."

"Ali, to je nemoguće." reče Maria. "Rekla sam Vam da nikada nisam bila na Lidu. Nikada." I čim je to bila izgovorila, ona se zaustavi i reče,

"Oprostite, *signor* Brunetti. Recite mi što znate."

"Radili ste ondje tek nekoliko tjedana. A davno prije toga ste napustili starački dom. Neki ljudi su Vam pomogli pronaći posao i mjesto za život."

"Posao?" začudi se ona.

"U klinici, u praonici rublja."

Ona sklopi oči na trenutak i kad ih je otvorila, ona reče,

"Ne sjećam se ničega o Lidu." Ponovo je rukom posegnula prema sljepoočici. "Ali zašto ste Vi ovdje?" upita ona Brunettija, a on po njezinom tonu zaključi kako se prisjetila da je on policajac.

"Prije nekoliko tjedana ste došli k meni u ured i zamolili me da se pozabavim nečim."

"Čime?" upita ona zbunjeno zatresavši glavom.

"Nečime za što ste mislili da se događa u staračkom domu San Leonardo."

"San Leonardo? Ali ja nikada nisam bila tamo."

Brunetti primijeti kako se njezini prsti skupljaju u šake na prekrivaču i zaključi kako nema smisla nastaviti u tom tonu.

"Mislim da bi bolje bilo da se time sada ne zamaramo. Možda se prisjetite što se dogodilo. Morate se odmarati i jesti i ojačati." Koliko li je puta čuo iste te riječi koja je ova ista žena izgovorila njegovoj majci?

Časna stupi korak naprijed.

"Dosta je, *signore*." Brunetti je morao priznati da je tako.

On pruži svoju zdravu ruku i potapša Mariju po nadlanci.

"Sve će biti u redu. Najgore je za nama. Samo se pokušajte odmoriti i jesti." On se nasmiješi i okrene.

Prije nego je stigao do vrata, Maria se obrati časnoj i zamoli je,

"Sestro, oprostite što Vas gnjavim, ali biste li mi mogli dodati..." i zašuti, pognuvši glavu zbog skromnosti ili nelagode.

"Gusku?" upita časna, ni ne trudeći se stišati glas.

Još uvijek pognute glave, Maria kimne.

Časna glasno otpuhne i skupi usne. Okrenula se i otišla do vrata te ih otvorila kako bi Brunetti izašao.

Za leđima, čuo je kako Maria tihim, preplašenim glasom kaže,

"Molim Vas, sestro, pustite ga da ostane sa mnom dok se Vi ne vratite.

Ne želim ostati sama."

Časna baci pogled prema njoj, pa prema Brunettiju, ode iz sobe i zatvori vrata.

Brunetti se okrene od vrata.

"Automobil je bio zelene boje." reče Maria preskočivši uvod. "Ne znam razliku među automobilima, ali naletio je ravno na mene. To nije bila slučajnost."

Iznenaden do glupavosti, Brunetti upita,
"Vi se sjećate?"

"Sjećam se svega." reče ona glasom snažnijim no što ga je Brunetti ikada bio čuo. "Rekli su mi što Vam se dogodilo, i imala sam vremena čitav dan za razmišljanje."

On krene prema postelji, ali ona ga zaustavi pokretom ruke.

"Ostanite tamo. Ne želim da ona zna da smo razgovarali."

"Ali zašto?" upita on.

Ovaj put Marijine usne su se skupile zbog razdraženosti. "Možda je ona jedna od njih. Ubit će me ako pomisle da se sjećam."

On pogleda prema njoj s drugog kraja sobe i gotovo zatetura od siline zarazne energije kojom je ona zračila.

"Što kanite učiniti?" upita on.

"Preživjeti." ispljune ona, a tada se otvoriše vrata i pojavi se časna, u rukama pred sobom noseći gusku. Prohujala je pokraj Brunettija bez riječi i ravno prema postelji.

On ne reče ništa, nije riskirao osvrnuti se i još jednom pogledati prema Mariji, i izađe iz sobe. Zatvorio je vrata za sobom.

Dok je hodao hodnikom prema psihijatrijskom odjelu, Brunetti je odjednom osjetio kako pločice pod njegovim nogama počinju gubiti čvrstoću.

Jednim svojim dijelom znao je da nije riječ ni o čemu drugom do li o iscrpljenosti i šoku, ali to ga nije spriječilo da pomno pregledava lica ljudi koji su se mimoilazili s njim tražeći na njima izraz koji će potvrditi da i oni osjećaju kako zemlja pleše pod njihovim stopalima. Odjednom prestrašen, shvativši da bi ga utješilo kad bi znao daje riječ o potresu, on ode do kafića u prizemlju i naruči čašu gustog soka od marelica, a zatim zamoli čašu vode i popije još dvije tablete protiv bolova. Gledajući druge ljude u kafiću oko sebe, s njihovim zavojima, udlagama i gipsom, prvi put toga dana osjetio se kao kod kuće.

Kad je opet krenuo prema psihijatrijskom odjelu, osjećao se bolje, iako se nije osjećao dobro. Prešao je preko otvorenog dvorišta, presjekao prema odjelu radiologije i gurnuvši ih otvorio dvokrilna staklena vrata psihijatrijskog odjela. A čim je to učinio, na drugom kraju hodnika ugledao je lik u bijeloj košulji kako mu se približava i, opet, Brunetti se upitao jesu li ga ostavila njegova osjetila ili je

uhvaćen u zamku nekakvog psihološkog potresa. Ali ne, približavao mu se, ni manje ni više, otac Pio, njegov visoki lik obavijen tamnim vunanim plaštem koji je bio pričvršćen pod vratom, što je Brunetti vidio gotovo halucinacijski jasno, kopčom napravljenom od austrijskog talira iz vremena Marije Terezije, iz osamnaestog stoljeća.

Bilo je teško procijeniti koji je od njih dvojice bio iznenađeniji, ali prvi se od iznenađenja pribrao svećenik, koji je rekao,

"Dobro jutro, *commissario*. Hoću li prenagлити ako pretpostavim da se obojica nalazimo ovdje zbog iste osobe?"

Brunettiju je trebao trenutak da se pribere i progovori, a kad je to učinio, izrekao je samo njezino ime,

"*Signorina* Lerini?"

"Da."

"Ne možete je vidjeti." reče Brunetti, ne trudeći se glasom prikriti neprijateljstvo prema njemu.

Lice oca Pija rascvjetalo se u isti ljupki osmijeh kakvim je bio pozdravio Brunettija tijekom njihovog prvog susreta u samostanu Reda svetoga križa.

"Ali svakako, *commissario*, nemate pravo *sprečavati* bolesnu osobu, nekoga kome treba duhovna utjeha, da vidi svoga ispovjednika."

Njezin ispovjednik. Naravno. Brunetti je trebao misliti na to. Ali prije nego je dospio išta reći, svećenik nastavi,

"U svakom slučaju, prekasno je za Vas da izdajete zapovjedi, *commissario*. Već sam razgovarao s njom i ispovjedio je."

"I pružio joj duhovnu utjehu?" upita Brunetti.

"To Vi rekoste." otac Pio mu odgovori s osmijehom u kojem nikada nije bilo ljupkosti.

U Brunettijevu grlu pojavi se mučan okus, ali taj osjećaj nije imao nikakve veze sa sokom od marelica koji je upravo maloprije bio popio. Poput neočekivana grča, bijes i gađenje eksplodirali su u njemu, a on ih nije mogao kontrolirati, baš kao što niti tablete nisu mogle zaustaviti bol u njegovoj ranjenoj ruci. Odbacivši iskustva svoga naraštaja policajaca, Brunetti posegne i zgrabi svećenika za plašt pod grlom, i bi mu drago kad je osjetio kako se pod stiskom njegovih prstiju gužva fino tkanje. On ga nimalo nježno povuče i

svećenik, iznenada izgubivši ravnotežu, zatetura prema njemu, sve dok mu se lice nije našlo na centimetar-dva od Brunettijeva. "Znamo sve o Vama." ispljune Brunetti.

Svećenik ljutitim pokretom ruke odozdo lako odgurne Brunettijevu ruku. Ustuknuo je, okrenuo mu leđa i krenuo prema vratima. Ali onda se jednako naglo zaustavio i vratio do Brunettija, glavom lelujući lijevo-desno poput zmije.

"I mi znamo sve o Vama." prošapta on i ode. Brunettija prođoše srsi.

22

Na Campu SS. Giovanni e Paolo, Brunetti je nekoliko minuta stajao pred ulazom u bolnicu, nesposoban odlučiti da li da se prisili otići u *Questuru* ili kući i naspavati se. Pogledao je skele koje su prekrivale prednjicu bazilike i vidio da su se sjene bile popele do polovice pročelja. Bacio je pogled na svoj sat i jedva mogao povjerovati daje već sredina poslijepodneva. Nije znao gdje je izgubio te silne sate: možda je bio zaspao u kafiću, zavalivši se u stolcu i naslonivši glavu na zid. U svakom slučaju, nije ih više bilo, tih sati, proletjeli su isto onako brzo kako su bile nestale i godine života Marije Teste.

Zaključivši da bi bilo jednostavnije otići u *Questuru*, ako ni zbog čega onda zato jer je bliže, on prijeđe preko *campa* i zaputi se u tom pravcu. Žeđ i bol bili su sve jači. Zaustavio se usput u kafiću i popio čašu mineralne vode i još jednu tabletu protiv bolova. Kad je stigao do *Questure*, ustanovio je da je predvorje neuobičajeno tiho, a tek je onda shvatio da je srijeda, a da srijedom *Ufficio Stranieri* ne radi za stranke te da je to razlog ovog neobičnog mira.

Oklijevajući upustiti se u penjanje stubištem do četvrtog odmor išta, gdje se nalazio njegov ured, on odluči reći popu pop, a bobu bob i odmah porazgovarati s Pattom te krene prema stubištu koje je vodilo do njegova ureda.

Penjući se do prvoga odmorišta, iznenadio se što mu uspon lako ide od ruke i pitao se, ali se nije mogao sjetiti, zašto je oklijevao s odlaskom do svoga ureda.

Razmišljao je o tome kako bi samo ugodno bilo kad bi mogao jednostavno preletjeti te stube, koliko bi vremena uštedio svakoga dana, ali tada se našao u uredu *signorine* Elette i zaboravio na letenje.

Ona svrne pogled s monitora i baci kratak pogled prema njemu, a kad je vidjela njegovu ruku i stanje u kojem se nalazi, ona skoči na noge i zaobiđe stol krećući mu u susret.

"*Commissario*, što se dogodilo?" Iskrenost njezine zabrinutosti bila je jednako vidljiva koliko i čujna, tako da se Brunetti našao neobično dirnut njezinom brigom. Kako su žene samo sretne što si smiju dopustiti javno iskazivanje osjećaja, pomisli on, i kako su samo ljupki bili ti znaci njihove sklonosti ili brige.

"Hvala Vam, *signorina*." reče on, opirući se želji da joj položi ruku na rame dok joj je zahvaljivao na onome što ona nije ni znala da iskazuje. "Je li *vice-questore* ovdje?"

"Da, ovdje je. Jeste li sigurni da ga želite vidjeti?"

"Oh, da. Sada je upravo savršeno vrijeme za to."

"Da Vam donesem kavu, *dottore*?" upita ona, pomažući mu oko kišnoga ogrtača.

Brunetti odmahne glavom.

"Ne, u redu je, *signorina*. Hvala što pitate, ali samo ću kratko popričati s *vice-questoreom*."

Samo zahvaljujući navici i ničem drugom, Brunetti je pokucao na Pattina vrata. Kad je ušao, Patta ga je dočekao s istim iznenađenjem koje je, ugledavši ga, iskazala i *signorina* Elettra, ali njezino je iznenađenje bili ispunjeno zabrinutošću, a Pattino je izražavalo jedino neodobravanje.

"Koji vrug se događa s Vama, Brunetti?"

"Netko me pokušao ubiti." odgovori on, uzvativši mu istom mjerom.

"Ako je to sve što su uspjeli postići, onda se baš i nisu bogzna kako trudili."

"Smijem li sjesti, gospodine?" upita Brunetti.

Shvativši ovo tek kao Brunettijev manevar kako bi skrenuo pozornost na svoju ozljedu, Patta kimne protiv volje i pokaže rukom na stolac.

"Što se to događa?" htjede znati Patta.

"Sinoć u bolnici..." reče Brunetti, ali Patta ga prekine.

"Znam sve o tome što se dogodilo u bolnici. Ta je žena došla ubiti onu časnu sestru jer si je nekako uvtjela u glavu da je ona ubojica njezinog oca." reče Patta, zastane, pa nastavi, "Sva sreća da ste bili ondje i spriječili je u tome." Da se malo potrudio, Patta je možda mogao postići to da zvuči mrzovoljnije.

Brunetti je slušao, iznenađen tek brzinom kojom su Pattu bili uvjerali.

Znao je da bi takvu priču trebalo smisliti kako bi se objasnilo ponašanje *signorine* Lerini, ali nije ni pomislio da će ta priča biti ovako besramno drska.

"Postoji li možda neko drugo objašnjenje, gospodine?"

"Kao na primjer?" upita Patta sumnjičavo, kao i obično.

"Kao na primjer da je ona znala nešto što je *signorina* Lerini željela da ostane tajnom?"

"Kakvu bi uopće tajnu mogla imati jedna takva žena?"

"Kakva žena, ako smijem pitati?"

"Vjerski fanatik." hitro odgovori Patta. "Jedna od onih žena koje ne misle ni o čemu drugom osim o religiji i Crkvi." Po Pattinom tonu nije se dalo zaključiti odobrava li on ovakvo ponašanje kod žena ili ne. "Dakle?" ponuka on Brunettija kad ovaj ne reče ništa.

"Njezin otac nije imao zdravstvenih teškoća sa svojim srcem." reče Brunetti.

Patta je čekao da Brunetti kaže još nešto, a kad nije rekao ništa, Patta upita,

"Što sad to treba značiti?" Brunetti je i dalje šutio. "Znači li to da Vi mislite kako je ta žena ubila svoga oca?" On se odgurne od svoga stola pokušavši svojoj nevjerici dati vidljiv tjelesni izražaj. "Zar ste poludjeli, Brunetti? Žene koje svakodnevno idu na misu ne ubijaju svoje očeve."

"Kako znate da ona svakodnevno ide na misu?" upita Brunetti, iznenađen svojom vlastitom sposobnošću održavanja smirenosti i izdizanja iznad ove rasprave, kao da gaje nešto ponijelo uvis i stavilo na mjesto gdje su skriveni odgovori na sve te skrivene tajne.

"Jer su me nazvali i njezin liječnik i njezin dušebrižnik."

"I što su Vam oni rekli?"

"Liječnik mi je rekao da se čini da je riječ o živčanom slomu, koji je izazvan zakašnjelom bolnom reakcijom na smrt njezinog oca."

"A njezin 'dušebrižnik,' kako ga Vi zovete?"

"A kako biste ga Vi nazvali, Brunetti, nekako drukčije? Ili je i on dio ovog mračnog scenarija koji Vi, izgleda, izmišljate?"

"Što Vam je rekao?" ponovi Brunetti.

"Rekao je da se slaže s liječničkom dijagnozom. A onda mi je rekao kako ga ne bi iznenadilo da sazna kako je ova tlapnja o časnoj sestri bila uzrokom napada u bolnici."

"I pretpostavljam, kad ste ga pitali zašto to kaže, da Vam je rekao kako nema tu slobodu da Vam kaže kako je došao do tih obavijesti?" Brunetti reče, osjećajući kako se sve više i više udaljava od razgovora i dvojice muškaraca koji su taj razgovor vodili.

"Kako to znate?" upita Patta.

"Ah, *vice-questore*." reče Brunetti, ustajući i mašući prijekorno prstom prema Patti. "Ne očekujete od mene valjda da prekršim tajnost ispovjedi, zar ne?" Nije čekao da mu Patta odgovori, već ode do vrata i izađe van iz ureda.

Signorina Elettra vrlo se žurno udaljavala od vrata kad ih je otvorio, pa i njoj prijekorno zamaše onim istim prstom. Ali potom se nasmiješi i upita,

"Biste li mi pomogli s mojim kaputom, *signorina*?"

"Naravno, *dottore*" reče ona, uzimajući kaput sa stolca gdje je ležao i pridržavajući mu ga.

Kad je kaput bio prebačen preko njegovih ramena, on joj zahvali i krene prema stubama. U do vratku je stajao Vianello, pojavivši se ondje nenadano poput anđela.

"Bonsuan je dovezao barkasu, gospodine." reče on. Kasnije se Brunetti sjećao kako je krenuo niz stube zajedno s Vianellom, koji ga je uhvatio za njegovu zdravu ruku. I sjećao se kako je pitao Vianella je li i njemu ikada palo na pamet kako bi bilo divno kad bi mogli letjeti gore-dolje po stubama do svojih ureda, ali onda su njegova sjećanja na taj dan otišla na počinak ondje gdje i svi izgubljeni sati u životu *Suor' Immacolate*.

23

Kasnije je ustanovljeno da su upalu Brunettijeve ruke *izazvala* vlakna iz tvida koja su prodrli u njegovu ranu i ostala ondje zahvaljujući nemarnoj medicinskoj obradi. Naravno, to nije bila izjava Gradske bolnice; ondje je kirurg ustrajao u tome da je upalu izazvao uobičajeni soj stafilokoka kakav valja očekivati u ovako ozbiljnih rana. Ali njegov prijatelj Giovanni Grimani mu je kasnije rekao da su kao posljedica toga otkazi fricali po cijeloj hitnoj službi, a bolničar iz kirurške ambulante premješten je u kuhinju. Grimani nije rekao, barem ne otvoreno, da je to bila kirurgova pogreška jer se bio žurio tijekom operacije, iako je njegov ton sugerirao Brunettiju i Paoli takvo što. Ali ništa od toga nije bilo poznato sve dok upala nije postala toliko ozbiljna, a Brunettijevo ponašanje tako čudno, da su ga odvezli u bolnicu.

Zahvaljujući velikodušnosti njegova tasta prema toj ustanovi, deliričnog Brunettija su primili u bolnicu Giustinian, gdje su ga smjestili u jednokrevetnu sobu i gdje se cjelokupno osoblje, kad su saznali s kim je u rodu, pokazalo kao vrlo brižno i ljubazno. Tijekom prvih nekoliko dana, dok je naizmjenice gubio svijest i dolazio k sebi, a liječnici su tragali za odgovarajućim antibiotikom kojim će ublažiti upalu, Brunettiju nisu ništa govorili o uzroku ove upale, a kad su konačno pronašli lijek i stavili upalu pod nadzor, a potom je i izliječili, Brunetti nije pokazao ni najmanje zanimanja za to čija je krivica.

"Koja korist od toga?" Brunetti je upitao Grimanija, tako uništivši veći dio zadovoljstva koje je taj liječnik osjećao zbog toga što je iskazao veću odanost prijatelju nego svome zvanju.

Tijekom svoga boravka u bolnici, odnosno barem tijekom razdoblja u kojima je bio svjestan, Brunetti se neprestano bio raspitivao o Mariji Testi, ali nitko mu nije govorio ništa više od toga da je ona u bolnici i da se oporavlja.

Brunetti je ustrajao u tome da je apsurdno držati ga u bolnici, i onog dana kad su mu iz vene izvadili cjevčicu, zahtijevao je da ga puste kući. Paola mu je pomogla da se odjene, govoreći mu kako je vani toliko toplo da mu ne treba džemper, iako je bila donijela sako kako bi ga zaogrnila njime.

Kad su se oslabjeli Brunetti i rasterećena Paola pojavili na hodniku, ondje ih je dočekaao Vianello.

"Dobro jutro, *signora*" pozdravi on Paolu.

"Dobro jutro, Vianello. Baš lijepo od Vas što ste došli." reče ona odglumivši iznenađenje. Brunetti se nasmiješi njezinom uzaludnom pokušaju da se prikaže opuštenom, budući da je bio siguran kako je ona sve bila unaprijed dogovorila s Vianellom, da dođe po njega, baš kao što je bio siguran i u to da je vani, kod bočnog ulaza, čekao Bonsuan s barkasom i upaljenim motorom.

"Izgledate vrlo dobro, gospodine." reče Vianello umjesto pozdrava.

Kad se oblačio, Brunetti je iznenađeno shvatio da su mu hlače preširoke. Očito je groznica bila pojela dobar dio kilograma koje je bio nabacio tijekom zime, a i gubitak teka se pobrinuo za ostatak viška.

"Hvala, Vianello." reče on, ne komentirajući dalje. Paola krene niz hodnik, a Brunetti se obrati naredniku,

"Kako je ona?" nemajući potrebe objašnjavati tko.

"Otišla je. Obje su otišle."

"Molim?"

"*Signorinu* Lerini su odvezli u jednu privatnu kliniku."

"Kamo?"

"U Rim. To jest, barem su nama tako rekli."

"Jeste li provjerili?" upita Brunetti.

"*Signorina* Elettra je to potvrdila." I čak i prije nego je Brunetti stigao pitati, on objasni, "Klinikom upravlja Red Svetoga Križa."

Brunetti nije znao koje ime da upotrijebi.

"A Maria Testa?" konačno upita, odabravši to ime zbog odluke koju je sama donijela.

"Ona je nestala."

"Kako to mislite, nestala?"

"Guido." reče Paola, vraćajući se k njima. "Zar to ne može pričekati?"

Ona im okrene leđa i pođe niz hodnik prema bočnom izlazu iz bolnice i policijskoj barkasi koja ih je čekala.

Brunetti pođe za njom, a Vianello u stopu za njim.

"Recite mi." reče Brunetti.

"Držali smo ondje stražara prvih nekoliko dana nakon Vašeg dolaska onamo."

Brunetti ga prekine.

"Je li itko pokušao doći do nje?"

"Onaj svećenik, ali sam mu rekao da imam zapovijed nikoga ne puštati k njoj. Onda je on otišao k Patti."

"I?"

"Patta ga je zavlacio jedan dan, a onda rekao kako bismo je trebali pitati želi li ga ona vidjeti."

"I što je ona rekla?"

"Nisam je ni pitao. Ali sam Patti rekao da ga ona ne želi vidjeti."

"A onda, što se onda dogodilo?" upita Brunetti. Ali u tom trenutku su stigli do izlaza iz bolnice. Paola je stajala vani, pridržavajući im vrata, a kad je on zakoračio van, ona reče,

"Dobro došao u proljeće, Guido."

I bilo je proljeće. Tijekom tih deset dana koje je bio proveo u bolnici, proljeće je čarobno napredovalo i osvojilo grad. Zrak je mirisao meko i na rast, ljubavni cvrkut ptičica ispunjavao je zrak iznad njihovih glava, a miomiris propupalih ruža probijao se kroz željezne rešetke na zidu od opeke s druge strane kanala. Kao što je Brunetti unaprijed znao, Bonsuan je stajao na pramcu policijske barkase koju je privukao do stuba koje su vodile do uzbibane površine kanala. Pozdravio ih je kimanjem glavom i nečim za što je Brunetti posumnjao da je riječ o osmijehu.

Promrmljavši, "*Buon giorno*" kormilar pomogne Paoli da se uspne na palubu, a zatim i Brunettiju, koji se gotovo spotaknuo zaslijepljen blještavilom sunca. Vianello oslobodi konopac kojim je brodica bila vezana za dok i kroči na palubu, a Bonsuan usmjeri bar kasu na sredinu kanala Giudecce.

"A onda, što je bilo?" upita Brunetti.

"A onda joj je jedna od medicinskih sestra koja ju je redovito njegovala rekla da je taj svećenik želi vidjeti, ali da mu mi to ne dopuštamo. Kasnije sam porazgovarao s tom sestrom, a ona mi je rekla da je nju - hoću reći, Testicu - mučilo to što ju je on htio vidjeti, i gotovo da joj je bilo drago što mu to nismo dopustili." Jedan gliser je brzo projurio pokraj njih s desne strane, ali voda je samo zapljusnula bočnu stjenku barkase.

"A onda?" upita Brunetti.

"Onda je nestala. Maknuli smo stražara, iako smo se nekolicina momaka i ja još uvijek motali onuda po noći, čisto s namjerom da držimo stvari pod nadzorom."

"Kad se to dogodilo?"

"Prije dva dana. Liječnik je ušao pregledati je jedno poslijepodne, a nje nije bilo. I njezina odjeća, i ona nestale su netragom."

"Što ste onda učinili?"

"Malo smo se raspitali po bolnici, ali nitko je nije bio vidio. Jednostavno je isparila."

"A njezin ispovjednik?" "Nazvao je dan nakon njezinog nestanka - to je bilo prije nego što je itko drugi osim nas saznao za to - i potužio se kako mu ne damo pristup k njoj. Patta je još uvijek mislio da je ona u bolnici, pa je rekao kako će se osobno pobrinuti da ga ona primi. Nazvao me i rekao mi da ga ona mora primiti, i onda sam mu rekao da je otišla."

"Što je on učinio? Ili rekao?"

Vianello se neko vrijeme zadubio u misli prije nego što je odgovorio.

"Mislim da mu je pao kamen sa srca, gospodine. Kad sam mu rekao da je otišla, on je izgledao gotovo sretan što to čuje. Zapravo, pozvao je svećenika dok sam ja još bio na vezi. Morao sam s njim osobno razgovarati i osobno mu reći daje otišla."

"Što mislite, kamo je otišla?" upita Brunetti.

"Nemam pojma." Vianellov je odgovor bio trenutnan.

"Jeste li nazvali onog čovjeka koji živi na Lidu? Sassija?"

"Jesam. To sam prvo učinio. Rekao mi je neka se ne brinem zbog nje, ali nije mi htio reći ništa više od toga."

"Mislite da on zna gdje se ona nalazi?" upita Brunetti. Nije imao želju požurivati Vianella, pa pogleda prema Paoli, koja je stajala kod kormila i čavrljala s Bonsuanom.

Konačno mu Vianello odgovori.

"Mislim da sigurno zna, ali ni u koga nema dovoljno povjerenja da bi mu to rekao; čak ni nama ne vjeruje."

Brunetti kimne i okrene leđa naredniku i zagleda se u daljinu, preko površine vode, prema San Marcu, koji je tek sada ulazio u vidokrug s njihove lijeve strane. Sjećao se onog zadnjeg dana u bolnici s Marijom Testom, sjećao se žestoke odlučnosti u njezinom glasu, i

pritom je osjetio nalet olakšanja zato što je odlučila pobjeći. Brunetti će je pokušati pronaći, ali nadao se da će to biti nemoguće - njemu ili bilo kome drugome. Bože, čuvaj je i daj joj snage za njezinu *Vita Nuova*.

Paola, vidjevši da je dovršio razgovor s Vianellom, vrati se k njemu. I upravo u tom trenutku, snažan nalet vjetra puhnuo joj je s leđa i bacio joj kosu na lice, ispreplićući valove plave kose s obje strane glave.

Smijući se, podigla je obje ruke prema svom licu i uklonila kosu gore i sa strane, kao da je izronila nakon dugog ronjenja. Kad je otvorila oči, vidjela je kako je promatra Brunetti i opet se nasmijala, ovaj put još glasnije. Svojom zdravom rukom, Brunetti je obgrli oko ramena i privuče je bliže k sebi.

Pod naletom ljubavi osjetio se poput pubertetlije, pa je upita, "Jesam li ti nedostajao?"

Prepoznavši njegovo raspoloženje, ona odgovori, "Venula sam od tuge kao kakva zdvojna šiparica. Djeci nisam davala jesti. Moji studenti totalno su se ulijenili od nedostatka intelektualnog stimulansa."

Vianello ih ostavi same kako bi na miru gugutali, te ode stati pokraj Bonsuana.

"Što si radila u međuvremenu?" upita Brunetti, kao da nije većinu svoga vremena u proteklih deset dana provodila u bolnici pokraj njega.

Osjetio je na njezinom tijelu kako joj se raspoloženje mijenja i okrenuo ju tako da je gleda ravno u lice.

"Što je?" upita on.

"Nisam ti htjela kvariti povratak kući." reče ona.

"Ništa mi ne može pokvariti povratak, Paola." reče on i nasmiješi se jednostavnoj istini koja je ležala u toj izjavi. "Molim te, reci mi."

Trenutak je proučavala njegovo lice, a potom rekla,

"Rekla sam ti da ću pitati oca za pomoć."

"U svezi s ocem Lucianom?"

"Da."

"I?"

"I on je porazgovarao s nekolicinom ljudi, svojim prijateljima u Rimu. I mislim da je pronašao odgovor."

"Reci mi."

I ona to učini.

Domarka je otvorila ulazna vrata župnoga dvora tek nakon drugog Brunettijevog zvona. Bila je to obična žena u kasnim pedesetim godinama, s glatkim, besprijekornim licem kakvo je često bio viđao na licima časnih sestara i drugih žena čija je nevinost bila dugo očuvana.

"Da?" upita ona. "Kako Vam mogu pomoći?" Možda je nekad bila lijepa, s tamnosmeđim očima i širokim ustima, ali s vremenom je zaboravila na takve stvari ili joj je nedostajalo volje za ljepotom, tako da joj je lice izgubilo sjaj i postalo tupo i meko.

"Želio bih razgovarati s Lucianom Beneventom." reče Brunetti.

"Jeste li Vi župljanin?" upita ona, iznenađena uporabom svećenikova imena bez titule.

"Jesam." Brunetti odgovori nakon samo trenutka oklijevanja, dajući odgovor koji je, barem zemljopisno, bio istinit.

"Pođite sa mnom do radne sobe, molim Vas, pozvat ću oca Luciana."

Ona okrene leđa Brunettiju, koji je za sobom zatvorio glavna vrata i slijedio je niz mramorom opločen hodnik. Otvorila mu je vrata jedne sobice, a zatim nestala niz hodnik, u potragu za svećenikom.

Unutra, u sobici, nalazila su se dva naslonjača smještena jedan blizu drugoga, možda zato da olakšaju intimnost ispovjedi. Malo je raspelo visjelo na jednom zidu, a slika Gospe iz Krakowa na suprotnom. Na manjem stoliću bili su primjerci *Fanniglie Christiane* i nekoliko poštanskih uplatnica za milodare za one koje bi se možda dalo ohrabriti da daju doprinos za *Primaveru Missionariju*. Brunetti se ne obazre na časopise, slike i naslonjače.

Stajao je nasred prostorije, bistroga uma, i čekao dolazak svećenika.

Nakon nekoliko minuta, vrata su se otvorila i visok, mršav muškarac ušao je u prostoriju. Odjeven u dugu halju i visoki ovratnik svoje struke, izgledao je viši no što jest, a taj je dojam bio pojačan njegovim uspravnim stavom i dugim koracima.

"Da, sine moj?" reče on ulazeći. Imao je tamno sive oči i od njih su se zrakasto širile tanke bore izazvane čestim smješkanjem. Brada mu je bila široka, a osmijeh ulijevao povjerenje i vjeru. Nasmiješio se

Brunettiju i krenuo prema njemu, pružajući mu svoju ruku poput brata.

"Luciano Benevento?" upita Brunetti, s rukama opuštenima uz bokove.

"Otac Luciano Benevento." S blagim osmijehom, on ispravi Brunettija.

"Došao sam s Vama razgovarati o Vašem novom zadatku." reče Brunetti, svjesno odbijajući da se tom čovjeku obrati spominjući njegovu titulu.

"Bojim se da ne razumijem. Kakav novi zadatak?" Benevento zatrese glavom u nevjerici.

Brunetti izvuče dugu bijelu omotnicu iz unutrašnjeg džepa sakoa i nijemo je pruži drugom čovjeku.

Nagonski, svećenik je uzme, baci pogled na nju i vidje svoje ime ispisano na prednjici. Bilo mu je drago što vidi da je ovdje napisana i njegova titula. Otvori je, uputi Brunettiju brz pogled i izvuče iz omotnice list papira. Držeći ga podalje od sebe, pročitao je što na njemu piše. Kad je dočitao do kraja, pogledao je Brunettija, zatim ponovo papir, i pročitao sadržaj još jednom.

"Ne razumijem ovo." reče on. Desna ruka, kojom je držao list, opusti se uz njegov bok.

"Mislim da bi sve trebalo biti prilično jasno."

"Ali ja ne razumijem. Kako me mogu premjestiti? Trebali bi me to pitati, dobiti moje odobrenje prije nego što učine išta slično."

"Mislim da nikoga ne zanima što Vi želite, više ne."

"Ali ja sam svećenik već dvadeset i tri godine. Naravno da me moraju slušati. Ne mogu mi to tek tako učiniti, poslati me nekamo, a ne reći mi čak ni kamo me šalju." Svećenik ljutito zamahne papirom po zraku. "Čak mi nisu ni rekli u koju župu me šalju, niti su rekli u koju provinciju. Nisu mi čak niti naznačili kamo će me poslati." On podigne ruku i pruži papir ravno Brunettiju. "Pogledajte ovo. Sve što kažu je samo to da me premještaju. Možda je riječ o Napulju. Za Boga miloga, možda je to Sicilija."

Brunetti, koji je bio upoznat s daleko više činjenica nego samo sa sadržajem toga pisma, nije se zamario gledanjem na njega.

"Kakva će to biti župa?" nastavi Benevento. "Kakve ću ljude dobiti?"

Oni ne mogu tek tako pretpostaviti da ću se ja složiti s ovime. Nazvat ću *patriarca*. Požalit ću mu se zbog ovoga i pobrinuti se da se ova odluka promijeni. Ne mogu me tek tako poslati u bilo koju župu koju požele, ne tek tako, ne nakon svega što sam učinio za Crkvu."

"Nije župa." reče mirno Brunetti.

"Molim?" upita Benevento.

"Nije župa." ponovi Brunetti.

"Kako to mislite, nije župa?"

"Upravo tako kako sam i rekao. Ne premještaju Vas u župu."

"To je apsurdno." reče Benevento s istinskim gnušanjem.

"Naravno da me moraju premjestiti u neku župu. Ja sam svećenik. Moj posao je da pomažem ljudima."

Brunettijevo lice bilo je cijelo vrijeme nepomično. Zbog njegove šutnje Benevento se ražesti,

"Tko ste Vi? Odakle znate za ovo?"

"Moje ime nije važno. Ja sam netko tko živi u Vašoj župi." reče Brunetti. "A moja kći je jedno od djece koja pohađaju Vaša predavanja vjeronauka."

"Tko?"

"Jedno od djece iz srednje škole." reče Brunetti, nemajući razlog da imenuje svoje dijete.

"Kakve to ima veze s ovim?" ljutito je tražio odgovor.

Benevento, a bujanje njegove ljutnje osjećalo mu se u glasu.

"Oh, ima i te kakve veze s ovim." reče Brunetti, kimajući glavom prema pismu.

"Nemam ni najblažeg pojma o čemu Vi to pričate." reče Benevento, a zatim ponovi svoje pitanje. "Tko ste Vi? Zašto ste ovdje?"

"Ovdje sam da Vam predam to pismo." smireno reče Brunetti, "i da Vam kažem kamo odlazite."

"Zašto bi *patriarca* poslao nekog poput Vas?" upita Benevento, izgovarajući posljednju riječ s teškim sarkazmom.

"Zato jer mu je netko zaprijetio." blago objasni Brunetti.

"Zaprijetio?" ponovi Benevento tiho, živčano motreći Brunettija i neuspješno pokušavajući prikriti svoju živčanost. Od dobroćudnoga svećenika koji je u prostoriju bio ušao nekoliko minuta ranije nije preostalo mnogo. "Što to može zaprijetiti *patriarcu*?"

"Tri djevojčice. Alida Bontempi, Serafina Reato i Luana Serra." odgovori jednostavno Brunetti, dajući mu imena triju djevojčica čije su se obitelji bile žalile trentskom biskupu.

Beneventova glava poleti unatrag kao da ga je Brunetti triput pljusnuo po licu.

"Ja ne znam..." zausti on, ali tada ugleda Brunettijevo lice i na trenutak zašuti.

Nasmiješio se Brunettiju poput svjetskoga čovjeka.

"Vi vjerujete lažima takvih histeričnih djevojčica? Njihova riječ protiv riječi jednoga svećenika?"

Brunetti se ne potrudi odgovoriti mu.

Benevento je postajao sve srditiji.

"Zar Vi iskreno mislite stajati tamo i govoriti mi kako vjerujete tim užasnim pričama koje su te djevojčice izmislile protiv mene? Zar mislite da bi čovjek koji je posvetio čitav svoj život službi Božjoj mogao ikako učiniti stvari o kojima one govore?" Kako mu Brunetti i dalje nije odgovarao, Benevento ljutito pljesne pismom o svoju butinu i okrene leđa Brunettiju. Otišao je do vrata, otvorio ih, ali onda ih zalupio i vratio se k Brunettiju. "I kamo me misle poslati?"

"Na Asimaru." reče Brunetti.

"Kamo?" vrisne Benevento.

"Na Asimaru." ponovi Brunetti, siguran u to da svatko, pa čak i svećenici, znaju ime zatvora s najstrožim sigurnosnim mjerama na otoku usred Tirenskoga mora.

"Ali, to je zatvor. Ne mogu me poslati onamo. Ja nisam ni za što kriv." Načinio je dva duga koraka prema Brunettiju, kao da se nada da će od Brunettij a dobiti kakav ustupak, ako ne milom onda barem silom svoje vlastite srdžbe. Brunetti ga zaustavi pogledom. "Pa što oni misle da ću tamo raditi? Ja nisam zločinac."

Brunetti u tom trenutku uhvati očima njegov pogled, ali ne reče ništa.

Benevento je vikom pokušavao probiti šutnju kojom je zračio drugi čovjek.

"Ja nisam zločinac. Ne mogu me poslati onamo. Ne mogu me kazniti; meni nitko nikada nije sudio. Ne mogu me tek tako poslati u zatvor, jer su nekakve djevojčice izjavile nešto, bez suđenja ili presude."

"Nitko Vas nije osudio ni zbog čega. Tamo odlazite kao kapelan."

"Molim? Kapelan?"

"Da. Kako biste bili dušobrižnik grešnicima."

"Ali ondje se nalaze opasni zločinci." Benevento reče glasom koji je jedva ostajao smiren.

"Točno."

"Što?"

"Tamo se nalaze zločinci. Na Asimari nema djevojčica."

Benevento se divlje osvrne po sobi, tražeći neko zdravo uho koje će poslušati kakve mu nepravde čine.

"Ali oni to ne mogu učiniti. Ja ću otići. Otići ću u Rim." Posljednju rečenicu već je izvikivao.

"Odlazite prvoga sljedećeg mjeseca;" reče Brunetti željeznom mirnoćom. "*Patriarcato* će osigurati barkasu, a potom i vozilo kojim ćete biti prebačeni do Civitavecchije te se pobrinuti da se ukrcate na brod koji jednom tjedno plovi do zatvora. Prije trenutka Vašeg odlaska ne smijete napuštati ovaj župni ured. Ako izađete, bit ćete uhićeni."

"Uhićen?", prošapće Benevento. "A zašto?"

Brunetti ne odgovori na njegovo pitanje.

"Imate dva dana da se spremite."

"A što ako ja odlučim ne otići?" Benevento upita tonom kojim se obično služe ljudi koji se nalaze na visoko moralnim položajima. Brunetti mu ne odgovori te zato on ponovi svoje pitanje, "Što ako ne odem?"

"Onda će roditelji tih triju djevojčica primiti nepotpisana pisma u kojima će stajati gdje se nalazite. I što ste učinili."

Beneventova zgranutost bila je očita, a zatim je na vidjelo izbio i njegov strah, tako naglo i tako opipljivo da nije mogao samog sebe zaustaviti da ne upita,

"Što će učiniti?"

"Budete li imali sreće, obavijestit će policiju."

"Kako to mislite, budem li imao sreće?"

"Mislim upravo onako kako sam rekao. Budete li imali sreće." Brunetti pusti neka se između njih proširi duga tišina, a potom reče: "Serafina Reato se objesila prošle godine. Godinu dana pokušavala je pronaći osobu koja će povjerovati njezinim riječima, ali nitko joj

nije htio vjerovati. Napisala je da to čini zato jer joj nitko ne vjeruje. Sada joj vjeruju."

Beneventove oči se razrogačiše na tren, a usta se zgrčiše u stisnuti kružić. I omotnica i pismo padoše na pod, ali Benevento to nije primijetio.

"Tko ste Vi?" upita on.

"Imate dva dana." bio je Brunettijev odgovor. Prekoračio je preko dva komada papira koji su ležali zaboravljeni na podu i pošao prema vratima.

Ruke su ga boljale jer je šake držao čvrsto stisnute uz bokove. Nije se ni osvrnuo prema Beneventu kad je izlazio. Niti je zalupio vratima.

Izašavši, Brunetti se udaljavao od župnoga dvora te skrenuo u usku kalu, prvu kojom je mogao stići ravno do Velikoga kanala. Na kraju kale, kada nije mogao dalje zbog vode, stao je i zapiljio se u zgrade na suprotnoj strani kanala. Malo udesno nalazio se *palazzo* u kojem je neko vrijeme bio živio lord Byron, a pokraj njega drugi u kojem je bila živjela Brunettijeva prva djevojka.

Brodovi su prolazili, odnoseći sa sobom dan i njegove misli.

Nije se osjećao slavodobitno nakon ovako jeftine pobjede: ako je išta osjećao, onda je to bila samo teška tuga zbog tog čovjeka i njegova bijedna, obogaljena života. Ovaj je svećenik onemogućen, barem onoliko dugo koliko će ga na tom otoku moći držati moć i veze grofa Orazija. Brunetti je razmišljao o upozorenju koje mu je izrekao onaj drugi svećenik i o moći i vezama koje leže iza te prijetnje.

Iznenada, pljusnuvši tako da je voda poškropila Brunettijeve cipele, par crnoglavih galebova sletio je do njegovih stopala, tukući se oko komadića kruha. Glasno su se prepirali, kljunovima vukući kruh svaki na svoju stranu, cijelo vrijeme klikćući i kriješteći. A onda jedan od njih proguta kruh, nakon čega su oba galeba zašutjela i mirno se ljuljuškala na valićima jedan do drugoga.

Stajao je tako ondje četvrt sata, sve dok mu ukočenost iz ruku nije nestala. Gurnuo ih je u džepove sakoa i, pozdravivši galebove, krenuo uz kalu i prema domu.

Table Of Contents

- [1](#)
- [2](#)
- [3](#)
- [6](#)
- [7](#)
- [8](#)
- [9](#)
- [10](#)
- [11](#)
- [12](#)
- [13](#)
- [14](#)
- [15](#)
- [16](#)
- [17](#)
- [18](#)
- [19](#)
- [20](#)
- [21](#)
- [22](#)
- [23](#)

Table of Contents

[1](#)

[2](#)

[3](#)

[6](#)

[7](#)

[8](#)

[9](#)

[10](#)

[11](#)

[12](#)

[13](#)

[14](#)

[15](#)

[16](#)

[17](#)

[18](#)

[19](#)

[20](#)

[21](#)

[22](#)

[23](#)

[Table Of Contents](#)

Table of Contents

[1](#)

[2](#)

[3](#)

[6](#)

[7](#)

[8](#)

[9](#)

[10](#)

[11](#)

[12](#)

[13](#)

[14](#)

[15](#)

[16](#)

[17](#)

[18](#)

[19](#)

[20](#)

[21](#)

[22](#)

[23](#)

[Table Of Contents](#)